DZIENNIK URZĘDOWY
WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Rzeszów, dnia 24 sierpnia 2010 r. **Nr 79**

TREŚĆ:
Poz.:

UCHWAŁA RADY MIEJSKIEJ:

1481 — **w Iwoniczu-Zdroju** Nr XLI/351/10 z dnia 29 lipca 2010 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie zasad i trybu przyznawania, wstrzymywania i cofania stypendiów za wyniki w sporcie kwalifikowanym..... 7251

UCHWAŁY RAD GMIN:

1482 — **w Haczowie** Nr XLII/290/10 z dnia 26 lipca 2010 r. w sprawie zaliczenia drogi do kategorii dróg gminnych..... 7251

1483 — **w Pruchniku** Nr 264/XLII/2010 z dnia 4 sierpnia 2010 r. w sprawie udziału mieszkańców Gminy w budowie infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej i ustalenia wysokości stawki procentowej opłaty adiacenckiej..... 7253

1484 — **w Radymnie** Nr XL/53/2010 z dnia 28 lipca 2010 r. w sprawie określenia wymagań jakie powinni spełniać przedsiębiorcy ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na świadczenie usług w zakresie: odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych na terenie Gminy Radymno..... 7254

ROZSTRZYGNIĘCIA NADZORCZE WOJEWODY PODKARPACKIEGO:

1485 — Nr P.II.0911/86/10 z dnia 5 sierpnia 2010 r. dotyczące uchwały Nr IX/41/10 **Rady Gminy Jaśliska** z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie określenia regulaminu przyznawania dodatków funkcyjnych dla nauczycieli..... 7255

1486 — Nr P.II.0911/87/10 z dnia 5 sierpnia 2010 r. dotyczące uchwały **Rady Gminy Jaśliska** Nr IX /46/ 10 z dnia 28 czerwca 2010r. w sprawie określenia rodzajów świadczeń przyznawanych w ramach pomocy zdrowotnej oraz warunków i sposobu ich przyznawania..... 7256

1487 — Nr P.II.0911/88/10 z dnia 6 sierpnia 2010 r. dotyczące załącznika Nr 1 do uchwały Nr IX/47/10 **Rady Gminy Jaśliska** z dnia 28 czerwca 2010r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym..... 7257

1488 — Nr P.II.0911/92/10 z dnia 9 sierpnia 2010 r. dotyczące uchwały Nr XXXIV/277/10 **Rady Gminy w Laszkach** z dnia 25 czerwca 2010r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy Laszki..... 7258

1489 — Nr P.II.0911/95/10 z dnia 10 sierpnia 2010 r. dotyczące uchwały Nr XLII/320/2010 **Rady Gminy Chmielnik** z dnia 15 lipca 2010r. w sprawie uchwalenia III zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów lasów i zalesień na obszarze Gminy Chmielnik..... 7259

1490 — Nr P.II.0911/98/10 z dnia 23 sierpnia 2010 r. dotyczące uchwały Nr LIII/382/10 **Rady Miejskiej w Lesku** z dnia 19 lipca 2010r. w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „ŁUKAWICA 4”..... 7260

1491 — **PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY NOWA SARZYNA NA LATA 2010-2013, Z PERSPEKTYWĄ DO 2017 R.**..... 7261

1481

UCHWAŁA Nr XLI/351/10
RADY MIEJSKIEJ W IWONICZU-ZDROJU
z dnia 29 lipca 2010 r.

w sprawie zmiany uchwały w sprawie zasad i trybu przyznawania, wstrzymywania i cofania stypendiów za wyniki w sporcie kwalifikowanym

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 10, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.) oraz art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz. U. z 2005 r. Nr 155, poz. 1298 z późn. zm.) Rada Miejska w Iwoniczu – Zdroju uchwala, co następuje:

§ 1. W Uchwale Nr XXI/178/08 Rady Miejskiej w Iwoniczu - Zdroju z dnia 23 września 2008 roku w sprawie zasad i trybu przyznawania, wstrzymywania i cofania stypendiów za wyniki w sporcie kwalifikowanym, wprowadza się następujące zmiany: w § 4 pkt. 2 otrzymuje brzmienie: „W skład Komisji wchodzą: Przewodniczący Rady Miejskiej, Burmistrz Gminy, wskazany przez Burmistrza pracownik Urzędu Gminy zajmujący się sprawami kultury fizycznej, Kierownik Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji, Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury, Zdrowia i Kultury Fizycznej".

§ 2. Wykonanie uchwały zleca się Burmistrzowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady

Stanisław Krukar

1482

UCHWAŁA Nr XLII/290/10
RADY GMINY HACZÓW
z dnia 26 lipca 2010 r.

w sprawie zaliczenia drogi do kategorii dróg gminnych

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn.zm.) oraz art. 7 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115 z późn.zm.) **Rada Gminy uchwala, co następuje:**

§ 1. Zalicza się do kategorii dróg gminnych drogę niezbędną do komunikacji publicznej o znaczeniu lokalnym położoną w Haczowie, określoną w poniższym wykazie:

Lp.	Nazwa drogi	Długość drogi	Nr ewidencyjny działki
1.	Haczów "Podole"	1110 m	2679/3

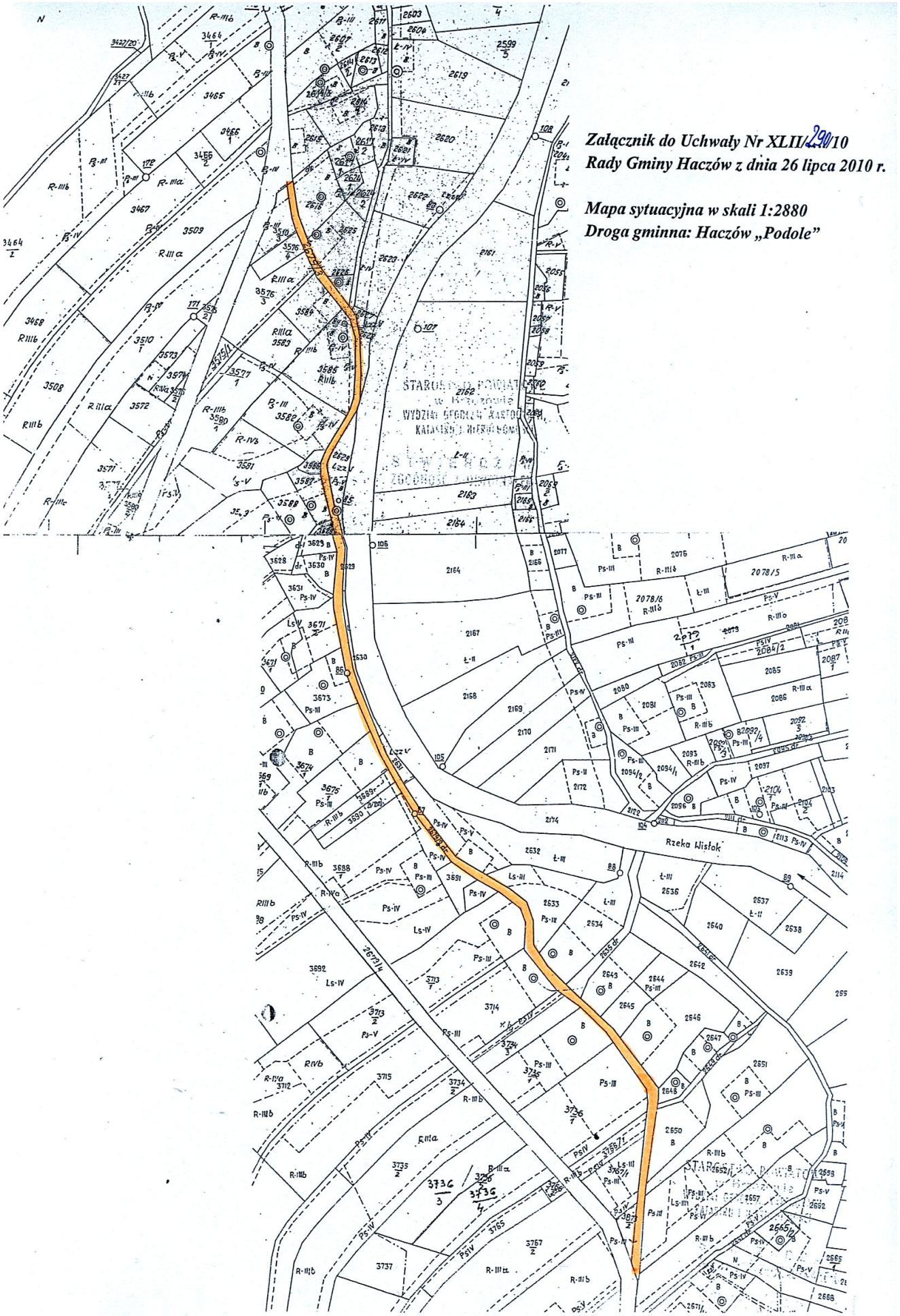
§ 2. Przebieg drogi, o której mowa w § 1 przestawiony jest w załączniku graficznym do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Haczów.

§ 4. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego i wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia.

WICEPRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY HACZÓW

Ryszard Błaż

Załącznik do Uchwały Nr XLII/290/10
Rady Gminy Haczów z dnia 26 lipca 2010 r.
Mapa sytuacyjna w skali 1:2880
Droga gminna: Haczów „Podole”
Rzeka Wisłok

1483

UCHWAŁA Nr 264/XLII/2010
RADY GMINY PRUCHNIK
z dnia 4 sierpnia 2010 r.

w sprawie udziału mieszkańców Gminy w budowie infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej i ustalenia wysokości stawki procentowej opłaty adiacenckiej

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 144, 146 ust. 2 i 148 ust. 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.) - Rada Gminy Pruchnik uchwala, co następuje:

§ 1. Budowa infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Pruchnik będzie realizowana przy współudziale mieszkańców Gminy.

§ 2. Udział mieszkańców - zwany dalej wkładem mieszkańców w budowę urządzeń infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej polegać będzie na wnoszeniu sum pieniężnych na konto Gminy z przeznaczeniem na realizację inwestycji związanych z budową ww. urządzeń.

§ 3. Zainteresowani mieszkańcy realizują swój udział w budowie urządzeń infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej w oparciu o umowę zawartą z Gminą reprezentowaną przez Wójta Gminy Pruchnik.

§ 4. Zakłada się, że minimalny procentowy udział mieszkańców Gminy w realizacji infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej wynosił będzie 5% ogólnych kosztów budowy ale nie więcej niż 30% ogólnych kosztów budowy.

§ 5. Wartość świadczeń wniesionych przez właściciela lub użytkownika wieczystego nieruchomości w gotówce zaliczana będzie na poczet opłaty adiacenckiej z tytułu wzrostu wartości nieruchomości spowodowanego budową urządzeń infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej.

§ 6. Ustala się stawkę procentową opłaty adiacenckiej z tytułu wzrostu wartości nieruchomości spowodowanego budową urządzeń infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej w wysokości:

1. 50% różnicy między wartością nieruchomości przed wybudowaniem urządzeń infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej, a wartością tej nieruchomości po ich wybudowaniu - dla nieruchomości bez względu na rodzaj i położenie z wyłączeniem nieruchomości przeznaczonych w planie miejscowym na cele rolne i leśne, a w przypadku braku planu miejscowego do nieruchomości wykorzystywanych na cele rolne i leśne.

2. 0% - dla nieruchomości przeznaczonych pod budownictwo jednorodzinne, których właściciele i użytkownicy wieczyści uczestniczyli w kosztach budowy poszczególnych urządzeń infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej przez wnoszenie sum pieniężnych na konto Gminy z przeznaczeniem na realizację inwestycji.

§ 7. Właściciele i użytkownicy wieczyści nieruchomości przeznaczonych w planie miejscowym pod budownictwo jednorodzinne, którzy nie partycypowali w kosztach budowy niektórych składników infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej podlegają opłacie adiacenckiej ustalonej w § 6 pkt 1 uchwały z tytułu wzrostu wartości nieruchomości w następstwie realizacji tych elementów infrastruktury.

§ 8. Dla nieruchomości objętych budową infrastruktury technicznej z ograniczeniem do inwestycji w zakresie kanalizacji sanitarnej, decyzję o ustaleniu opłat adiacenckich podejmuje każdorazowo Wójt Gminy Pruchnik po zapoznaniu się z opinią rzeczoznawców majątkowych.

§ 9. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Pruchnik.

§ 10. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego i wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Przewodniczący
Rady Gminy Pruchnik

Jerzy Bar

1484

UCHWAŁA Nr XL/53/2010
RADY GMINY RADYMNO
z dnia 28 lipca 2010 r.

w sprawie określenia wymagań jakie powinni spełniać przedsiębiorcy ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na świadczenie usług w zakresie: odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych na terenie Gminy Radymno

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 7 ust. 3a ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tj. Dz.U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 z późn. zm.) **Rada Gminy Radymno uchwala, co następuje:**

§ 1. Określić wymagania, jakie powinni spełniać przedsiębiorcy ubiegający się o uzyskanie zezwolenia w zakresie:

1) Odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.

2) Opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

§ 2. Przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości powinien spełniać następujące wymagania:

1) posiadać potencjał finansowy, kadrowy i techniczny pozwalający wdrożyć na obsługiwanym terenie system gospodarowania odpadami w kształcie zapisanym w Gminnym planie gospodarki odpadami oraz w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Radymno;

2) posiadać tytuł prawny do dysponowania nieruchomością, na której położona jest baza transportowa, wyposażona w miejsca postojowe dla pojazdów oraz miejsca magazynowania pojemników. Baza transportowa musi spełniać wymagania przepisów budowlanych, sanitarnych i ochrony środowiska;

3) posiadać sprzęt transportowy, specjalistyczny (oznakowany w sposób trwały i widoczny umożliwiający identyfikację podmiotu świadczącego usługi, nazwa przedsiębiorcy, adres, telefon kontaktowy) o konstrukcji lub zabudowie pozwalającej na załadunek, transport i wyładunek odpadów komunalnych w sposób nie powodujący zanieczyszczenia środowiska poprzez samoistne, niekontrolowane przez przedsiębiorcę, wysypywanie się, wylewanie, bądź rozwiewanie odebranych odpadów, a także roznoszenie przykrych woni (zapachów);

4) pojemniki, kontenery i worki dostarczane przez Przedsiębiorcę muszą być trwale oznakowane, tj. zawierać nazwę i nr telefonu przedsiębiorcy;

5) liczba i stan techniczny pojazdów posiadanych przez przedsiębiorcę musi zapewnić ciągłość usług odbioru odpadów komunalnych;

6) przekazywać odpady komunalne do odzysku lub unieszkodliwiania w miejsca wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;

7) posiadać podpisaną umowę lub pisemne zapewnienie potwierdzające gotowość odbioru odpadów komunalnych zmieszanych przez przedsiębiorcę posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie unieszkodliwiania odpadów;

8) posiadać środki techniczne umożliwiające zorganizowanie selektywnego, zindywidualizowanego odbioru odpadów zebranych selektywnie, zarówno w zabudowie jednorodzinnej jak i wielorodzinnej;

9) posiadać odpowiednie środki techniczne pozwalające na prowadzenie ewidencji zawartych umów z właścicielami nieruchomości i dowodów świadczenia usług, przy czym ewidencja umów powinna zawierać następujące informacje: imię i nazwisko lub nazwę właściciela nieruchomości, adres nieruchomości, częstotliwość odbioru. Przedsiębiorca obowiązany jest do gromadzenia danych o świadczonych usługach przy użyciu systemu komputerowego, celem przekazywania informacji m.in. Wójtowi Gminy Radymno;

10) zapewnić gotowość zawarcia umowy odbioru wszystkich odpadów komunalnych z właścicielem każdej nieruchomości na terenie Gminy Radymno.

§ 3. Przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie na terenie Gminy Radymno działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych winien spełniać następujące wymagania:

1) posiadać tytuł prawny do dysponowania sprawnymi technicznie pojazdami asenizacyjnymi spełniającymi wymagania techniczne określone w rozporządzeniu Ministra

Infrastruktury z dnia 12 listopada 2002 roku w sprawie wymagań dla pojazdów asenizacyjnych (Dz. U. Nr 193, poz. 1617). Pojazdy należy czytelnie i w sposób trwały oznakować nazwą firmy, adresem i nr telefonu. Pojazdy muszą posiadać aktualne badania techniczne i świadectwa dopuszczenia do ruchu - odpowiednie do zakresu prowadzonej działalności;

2) posiadać tytuł prawny do dysponowania nieruchomością, na której położona jest baza transportowa, wyposażona w miejsca postojowe dla pojazdów. Baza transportowa musi spełniać wymagania przepisów budowlanych sanitarnych i ochrony środowiska;

3) posiadać podpisaną umowę lub pisemne zapewnienie potwierdzające gotowość odbioru nieczystości ciekłych gwarantujące przyjecie ścieków do punktów zlewnych;

4) posiadać odpowiednie środki techniczne pozwalające na prowadzenie ewidencji zawartych umów z właścicielami nieruchomości i dowodów świadczenia usług, przy czym ewidencja umów powinna zawierać następujące informacje: imię i nazwisko lub nazwę właściciela nieruchomości, adres nieruchomości, częstotliwość odbioru. Przedsiębiorca obowiązany jest do gromadzenia danych o świadczonych usługach przy użyciu systemu komputerowego, celem przekazywania informacji m.in. Wójtowi Gminy Radymno;

5) zapewnić gotowość zawarcia umowy na opróżnianie zbiorników bezodpływowych z właścicielem każdej nieruchomości na terenie Gminy Radymno.

§ 4. Wykonanie uchwaly powierza się Wójtowi Gminy Radymno

§ 5. Nadzór nad wykonaniem uchwały powierza się Komisji Rolnictwa, Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska Rady Gminy Radymno.

§ 6. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady Gminy
Radymno

Ryszard Bocian

1485

ROZSTRZYGNIĘCE NADZORCZE WOJEWODY PODKARPACKIEGO Nr P.II.0911/86/10

z dnia 5 sierpnia 2010 r.

Na podstawie art. 85, 86 i 91 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2001 r. Nr 142., poz. 1591 z późn. zm.) w związku z art.30 ust.6 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. – Karat Nauczyciela /Dz.U. z 2006r. Nr 97 poz.674 z późn.zm./ oraz § 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagrodzenia za pracę w dniu wolnym od pracy (Dz.U. Nr 22, poz. 181 z późn. zm.)

STWIERDZAM NIEWAŻNOŚĆ

§ 8 uchwały Nr IX/41/10 Rady Gminy Jaśliska z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie określenia regulaminu przyznawania dodatków funkcyjnych dla nauczycieli

UZASADNIENIE

W dniu 28 czerwca 2010 r. Rada Gminy Jaśliska podjęła uchwałę w sprawie określenia regulaminu przyznawania dodatków funkcyjnych dla nauczycieli
W § 8 w/w uchwały w zdaniu pierwszym Rada Gminy ustaliła, że nauczycielowi przysługuje tylko jeden dodatek funkcyjny, a w razie zbiegu tytułów do dwóch lub więcej dodatków funkcyjnych, przysługuje dodatek wyższy. Natomiast w zdaniu drugim rada wskazała, że ta zasada nie dotyczy dodatków z tytułu sprawowania funkcji doradcy metodycznego, opiekuna stażu oraz powierzenia wychowawstwa klasy.

W ocenie organu nadzoru powyższy zapis uchwały stanowi naruszenie § 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagrodzenia za pracę w dniu wolnym od pracy (Dz.U. Nr 22, poz. 181 ze zm.) który stanowi, iż do uzyskania dodatku funkcyjnego uprawnieni są nauczyciele, którym powierzono:
1) stanowisko dyrektora lub wicedyrektora przedszkola, szkoły, placówki lub innej

jednostki organizacyjnej, o której mowa w art. 1 ust. 1 i 1a Karty Nauczyciela, albo inne stanowisko kierownicze przewidziane w statucie szkoły;
2) sprawowanie funkcji:
a) wychowawcy klasy,
b) doradcy metodycznego lub nauczyciela-konsultanta,
c) opiekuna stażu.

W świetle wyżej cytowanego przepisu należy przyjąć, iż dodatek funkcyjny przysługuje nauczycielowi oddzielnie za sprawowanie każdej z wymienionych wyżej funkcji, niezależnie od siebie. Ustawodawca nie przewidział bowiem takiej sytuacji, w której w przypadku zbiegu kilku uprawnień do uzyskania dodatku funkcyjnego z tytułu sprawowania przez nauczycieli kilku funkcji, przysługuje im jeden wyższy dodatek.
Zasada ta dotyczy wszystkich nauczycieli uprawnionych do dodatku funkcyjnego, w tym również nauczycieli, którym powierzono stanowisko dyrektora lub wicedyrektora szkoły bądź inne stanowisko kierownicze przewidziane w statucie szkoły.

Mając powyższe na względzie, stwierdzenie nieważności zapisu § 8 niniejszej uchwały stało się konieczne i jest w pełni uzasadnione.

Z tych powodów należało orzec jak na wstępie.

Na rozstrzygnięcie nadzorcze służy skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie ul Kraszewskiego 4 A za pośrednictwem Wojewody Podkarpackiego w terminie 30 dnia od daty jego otrzymania.

Z up. WOJEWODY PODKARPACKIEGO

Janusz Olech
DYREKTOR GENERALNY URZĘDU

1486

ROZSTRZYGNIĘCE NADZORCZE WOJEWODY PODKARPACKIEGO Nr P.II.0911/87/10

z dnia 5 sierpnia 2010 r.

Działając na podstawie art.85, 86 i 91 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (DZ.U. z 2001r. Nr 142 poz.1591 ze zm.) w związku z art.72 ust.1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. Karta Nauczyciela /DZ.U. z 2006r. Nr 97 poz.674 z późn.zm./

STWIERDZAM NIEWAŻNOŚĆ

uchwały Rady Gminy Jaśliska Nr IX/46/10 z dnia 28 czerwca 2010r. w sprawie określenia rodzajów świadczeń przyznawanych w ramach pomocy zdrowotnej oraz warunków i sposobu ich przyznawania

UZASADNIENIE

Uchwałą Nr IX/46/10 z dnia 28 czerwca 2010r. Rada Gminy Jaśliska określiła rodzaje świadczeń przyznawanych w ramach pomocy zdrowotnej dla nauczycieli korzystających z opieki zdrowotnej oraz warunki i sposób ich przyznawania.
Dokonując analizy przedmiotowej uchwały organ nadzoru w pierwszej kolejności zauważył, że w § 3 niniejszej uchwały Rada Gminy Jaśliska postanowiła, że wnioski o przyznanie pomocy zdrowotnej dla nauczycieli będą rozpatrywane przez komisję powołaną przez wójta Gminy Jaśliska.
Zgodnie z obowiązującą w tym zakresie linią orzeczniczą powoływanie tego rodzaju komisji może zachodzić wyłącznie na podstawie i w ramach wyraźnego upoważnienia normatywnego, określającego zadania, kompetencje, skład, a w miarę potrzeby tryb działania. W wyroku z dnia 4 lipca 2007r. Sygn.akt IV SA/Wr 265/07 Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu stwierdził m.in., że możliwość powołania komisji do rozpatrywania podań nauczycieli o przyznanie zasiłku, których zadaniem jest przyjmowanie i opiniowanie wniosków o przyznanie pomocy zdrowotnej, a zatem utworzenie dodatkowych organów w szkołach prowadzonych przez gminę (...) nie mieści się w kompetencjach jej rady. Ustawowe upoważnienie organu prowadzącego szkołę do ustalania kryteriów i trybu przyznawania świadczeń obejmuje kompetencję do wyznaczania mierników służących za podstawę oceny oraz ustalenie porządku ich przyznawania rozumianego jako system działań uwzględniających ustaloną kolejność i hierarchię uzależnionych wzajemnie zdarzeń. W zakresie pojęciowym „kryteriów i trybu" nie mieści się natomiast kompetencja organu do powoływania komisji zdrowotnej uczestniczącej w sformalizowany sposób w procedurze przyznawania świadczeń. Zabieg taki , polegający na utworzeniu dodatkowego ciała (zespołu), któremu bez upoważnienia ustawowego gwarantuje się formalny udział w procesie decyzyjnym, prowadziłby do konieczności rozszerzenia oceny prawidłowości procesu stosowania prawa o składniki nieobjęte delegacją ustawową. W tym miejscu warto zaznaczyć, że podobne stanowisko zajął Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi

w wyroku z dnia 18 marca 2008r. Sygn.akt III SA/Ład 94/08 (LEX nr 490095).
Biorąc powyższe pod uwagę, organ nadzoru stwierdził nieważność przedmiotowej uchwały, w której rada gminy niezgodnie z art.72 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. Karta Nauczyciela /DZ.U. z 2006r. Nr 97 poz.674 z późn.zm / określiła sposób przyznawania pomocy zdrowotnej dla nauczycieli.

Na rozstrzygnięcie nadzorcze przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie ul. Kraszewskiego 4A za pośrednictwem Wojewody Podkarpackiego w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia.

Z up. WOJEWODY PODKARPACKIEGO

Janusz Olech
DYREKTOR GENERALNY URZĘDU

1487

ROZSTRZYGNIĘCE NADZORCZE WOJEWODY PODKARPACKIEGO Nr P.II.0911/88/10

z dnia 6 sierpnia 2010 r.

Działając na podstawie art.85, 86 i 91 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (DZ.U. z 2001r. Nr 142 poz.1591 ze zm.) w związku z art.90n ust.2 pkt 1 i art.90d ust.5 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty /Dz.U. z 2004r. Nr 256 poz.2572 z późn.zm./

STWIERDZAM NIEWAŻNOŚĆ

§ 1 i § 5 Rozdziału 3 oraz § 1 Rozdziału 4 Regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów stanowiącego załącznik Nr 1 do uchwały Nr IX/47/10 Rady Gminy Jaśliska z dnia 28 czerwca 2010r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym.

UZASADNIENIE

Uchwałą Nr IX/47/10 z dnia 28 czerwca 2010 r. Rada Gminy Jaśliska uchwaliła Regulamin udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Gminy Jaśliska stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
Dokonując analizy załączonego regulaminu organ nadzoru stwierdził szereg nieprawidłowości oraz uchybień obowiązujących przepisów regulujących kwestie związane z udzielaniem pomocy o charakterze socjalnym.
W pierwszej kolejności Wojewoda Podkarpacki zauważył, że w Rozdziale 3 w § 3 ocenianego regulaminu rada postanowiła, że stypendium szkolne przyznawane jest w formie lub w formach wskazanych przez wnioskodawcę, po uwzględnieniu opinii dyrektora. Powyższy zapis jest sprzeczny z brzmieniem art.90n ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty /DZ. U. z 2004r. Nr 256 poz.2572 z poźn.zm./, który w związku ze zmianą ustawy z **dniem 23 sierpnia 2008r**. (przez art.1 pkt 39 ustawy z dnia 25.07.2008r.o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy- Karty Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich /Dz. U. z 2008r. Nr 145 poz.917/) stanowi jednoznacznie, że świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym są przyznawane na wniosek rodziców albo pełnoletniego ucznia. **W tym przypadku nie jest wymagana jakakolwiek opinia dyrektora.** Z tych samych powodów organ nadzoru uznał za niezgodny z prawem zapis § 1 Rozdziału 4 niniejszego regulaminu, który wskazuje, że należy zasięgnąć opinii dyrektora przed przyznaniem stypendium szkolnego, jeżeli wnioskodawcami są rodzice ucznia, pełnoletni uczeń lub jeżeli stypendium przyznaje się z urzędu. Skoro w związku z nowelizacją ustawy o systemie oświaty począwszy od dnia 23 sierpnia 2008r. nie jest wymagana opinia dyrektora szkoły przy ubieganiu się o przyznanie pomocy o charakterze socjalnym, jeżeli wnioskodawcami są rodzice ucznia lub pełnoletni uczeń , to tym samym zapis § 1 Rozdziału 3 oraz § 1 Rozdziału 4 przedmiotowego Regulaminu należy wyeliminować z obiegu prawego w wyniku stwierdzenia ich nieważności.
Ponadto organ nadzoru dokonując oceny załączonego do niniejszej uchwały regulaminu stwierdził, że § 5 Rozdziału 3 nie odpowiada treści przepisu art.90d ust.5 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty /Dz.U. z 2004r. Nr 256 poz. 2572 z późn.zm./.
Zgodnie bowiem z brzmieniem wyż.cyt. przepisu **stypendium szkolne** może być także udzielone w formie świadczenia pieniężnego, jeżeli organ przyznający stypendium uzna, że **udzielenie stypendium w innych formach** (tj. pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, pomocy rzeczowej, pokrycia kosztów związanych z pobieraniem nauki poza miejscem zamieszkania) **nie jest możliwe,** natomiast tylko w przypadku słuchaczy kolegiów, **nie jest celowe**. Biorąc pod uwagę wyż.cyt. przepis należy stwierdzić, że zapis § 5 rozdziału 3 regulaminu dopuszczający przyznawanie stypendium szkolnego w formie świadczenia pieniężnego wyłącznie w sytuacji, kiedy przyznanie stypendium szkolnego w formach określonych w § 4-6 nie jest możliwe lub nie jest celowe jest niezgodny z treścią art.90d ust.5

ustawy o systemie oświaty. W związku z powyższym stwierdzić należy, że Regulamin stanowiący załącznik do uchwały Rady Gminy Jaśliska z dnia 28 czerwca 2010r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym w części dotyczącej § 1 i § 5 Rozdziału 3 oraz § 1 Rozdziału 4 został podjęty z rażącym naruszeniem prawa.

Na rozstrzygnięcie nadzorcze przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie ul.Kraszewskiego 4A za pośrednictwem Wojewody Podkarpackiego w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia.

Z up. WOJEWODY PODKARPACKIEGO

Janusz Olech
DYREKTOR GENERALNY URZĘDU

1488

ROZSTRZYGNIĘCE NADZORCZE WOJEWODY PODKARPACKIEGO Nr P.II.0911/92/10

z dnia 9 sierpnia 2010 r.

Działając na podstawie art.85, 86 i 91 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (DZ.U. z 2001r. Nr 142 poz.1591 ze zm.) w związku z art.90f , art.90n ust.2 i 3 oraz art.90d ust.5 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty /Dz.U. z 2004r. Nr 256 poz.2572 z późn.zm./

STWIERDZAM NIEWAŻNOŚĆ

§ 2 pkt 4, § 5 ust.5, § 6 ust.3 i § 7 uchwały Nr XXXIV/277/10 Rady Gminy w Laszkach z dnia 25 czerwca 2010r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy Laszki .

UZASADNIENIE

Uchwałą Nr XXXIV/277/10 z dnia 25 czerwca 2010r. Rada Gminy w Laszkach uchwaliła Regulamin udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy Laszki.
Dokonując analizy przedmiotowej uchwały organ nadzoru stwierdził szereg nieprawidłowości oraz uchybień obowiązujących przepisów regulujących kwestie związane z udzielaniem pomocy o charakterze socjalnym dla uczniów.
W pierwszej kolejności Wojewoda Podkarpacki zauważył, iż w § 2 pkt 4 niniejszej uchwały rada wskazała, że losowe zdarzenie oznacza wystąpienie w rodzinie udokumentowanej klęski żywiołowej. W ocenie organu nadzoru taki zapis stanowi istotne zawężenie definicji zdarzenia losowego, a przez to stanowi rażące naruszenie prawa, bowiem uważa się, że jest to ekstremalne zjawisko naturalne powodujące znaczne szkody na terenie objętym tym zjawiskiem, pozostawiające po sobie często zmieniony obraz powierzchni ziemi. Powoduje ono również wysokie straty w gospodarce człowieka, może przemodelować stan przyrody a nawet zagrażać życiu ludzkiemu, takie jak : trzęsienie zmieni, powódź, susza, huragan, lawiny.
Ponadto organ nadzoru stwierdził, że § 5 ust.5 przedmiotowej uchwały nie odpowiada treści przepisu art.90d ust.5 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty /Dz.U. z 2004r. Nr 256 poz. 2572 z późn.zm./. Zgodnie bowiem z brzmieniem wyż. cyt. przepisu **stypendium szkolne** może być także udzielone w formie świadczenia pieniężnego, jeżeli organ przyznający stypendium uzna, że **udzielenie stypendium w innych formach** (tj. pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, pomocy rzeczowej, pokrycia kosztów związanych z pobieraniem nauki poza miejscem zamieszkania) **nie jest możliwe,** natomiast tylko w przypadku słuchaczy kolegiów, **nie jest celowe**. Biorąc pod uwagę wyż.cyt. przepis należy stwierdzić, że zapis § 5 ust.5 ocenianej uchwały dopuszczający przyznawanie stypendium szkolnego w formie świadczenia pieniężnego wyłącznie w sytuacji, kiedy przyznanie stypendium szkolnego w formach określonych w § 5 ust.2 i 3 ocenianej uchwały nie jest możliwe lub nie jest celowe jest niezgodny z treścią art.90d ust.5 ustawy o systemie oświaty
W dalszej kolejności Wojewoda Podkarpacki zakwestionował § 6 ust.3 niniejszej uchwały, w którym Rada Gminy w Laszkach postanowiła, że w przypadku, gdy stypendium szkolne będzie przyznawane z urzędu, wówczas do pisma uzasadniającego przyznanie stypendium może być dołączony stosowny wniosek o stypendium szkolne. Taki zapis jest bowiem sprzeczny z brzmieniem art.90n ust. 2 i 3 ustawy o systemie oświaty, ponieważ w sytuacji, gdy stypendium szkolne jest przyznawane **z urzędu** nie dołącza się żadnego wniosku o jego przyznanie.
Dodatkowo organ nadzoru stwierdził, że brak jest upoważnienia ustawowego do definiowania w uchwale w sprawie regulaminu udzielenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów kwestii związanej z utratą dochodów. Z tych powodów zapis § 7 podjętej uchwały należy uznać za sprzeczny z obowiązującymi przepisami, który winien być wyeliminowany z obrotu prawnego.
Poza tym oceniając niniejszą uchwałę organ nadzoru zauważył ,że w § 2 pkt 1 uchwały został podany nieaktualny publikator ustawy z dnia 12 marca

2004r.o pomocy społecznej , prawidłowy jest bowiem Dz.U. z 2009r. Nr 175 poz.1362 z późn.zm.

W związku z powyższym stwierdzić należy, że przedmiotowa uchwała Rady Gminy w Laszkach z dnia 25 czerwca 2010r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie gminy Laszki w części dotyczącej § 2 pkt 4, § 5 ust.5, § 6 ust.3 i § 7 została podjęta z rażącym naruszeniem prawa.

Na rozstrzygnięcie nadzorcze przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie ul.Kraszewskiego 4A za pośrednictwem Wojewody Podkarpackiego w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia.

Z up. WOJEWODY PODKARPACKIEGO

Janusz Olech
DYREKTOR GENERALNY URZĘDU

1489

ROZSTRZYGNIĘCE NADZORCZE WOJEWODY PODKARPACKIEGO Nr P.II.0911/95/10

z dnia 10 sierpnia 2010 r.

Na podstawie art. 85, 86 i 91 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2001 r. Nr 142., poz. 1591 z późn. zm.) w związku z art.20 ust.1, art.27 oraz art.28 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym /Dz. U. Nr 80 poz.717 z późn.zm./

STWIERDZAM NIEWAŻNOŚĆ

uchwały Nr XLII/320/2010 Rady Gminy Chmielnik z dnia 15 lipca 2010r. w sprawie uchwalenia III zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów lasów i zalesień na obszarze Gminy Chmielnik

UZASADNIENIE

Uchwałą Nr XLII/320/2010 z dnia 15 lipca 2010r. Rada Gminy Chmielnik uchwaliła III zmianę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów lasów i zalesień na obszarze Gminy Chmielnik.
Dokonując analizy przedłożonej dokumentacji plac planistycznych organ nadzoru stwierdził, że organ uchwałodawczy Gminy Chmielnik nie podjął uchwały w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chmielnik, pomimo że został opracowany projekt zmiany studium w zakresie doprowadzenia do zgodności ustaleń przyjętych w uchwalonej III zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz została opracowana procedura wymagana przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
Z kolei uchwalenie powyższej zmiany studium winno nastąpić przed podjęciem uchwały w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowani przestrzennego, ponieważ zgodnie z brzmieniem art.20 ust.1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym /Dz.U. Nr 80 poz.717 z późn.zm./ plan miejscowy uchwala rada gminy **po stwierdzeniu jego zgodności z ustaleniami studium**. Z uwagi na to, że zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego następuje w takim trybie w jakim są one uchwalane stosownie do art.27 wyż.cyt. ustawy, to brak zgodności ustaleń przyjętych w uchwalonej III zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z ustaleniami obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Chmielnik stanowi rażące naruszenie art.20 ust.1 w związku z art.27 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
W tym miejscu wymaga podkreślenia, że kwestionowana uchwała jest aktem prawa miejscowego, który to podlega szczególnym rygorom prawnym , ponieważ jego regulacje dotyczą różnych podmiotów , a w związku z tym zapisy takiej uchwały winny być zgodne z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa oraz z zasadami sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
Zgodnie zaś z brzmieniem art.28 ust.1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym naruszenie zasad sporządzania studium lub planu miejscowego, istotne naruszenie trybu ich sporządzania, a także naruszenie właściwości organów w tym zakresie, powodują nieważność uchwały rady gminy w całości lub w części. Wobec wagi wskazanych wyżej naruszeń przepisów prawa, stwierdzenie nieważności przedmiotowej uchwały jest całkowicie uzasadnione i konieczne.

Na rozstrzygnięcie nadzorcze przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie ul. Kraszewskiego 4A za pośrednictwem Wojewody Podkarpackiego w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia.

Z up. WOJEWODY PODKARPACKIEGO

Janusz Olech
DYREKTOR GENERALNY URZĘDU

1490

ROZSTRZYGNIĘCE NADZORCZE WOJEWODY PODKARPACKIEGO Nr P.II.0911/98/10

z dnia 23 sierpnia 2010 r.

Działając na podstawie art.85, 86 i 91 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001r. Nr 142 poz.1591 ze zm.), art.15 ust.2 pkt 1, art.10 ust.2 pkt 8 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz.717 ze zm.), § 4 pkt 9 i 13 oraz § 7 pkt 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003r. w sprawie wymaganego zakresu projektu planu miejscowego (Dz.U. Nr 164, poz.1587)

STWIERDZAM NIEWAŻNOŚĆ

uchwały Nr LIII/382/10 Rady Miejskiej w Lesku z dnia 19 lipca 2010r. w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „ŁUKAWICA 4".

UZASADNIENIE

W dniu 26 lipca 2010r. Wojewoda Podkarpacki otrzymał uchwałę Nr LIII/382/10 Rady Miejskiej w Lesku z dnia 19 lipca 2010r. w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego „ŁUKAWICA 4".

W rezultacie dokonanej przez organ nadzoru oceny uchwały pod kątem jej zgodności z prawem, stwierdzono co następuje:
W § 24 uchwały ustalono jednorazową opłatę od wzrostu wartości nieruchomości w wysokości 30% dla terenów oznaczonych symbolami literowymi MN, MN/U, U/H, U i UT, natomiast nie określono stawki procentowej dla terenów oznaczonych symbolami literowymi ZP, ZI, WS, KD-L, KD-W, KP-J. Tymczasem zgodnie z § 4 pkt 13 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu planu miejscowego (Dz.U. Nr 164, poz.1587), ustalenie stawki procentowej powinno dotyczyć wszystkich terenów.
Niewłaściwe jest ustalenie granicy obszaru przeznaczonego do scalenia i podziału nieruchomości w obowiązujących oznaczeniach graficznych, ponieważ jest to niezgodne ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Lesko, w którym nie ma wyznaczonych obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, zgodnie z art.10 ust.2 pkt 8 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
Niewłaściwie wyznaczono w § 12 uchwały tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej jako równorzędne przeznaczenie terenu, co narusza art.15 ust.2 pkt 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, gdyż w planie określa się przeznaczenie terenów oraz linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania; ponadto na rysunku planu zastosowano kolorystykę ustaloną w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu planu miejscowego dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, co jest niezgodne z tak sformułowanymi ustaleniami planu w zakresie usług. Plan nie określił więc w sposób nie budzący wątpliwości jednoznacznego przeznaczenia terenu, gdyż w praktyce stosowania jego ustaleń może zajść sytuacja, w której w całości będzie on zagospodarowany zabudową mieszkaniową lub w całości zabudową usługową.

Z ustaleń planu w § 10 ust.2 wynika, że sieci infrastruktury technicznej będą rozbudowywane, dlatego powinny być określone parametry sieci, o których mowa w § 4 pkt.9 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003r. w sprawie wymaganego zakresu projektu planu miejscowego.

Zapis § 5 ust.3 uchwały odnosi się do warunków określonych w badaniach geotechnicznych, natomiast to w planie należy ustalić zasady zagospodarowania i cechy zabudowy; rada gminy nie może uzależniać stosowania ustaleń planu od wykonania lub uzyskania innych dokumentów lub opracowań.

Niejasne i nieprecyzyjne jest ustalenie zawarte w § 6 ust.4 uchwały, gdyż nie wiadomo w jaki sposób będzie trzeba realizować „ochronę stanowisk roślin chronionych". Z prognozy oddziaływania na środowisko nie wynika, że są objęte formami ochrony przyrody, jeśli plan uwzględniałby jednak ich ochronę, to powinny iść za tym odpowiednie ustalenia w treści uchwały.

Na rysunku planu brak jest wyrysu ze studium z oznaczonymi granicami obszaru objętego planem miejscowym, co jest wymagane przepisem § 7 pkt 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003r. w sprawie wymaganego zakresu projektu planu miejscowego.

Wskazane wyżej naruszenia prawa pociągają za sobą konieczność stwierdzenia nieważności uchwały.

Na rozstrzygnięcie nadzorcze przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie ul. Kraszewskiego 4A za pośrednictwem Wojewody Podkarpackiego w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia.

Z up. WOJEWODY PODKARPACKIEGO

Janusz Olech
DYREKTOR GENERALNY URZĘDU

1491

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY NOWA SARZYNA NA LATA 2010-2013, Z PERSPEKTYWĄ DO 2017 R.

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP
1.1 Cel i zawartość opracowania
1.2 Podstawa formalno-prawna realizacji opracowania
1.3 Uwarunkowania dokumentów strategicznych wyższego szczebla
1.3.1 Polityka ekologiczna państwa – limity krajowe
1.3.2 „Strategia oraz Program rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013"
1.3.3 „Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015"
1.3.4 „Wojewódzki Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego w Zakresie Przywrócenia Możliwości Migracji oraz Restytucji Ryb Dwuśrodowiskowych"
1.3.5 „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Leżajskiego na lata 2009 – 2012, z perspektywą do roku 2016"

2. CHARAKTERYSTYKA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA
2.1 Położenie geograficzne i administracyjne
2.2 Demografia
2.3 Użytkowanie gruntów
2.4 Gleby i ich przeobrażenie
2.5 Budowa geologiczna
2.6 Zasoby kopalin
2.7 System transportowy
2.8 Przemysł
2.9 Lasy
2.10 Ochrona przyrody i krajobrazu
2.11 Obszary Natura 2000
2.12 Wody podziemne i ich jakość
2.13 Wody powierzchniowe i stan ich czystości
2.14 Gospodarka wodno-ściekowa
2.15 Ochrona przed powodzią
2.16 Warunki klimatyczne i jakość powietrza
2.17 Hałas

3. PRIORYTETY EKOLOGICZNE MIASTA I GMINY NOWA SARZYNA

4. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM
4.1 System transportowy
4.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
4.1.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
4.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE
4.2 Turystyka i rekreacja
4.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
4.2.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
4.2.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE
4.3 Rolnictwo
4.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
4.3.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
4.3.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE
4.4 Przemysł i awarie przemysłowe
4.4.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
4.4.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
4.5 Edukacja ekologiczna
4.5.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
4.5.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

5. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY
5.1 Ochrona przyrody i krajobrazu
5.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
5.1.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
5.2 Ochrona lasów
5.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
5.2.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
5.3 Ochrona gleb i powierzchni ziemi
5.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
5.3.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
5.3.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE
5.4 Ochrona zasobów kopalin

5.4.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
5.4.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

6. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE
6.1 Ochrona jakości i zasobów wód – gospodarka wodno–ściekowa
6.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
6.1.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
6.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE
6.2 Gospodarka odpadami
6.3 Ochrona jakości powietrza atmosferycznego
6.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
6.3.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
6.4 Hałas
6.4.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
6.4.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
6.5 Promieniowanie elektromagnetyczne i radiacyjne
6.5.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
6.5.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

7. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII
7.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią
7.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
7.1.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji
7.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE
7.2 Wykorzystanie energii odnawialnej
7.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku
7.2.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

8. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM
8.1 Struktura zarządzania programem
8.1.1 Uczestnicy realizacji Programu
8.2 Monitoring wdrażania Programu
8.3 Możliwości finansowania POŚ
8.4 Harmonogram wdrażania

9. LITERATURA

10. NETOGRAFIA

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.1 Cykl monitorowania i aktualizacji Programu
Rysunek 2.1 Podział fizjogeograficzny wg J. Kondrackiego (2002 r.)
Rysunek 2.2 Użytkowanie powierzchni w powiecie leżajskim, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii, stan na koniec 2008 r.
Rysunek 2.3 Zmiany powierzchni poszczególnych rodzajów gruntów w latach 2007-2008, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii
Rysunek 2.4 Podział użytków rolnych w gminie, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii, stan na koniec 2008 r.
Rysunek 2.5 Zmiany powierzchni użytków rolnych w gminie w latach 2007-2008, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii
Rysunek 2.6 Stan drogi krajowej Nr 77 na koniec 2007 r. – odcinki w różnych klasach technicznych pod względem badanych parametrów [wg GDDKiA]
Rysunek 2.7 Zmiany powierzchni gruntów leśnych, w podziale na formy własności w latach 2006 – 2007 [wg danych GUS]
Rysunek 2.8 Mapa Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Kołacznia PLH080006 (na podstawie: [12]).
Rysunek 2.9 Mapa potencjalnego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Lasy leżajskie (na podstawie: [12]).
Rysunek 2.10 Mapa potencjalnego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Dolina Dolnego Sanu – fragment północny leżący w granicach gminy Nowa Sarzyna (na podstawie: [12]).
Rysunek 2.11 Mapa potencjalnego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Dolina Dolnego Sanu – fragment południowy leżący w granicach gminy Nowa Sarzyna (na podstawie: [12]).
Rysunek 2.12 Zasięg GZWP Nr 425 na obszarze powiatu leżajskiego.
Rysunek 2.13 Klasyfikacja ogólna czystości wód powierzchniowych na terenie gminy, w latach 2005-2006, w punktach monitoringu WIOŚ.
Rysunek 2.14 Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu, w latach 2006-2008, wg GUS
Rysunek 2.15 Stosunek zużycia wody do ilości odprowadzanych ścieków komunalnych i przemysłowych, w latach 2006-2008, wg GUS
Rysunek 2.16 Wyniki pomiarów dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu w roku 2007 na terenie województwa podkarpackiego, wg danych WIOŚ w Rzeszowie
Rysunek 2.17 Wyniki pomiarów benzenu oraz pyłu zawieszonego PM10 w roku 2007 na terenie województwa podkarpackiego, wg danych WIOŚ w Rzeszowie
Rysunek 2.18 Wyniki klasyfikacji ogólnej jakości powietrza na terenie powiatu leżajskiego w 2007 r. pod kątem zawartości badanych parametrów, wg WIOŚ w Rzeszowie.
Rysunek 4.1 Lokalne Grupy Działania w rejonie gminy Nowa Sarzyna.
Rysunek 4.2 Schemat tworzenia programu informacyjno-edukacyjnego
Rysunek 6.1 Rozmieszczenie oczyszczalni ścieków objętych aktualizacją KPOŚK – 2008 (na podstawie: [20]).
Rysunek 8.1 Schemat zarządzania Programem

SPIS TABEL

Tabela 1.1 Strategia a główne osie polityki rozwoju obszarów wiejskich Unii Europejskiej.
Tabela 1.2 Etapy realizacji i kryteria kwalifikowania rzek i potoków do udrożnienia w ramach Wojewódzkiego Programu Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego.
Tabela 2.1 Ludność w gminie Nowa Sarzyna w latach 2006-2008, wg GUS
Tabela 2.2 Użytkowanie powierzchni w gminie w latach 2007-2008, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii
Tabela 2.3 Wykaz dróg powiatowych na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna [4]
Tabela 2.4 Wykaz dróg gminnych na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna [4]
Tabela 2.5 Charakterystyka gospodarki w gminie w latach 2006-2008, wg GUS
Tabela 2.6 Powierzchnia gruntów leśnych i zalesień w podziale na formy własności [wg danych GUS]
Tabela 2.7 Użytki ekologiczne w gminie Nowa Sarzyna, wg dany UMiG
Tabela 2.8 Powierzchnia obszarów chronionych w gminie w latach 2007 – 2008 [wg GUS, za wyjątkiem powierzchni Natura 2000]
Tabela 2.9 Wyniki monitoringu diagnostycznego wód podziemnych w roku 2007, wg GIOŚ.
Tabela 2.10 Wyniki monitoringu diagnostycznego wód powierzchniowych w rejonie gminy w 2007 r. (wg GIOŚ).
Tabela 2.11 Wykaz ujęć wód w gminie, wg danych UMiG, stan na koniec 2008 r.
Tabela 2.12 Charakterystyka zbiorcza gospodarki wodno-ściekowej w gminie, w okresie 2007 – 2008, wg GUS
Tabela 2.13 Charakterystyka zużycia gazu i energii elektrycznej w powiecie leżajskim (wg GUS, w latach 2007 - 2008)
Tabela 4.1 Wykaz zakładów stwarzających zagrożenie awarią przemysłową w powiecie leżajskim.
Tabela 5.1 Plusy i minusy sieci Natura 2000 z punktu widzenia rozwoju gminy
Tabela 5.2 Rodzaje działalności gospodarczej proponowane na obszarach Natury 2000
Tabela 6.1 Charakterystyka aglomeracji Nowa Sarzyna, wg Projektu Aktualizacji KPOŚK z listopada 2009 r. [21].
Tabela 6.2 Charakterystyka systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków w aglomeracji Nowa Sarzyna w latach 2006-2008, wg wojewódzkich sprawozdań z realizacji KPOŚK
Tabela 6.3 Charakterystyka systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków, wg Projektu Aktualizacji KPOŚK z listopada 2009 r.
Tabela 8.1 Harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska dla gminy Nowa Sarzyna

1. Wstęp

1.1 Cel i zawartość opracowania

Przedmiotem opracowania jest aktualizacja „Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Nowa Sarzyna na lata 2010 – 2013, z perspektywą do 2017 r.". Celem Programu ochrony środowiska jest identyfikacja podstawowych problemów w zakresie ochrony środowiska, nakreślenie perspektywicznych kierunków rozwiązywania problemów oraz ustanowienie bazy dla tworzenia szczegółowych planów działania, w tym planów inwestycyjnych. Realizacja Programu doprowadzi do poprawy stanu środowiska naturalnego, do efektywnego zarządzania środowiskiem oraz zapewni skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego, w tym zakresie prawa Unii Europejskiej.

W zakresie ochrony środowiska Program zawiera:
- diagnozę stanu wyjściowego,
- wyniki identyfikacji i oceny zagrożeń,
- politykę środowiskową miasta, z nakreśleniem kierunków rozwiązywania problemów uznanych za priorytetowe,
- propozycje działań służących realizacji przyjętych celów,
- zestawienie instrumentów prawnych w sferze szeroko pojętej ochrony środowiska, leżących w zakresie kompetencji władz miasta,
- ocenę kosztów realizacji oraz określenie głównych źródeł finansowania Programu,
- harmonogram realizacji Programu.

Program ochrony środowiska jest nie tylko wypełnieniem wymagań ustawowych, ale także może zmobilizować administrację oraz różne instytucje organizacje do wspólnego wdrażania działań i przedsięwzięć zdefiniowanych w Programie.

1.2 Podstawa formalno-prawna realizacji opracowania

Art. 17 ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.[1] (POŚ), w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, nakłada na organ wykonawczy gminy obowiązek opracowania Programów ochrony środowiska. Plany gospodarki odpadami stanowią integralną część Programów ochrony środowiska. Program ochrony środowiska uchwalany jest przez Radę Gminy na okres 4 lat, z tym że przewidziane w nim działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata. Z wykonania Programu Burmistrz Miasta i Gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia Radzie Gminy.

Zgodnie z art. 46 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*[2], projekt Planu gospodarki odpadami zalicza się do dokumentów wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Organ opracowujący projekt dokumentu, o którym mowa, sporządza prognozę oddziaływania na środowisko (art. 51 ust. 1). Przeprowadzenie

strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów, innych niż wymienione w art. 46, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57, organ opracowujący projekt dokumentu stwierdzi, że wyznaczają one ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i że realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

Podstawy merytoryczne realizacji Programu opierają się głównie o zapisy zawarte w trzech dokumentach, którymi są: ustawa Prawo ochrony środowiska[1], Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 oraz Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym.

1) *Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (POŚ)*.

Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Zgodnie z ustawą (Art. 14 ust.1 POŚ), program ochrony środowiska, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:
- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- poziomy celów długoterminowych,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

2) *Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.*

Dnia 22 maja 2009 r. podczas 42. posiedzenia Sejm podjął uchwałę w sprawie "Polityki ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywa do roku 2016" (M.P. 2009 nr 34 poz. 501). Dokument ten jest aktualizacją przyjętej w 2003 r. „Polityki ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010", szczególnie w odniesieniu do prawodawstwa Unii Europejskiej. Generalnie zachowano strukturę dokumentu podobną do „Polityki ekologicznej Państwa na lata 2003-2006", inaczej akcentując potrzebę działań uznanych jako priorytetowe.

Polityka ekologiczna jest dokumentem strategicznym, który przez określenie celów i priorytetów ekologicznych wskazuje kierunek działań koniecznych dla zapewnienia właściwej ochrony środowisku naturalnemu. PEP jest najbardziej ogólnym z dokumentów sektorowych, następne są strategie, a potem programy działania. „Polityka ekologiczna państwa" stanowi bazę do tworzenia sektorowych programów dotyczących poszczególnych elementów polityki ekologicznej.

Zawarte w dokumencie najważniejsze działania priorytetowe na najbliższe 4 lata, to m.in.:
- zakończenie w bieżącym roku prac nad wyznaczaniem obszarów siedliskowych w ramach ESE Natura 2000,
- przyjęcie projektu ustawy o organizmach genetycznie modyfikowanych, zgodnie z prawem UE,
- zamknięcie do końca bieżącego roku wysypisk nie spełniających wymogów UE,
- wprowadzenie w życie tzw. „zielonych zamówień",
- wzmocnienie kadry inspekcji ochrony środowiska, która usprawni ochronę środowiska i pozwoli na kontrolę przestrzegania prawa.

Wśród priorytetów polityki ekologicznej znajdują się także następujące działania:
- wspieranie platform technologicznych i ekoinnowacyjności w ochronie środowiska,
- przywrócenie podstawowej roli miejscowym planom zagospodarowania przestrzennego, jako podstawy lokalizacji inwestycji,
- zwiększenie retencji wody,
- opracowanie krajowej strategii ochrony gleb,
- promocja wykorzystania metanu z pokładu węgla,
- ochrona atmosfery,
- ochrona wód,
- gospodarka odpadami,
- modernizacja systemu energetycznego.

Polityka ekologiczna państwa podejmuje wyzwania, w tym dotyczące:
- realizacji założeń dyrektywy unijnej CAFE, dotyczącej ograniczenia emisji pyłów i o konieczności redukcji o 75 % ładunku azotu i fosforu w oczyszczanych ściekach komunalnych,
- sporządzania map akustycznych dla wszystkich miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców i opracowania planów walki z hałasem,
- prac nad dokumentem dotyczącym nadzoru nad chemikaliami dopuszczonymi na rynek, czyli o wdrażaniu rozporządzenia REACH.

3) *Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym*, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki co do zawartości programów.

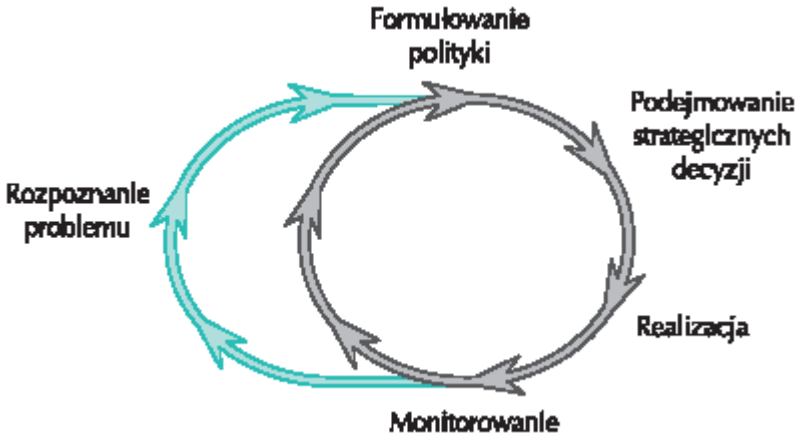
W gminnym programie powinny być uwzględnione:
- ***zadania własne gminy,*** tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- ***zadania koordynowane***, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym.

Kierując się powyższymi zapisami, Program określa:

- Cele ekologiczne średniookresowe do 2015 roku wraz z kierunkami działań poprzedzone analizą stanu środowiska oraz listę przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2008 – 2011 ujęte w blokach tematycznych zgodnych z *Polityką ekologiczną państwa* z uwzględnieniem wskazówek zawartych w *Wytycznych do sporządzania programów ochrony środowiska;*
- Sposób monitoringu realizacji Programu;
- Aspekty finansowe wdrażania Programu.

W związku z tym, iż proces legislacyjny w zakresie stanowienia prawa ochrony środowiska trwa nadal, a istniejące przepisy są sukcesywnie modyfikowane, konieczna staje się ciągła aktualizacja Programu ochrony środowiska. Także w miarę pojawiania się nowych problemów koniecznych do rozwiązania oraz realizacji wcześniej podjętych projektów, należy korygować i uszczegóławiać Program. Schemat ciągłego monitorowania i aktualizacji Programu ochrony środowiska przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek.1.1 Cykl monitorowania i aktualizacji Programu

Uwaga:
Wskazane w niniejszym Programie zadania związane są z możliwymi do podjęcia przez Miasto i Gminę Nowa Sarzyna oraz inne jednostki działające na terenie gminy, działaniami zmierzającymi do racjonalnego korzystania i ochrony środowiska. Należy jednocześnie zaznaczyć, że zgodnie z charakterem Programu ochrony środowiska, zadania w nim określone nie są bezwzględnie przewidziane do realizacji, lecz stanowią wytyczne do określania zadań inwestycyjnych w innych dokumentach planistycznych, w tym realizowanych przez gminę (np. w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym).

1.3 Uwarunkowania dokumentów strategicznych wyższego szczebla

1.3.1 Polityka ekologiczna państwa – limity krajowe

W związku z opracowaniem II polityki ekologicznej Państwa oraz Polityki ekologicznej Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014, zostały określone limity krajowe na korzystanie z zasobów naturalnych oraz poprawę obecnego stanu środowiska przyrodniczego. Limity określone w w/w dokumentach, które mają być osiągnięte do 2014 roku.

Limity zawarte w Polityce ekologicznej Państwa

- Ograniczenie zużycia energii do 25% w stosunku do 2000 roku w przeliczeniu na jednostkę PKB
- Likwidacja zrzutu ścieków nieczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych
- Dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem w 1990 r.
- Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50% z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego o 30%
- Zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedana w przemyśle)
- Ograniczenie emisji pyłów średnio o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, lotnych związków organicznych (poza

metanem) o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.

Limity zawarte w Polityce ekologicznej Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014

- Wzrost lesistości o około 30%
- Do 2010 r. zmniejszenie jednostkowego zużycia wody do celów przemysłowych, w stosunku do 1990 r. o 50%, surowców ze źródeł pierwotnych o 40% oraz energii o 60%
- Osiągniecie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych do 2015 r. zgodnie z tzw. Ramową Dyrektywą Wodną
- Co najmniej 75% poziom usuwania biogenów w dorzeczach Odry i Wisły do 2010 r.
- Udział odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010 r. i 14% do 2020 r.
- Wyposażenie aglomeracji o liczbie mieszkańców ≥ 15 tys. w komunalne oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów do 2010 r.
- Wyposażenie aglomeracji w liczbie mieszkańców 2-15 tys. w komunalne oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów do 2015 r.
- Eliminacja lub ograniczenie zrzutów substancji niebezpiecznych do środowiska wodnego ze źródeł przemysłowych do 2006 r.
- Do końca 2015 r. Polska powinna zapewnić 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych pochodzących z obszaru kraju w celu ochrony wód powierzchniowych
- Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów kierowanych na składowiska odpadów, w tym w szczególności doprowadzenie do sytuacji, że w 2013 roku nie będzie składowanych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji więcej niż 50% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.
- Podniesienie poziomu odzysku odpadów komunalnych do 10% w 2010 r.
- Sporządzić wojewódzkie plany zarządzania ryzykiem dla wszystkich województw oraz plany powiatowe, jeżeli znajduje się więcej niż 5 obiektów niebezpiecznych
- Sporządzić mapy akustyczne dla wszystkich aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców
- Zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki, zaoszczędzenie 9% energii finalnej w ciągu 9 lat, do 2017 r.

1.3.2 „Strategia oraz Program rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013"

W obecnym okresie programowania tj. w latach 2007-2013, polityka rozwoju obszarów wiejskich realizowana jest poprzez II filar Wspólnej Polityki Rolnej oraz cel horyzontalny Nr 6 Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia „Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich" w ramach polityki spójności.

W połowie lipca 2004 r. Komisja Europejska przedstawiła projekt Rozporządzenia Rady (WE) w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z **Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)**. Dokument ten, w swym ostatecznym kształcie, określił politykę UE odnośnie obszarów wiejskich na lata 2007-2013. Misją Funduszu jest promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich na terenie całej Wspólnoty w sposób komplementarny do instrumentów rynkowych i wspierania dochodów w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz do Polityki Spójności i do Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Podstawowe zasady unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007–2013, a także instrumenty polityczne, z jakich mogą korzystać państwa członkowskie i regiony, określono w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005.

Biorąc pod uwagę problemy i wyzwania przed jakimi stoją obszary wiejskie, uwzględniając wnioski płynące z konferencji w Salzburgu, a także strategię Lizbońską, wyznaczono **główne cele nowej unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich (ROW)**:

- **cel 1**: poprawa konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa poprzez wsparcie restrukturyzacji, rozwoju i innowacji,
- **cel 2**: poprawa stanu środowiska i krajobrazu poprzez racjonalną gospodarkę ziemią,
- **cel 3**: poprawa jakości życia na obszarach wiejskich i promocja różnicowania działalności gospodarczej.

Główne cele polityki ROW realizowane są poprzez **osie** obejmujące spójną grupę instrumentów wsparcia:

- **oś 1**: wsparcie konkurencyjności sektora rolnego i leśnego,
- **oś 2**: poprawa stanu środowiska i krajobrazu,
- **oś 3**: podniesienie jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- **oś 4**: LEADER: wzmocnienie inicjatywy oddolnej i aktywizacji społeczności obszarów wiejskich.

Strategia UE stanowi podstawę dla narodowych strategii ROW, które przekładają priorytety wspólnotowe na sytuację w kraju, po konsultacji z zainteresowanymi podmiotami. **Narodowe strategie ROW** są realizowane poprzez przygotowanie i realizację programów ROW. W Polsce, w latach 2007-2013, realizowany będzie model wielofunkcyjnego rozwoju wsi i wielofunkcyjnego rozwoju rolnictwa. Model ten jest kompatybilny z realizowaną przez Wspólnotę polityką spójności społeczno-gospodarczej, której zasadniczym celem jest niwelowanie różnic rozwojowych między poszczególnymi regionami Unii Europejskiej, a więc również zmniejszanie zapóźnień obszarów peryferyjnych, w tym obszarów wiejskich, wobec tzw. centrów rozwoju.

Celem nadrzędnym krajowej „**Strategii rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007-2013**" jest: poprawa warunków życia i pracy mieszkańców wsi poprzez wzrost gospodarczy, z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska. Cel główny zostanie

osiągnięty w drodze realizacji celów szczegółowych, priorytetów i kierunków działań, przedstawionych w tabeli poniżej.

Aby pomóc w zapewnieniu zrównoważonego podejścia do polityki, państwa członkowskie i regiony są zobowiązane do rozdzielenia funduszy na rozwój obszarów wiejskich pomiędzy trzy pierwsze osie tematyczne. Dalszy wymóg polega na przeznaczeniu części środków na wspieranie projektów opierających się na doświadczeniach zebranych podczas wdrażania inicjatyw wspólnotowych Leader, w których chodzi o opracowywanie i wdrażanie indywidualnych projektów przez lokalne partnerstwa w celu rozwiązania problemów lokalnych. Każde państwo członkowskie (lub region, w przypadku delegowania uprawnień na szczebel regionalny) musi – tak jak przed 2007 r. – ustalić program rozwoju obszarów wiejskich, w którym określa wysokość środków przeznaczonych na konkretne działania w latach 2007–2013 r.

Działania przyjęte w Strategii są realizowane m.in. w ramach **Programu Operacyjnego Rozwój obszarów wiejskich na lata 2007-2013**, zgodnie ze strukturą zaproponowaną w projekcie Rozporządzenia Rady (WE) w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). W realizację Strategii włączone są instytucje na szczeblu krajowym oraz regionalnym. Organem zarządzającym, nadzorującym i koordynującym prace jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Rolę Agencji Płatniczej pełni Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Agencja Rynku Rolnego. Ważną składową regionalizacji wdrażania działań PROW jest realizacja niektórych instrumentów przez **jednostki samorządu terytorialnego (Urzędy Marszałkowskie)** oraz realizowanie podejścia Leader poprzez lokalne grupy działania, w składzie których zasiadają również przedstawiciele regionów i społeczności lokalnych. Odzwierciedleniem wagi, jaką KE przykłada do wdrażania działań w ramach osi 4 **LEADER**, w oparciu o Lokalne Grupy Działania (LGD), jest to, że minimum 5% (w nowych krajach członkowskich poziom ten może być osiągnięty w ciągu całego okresu programowania, jednak nie mniejszy niż 2,5%) publicznych środków finansowych programu musi być wykorzystane w ten sposób. Samorząd Województwa Podkarpackiego pełni rolę Instytucji Wdrażającej dla następujących działań:

1. „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa" (Oś 1),
2. „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej" (OŚ 3),
3. „Odnowa i rozwój wsi" (OŚ 3),
4. Oś 4 "Leader": działania: „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju", „Wdrażanie projektów współpracy", „Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania".

Tabela 1.1 Strategia a główne osie polityki rozwoju obszarów wiejskich Unii Europejskiej.

Cel/ priorytet/działanie	oś wsparcia[3]
Cel 1 - Wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich	
❖ Priorytet 1.1. Różnicowanie działalności w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów	**3**
Działanie 1.1.1 - Rozwijanie różnych form i kierunków działań nie związanych z rolnictwem, które nawiązują do lokalnych zasobów surowcowych i kapitału ludzkiego, lokalnej specyfiki i tradycji kulturowych Działanie 1.1.2 - Rozwijanie i popularyzacja turystyki wiejskiej w nawiązaniu do lokalnej specyfiki i lokalnych tradycji Działanie 1.1.3 - Wsparcie dla wdrażania projektów inwestycyjnych, szkoleniowych, promocyjnych i informacyjnych na obszarach wiejskich dotkniętych procesami stagnacji społeczno-ekonomicznej	
❖ Priorytet 1. 2. Zachowanie walorów przyrodniczo - krajobrazowych obszarów wiejskich	**2**
Działanie 1.2.1 - Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt (w tym rozwój rolnictwa ekologicznego i inne działania mające na celu ochronę środowiska na obszarach wiejskich) Działanie 1.2.2 - Wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) Działanie 1.2.3 - Wyłączenia z użytkowania rolniczego gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej (zalesianie, uprawy do celów przemysłowych)	
❖ Priorytet 1.3. Aktywizacja społeczności wiejskich i poprawa infrastruktury społecznej	**3**
Działanie 1.3.1 - Odnowa wsi oraz zachowanie i poprawa dziedzictwa kulturowego wsi Działanie 1.3.2 - Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży Działanie 1.3.3 - Kształcenie ustawiczne dorosłych Działanie 1.3.4 - Poprawa dostępu do usług zdrowotnych, opiekuńczych, kulturalnych	
❖ Priorytet 1.4. Rozbudowa infrastruktury technicznej	**3**
Działanie 1.4.1 - Budowa sieci kanalizacyjnych na wsi Działanie 1.4.2 - Racjonalizacja gospodarki odpadami stałymi Działanie 1.4.3 - Modernizacja sieci energetycznych Działanie 1.4.4 - Wspieranie odnawialnych źródeł energii	

Działanie 1.4.5 - Poprawa infrastruktury drogowej	
Działanie 1.4.6 - Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi	
Cel 2 - Poprawa konkurencyjności rolnictwa	
❖ Priorytet 2.1. Poprawa efektywności i dochodowości gospodarstw rolnych poprzez ich modernizację i zmianę struktur rolnych	
Działanie 2.1.1 - Wspieranie inwestycji w zakresie standardów jakościowych, sanitarnych oraz ochrony środowiska	**1**
Działanie 2.1.2 - Wspieranie młodych rolników	**1**
Działanie 2.1.3 - Działania zmierzające do dywersyfikacji działalności/produkcji rolniczej	**1**
Działanie 2.1.4 - Scalanie i poprawa jakości gruntów	**3**
Działanie 2.1.5 - Renty strukturalne	**1**
❖ Priorytet 2.2 Wzmacnianie rozwoju społeczeństwa informacyjnego	
Działanie 2.2.1 - Wspieranie działalności innowacyjnej oraz badawczo-rozwojowej na rzecz rozwoju regionalnego obszarów wiejskich	**3**
Działanie 2.2.2 - Rozwój instytucjonalny	**1**
Działanie 2.2.3 - Wspieranie budowy systemu informacyjnego	**3**
Działanie 2.2.4 - Rozwój doradztwa specjalistycznego	**3**
❖ Priorytet 2.3. Wzmocnienie znaczenia i udziału rolników na rynku produktów rolnych	
Działanie 2.3.1 - Wspieranie tworzenia prostych form integracji poziomych w rolnictwie (grup producentów rolnych, organizacji spółdzielczych itp.)	**1**
Działanie 2.3.2 - Zwiększenie udziału rolników w rynkach hurtowych	**3**
Działanie 2.3.3 - Aktywizowanie współpracy naukowych jednostek badawczych z rolnikami	**1**
Cel 3 - Wzmocnienie przetwórstwa rolno-spożywczego w kierunku poprawy jakości i bezpieczeństwa żywności	
❖ Priorytet 3.1. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych	**3**
❖ Priorytet 3.2. Wspieranie wyrobu produktów tradycyjnych i regionalnych	**3**

1.3.3 „Wojewódzki Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015"

Cele i założenia programu

Nadrzędnym celem wojewódzkiego Programu ochrony środowiska (WPOŚ) jest wdrożenie polityki ekologicznej państwa na obszarze województwa podkarpackiego. Główne założenia WPOŚ wynikają z celów, kierunków działań i limitów określonych w polityce ekologicznej państwa, oceny aktualnego stanu środowiska (wg stanu z 2006 r.) oraz obowiązujących przepisów odnoszących się do ochrony środowiska (przepisy prawa krajowego i Unii Europejskiej oraz porozumienia i konwencje międzynarodowe). Uwzględniono ponadto kierunki i możliwości rozwoju województwa określone w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym i wojewódzkim i branżowych (m.in. Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych), możliwości finansowania inwestycji oraz wyniki raportów z wykonania Programu ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego.

Strategia działań w województwie w zakresie ochrony środowiska

Strategia działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska województwa wynika z przyjętych założeń, w tym oceny aktualnego stanu środowiska województwa. Realizowane będą cele o charakterze systemowym oraz cele ekologiczne w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska. Przyjmuje się, że na obszarze województwa podkarpackiego działania w zakresie ochrony środowiska będą zmierzać do:

- wzmocnienia synergii pomiędzy ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym,
- zwiększenia konkurencyjności województwa i innowacyjności gospodarki oraz zaspokojenia aspiracji mieszkańców regionu przy wykorzystaniu potencjału tkwiącego w zasobach naturalnych i kulturowych województwa (turystyka, rolnictwo ekologiczne itp.);
- zapobiegania zagrożeniom życia i mienia,
- ograniczania szkodliwych czynników wpływających na zdrowie,
- poprawy stanu środowiska i uzyskania dobrych wskaźników w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności.

Cele o charakterze systemowym dotyczą sprawniejszego funkcjonowania administracji do spraw ochrony środowiska; zwiększenia roli wiedzy i ekoinnowacyjności w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa; edukacji ekologicznej, zwiększenia dostępu do informacji i poszerzenie dialogu społecznego, zwiększenia roli aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym, skuteczniejszego wdrażania systemów zarządzania środowiskowego oraz mechanizmów prawnych, finansowych i ekonomicznych zapewniających efektywną i terminową realizację założonych celów ekologicznych; rozwoju współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony środowiska W oparciu

o dotychczas obowiązujące strategie, programy i plany, raporty sporządzone na szczeblu krajowym i wojewódzkim oraz w oparciu o aktualny stan środowiska stwierdza się, że ochrona wód, gospodarka odpadami, bezpieczeństwo ekologiczne nadal są priorytetowymi dziedzinami ochrony środowiska. Ze względu na specyfikę województwa oraz konieczność dostosowania przepisów do standardów unijnych większą wagę należy przyłożyć do spraw ochrony klimatu, przyrody i pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych.

Priorytety ekologiczne w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska

Przyjmuje się następujące priorytety wynikające ze stopnia ważności dla województwa podkarpackiego i pilności ich realizacji:
Priorytet 1 - Ochrona wód i efektywne wykorzystanie zasobów wodnych
Priorytet 2 - Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
Priorytet 4 - Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych
Priorytet 3 - Gospodarka odpadami
Priorytet 4 - Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych
Priorytet 5 - Ochrona przyrody, różnorodności biologicznej i krajobrazu oraz zrównoważony rozwój lasów
Priorytet 6 - Ochrona powietrza atmosferycznego, klimatu i warstwy ozonowej
Priorytet 7 - Ochrona powierzchni ziemi i przywrócenie wartości użytkowej gleb
Priorytet 8 - Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym
Priorytet 9 - Ochrona zasobów kopalin

W ramach każdego priorytetu wyznaczono cele ekologiczne średniookresowe do 2015 r. i krótkookresowe do 2011 r., oraz działania inwestycyjne i nieinwestycyjne, zapewniające osiąganie przyjętych celów. Wskazano również rejony koncentracji działań.

1.3.4 „Wojewódzki Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego w Zakresie Przywrócenia Możliwości Migracji oraz Restytucji Ryb Dwuśrodowiskowych"

Celem programu ochrony i rozwoju zasobów wodnych jest wybranie cieków łączących w przeszłości miejsca tarła i żerowiska ryb dwuśrodowiskowych, wytypowanie do udrożnienia tych cieków, których biologiczna ciągłość jest obecnie zakłócona w wyniku przegrodzenia lub zmiany stosunków wodnych, a także stworzenie stabilnych podstaw przyrodniczych do prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach morskich oraz śródlądowych z zachowaniem równowagi i różnorodności biologicznej w środowisku wodnym.

Na podstawie analizy historycznych szlaków migracji i rozmieszczenia tarlisk ryb dwuśrodowiskowych oraz istniejącej poprzecznej zabudowy hydrotechnicznej rzek i potoków określono etapy (priorytety) realizacji planowanych prac udrożnieniowych. Należy podkreślić, ze wspomniane priorytety prac udrożnieniowych zostały ustalone wyłącznie na podstawie kryteriów przyrodniczych i nie powinny być rozumiane jako harmonogram zamierzeń. Oznacza to, że główny nacisk należy położyć na udrażnianie rzek i potoków zaliczonych do pierwszych trzech etapów realizacji, ponieważ dla powodzenia programu restytucji ryb dwuśrodowiskowych potrzebne będą zarówno drożne szlaki migracji jak i miejsca tarła oraz odchowu stadiów młodocianych.

Na terenie gminy Nowa Sarzyna, do priorytetów prac udrożnieniowych zaliczono trzymetrowy jaz na Trzebośnicy w 7+300 km cieku (zlewnia Sanu, powierzchnia 262,3 km^2). Realizacja nastąpi w etapie III.

Tabela 1.2 Etapy realizacji i kryteria kwalifikowania rzek i potoków do udrożnienia w ramach Wojewódzkiego Programu Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego.

Etapy realizacji	Kryteria
I	Do udrożnienia w pierwszym etapie realizacji zakwalifikowano rzeki stanowiące drugorzędowe szlaki migracji ryb dwuśrodowiskowych: Wisłokę, San, Wisłok, Tanew i Sannę będącą trzeciorzędowym szlakiem migracji ryb dwuśrodowiskowych. Rzeki te stanowiły w przeszłości miejsca tarliskowe dla tych ryb (jesiotra bałtyckiego, certy i innych ryb wędrownych).
II	Do udrożnienia w drugim etapie zakwalifikowano bezpośrednie dopływy drugorzędowych oraz trzeciorzędowych szlaków migracji ryb dwuśrodowiskowych o powierzchni zlewni powyżej 40 km^2 lub przepływach średniorocznych większych od 0,25 m^3/s. W zlewni Wisłoki wybrano: Jasiołkę, Pannę, Iwielkę, Kłopotnicę i Tuszymkę; w zlewni Sanu wybrano: Bukową, Gilówkę, Stupnicę i Sanoczek; w zlewni Wisłoka wybrano: Czarną, Osinę, Chmielnik, Strug, Gwoźnicę, Lubatówkę, Lubczę, Lubenkę, Stobnicę i Wysoką. Wytypowane rzeki i potoki charakteryzują się niskim stopniem zabudowy hydrotechnicznej, przeważnie w odcinku przyujściowym, historycznym występowaniem ryb wędrownych, aktualnym występowaniem ryb łososiowatych oraz dobrą jakością wody. Duża część obszaru zlewni to lasy lub tereny chronione, gdzie obserwuje się niską presję wędkarską oraz mały wpływ kłusownictwa ze względu na słabą zabudowę osadniczą.
III	Do udrożnienia w trzecim etapie zakwalifikowano bezpośrednie i pośrednie dopływy trzeciorzędowych szlaków migracji ryb dwuśrodowiskowych o powierzchni zlewni powyżej 40 km^2 lub przepływach

	średniorocznych większych od 0,25 m^3/s. W zlewni Wisłoki wybrano: Bobrowski, Wielopolkę, Brzezinkę, Bystrzycę, Budzisz, Dukielkę, Grabinkę, Wiewiórki, Wsiową, Machowski, Chotowski, Nagoszankę, Olszynkę, Ostrą, Rudę, Szczawową i Tuszymkę; w zlewni Sanu wybrano: Lubaczówkę, Bachorkę, Sołotwę, Świdnicę, Berezę, Borowinę, Kurzynkę, Trzebośnicę, Tarlakę, Drohobyczkę, Obarzym, Olszankę i Płowiecki; w zlewni Wisłoka wybrano: Bratkowski, Grodziszankę, Iwoniczankę, Kosinkę, Markówkę, Nowosiółkę, Strzygankę, Sawę, Świerkowiec i Szlachciankę. Wytypowane rzeki i potoki charakteryzują się znacznym stopniem zabudowy hydrotechnicznej z nielicznym aktualnym występowaniem ryb łososiowatych (możliwością występowania ze względu na fizjografię cieku) oraz słabą jakością wody. Wody te w większości przypadków przepływają przez tereny zurbanizowane, o znacznej presji wędkarskiej i kłusowniczej. Do tej kategorii zakwalifikowano też cieki o powierzchni zlewni poniżej 40 km^2 oraz przepływach średniorocznych mniejszych od 0,25 m^3/s, z udokumentowanym historycznym występowaniem ryb wędrownych (lub aktualnym występowaniem łososiowatych) przegrodzone pojedynczymi budowlami hydrotechnicznymi zlokalizowanym w odcinku przyujściowym.
IV	Do udrożnienia w czwartym etapie zakwalifikowano rzeki i potoki o powierzchni zlewni powyżej 15 km 2 lub przepływach średniorocznych większych od 0,25 m^3/s. Cieki te, na całej swej długości są zabudowane lub skanalizowane, nie występują tam aktualnie ryby łososiowate a pod względem fizjografii wody te nie nadają się do ich bytowania. Są to zwykle cieki o znaczeniu rolniczym. W ich zlewni często występują obiekty małej retencji, i gospodarstwa stawowe.
V	Do udrożnienia w piątym etapie zakwalifikowano pozostałe zabudowane rzeki i potoki województwa, charakteryzujące się złą jakością wody, brakiem ryb łososiowatych i znacznym stopniem odkształcenia od stanu naturalnego oraz cieki, znajdujące się w górnych partiach zlewni poza zasięgiem możliwego występowania ryb wędrownych, których udrożnienie otwiera zbyt małą część zlewni (nieistotną dla niniejszego programu), a także rzeki i potoki wolne od zabudowy hydrotechnicznej.

1.3.5 „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Leżajskiego na lata 2009 – 2012, z perspektywą do roku 2016"

Generalnym celem powiatowego Programu ochrony środowiska jest:

Ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia.

Przyjęto następujące priorytety ekologiczne w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska w powiecie leżajskim:
Priorytet 1 – Przywrócenie czystości wód powierzchniowych
Priorytet 2 – Redukcja niskiej emisji oraz emisji komunikacyjnej
Priorytet 3 – Ochrona gleb przed erozją oraz stosowanie dobrych praktyk rolniczych
Priorytet 4 – Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach cennych przyrodniczo
Priorytet 5 – Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie"
Priorytet 6 – Rozwój energetyki odnawialnej

Realizację powyższych priorytetów ma wspomóc dążenie do osiągnięcia następujących celów średniookresowych do 2016 r.:

2. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM

2.1 System transportowy

1) Osiągnięcie dobrego stanu technicznego dróg i pozostałej infrastruktury drogowej,
2) Poprawa dostępności komunikacyjnej oraz tworzenie warunków dla sprawnego i bezpiecznego przemieszczania się ludzi i towarów przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływu na środowisko naturalne,
3) Realizacja modelu funkcjonowania komunikacji zbiorowej zwiększającego rolę kolei.

2.2 Turystyka i rekreacja

1) Wykorzystanie walorów krajobrazowych powiatu do rozwoju turystyki i agroturystyki,
2) Rozwój turystyki pieszej, rowerowej, konnej i wodnej, z uwzględnieniem ochrony obszarów cennych przyrodniczo.

2.3 Rolnictwo

1) Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w oparciu o istniejące zasoby ludzkie, społeczne, przyrodnicze, historyczne, kulturowe, infrastrukturalne i wiedzę,
2) Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej z uwzględnieniem uwarunkowań środowiska.

Rozwój rolnictwa ekologicznego poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej.

2.4 Przemysł i awarie przemysłowe

1) Wspieranie powstawania małych i średnich podmiotów gospodarczych nieuciążliwych dla środowiska,
2) Kontrola zakładów przemysłowych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych, których działalność ujemnie wpływa na środowisko,
3) Eliminowanie i zmniejszanie negatywnych skutków dla mieszkańców i środowiska z tytułu poważnych awarii przemysłowych.

2.5 Edukacja ekologiczna

1) Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu,
2) Łatwy dostęp do informacji z możliwością wypowiedzi na tematy dotyczące środowiska na terenie powiatu,
3) Promowanie proekologicznych zachowań,
4) Aktywizowanie społeczności lokalnych,

5) Opracowanie zasad i przygotowanie komputerowych systemów dokumentowania i zarządzania zasobami środowiska.

3. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY

3.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

1) Należyta i stabilna ochrona obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo,
2) Zachowanie walorów estetyczno-widokowych i rewitalizacja charakterystycznego dla regionu krajobrazu z właściwą dla niego naturalną bioróżnorodnością,
3) Tworzenie środowiska na terenach zurbanizowanych wzmacniających zdrowie fizyczne i psychiczne człowieka oraz umożliwiającego rozwój bioróżnorodności.

3.2 Ochrona lasów

1) Wzrost różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych,
2) Poprawa stanu zdrowotnego lasów.

3.3 Ochrona gleb i powierzchni ziemi

1) Ochrona gleb na terenie powiatu,
2) Rekultywacja gleb zdegradowanych.

3.4 Ochrona zasobów kopalin

1) Ochrona złóż kopalin,
2) Minimalizacja presji wywieranej na środowisko w procesie eksploatacji złóż i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

4. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE

4.1 Ochrona jakości i zasobów wód – gospodarka wodno–ściekowa

1) Ochrona zasobów wodnych powiatu,
2) Monitoring jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
3) Zapewnienie wszystkim mieszkańcom powiatu dostawy i dostępu do wody pitnej o wysokiej jakości,
4) Poprawa czystości wód powierzchniowych sieci rzecznej na terenie powiatu.

4.2 Gospodarka odpadami

Szczegółowe informacje zawarte są w Planie gospodarki odpadami dla powiatu leżajskiego.

4.3 Ochrona jakości powietrza atmosferycznego

1) Spełnienie wymagań ustawodawstwa UE w zakresie jakości powietrza,
2) Sukcesywna redukcja emisji substancji zanieczyszczających powietrze, zwłaszcza emisji niskiej i komunikacyjnej.

4.4 Hałas

1) Zmniejszenie uciążliwości hałasu, zwłaszcza na terenach zabudowanych,
2) Ochrona przed hałasem komunikacyjnym,
3) Uzyskanie dobrej jakości klimatu akustycznego w gminie.

4.5 Promieniowanie elektromagnetyczne i radiacyjne

1) Bieżący monitoring i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego i radiacyjnego,
2) Wprowadzenie do planu zagospodarowania przestrzennego zagadnienia promieniowania niejonizującego w zakresie tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania wokół źródeł PEM jak np. urządzeń elektroenergetycznych i radiokomunikacyjnych z uwzględnieniem stacji telefonii komórkowej,
3) Dokładna rejestracja źródeł PEM, a w ramach monitoringu szerokopasmowych pomiarów widma pól elektromagnetycznych, w celu dokładnego określenia wielkości PEM w środowisku, a także określenia dynamiki jego wzrostu.

5. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII

5.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

1) Zmniejszenie zagrożenia powodziowego w rejonie powiatu,
2) Racjonalne wykorzystanie i zwiększenie zasobów wodnych w zlewniach,
3) Budowa i odbudowa obiektów małej retencji,
4) Kontrola stanu wałów i urządzeń wodnych wraz z wytypowaniem odcinków do rekonstrukcji i modernizacji.

5.2 Wykorzystanie energii odnawialnej

1) Promocja i wspomaganie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.

W ramach każdego celu średniookresowego wyznaczono kierunki działań oraz działania inwestycyjne i nieinwestycyjne, zapewniające realizację przyjętych priorytetów ekologicznych i celów. Wskazano również rejony koncentracji działań.

2. CHARAKTERYSTYKA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA

W niniejszym rozdziale przedstawiono, w miarę posiadanych danych, trendy zmian stanu podstawowych komponentów środowiska w około czteroletnim okresie poprzedzającym prace nad Programem, czyli w latach: od początku 2006 do końca 2009 roku. Dokonując wyboru przedziału czasowego dla przedstawienia możliwie pełnego i wiarygodnego obrazu stanu najważniejszych komponentów środowiska przyrodniczo – kulturowego miasta, kierowano się ilością i spójnością dostępnych danych oraz zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.[4], zgodnie z którą:

- program ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata, z tym że przewidziane w nim działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata. (art. 14 ust. 2);
- organ wykonawczy gminy obowiązany jest do sporządzania co 2 lata Raportów o wykonaniu Programu i przedstawiania ich Radzie Gminy (art. 18 ust. 2).

Za główny punkt odniesienia przyjęto stan środowiska przedstawiony w poprzednim *Programie ochrony środowiska*. W charakterystyce poszczególnych komponentów środowiska zrezygnowano ze szczegółowego ich opisu, zawartego m.in. w poprzednim *Programie ochrony środowiska* oraz innych dokumentach planistycznych dla miasta, koncentrując się na przedstawieniu danych statystycznych i liczbowych, omówieniu działań i czynników, mających wpływ na środowisko

w analizowanym okresie oraz przedstawieniu trendów zmian i oceny aktualnego stanu środowiska.

Podejście systemowe do zarządzania środowiskiem obejmuje również celowo wyodrębnione sektory działalności społeczno-gospodarczej człowieka, mające istotny wpływ na stan środowiska przyrodniczego. Wzięto pod uwagę następujące dziedziny rozwoju społeczno-gospodarczego, będące w relacji ze środowiskiem przyrodniczym:

1. System transportowy
2. Urbanizacja i użytkowanie gruntów
3. Wydobycie kopalin
4. Rolnictwo
5. Turystyka i rekreacja
6. Przemysł
7. Gospodarka wodno-ściekowa
8. Infrastruktura sieciowa

2.1 Położenie geograficzne i administracyjne

Miasto i Gmina Nowa Sarzyna zlokalizowana jest w powiecie leżajskim, w północnej-wschodniej części województwa podkarpackiego. W terenie gminy położonych jest miasto Nowa Sarzyna i 11 sołectw : Jelna, Jelna - Judaszówka, Łukowa, Łętownia, Łetownia - Gościniec, Majdan Łętowski, Ruda Łańcucka, Tarnogóra, Sarzyna, Wólka Łętowska i Wola Zarczycka. Od południa i wschodu graniczy z gminą Leżajsk, od północy przylega do gmin Krzeszów, Jeżowe, Rudnik, a od zachodu z gminą Kamień. Nowa Sarzyna ma dogodne połączenia drogowe z Leżajskiem, siedzibą powiatu oraz Rzeszowem siedzibą Województwa podkarpackiego. Gmina Nowa Sarzyna zajmuje powierzchnię 14,376 km^2.

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski (Kondracki, 2002), gmina Nowa Sarzyna należy do prowincji Północne Podkarpacie (zwanej też Kotlinami Podkarpackimi), makroregionu Kotliny Sandomierskiej. Wyróżnia się w jej granicach dwa mezoregiony: Płaskowyż Kolbuszowski, oraz Dolinę Dolnego Sanu. Fizyczno-geograficzne zróżnicowanie położenia wpływa na specyfikę poszczególnych środowisk geograficznych:

- **południowo-wschodni fragment gminy** usytuowany jest na polodowcowej wysoczyźnie morenowej, którą przecina dolina Leszczynki (polodowcowa morena denna). Cechami charakterystycznymi ukształtowania terenu są polodowcowe oczka wodne oraz parowy tzw. doły;
- **centralna oraz północno-zachodnia** część gminy usytuowana jest na pograniczu Płaskowyżu Kolbuszowskiego i Doliny Dolnego Sanu. Teren urozmaicony jest niewielkimi wzniesieniami zajętymi przez duże kompleksy leśne.

Krajobraz gminy charakteryzuje się dużą zmiennością, co jest spowodowane położeniem na pograniczu różnych regionów fizjogeograficznych. Szczególnie malownicze jest przejście doliny Sanu w wysoczyznę w okolicach miejscowości Jelna-Baranówka. Lasy wraz z polami uprawnymi, pastwiskami i łąkami tworzą malowniczą mozaikę. Krajobraz urozmaicają doliny cieków wodnych, szczególnie malownicza jest dolina Trzebośnicy, tworząca liczne zakola z zaroślami wiklinowymi i łęgami.

Rysunek 2.1 Podział fizjogeograficzny wg J. Kondrackiego (2002 r.)

Miasto Nowa Sarzyna pełni rolę centralnego miejsko-gminnego ośrodka usługowego, natomiast wsie Sarzyna, Wola Zarczycka, Jelna, Łętownia i Tarnogóra są ośrodkami wspomagającymi ośrodek gminny i wyposażone są w zwiększony program usługowy. Pozostałe ośrodki wiejskie wyposażone są w podstawowe, niezbędne dla obsługi wsi usługi. Harmonijny krajobraz, obok bogactwa zasobów przyrody stanowi jeden z podstawowych elementów decydujących o atrakcyjności turystyczno-wypoczynkowej gminy. Korzystne warunki przyrodniczo – krajobrazowe, bogactwo fauny i flory, zbiornik wodny, niezanieczyszczone powietrze oraz piękne lasy stwarzają korzystne warunki do harmonijnego obcowania ludzi ze środowiskiem naturalnym.

2.2 Demografia

Gminę zamieszkuje 21 227 mieszkańców. Przyrost naturalny jest dodatni i kształtuje się na poziomie ok. 2,5. Dominuje ludność w wieku produkcyjnym i liczba ta systematycznie rośnie. Zagęszczenie ludności pozostaje bez zmian i wynosi 148 mieszkańców na km^2. Poniższa tabela przedstawia najważniejsze statystyczne dane demograficzne za okres 2006 – 2008, wg GUS.

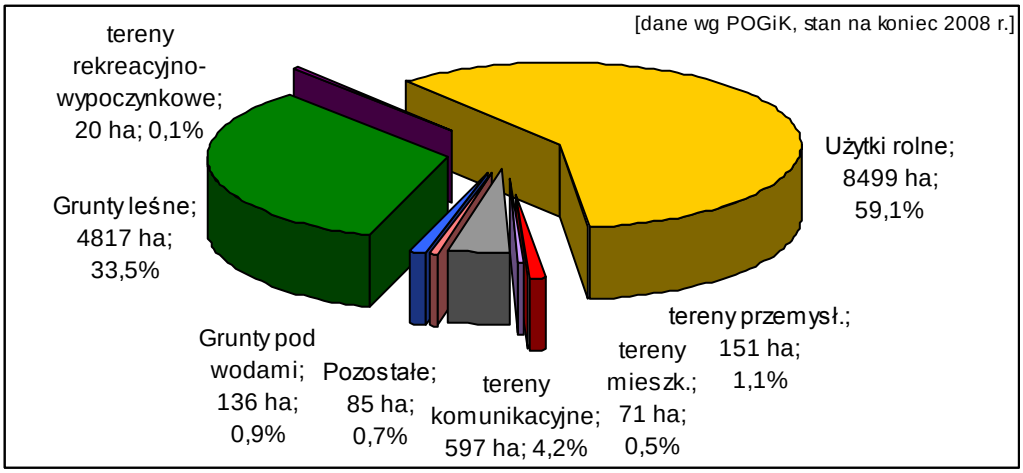
Tabela2.1 Ludność w gminie Nowa Sarzyna w latach 2006-2008, wg GUS

	J. m.	2006	2007	2008
Ludność faktycznie zamieszkała	osoba	21 299	21 283	21 227
Ludność na 1 km^2	osoba	148	148	148
W % ogółem ludność w wieku:				
przedprodukcyjnym	%	24,5	23,6	22,7
produkcyjnym	%	61,6	62,4	62,8
poprodukcyjnym	%	13,9	14,1	14,4
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	62,3	60,3	59,1
Kobiety na 100 mężczyzn	osoba	102	102	102
Na 1000 ludności:				
zgony	osoba	7,8	7,4	8,2
przyrost naturalny	osoba	2,2	2,6	2,4
urodzenia żywe	osoba	9,9	10,0	10,6
małżeństwa	para	5,5	5,9	6,5

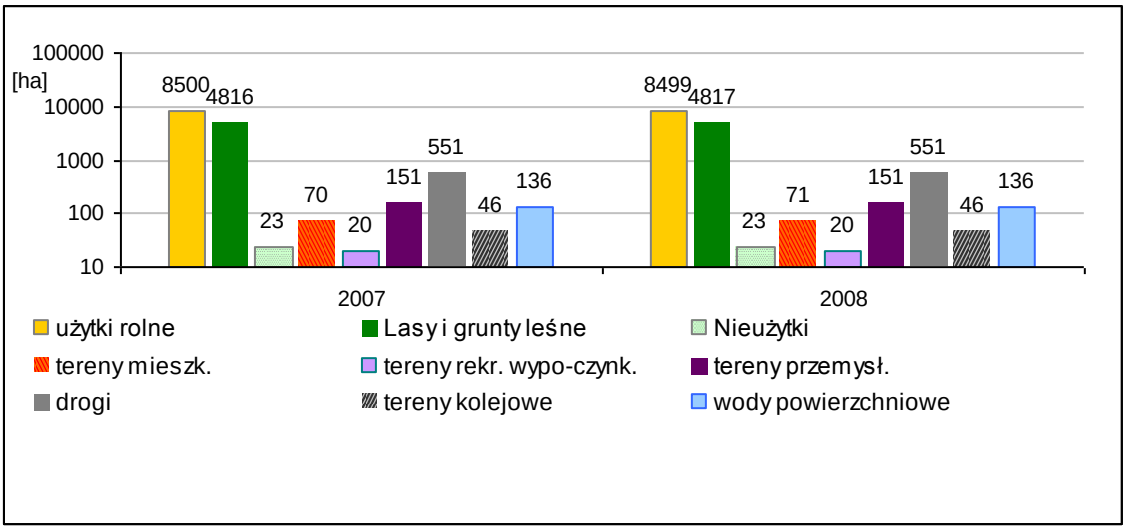
2.3 Użytkowanie gruntów

W strukturze użytkowania gruntów prawie 60% to **użytki rolne**, w tym ponad 60% powierzchni zajmują grunty orne. Ponadto duży areał gruntów rolnych zajmują łąki (21,5%) oraz pastwiska (10,1%), natomiast sady jedynie 0,1%. **Lasy i grunty leśne** zajmują 33,5% powierzchni gminy. Tereny komunikacyjne, w tym drogi i linie kolejowe zajmują łącznie 4,2 % powierzchni, tereny przemysłowe 1,1%, a mieszkaniowe 0,5% powierzchni. Poniższe tabele oraz wykresy szczegółowo prezentują omawiane dane.

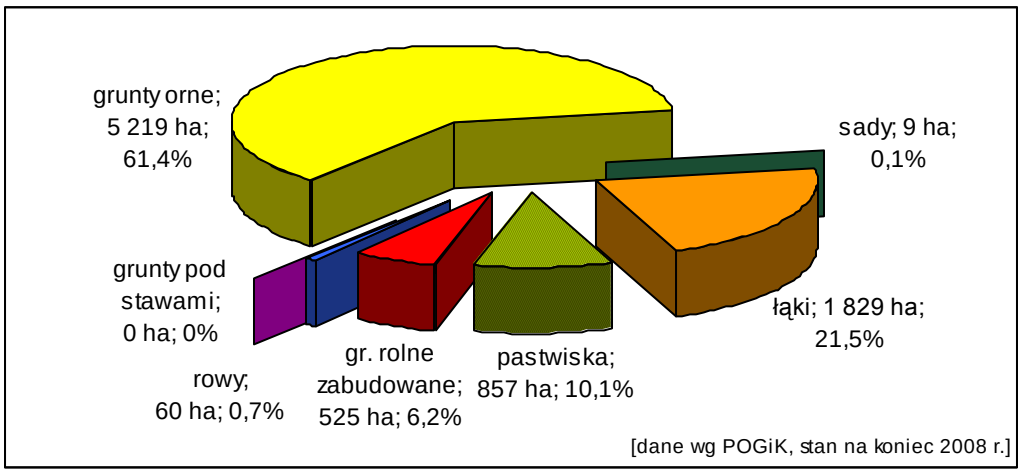
Rysunek2.2 Użytkowanie powierzchni w powiecie leżajskim, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii, stan na koniec 2008 r.

Rysunek2.3 Zmiany powierzchni poszczególnych rodzajów gruntów w latach 2007-2008, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii

Rysunek 2.4 Podział użytków rolnych w gminie, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii, stan na koniec 2008 r.

Rysunek2.5 Zmiany powierzchni użytków rolnych w gminie w latach 2007-2008, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii

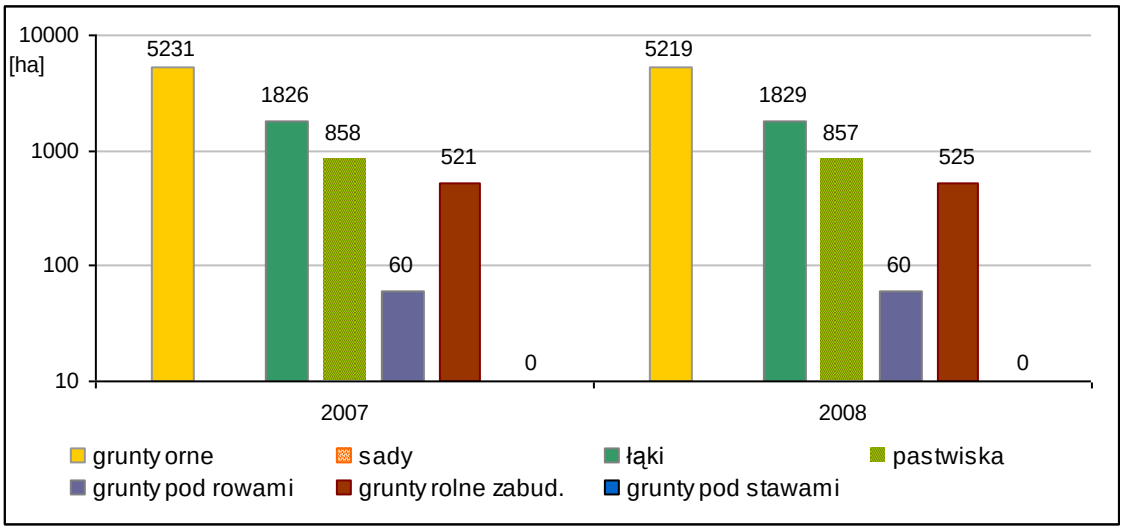

Tabela 2.2 Użytkowanie powierzchni w gminie w latach 2007-2008, wg danych Powiatowego Ośrodka Geodezji i Kartografii

Rok	Powierzchnia gminy [ha]	Użytki rolne [ha]							
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska	gr. rolne zabud.	grunty pod stawami	rowy	Razem
2007	14375	5231	4	1826	858	521	0	60	8500
2008	14376	5219	9	1829	857	525	0	60	8499

Grunty leśne [ha]			Grunty pod wodami [ha]				Użytki ekologiczne [ha]	Nieużytki [ha]	Tereny różne [ha]
lasy	grunty zadrzewione i zakrzewione	Razem	morskimi wewnętrznymi	powierzchniowymi płynącymi	powierzchniowymi stojącymi	Razem			
4708	108	4816	0	132	4	136	0	23	17
4708	109	4817	0	132	4	136	0	23	17

Grunty zabudowane i zurbanizowane [ha]									
tereny mieszkaniowe	tereny przemysłowe	inne tereny zabudowane	zurb. tereny niezabudowane	tereny rekr. wypoczynkowe	tereny komunikacyjne			użytki kopalne	Razem
					drogi	tereny kolejowe	inne		
70	151	45	0	20	551	46	0	0	883
71	151	45	0	20	551	46	0	0	884

2.4 Gleby i ich przeobrażenie

Na obszarze gminy wytworzyły się głównie gleby brunatne i bielicowe oraz mady wytworzone z utworów aluwialnych. Największą powierzchnię zajmują gleby wytwarzane z piasków całkowitych, słabo gliniastych i gliniastych, gleby darniowo - bielicowe o dużym stopniu zbielicowania, żwirowe, piaskowe, gliniaste i sapy – gleby podmokłe i zimne, zajęte przede wszystkim pod łąki i pastwiska. Lepsze gleby tj. piaski gliniaste, naglinowe, bielice lekkie, średnie i ciężkie (gliny) występują lokalnie i stanowią niewielki procent terenów rolnych. Użytki rolne występujące na terenie gminy zaliczane są do gleb od I – VI klasy bonitacyjnej. Najlepsze gleby zaliczone do III i IV lokalnie do II klasy użytków ornych występują w obrębie doliny Sanu. Na pozostałych terenach gminy występują gleby zaliczone do IV, V i VI klasy użytków ornych. Użytki zielone związane są przede wszystkim z dolinami rzecznymi i obniżeniami terenu. Generalnie uznaje się, że gmina posiada niekorzystne lub średnie warunki glebowo – przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa. Wpływają na to szczególnie: rzeźba terenu i agroklimat. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest zbliżony do wskaźnika dla województwa podkarpackiego.

Jakość gleb użytkowanych rolniczo

Na jakość gleb negatywny wpływ mają zanieczyszczenia antropogeniczne ze źródeł punktowych i obszarowych, takich jak: produkcja rolnicza i nawożenie gleb, emisja gazów i pyłów z przemysłu i motoryzacji oraz sytuacje awaryjne, powodujące lokalną emisję zanieczyszczeń fizycznych i chemicznych. Ocena jakości gleb użytkowanych rolniczo przeprowadzana jest w cyklach 5-letnich przez IUNG Puławy oraz w ramach badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą z siedzibą w Rzeszowie. Badania i późniejsza ocena jakości gleb przeprowadzana jest w podziale na powiaty. Obecny stan poziomu zanieczyszczeń gleby metalami ciężkim nie jest dostatecznie rozpoznany z powodu braku odpowiednich badań. Opierając się na dotychczasowym rozeznaniu stanu zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi oraz na ogólnym poziomie zanieczyszczenia środowiska, można ostrożnie wnioskować, że ogólna ocena jakości chemicznej gleb określająca zawartość metali ciężkich – kadmu, ołowiu, miedzi, chromu, niklu i cynku – jako naturalną w glebie – stopień „0", jest korzystna. Gleby takie nadają się pod wszystkie uprawy rolnicze i ogrodnicze. Zanieczyszczenia gleby mogą mieć jedynie charakter punktowy (emisja dużych zakładów przemysłowych i wysypiska śmieci) i liniowy (wzdłuż szlaków komunikacyjnych o znacznym natężeniu ruchu).

Przeciwdziałanie erozji

Polityka ochrony gleb powinna uwzględniać działania zapobiegające procesom erozji. Lesistość gminy jest wysoka i wynosi 34,5%, wg GUS na koniec 2008r. Jednak częściowy brak drzew i zadrzewień śródpolnych na obszarach użytkowanych rolniczo ułatwia cyrkulację powietrza, powodując wzrost siły i prędkości wiatru, a w konsekwencji – wzrost natężenia erozji wietrznej. Erozja wietrzna jest zatem typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne jest stosowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz podobnie, jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną. Również koncepcja rolnictwa ekologicznego obejmuje szereg działań w zakresie kształtowania struktury krajobrazu rolniczego, w tym zwłaszcza tworzenie barier biogeochemicznych przeciwdziałających procesom erozji wietrznej i wodnej, wzmagających retencję i stymulujących małe obiegi wody w agrosystemach, jak również eliminujących zanieczyszczenia chemiczne z wód gruntowych oraz wzbogacających zasoby biologiczne obszarów rolniczych. Grunty wyłączone z użytkowania rolniczego i gleby zdegradowane na obszarach rolniczych powinny być zalesiane lub zagospodarowywane poprzez przeznaczenie ich na

plantacje choinek, szkółki roślin ozdobnych, itp. Wycinanie drzew ma uzasadnienie w przypadku drzew starych i spróchniałych powodujących zagrożenie na drogach, ale wówczas należy zrekompensować ich brak nasadzeniami w odpowiednich miejscach.

2.5 Budowa geologiczna

Pod Względem geologicznym obszar miasta i gminy leży w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego, które jest rozległym obniżeniem tektonicznym o typowych cechach rowu przedgórskiego, wypełnionym formacja ilastą wieku mioceńskiego. W pewnej części ma ono charakter asymetrycznego rowu tektonicznego zwanego Bramą Krakowską. Dno Zapadliska Przedkarpackiego, schodzące uskokami pod górotwór karpacki wypełnione było w miocenie osadami morskimi, które stanowią obecnie podłoże geologiczne całej Kotliny Sandomierskiej. Wraz z wynoszeniem Karpat podnoszony był również jej obszar, który następnie erodowany był przez wody wycinające głębokie rynny, zasypywane następnie materiałem pochodzącym z gór. Kierunek odpływu wód był wyraźnie ku wschodowi.

Przed okresem zlodowacenia krakowskiego funkcjonowała na odcinku Dębica – Łańcut Rynna Podkarpacka, pogłębiana następnie dzięki niższej bazie erozyjnej Wisły. Lądolód zdarł utwory staroczwartorzędowe, a następnie w czasie recesji wody fluwioglacjalne zasypywały osadami pagóry morenowe (np. na obrzeżach Wysoczyzny Kolbuszowskiej). Na wznoszących się ponad dnem dolin pagórach oraz na wyższych terasach osadzał się less. Jego pokrywy można spotkać m.in. Na Wysoczyźnie Tarnogrodzkiej i w okolicach Leżajska. Tam też, oraz w innych miejscach, np. w niektórych dolinach, utworzyły się ciągi wydmowe przewiewane w kierunku wschodnim.

Wkraczający w holocenie las, spowodował podniesienie się wód gruntowych i unieruchomienie wydm a także zatorfieni płytkich dolinek. Natomiast stopniowe wylesienie obszaru w ostatnich tysiącleciach spowodowało akumulację mad, a Wisła spychana jest nadal w kierunku północy, podcinając krawędź Wyżyny, a tym samym rozszerzając zasięg samej Kotliny, która stanowi formę erozyjną. Fazy erozji i akumulacji były związane raczej z ruchami tektonicznymi, a jej nachylenie w kierunku północnym było wynikiem działania karpackich dopływów Wisły.

Budowa geologiczna nawiązuje do budowy geomorfologicznej. Według geomorfologicznego podziału Polski położenie gminy przedstawia się następująco:

Strefa : Alpejska
Prowincja : Kotliny Podkarpackie
Podprowincja : Kotliny Podkarpackie Zachodnie
Makroregion : Kotlina Sandomierska
Mezoregion : Wysoczyzny Centralne
Region : Wysoczyzna Kolbuszowska
Podregion : Dolina Sanu

2.6 Zasoby kopalin

Na terenie gminy nie występują większe ilości surowców mineralnych przydatnych do wykorzystania na skalę przemysłową. Powszechnie występują tu kopaliny pospolite. Są to: kruszywa naturalne (piaski rzeczne i wydmowe). Występujące złoża piasków i pospółki wykorzystywane są w budownictwie i do produkcji materiałów budowlanych. Bogactwem gminy są również lasy. Na terenie gminy, we wsi Łętownia, znajdują się udokumentowane złoża żwiru. Zasoby tego złoża wynoszą 1 466 tys. m3. Kruszywo to w stanie naturalnym ma małą przydatność do robót drogowych, może być jedynie stosowane do celów podbudowy. Aby poszerzyć możliwość jego zastosowania należy go poddać zabiegom uszlachetniającym. We wsi Jelna istnieją tereny zasobne w piaski i gliny, złoże to nie posiada jednak dokumentacji. Ponadto na omawianym terenie zlokalizowane jest złoże gazu ziemnego, w związku z czym projektuje się 'obszar górniczy' obejmujący swym zasięgiem teren Nowa Sarzyna, północną część wsi Ruda Łańcucka i wieś Sarzyna. Na terenie wsi Ruda Łańcucka zlokalizowane są zasoby wód podziemnych.

Na obszarze gminy występują cztery złoża piasku i gliny:
1) Złoże „Łętownia – 1" w Łętowni – gmina Nowa Sarzyna
2) Złoże „Łętownia II - 1" w Łętowni – gmina Nowa Sarzyna
3) Złoże „Łętownia II – 1 – 1" w Łętowni – gmina Nowa Sarzyna
4) Złoże „Łętownia II – 1 - 2" w Łętowni – gmina Nowa Sarzyna

Poniżej przedstawiono charakterystykę złóż kopalin na terenie gminy, eksploatowanych obecnie oraz dawnej [24].

<u>Żwiry</u>
W Łętowni eksploatowane było złoże czwartorzędowych piasków drobnych, średnich i grubych oraz żwirów o miąższości od 3 do 12 m. Kruszywo w całości wymagało uszlachetnienia (płukania i sortowania). Było ono wykorzystywane do produkcji mas bitumicznych, do budowy nawierzchni drogowych oraz mostów i innych potrzeb. Złoże zostało podzielone na :
- złoże Łętownia I ma udokumentowane zasoby, które na dzień 1.01.1985 wynosiły 1197,6 tys. ton,
- złoże Łętownia II, które w dniu 2.05.1997 dysponowało udokumentowanymi zasobami, które wynosiły 1065 tys. ton. Złoże to w dużej części jest wyeksploatowane. W chwili obecnej eksploatacja jest wstrzymana i trwają tam prace rekultywacyjne. Część zbiorników została zarybiona, następuje samoczynne ich zarastanie roślinnością o unikalnym składzie.

<u>Piaski</u>
W piaskowniach w Jelnej – Baranówce, Tarnogórze i innych mniejszych, eksploatowane były piaski i żwiry dla potrzeb lokalnych, głównie budownictwa. Złoża te nie są udokumentowane. Powstałe po „dzikiej"

eksploatacji tych złóż wyrobiska wymagają pilnej rekultywacji, ponieważ w obecnym stanie stanowią najczęściej „dzikie" wysypiska śmieci.

Gliny zwałowe

Na południowy zachód od Jelnej występują płytko gliny zwałowe które wykorzystywane były przez niewielkie cegielnie. Obecnie gliny z tych wyrobisk nie są eksploatowane ze względu na nieopłacalność produkcji cegły z surowca. Wyrobiska – glinianki wymagają rekultywacji.

Torf

W zagłębieniach deflacyjnych na północ od Majdanu Łętowskiego, dnach starorzeczy w rejonie Sarzyny i Rudy Łańcuckiej oraz na zachód od Tarnogóry i w innych mniej rozległych terenach występują torfy. Powstają one w wyniku nagromadzenia się szczątków obumarłych roślin w warunkach nadmiernego uwilgotnienia oraz w wyniku zarastania jezior. Torfowiska na terenie gminie zaleca się pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu jako łąki i pastwiska.

Gaz ziemny

W obrębie miasta i gminy Nowa Sarzyna występują złoża gazu ziemnego. Na obszarze gminy znajdują się dwa obszary górnicze złóż gazu ziemnego:

1) „Sarzyna" (utworzony w 1994r., zlokalizowany na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna),
2) „Jeżowe" (utworzony w 1994r., zlokalizowany na terenie gmin Kamień i Nowa Sarzyna).

Na etapie dokumentowania jest obszar górniczy złoża gazu ziemnego i złoża ropy naftowej „Wola Zarczycka". W Sarzynie czynne są dwa odwierty z roku 1985. Wówczas ciśnienie na nich wynosiło ok. 6.4 MPa (64 atmosfery). Z każdego z nich można wydobyć 16 – 20 kubików gazu na minutę. Obecnie ciśnienie spadło do 4.8 MPa (48 atmosfer). W gminie zlokalizowanych jest obecnie 9 odwiertów, z czego tylko 2 są eksploatowane.

2.7 System transportowy

Miasto i Gmina Nowa Sarzyna posiada stosunkowo dobrze rozwinięty system połączeń komunikacyjnych, jednakże stan techniczny dróg jest niezadowalający. Jest to następstwem zarówno wzmożonego ruchu kołowego (zwłaszcza taboru ciężkiego), słabej jakości materiałów używanych do budowy dróg, jak i braku większych inwestycji drogowych. Najważniejszą drogą przebiegającą przez teren gminy jest droga krajowa **Nr 77** relacji Nisko–Leżajsk–Jarosław, administrowana przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział w Rzeszowie. Układ komunikacyjny uzupełnia sieć dróg powiatowych, gminnych i lokalnych (wiejskie, polne, dojazdowe). Przez teren miasta i gminy przebiega zelektryfikowana linia kolejowa relacji Rozwadów – Przeworsk ze stacjami kolejowymi w Nowej Sarzynie i Łętowni oraz przystankiem w Jelnej.

Tabela 2.3 Wykaz dróg powiatowych na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna [4]

Numer	Nazwa drogi	długość [km]
1084 R	Nowy Kamień- granica powiatu-Łętownia, Sarzyna	8,338
1082 R	Stacja kolejowa Łętownia-Łętownia	3,774
1277 R	Łowisko- granica powiatu-Wola Zarczycka	1,467
1265 R	Górno-granica powiatu-Wola Zarczycka	4,435
1264 R	Wola Zarczycka-granica powiatu- Wólka Niedźwiecka	4,706
1240 R	Od drogi 1264 R- Wola Zarczycka- Nowa Sarzyna	5,872
1239 R	Majdan Łętowski – Wola Zarczycka	4,697
1237 R	Wólka Łętowska-granica powiatu-Łowisko	1,280
1083 R	Łętownia- granica powiatu- Krzywdy	2,709
1238 R	Łętownia- Hucisko- Maleniska	7,768
1243 R	Jelna – Maleniska	3,962
1241 R	Hucisko- Ruda Łańcucka- Przychojec- Leżajsk	3,387
2400 R	Ruda Łańcucka (ul. Kolejowa)	0,200

Tabela 2.4 Wykaz dróg gminnych na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna [4]

Numer	Nazwa drogi	długość [km]
1 04707 R	Sarzyna - Koziarnia - Tarnogóra	4,980
1 04711 R	Sarzyna - Łukowa	7,140
1 04715 R	Łukowa - Jelna	2,860
1 04725 R 1 04727 R 1 04729 R	Leżajsk – Jelna – Judaszówka – Smycze	7,420
1 04722 R	Wola Zarczycka - Kenigsberg	3,500
1 04703 R	Wólka Łętowska - Krzywdy	1,550
1 04724 R	Wola Zarczycka - Łoiny	0,890
1 04726 R	Wola Zarczycka - dr. powiatowa 35106 -35126	1,030
1 04714 R	Jelna – Przychojec (granica)	0,735
1 04702 R	Łętownia - Babiarze	3,355
1 04704 R	Tarnogóra przez wieś stadion	1,590
1 04709 R	Sarzyna (szkoła) - San (prom)	2,400
1 04703 R	Wólka Łętowska - Krzywdy	0,650
1 04721 R	Wola Zarczycka - Zakrzywię	0,770
1 04701 R	Majdan Łętowski - Kuligi	2,045
1 04723 R	Wola Zarczycka - Budy - Flisy	2,255
1 04713 R	Ruda Łańcucka przez wieś	0,600
1 04728 R	Jelna - Hucisko (cegielnia)	1,845
1 04726 R	Wola Zarczycka - Smycze	3,480
1 04717 R	ulica Komisji Edukacji Narodowej	0,338
1 04717 R	ulica Marii Konopnickiej	0,451
1 04719 R	ulica Janusza Korczaka	0,225
1 04718 R	ulica Adama Mickiewicza	0,155
1 04716 R	ulica Ogrodowa	0,770
1 01419 R	ulica Parkowa	0,145
1 04712 R	ulica Piaskowa	0,125
1 04708 R	ulica Podle tła	0,150
1 04713 R	ulica Słoneczna	0,150
1 04720 R	ulica Towarowa	0,950
-	ulica Polna	0,350
-	ulica Ludwika Miazgi (dawna Wiejska)	0,500
1 04731 R	ulica Profesora Tołpy	0,188
1 04733 R	ulica Bolesława Prusa	0,208
1 04732 R	ulica między pawilonami nr 1	0,166
1 04734 R	ulica między pawilonami nr 2	0,076
1 04735 R	ulica między pawilonami nr 3	0,074
1 04706 R	Jelna -Szkoła	1,060
1 04705 R	Łukowa - Kościół	0,900
-	ulica Chemików	0,486
-	ulica Braci Śniadeckich	0,221
-	ulica Tadeusza Rejtana	0,320
-	ulica Kopernika	0,170
-	ulica Sienkiewicza	0,061
-	ulica Matejki	0,212
-	ulica Jordana	0,150
-	ulica Traugutta	0,214
-	ulica Królowej Jadwigi	0,075

-	ulica Żeromskiego	0,080
-	ulica Skłodowskiej	0,100
-	ulica Chopina	0,090
-	ulica Sobieskiego	0,388
1 04730 R	ulica 1 -go Maj a	0,815
-	ulica Sikorskiego	0,250
-	Sarzyna „Grzęba"	1,270
-	Ruda Łańcucka- były SKR - Sarzyna	1,770
-	Ruda Łańcucka - „Cielętnik" - Sarzyna	1,340
-	Wola Zarczycka - „Borki Zagumnie"	1,480
-	Wola Zarczycka - „Łoiny" - „Flisy"	0,841

Stan techniczny dróg

Całkowita długość dróg gminnych na terenach wiejskich wynosi 57,96 km z czego 26,21 km to drogi o nawierzchni bitumicznej, 2,5 km dróg posiada nawierzchnię tłuczniową a 29,25 km to drogi utwardzone żwirem, natomiast dróg o nawierzchni asfaltowej w mieście jest 6,96 km, utwardzonych żwirem 1,30 km, a z kostki brukowej 0,2 km. Stan dróg gminnych jest niezadowalający. Ocenia się, że środki wydatkowane na ich odnowę i utrzymanie, umożliwiają finansowanie tylko najpilniejszych potrzeb w tym zakresie. Drogi gminne i lokalne miejskie mają w większości nawierzchnię gruntową.

W pierwszym kwartale każdego roku, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad – Biuro Studiów (GDDKiA – BS) w Warszawie publikuje *Raport o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych*. Zamieszczane w nim dane zostały zebrane dzięki pomiarom i ocenom prowadzonym w ramach działającego od wielu lat Systemu Oceny Stanu Nawierzchni (SOSN). System Oceny Stanu Nawierzchni systematycznie zbiera dane o następujących cechach eksploatacyjnych nawierzchni bitumicznych sieci dróg krajowych w całym kraju stan spękań, równość podłużna, równość poprzeczna (głębokość kolein), stan powierzchni, właściwości przeciwpoślizgowe (szorstkość). Poszczególne parametry stanu nawierzchni wyznaczone na podstawie pomiarów automatycznych oraz półautomatycznej oceny wizualnej, odnoszone są do czterostopniowej klasyfikacji – klasy A, B, C, D: Klasy A i B reprezentują tzw. poziom pożądany stanu nawierzchni, klasa C charakteryzuje poziom ostrzegawczy, natomiast klasa D to poziom krytyczny.

Zgodnie z opublikowanym przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział *Raportem* za rok 2007, stan techniczny krajowe drogi Nr 77 oceniany jest na pograniczu zadawalającego (w zakresie kolein, stanu powierzchni oraz właściwości przeciwpoślizgowych) i niezadowalającego (stan spękań, równość podłużna). Szczegóły przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 2.6 Stan drogi krajowej Nr 77 na koniec 2007 r. – odcinki w różnych klasach technicznych pod względem badanych parametrów [wg GDDKiA]

2.8 Przemysł

Potencjał gospodarczy Miasta i Gminy Nowa Sarzyna tworzą małe i średnie podmioty gospodarcze o różnorodnym profilu działalności przetwórstwo przemysłowe, produkcja żywności, gospodarka leśna, usługi transportowe budowlane, agroturystyka, rekreacja i wypoczynek, inne. W końcu roku 2008 na terenie Gminy Nowa Sarzyna zarejestrowanych było 901 jednostek gospodarczych, z czego 96% w sektorze prywatnym. Przeważnie są to przedsiębiorstwa osób fizycznych, ale również duże zakłady przemysłowe. Strukturę podmiotów według sektorów własności przedstawiono poniżej w tabeli i na wykresie dla miasta i gminy Nowa Sarzyna.

Najwięcej bo ponad 25% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych zajmuje się handlem, są to przeważnie małe prywatne sklepy w większości spożywcze, 14% podmiotów prowadzi usługi budowlane, 21% to przemysł i przetwórstwo przemysłowe, 3,5% transport i gospodarka magazynowa, natomiast 13% stanowi obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Pozostałe podmioty stanowią własność samorządu i są to placówki edukacyjne i ochrony zdrowia. Podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców gminy jest praca w okolicznych zakładach i instytucjach oraz praca w swoich gospodarstwach. Źródłem utrzymania mieszkańców gminy stanowią również emerytury i renty.

Dominującą rolę w sektorze przemysłowym odgrywa przemysł chemiczny. Największym zakładem są **Zakłady Chemiczne „Organika-Sarzyna" S.A.** oraz działające wokół tego przedsiębiorstwa powstałe w wyniku restrukturyzacji Z-dów Chemicznych, spółki z o. o. z udziałami pracowników i Skarbu Państwa, nie związane bezpośrednio z produkcją chemiczną, w pełni samodzielne, tj:

- Zakład Chemiczny „Silikony Polskie" Sp. z o.o.
- Zakład Remontowo-Budowlany „Organika" Sp. z o.o.
- Zakład Doświadczalny „Organika" Sp. z o.o.
- Zakład Usługowo-Produkcyjny „Gumokor-Organika" Sp. z o.o.
- Zakład Usług Elektro-Energetycznych „El-Chem" Sp. z o.o.
- Zakład Mechaniczno-Remontowy „Chemrem-Organika" Sp. z o.o.
- Zakład Usług Energetycznych „Wod-Rem" Sp. z o.o.
- Zakład Projektowo-Usługowy „Organika-Projekt" Sp. z o.o.
- Zakład Usługowo-Produkcyjny „Drewrem-Organika" Sp. z o.o.
- Organika-Silikon Sp. z o.o.

Zakłady prowadzą aktywną działalność i współpracę na rynkach międzynarodowych. W oparciu o podpisane umowy, mają kontakty z GE Silicones Europe bv w dziedzinie surowców i produktów silikonowych. Po kilkuletnim wspólnym działaniu z DSM Resins bv (obecnie DSM*BASF Structural Resins bv) w zakresie nienasyconych żywic poliestrowych utworzono handlowo marketingową spółkę DSM-Sarzyna „żywice Konstrukcyjne", z siedzibą w Warszawie. Na dużą skalę realizowana jest współpraca z międzynarodowymi firmami agrochemicznymi takimi jak: BASF, Bayer, AgrEvo, Makhteshim-Agan, Novartis, Uniroyal w zakresie produkcji licencyjnych, formulacji i konfekcjonowania środków ochrony roślin. Na profil produkcyjny Zakładów Chemicznych składają się środki ochrony roślin, żywice epoksydowe, żywice poliestrowe, żywice fenolowoformaldehydowe, wyroby silikonowe, utwardzacze do żywic i mas formierskich. Spółki działające wokół Zakładów Chemicznych zajmują się świadczeniem usług budowlanych, elektrycznych, stolarskich, projektowych.

Tabela 2.5 Charakterystyka gospodarki w gminie w latach 2006-2008, wg GUS

	J. m.	2006	2007	2008
Podmioty gospodarcze (stan w dniu 31 XII)				
ogółem	jed.gosp.	833	846	901
sektor publiczny	jed.gosp.	39	38	38
sektor prywatny	jed.gosp.	794	808	863
Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD 2004				
Sekcja A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	jed.gosp.	9	10	14
Sekcja B - Rybactwo	jed.gosp.	-	-	-
Sekcja C - Górnictwo	jed.gosp.	-	-	-
Sekcja D - Przetwórstwo przemysłowe	jed.gosp.	204	197	188
Sekcja E - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, i wodę	jed.gosp.	3	3	2
Sekcja F - Budownictwo	jed.gosp.	79	99	128
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	jed.gosp.	224	231	229
Sekcja H - Hotele i restauracje	jed.gosp.	22	20	19
Sekcja I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność	jed.gosp.	26	31	32

Sekcja J - Pośrednictwo finansowe	jed.gosp.	27	29	28
Sekcja K - Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	jed.gosp.	93	87	116
Sekcja L - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	jed.gosp.	8	9	9
Sekcja M - Edukacja	jed.gosp.	31	30	31
Sekcja N - Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	jed.gosp.	28	27	28
Sekcja O - Działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	jed.gosp.	79	73	77
Sekcja P - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	jed.gosp.	-	-	-
Sekcja Q - Organizacje i zespoły eksterytorialne	jed.gosp.	-	-	-

W gminie działa również:
- Spółdzielnia Zaopatrzenia i Zbytu - zajmująca się produkcją pieczywa i sprzedażą towarów konsumpcyjnych,
- Zakład Budowlano-Handlowy „STĘP-BUD" oferujący usługi budowlane,
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „ROMERO" produkcja pieczywa i handel,
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Nowej Sarzynie Sp. z o.o.,
- Komunalny Zakład Remontowo-Budowlany „Korebud" Sp. z o.o.,
- 2 stacje benzynowe, w tym jedna ze stacją obsługi pojazdów.

Pozostałe niewielkie zakłady produkcyjne i usługowe, w większości kilku lub jednoosobowe, działają w branży samochodowej, ślusarskiej, blacharskiej, budowlanej i wikliniarskiej. Ciekawą i oryginalną formą działalności jest produkcja wyrobów z wikliny. Drobni wytwórcy wyplatając z wikliny kosze, meble, itp. w dużej ilości wzorów, przyczyniają się do tego, że gmina Nowa Sarzyna staje się zagłębiem wikliniarskim. Są sołectwa gdzie 90% mieszkańców zajmuje się tego typu działalnością.

2.9 Lasy

Lasy i grunty leśne, których obszar wynosi 5 037,7 ha (stan na koniec 2008 r., wg danych SP), stanowią 35% powierzchni gminy, w tym lasy zajmują 34,5%. W większości są to lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Leżajsk. Lasy na terenie gminy tworzą przeważnie zwarte kompleksy, z których każdy charakteryzuje się odmienną florą, co jest spowodowane różnicami geologicznymi, czyli odmiennymi właściwościami podłoża. Głównymi typami siedliskowymi lasów są: las mieszany świeży, bór mieszany świeży oraz bór świeży. W poniższej tabeli przedstawione zostały dane charakteryzujące gospodarkę leśną na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna. Największą powierzchnię w powiecie leżajskim zajmują lasy Skarbu Państwa administrowane i zarządzane przez Nadleśnictwa (55% gruntów leśnych). Udział prywatnych gruntów leśnych w powierzchni ogólnej gruntów leśnych na terenie gminy wynosi ok. 33,3%. Poniższa tabela charakteryzuje powierzchnię gruntów leśnych oraz powierzchnię zalesień w latach 2006 – 2008, w podziale na formy własności, wg danych GUS.

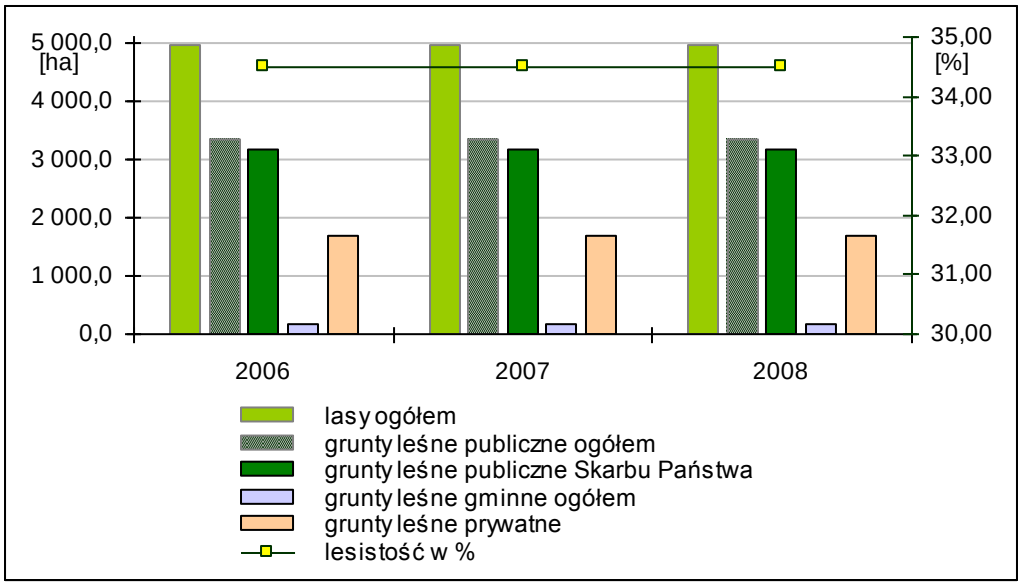
Tabela 2.6 Powierzchnia gruntów leśnych i zalesień w podziale na formy własności [wg danych GUS]

	J. m.	2006	2007	2008
LEŚNICTWO WSZYSTKICH FORM WŁASNOŚCI				
Powierzchnia gruntów leśnych				
ogółem	ha	5 038,1	5 038,7	5 037,7
lasy ogółem	ha	4 959,6	4 959,9	4 958,9
grunty leśne publiczne ogółem	ha	3 358,3	3 358,9	3 358,9
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	3 176,4	3 177,0	3 177,0
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	2 760,5	2 762,7	2 762,7
grunty leśne prywatne	ha	1 679,8	1 679,8	1 678,8
Powierzchnia gruntów nieleśnych zalesionych i przeznaczonych do zalesienia				
zalesienia ogółem	ha	7,6	7,7	4,4
zalesienia lasy prywatne ogółem	ha	7,6	7,7	4,4
lesistość w %	%	34,50	34,50	34,50
LASY NIESTANOWIĄCE WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA				
Powierzchnia gruntów leśnych				
ogółem	ha	1 861,70	1 861,70	1 860,70
lasy ogółem	ha	1 861,70	1 861,70	1 860,70

	J. m.	2006	2007	2008
grunty leśne prywatne ogółem	ha	1 679,80	1 679,80	1 678,80
grunty leśne prywatne osób fizycznych	ha	1 450,80	1 450,80	1 450,80
grunty leśne prywatne wspólnot gruntowych	ha	217,00	217,00	217,00
grunty leśne gminne ogółem	ha	181,90	181,90	181,90
grunty leśne gminne lasy ogółem	ha	181,90	181,90	181,90
Odnowienia i zalesienia				
ogółem	ha	9,9	9,7	11,5
lasy prywatne	ha	9,9	9,7	7,5
lasy gminne	ha	0	0	4,0
Zalesienia				
ogółem	ha	7,6	7,7	4,4
lasy prywatne	ha	7,6	7,7	4,4
Pozyskanie drewna (grubizny)				
ogółem	m3	1 463	678	743
lasy prywatne	m3	1 463	628	546
lasy gminne	m3	0	50	197

Poniższy rysunek prezentuje zmiany w powierzchni gruntów leśnych, w podziale na poszczególne formy własności, w latach 2006 - 2008 r. na terenie gminy. Jak wynika z przedstawionych danych, nie zanotowano praktycznie żadnych zmian lesistości obszaru.

Rysunek 2.7 Zmiany powierzchni gruntów leśnych, w podziale na formy własności w latach 2006 – 2007 [wg danych GUS]

Zgodnie z danymi przekazanymi przez UMiG (Uproszczony Plan Urządzenia Lasu Miasta i Gminy Nowa Sarzyna) dotyczącymi użytkowania lasów gminnych użytki rębne zajmują łącznie 31,61 ha, natomiast przedrębne 96,74 ha. Gospodarka leśna w lasach gminnych na lata 2009 – 2018 obejmuje również:

1. odnowienia: 11,88 ha
2. dolesienia: 1,93 ha
3. podsadzenia: 0,26 ha
4. poprawki: 1,27 ha
5. uzupełnienia: 0,76 ha
6. melioracje agrotechniczne: 48,89 ha
7. pielęgnacje upraw i młodników: 57,40 ha
8. zalesienia: 32,79 ha

2.10 Ochrona przyrody i krajobrazu

Gmina Nowa Sarzyna wyróżnia się warunkami przyrodniczymi i krajobrazowymi, co stanowi również o jej atrakcyjności turystycznej. Na obszarze gminy utworzone zostały następujące obszary prawnie chronione, zajmujące łącznie 9,8% powierzchni gminy:

- rezerwaty przyrody – 0,1 ha,

- obszary chronionego krajobrazu – 445,0 ha,
- użytki ekologiczne – 10,7 ha,
- obszary Natura 2000 – 501,6 ha
- pomniki przyrody – 4 szt.

Wśród terenów wyróżniających się pod względem warunków przyrodniczych wymienić należy **Brzóźniański Obszar Chronionego Krajobrazu**. Utworzony został rozporządzeniem Wojewody Rzeszowskiego nr 35 z dnia 14 lipca 1992r. zajmując powierzchnię 11 800 ha. W granicach gminy Nowa Sarzyna znajduje się ok. 445 ha. Obejmuje fragment kompleksu leśnego w południowo-wschodniej części gminy oraz tereny nieleśne w części południowo-zachodniej. Przez obszar gminy Nowa Sarzyna przebiega fragment północnej granicy BOChK, która biegnie początkowo (od strony zachodniej) wzdłuż południowej granicy gminy Nowa Sarzyna od przysiółka Zagaję Dolne we wsi Wola Zarczycka, następnie wkracza na teren gminy Nowa Sarzyna w rejonie przysiółka Krasne wzdłuż drogi gruntowej do Woli Zarczyckiej. Po ok.700 m skręca na południowy wschód i dochodzi do drogi Wólka Niedźwiedzka-Wola Zarczycka, którą podąża następnie na północny wschód do skrzyżowania z drogą Wola Zarczycka-Leżajsk. Drogą tą skręca na wschód w kierunku Huciska, przechodząc na teren gminy Leżajsk. Ponownie wkracza na obszar omawianej gminy w rejonie przysiółka Łaski, podążając wspomnianą drogą Wola Zarczycka-Leżajsk, by w rejonie Podklasztoru, opuścić teren gminy Nowa Sarzyna.

Brzóźniański OChK obejmuje fragment Płaskowyżu Kolbuszowskiego w znacznym stopniu pokryty lasami: głównie liściastymi i mieszanymi, ze śródleśnymi bagnami i torfowiskami oraz fragmentami borów bagiennych i olsów. W części BOChK położonej w granicach omawianej gminy zbiorowiska leśne tworzy głównie kontynentalny bór mieszany *Querco roboris-Pinetum*, spotykane są tu również płaty suboceanicznego boru świeżego *Leucobryo-Pinetum* oraz grądu *Tilio-Carpinetum*. Wzdłuż cieków wodnych występują płaty łęgu *Circaeo-Alnetum*. Nad Trzebośnicą w rejonie Woli Zarczyckiej spotykane są podmokłe łąki z rzędu *Molinietalia* oraz niskotorfowiskowe zbiorowiska z rzędu *Caricetalia fuscae*. Interesujące są tu starorzecza w dolinie Trzebośnicy, w obrębie którym występuje roślinność wodna z klas *Lemnetea* i *Potamogetonetea*, a na obrzeżach i w miejscach wypłyconych zbiorników wodnych - fitocenozy szuwarowe z klasy *Phragmitetea*. Znaczne powierzchni w rejonie przysiółka Łoiny zajmują murawy bliźniczkowe *Hieracio-Nardetum*, spotykane są również płaty mezofilnych muraw *Diantho-Armerietum*.

Najbardziej wartościowe fragmenty i elementy przyrody omawianej części Obszaru zaproponowano do ochrony w formie użytku ekologicznego (wspomniane starorzecza Trzebośnicy) oraz pomnika przyrody żywej (okazały jesion). Charakteryzowany Obszar posiada również duże wartości krajobrazowe o których stanowią zwarte kompleksy leśny, mozaika pól i łąk, śródleśne i śródpolne oczka wodne, malownicza dolina Trzebośnicy, itp. Opis walorów BOChK przedstawiono w dokumentacji "Obszary chronionego krajobrazu w województwie rzeszowskim" opracowanej w 1986 r. przez W. Jarosza. J. Kurzyńskiego i J. Pijała w Zakładzie Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych PAN w Krakowie.
Stosownie do ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. art. 23 obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Zagospodarowanie tych ekosystemów powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej. Na obszarze tym nie mogą być lokalizowane zakłady przemysłowe i fermy hodowlane uciążliwe dla środowiska. Gospodarka rolna i leśna powinna mieć proekologiczny charakter. Jest to również teren przeznaczony do lokalizowania wszelkich form turystyki i wypoczynku, jednakże lokalizacja ośrodków wypoczynkowych powinna być podporządkowana wymogom ochrony środowiska.

Ponadto na obszarze gminy znajduje się **Rezerwat florystyczny „Kołacznia"** Jest to rezerwat częściowy, o powierzchni 0,10 ha położony na terenie wsi Wola Zarczycka w przysiółku Kołacznia. Utworzony został zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 14 lutego 1957 r. (MP z dnia 16 marca 1957 r. Nr 18, poz. 142) w celu "zachowania naturalnego stanowiska azalii pontyjskiej, krzewu objętego ochroną gatunkową". Jest to jedyne, uznawane za naturalne stanowisko różanecznika żółtego *Rhododendron luteum* na terenie Polski, odkryte w 1909 r. Gatunek ten, zwany dawniej azalią pontyjską, należy do najrzadszych składników flory Polski. Umieszczony został w "Polskiej czerwonej księdze roślin" jako gatunek rzadki (R).

Jego główne centrum występowania leży w górach Anatolii i Kaukazu. W Kołaczni różanecznik porasta piaszczyste wzniesienie wydmowe schodzące w obniżenie zajęte przez łęg olszowy. Zarośla różanecznika zajmują powierzchnię ok. 450 m^2. Liczbę osobników trudno było dotąd ustalić, gdyż odrastające krzewy bardzo się zagęściły. Opisywany gatunek kwitnie tu bardzo obficie, rozmnaża się jednak wyłącznie wegetatywnie, wykazując przy tym dużą żywotność. Świadczą o tym bujnie rozwijające się pędy oraz rozprzestrzenianie się różanecznika po północnej stronie wydmy w kierunku terenów podmokłych.

Oprócz chronionego w rezerwacie różanecznika z innych osobliwości florystycznych Nowiński (1925, 1929) wymieniał z terenu obecnego rezerwatu rosiczkę okrągłolistną *Drosera rotundifolia* stwierdzoną w podmokłym obniżeniu u podstawy wyniesienia oraz storczyka samiczego *Orchls mono*. W ostatnich latach gatunków tych nie potwierdzono. Aktualnie dla rezerwatu "Kołacznia" opracowywany jest plan ochrony, zlecony Pracowni Sozologicznej Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Przemyślu. Wyniki wcześniejszych badań w rezerwacie publikowane były m.in. przez Świebodę (1970) i Szkudlarza (1995).

Na terenie gminy znajduje się również 8 użytków ekologicznych, które łącznie zajmują obszar 10,7 ha. Poniższa tabela prezentuje szczegółowe dane na temat poszczególnych użytków ekologicznych w gminie.

Tabela 2.7 Użytki ekologiczne w gminie Nowa Sarzyna, wg dany UMiG

Lp.	miejscowość	pow. [ha]	forma własności, rodzaje gruntów
1	Sarzyna	2,04	wojew. Zarząd Inwestycji Rolniczych – Rejonowy oddział Leżajsk działki nr : 4745, 2099
2	Wola Zarczycka	3,55	wojew. Zarząd Inwestycji Rolniczych – Rejonowy oddział Leżajsk działka nr: 17344
3	Jelna	0,48	SP - Nadleśnictwo Leżajsk Leśnictwo Jelna oddział 119i działki nr 5511, 5512
4	Jelna	0,5	SP - Nadleśnictwo Leżajsk Leśnictwo Jelna oddział 119j działka nr 5512
5	Jelna	1,07	SP - Nadleśnictwo Leżajsk Leśnictwo Jelna oddział 119h działki nr 5511, 5512
6	Łętownia	2,09	SP - Nadleśnictwo Leżajsk Leśnictwo Sarzyna oddział 336g działka nr 4688
7	Łętownia	0,24	SP - Nadleśnictwo Leżajsk Leśnictwo Sarzyna oddział 340j działka nr 4683
8	Łętownia	0,68	SP - Nadleśnictwo Leżajsk Leśnictwo Sarzyna oddział 343b działka nr 4675
		10,65	

Ochronie pomnikowej w gminie podlegają 4 drzewa jako pojedyncze pomniki przyrody. Są to 3 dęby szypułkowe (nr 66, 122 i 153 wg rej. woj.) w miejscowościach Wólka Łętowska, Łętownia i Wola Zarczycka oraz kasztanowiec biały (nr 120 wg rej. woj.) w Łętowni. Najokazalej wśród chronionych drzew prezentuje się dąb szypułkowy rosnący w Wólce Łętowskiej. Zwraca uwagę swoimi wymiarami - jego obwód na wys. 1,3 m wynosi 740 cm, a wysokość - 27,5 m. Wiek określany jest na ok. 490 lat. Jest to niewątpliwie jedno z największych i najstarszych drzew tego gatunku w województwie.

Poniższa tabela przedstawia zbiorcze dane na temat liczby i powierzchni obszarów i obiektów przyrodniczych podlegających ochronie oraz pozostałych terenów zielonych.

Tabela 2.8 Powierzchnia obszarów chronionych w gminie w latach 2007 – 2008 [wg GUS, za wyjątkiem powierzchni Natura 2000]

	J. m.	2006	2007	2008
OCHRONA PRZYRODY I RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ				
Obszary prawnie chronione				
ogółem	ha	456,0	455,8	455,8
rezerwaty przyrody	ha	0,1	0,1	0,1
obszary chronionego krajobrazu	ha	445,0	445,0	445,0
użytki ekologiczne	ha	10,7	10,7	10,7
Pomniki przyrody				
ogółem	szt	4	4	4
TERENY ZIELENI				
Tereny zieleni wg lokalizacji				
ogółem	ha	217,2	217,2	217,2
parki spacerowo - wypoczynkowe				
ogółem (w miastach i na wsi)	ob.	1	1	1
ogółem (w miastach i na wsi)	ha	3,0	3,0	3,0
zieleńce				
ogółem (w miastach i na wsi)	ob.	14	14	14
ogółem (w miastach i na wsi)	ha	2,5	2,5	2,5

zieleń uliczna				
ogółem (w miastach i na wsi)	ha	1,0	1,0	1,0
tereny zieleni osiedlowej				
ogółem (w miastach i na wsi)	ha	5,5	5,5	5,5
parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej				
ogółem (w miastach i na wsi)	ha	11,0	11,0	11,0
cmentarze				
ogółem (w miastach i na wsi)	ob.	9	9	9
ogółem (w miastach i na wsi)	ha	12,3	12,3	12,3
lasy gminne				
ogółem (w miastach i na wsi)	ha	181,9	181,9	181,9

2.11 Obszary Natura 2000

Definicje i procedury

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. **Idea sieci** opiera się na założeniu, że dla ochrony różnorodności biologicznej państw członkowskich należy stworzyć system ostoi umożliwiających przetrwanie zagrożonym gatunkom oraz siedliskom. Dla realizacji tego celu wdrażane są dwa akty prawne UE: **dyrektywa „ptasia"** (79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku *w sprawie ochrony dzikich ptaków*) oraz **dyrektywa „siedliskowa"** (zwana również habitatową, 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku *w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory*). Dyrektywy te zobowiązują sygnatariuszy do utworzenia „ostoi" w miejscach występowania ważnych populacji gatunków lub siedlisk wymienionych w załącznikach do tych dyrektyw.

Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie zarówno zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy, ale też typowych, wciąż jeszcze powszechnie występujących siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla 9 regionów biogeograficznych (tj. alpejskiego, atlantyckiego, borealnego, kontynentalnego, panońskiego, makaronezyjskiego, śródziemnomorskiego, stepowego i czarnomorskiego). **W Polsce występują 2 regiony biogeograficzne**: **kontynentalny** (96 % powierzchni kraju) i **alpejski** (4 % powierzchni kraju). Dla każdego kraju określa się listę referencyjną siedlisk przyrodniczych i gatunków, dla których należy utworzyć obszary Natura 2000 w podziale na regiony biogeograficzne.

Do polskiego prawa pojęcie obszaru Natura 2000 jako formy ochrony przyrody wprowadzono ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody*[5]. W załącznikach do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. *w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000* znajduje się m.in. lista gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (w skrócie: gatunek o znaczeniu wspólnotowym), w tym tzw. gatunków priorytetowych.

Ostoje wytyczone w oparciu o dyrektywę ptasią są nazywane **„obszarami specjalnej ochrony ptaków"** (**OSO** lub **OSOP**), zaś wytyczone w oparciu o dyrektywę siedliskową **„specjalnymi obszarami ochrony siedlisk"** (**SOO** lub **SOOS**). Zgodnie z zapisami Dyrektywy Siedliskowej, obszary te mają być połączone w miarę możliwości fragmentami krajobrazu zagospodarowanymi w sposób umożliwiający migrację, rozprzestrzenianie i wymianę genetyczną gatunków (korytarzami ekologicznymi). Procedura wyznaczania obszarów Natura 2000, w zależności od ich typu odbywa się dwojako:

1. OSOP są wyznaczane zgodnie z metodyką niesprzeczną z zasadami praktykowanymi przez organizację BirdLife International (zalecenie KE), po czym ustanawiane rozporządzeniem ministra ds. środowiska, a następnie przesyłane do akceptacji KE;
2. w przypadku SOOS, stosownie do art. 27 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody,* minister właściwy ds. środowiska opracowuje propozycję listy obszarów Natura 2000 oraz, po przeprowadzeniu procedur konsultacyjnych w kraju, przekazuje ją do KE. Następnie KE, po otrzymaniu propozycji od wszystkich krajów członkowskich, organizuje seminaria dla każdego regionu biogeograficznego, podczas których są rozpatrywane i szczegółowo omawiane wszystkie siedliska przyrodnicze i gatunki występujące w danym regionie. Celem takich seminariów jest ustalenie, czy państwo członkowskie przewidziało wystarczającą ochronę dla wszystkich siedlisk i gatunków na swoim terytorium. Za wystarczającą ochronę

przyjmuje się objęcie ochroną od 20% do 60% powierzchni danego siedliska lub liczebności populacji gatunku na terenie kraju; w przypadku siedlisk i gatunków priorytetowych ten procent wynosi 80. W przypadku wykazania luk w sieci obszarów Natura 2000 kraje członkowskie są zobowiązane do wprowadzenia uzupełnień w sieci obszarów. Po uzupełnieniu sieci obszarów w sposób zapewniający jej spójność KE zatwierdza listę obszarów Natura 2000 dla danego regionu biogeograficznego. Następnie, stosownie do art. 28 ust. 3 *ustawy o ochronie przyrody*, minister właściwy ds. środowiska formalnie ustanawia specjalne obszary ochrony siedlisk w drodze rozporządzenia, **w nieprzekraczalnym terminie sześciu lat** od momentu ich zatwierdzenia przez KE (stosownie do art. 4 ust. 4 dyrektywy Rady 92/43/EWG). W okresie między akceptacją przez Komisję Europejską a ustanowieniem w drodze rozporządzenia, projektowane SOOS funkcjonują pod tymczasową nazwą jako **„Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty"** (**OZW**). W stosunku do OZW obowiązują wszystkie przepisy przewidziane dla ustanowionych obszarów Natura 2000.

Shadow List

W Polsce pierwsze propozycje obszarów Natura 2000 zostały opracowane w oparciu o naukowe dane archiwalne, korygowane wiedzą ekspercką (a bazujące przede wszystkim na wcześniej istniejących obszarach chronionych, projekcie krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska oraz na bazie danych Corine). W latach 2000 – 2003, w trakcie prac wojewódzkich zespołów, koordynowanych przez Instytut Ochrony Przyrody PAN z Krakowa i Narodową Fundację Ochrony Środowiska, powstała lista 323 obszarów siedliskowych (zajmujących ponad 10% powierzchni kraju), uzupełniona następnie o 50 kolejnych obszarów, zgłoszonych przez organizacje pozarządowe i niezależnych przyrodników. Lista ostoi ptaków o międzynarodowym znaczeniu (IBA – od Important Bird Area, wyznaczanych wg kryteriów organizacji BirdLife International), opracowana przez Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (OTOP) jako potencjalne obszary specjalnej ochrony ptaków, wynosiła 141, co stanowiło ok. 15% powierzchni kraju.

W **maju 2004 r.** Minister Środowiska, w uzgodnieniu z Rządem RP, przesłał Komisji Europejskiej listę zaledwie 184 proponowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk, o łącznej powierzchni ok. 3,7% powierzchni Polski. Z kolei rządowa propozycja obszarów specjalnej ochrony ptaków zawierała 72 obszary (ok. 8% powierzchni kraju). Wybór dokonany przez Ministerstwo Środowiska był na okres 5 dni udostępniony „do konsultacji społecznej", jednak żadna z licznie zgłoszonych uwag nie została uwzględniona. Ponieważ, zdaniem przedstawicieli polskich organizacji pozarządowych, rządowa lista propozycji obszarów Natura 2000 nie zapewniała reprezentatywnego ujęcia w sieci wszystkich gatunków i siedlisk przyrodniczych, dla których sieć jest wyznaczana, pod od koniec roku 2004 koalicja polskich organizacji pozarządowych (OTOP, WWF Polska, PTOP "Salamandra" i Klub Przyrodników) opracowała i zgłosiła do KE ***Propozycję optymalnej sieci obszarów Natura 2000 w Polsce – „Shadow List"*** („listę cieni"). Shadow List została następnie uaktualniona wiosną 2006 r. W kwietniu 2008 r. Klub Przyrodników i PTOP "Salamandra" opracowały kolejne uaktualnienie Shadow List obszarów siedliskowych. Konieczność kilkukrotnego uaktualniania Shadow List wynikała z postępu w rozpoznaniu polskich zasobów siedlisk przyrodniczych i gatunków z załączników Dyrektyw.

Pod wpływem zdecydowanej postawy KE, stopniowo obszary z każdej opracowanej Shadow List były włączane do oficjalnych propozycji rządowych. Kolejne listy obszarów ptasich zostały przekazane KE przez Ministerstwo w sierpniu 2007 i w styczniu 2008 r., natomiast kolejne propozycje obszarów siedliskowych – w styczniu i we wrześniu 2006 r., w sierpniu 2007 oraz w marcu 2008 r. **Ministerstwo Środowiska zadeklarowało**, że wszystkie obszary, które zostały zaproponowane po raz pierwszy w ostatniej aktualizacji Shadow List **(w powiecie leżajskim znajdują się dwa takie obszar)**, podobnie jak sugerowane zmiany granic, do czasu wiążących rozstrzygnięć będą podlegały podobnej ochronie, jak obszary zgłoszone we wcześniejszych wersjach Shadow List.

Stan aktualny i perspektywy rozwoju sieci

Minister Środowiska ustanowił do tej pory 141 **obszarów specjalnej ochrony ptaków,** w drodze rozporządzenia z dnia 21 lipca 2004 r. *w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz. U. Nr 229, poz. 2313), rozporządzenia z dnia 5 września 2004 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz. U. Nr 79, poz. 1275) oraz rozporządzenia z dnia 27 października 2008 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz. U. Nr 198, poz. 1226). Obszary te obejmują 15,6% terytorium kraju (5 514 276 ha). **Proces wyznaczania sieci OSOP jest bliski ukończenia** – obecnie lista OSOP jest zgodna z listą ostoi ptaków o znaczeniu międzynarodowym (IBA). Najnowsze badania wskazały jednak na potrzebę wyznaczenia ok. 27 nowych obszarów. Aktualna lista ustanowionych i projektowanych ostoi ptasich dostępna jest na stronie OTOP [16].

Do tej pory Rząd Polski wysłał do Komisji Europejskiej celem akceptacji 364 propozycje **specjalnych obszarów ochrony siedlisk**. Wszystkie w/w obszary zostały zatwierdzone decyzjami Komisji z dnia 13 listopada 2007 r., 25 stycznia 2008 r. oraz z dnia 12 grudnia 2008 r. Obecnie są to obszary mające znaczenie dla Wspólnoty. Obejmują 8,1% terytorium kraju (2 891 231 ha). Łącznie z obszarami ptasimi, **na terenie naszego kraju znajduje się obecnie 505 obszarów Natura 2000**, zajmujących 5644482,12 ha (18,09%) jego powierzchni lądowej.

Tworzenie sieci SOOS nie zostało jeszcze zakończone – niezbędne jest wyznaczenie nowych

obszarów oraz korekta granic niektórych istniejących OZW. Weryfikację dotychczasowych i opracowanie projektów nowych obszarów w celu uzupełnienia braków sieci powierzono Wojewódzkim Zespołom Specjalistycznym (powołanym w 2007 r.). Efektem ich prac jest lista potencjalnych obszarów SOOS oraz projekty zmiany granic niektórych OZW, która uwzględnienia propozycje zawarte w Shadow List 2008 oraz została zweryfikowana przez Instytut Ochrony Przyrody PAN. Obecnie lista przekazana została do uzgodnień międzyresortowych oraz poddana procedurze konsultacji społecznych, w tym opiniowaniu przez jednostki samorządu terytorialnego.

Lista nowych potencjalnych obszarów SOOS, wraz z propozycjami zmiany granic istniejących OZW, dostępna jest od maja 2009 r. na rządowej stronie Natury 2000 [12]. **Ustawowe formy działania gminy na tym etapie to opinia rady gminy do projektu listy obszarów Natura 2000.** Nie złożenie opinii w ciągu 30 dni uznaje się za brak uwag (zgodnie z art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody*). Ostateczna lista obszarów SOOS przekazana zostanie Komisji do września 2009 r., a jej zatwierdzenie planowane jest na przełom lat 2010/2011.

Listy obszarów „ptasich" i „siedliskowych" nigdy nie będą jednak w pełni zamknięte i ostateczne ustanowione – zawsze będzie można dodać kolejne obszary, jeśli zajdzie taka potrzeba i jeżeli ich znaczenie dla ochrony określonych siedlisk i gatunków będzie wystarczająco udokumentowane (zostaną zdobyte nowe dane o ich wartościach przyrodniczych lub zwiększy się stopień zagrożenia przyrody na tych terenach) – przyjęto bowiem, że **sieć ma mieć charakter otwarty**.

Ochrona przyrody na obszarach Natura 2000

Najważniejszymi instrumentami realizacji celów sieci Natura 2000 są **oceny oddziaływania na środowisko** oraz **plany zadań ochronnych** i **plany ochrony** obszarów Natura 2000 (angielska nazwa to „management plans" czyli raczej „plany zarządzania" niż „plany ochrony"), opisujące działania ochronne w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych i gatunków, dla których utworzono dany obszar. Działania ochronne powinny uwzględniać wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne i lokalne danego obszaru Natura 2000. Utworzenie strefy ochronnej sieci Natura 2000 nie oznacza automatycznego objęcia danego terenu ścisłą ochroną tj. wyłączenia z działalności gospodarczej. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, dla obszarów tych nie ustanawia się zakazów, takich jak dla innych form ochrony przyrody, np. parków narodowych, rezerwatów przyrody. Działania ochronne na obszarach Natura 2000 mają na celu **zachowanie w „należytym stanie"** tych elementów przyrodniczych, dla których wyznaczono obszar Natura 2000. Nie dozwolone są jedynie działania, mogące w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

Zalecenia ochronne są sformułowane dla każdego siedliska i każdego gatunku osobno. Zgodnie z art. 29. *ustawy o ochronie przyrody*, **projekt planu ochrony** dla obszaru Natura 2000 lub jego części sporządza sprawujący nadzór nad obszarem. Sporządzający projekt planu ochrony umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu. Zapis ten daje możliwość wypowiedzenia się, w procesie tworzenia planu ochrony, społecznościom lokalnym zamieszkującym na terenach objętych działaniem planu ochrony, co powinno pozytywnie wpłynąć na późniejszą współpracę na tym obszarze, a także pozwolić wyeliminować konflikty związane z ochroną obszarów Natura 2000.

Ustanowienie planu ochrony poprzedza się również przeprowadzeniem standardowego **postępowania z udziałem społeczeństwa** na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Następnie Minister właściwy ds. środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, **plan ochrony** dla obszaru Natura 2000 lub jego części na okres 10 lat. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza **projekt planu zadań ochronnych** na okres 5 lat. Pierwszy projekt powinien zostać sporządzony w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez KE. Plan zadań zawiera wskazania do zmian w istniejących SUiKZP i mpzp gmin, województw oraz konieczność wykonania planu ochrony dla całości lub części obszaru.

Obszary Natura 2000 na terenie Miasta i Gminy Nowa Sarzyna

Na terenie gminy występują trzy obszary należące do sieci Natura 2000: zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej Specjalny obszar ochrony siedlisk oraz dwa potencjalne Specjalne obszary ochrony siedlisk z listy Shadow List 2008, przekazane do konsultacji społecznej przez Ministerstwo Środowiska w maju 2009 r. Łącznie w/w obszary zajmują na terenie gminy **501,59 ha**, co stanowi **3,5%** jej powierzchni.

1. Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Kołacznia PLH080006

- STAN FORMALNO-PRAWNY OBSZARU

Obszar przesłany do akceptacji Komisji Europejskiej w sierpniu 2008, został zatwierdzony decyzją KE z dnia 12 grudnia 2008 r. Do czasu powołania w drodze rozporządzenia, funkcjonuje jako Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW). Obszar zajmuje łącznie 0,14 ha (całość na terenie Miasta i Gminy Nowa Sarzyna). Jest również objęty ochroną

jako Rezerwat przyrody Kołacznia (0,1 ha; utworzony w 1957 r.).

- OPIS OBSZARU:

Obszar obejmuje niewielkie, piaszczyste wzniesienie pokryte rzadkim drzewostanem sosnowym, z obniżeniem porośniętym na obrzeżach olszyną. Jest to jedyne istniejące w Polsce stanowisko różanecznika żółtego (*Rhododendron luteum*), oddalone o kilkaset kilometrów od pozostałych stanowisk w Europie.

- ZAGROŻENIA:

Ocienianie przez rozrastający się drzewostan sosnowy, zainfekowanie grzybami, wykopywanie roślin i łamanie gałęzi.

2. Potencjalny Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk LASY LEŻAJSKIE PLH18_41

- STAN FORMALNO-PRAWNY OBSZARU

Potencjalny Obszar specjalnej ochrony siedlisk, z listy Shadow List 2008, przekazany przez MŚ do konsultacji społecznych w maju 2009 r. (informacje na oficjalnej strona rządowej sieci Natura 2000 [12]). Położony jest na terenie gmin: gminy Leżajsk (1515,169 ha) oraz gminy Nowa Sarzyna (27,838 ha).

- OPIS OBSZARU:

Obszar "Lasy Leżajskie" położony jest, pod względem geobotanicznym w Okręgu Puszczy Sandomierskiej, stanowiącym część rozległej Krainy Kotliny Sandomierskiej (Szafer 1977). Okręg Puszczy Sandomierskiej, ze względu na zróżnicowanie geomorfologiczne, fitosocjologiczne i florystyczne, podzielono na dwa Podokręgi: Niżański i Płaskowyżu Kolbuszowskiego (Dubiel 1983). Obszar "Lasy Leżajskie" położony jest w Podokręgu Płaskowyżu Kolbuszowskiego, we wschodniej jego części, najbardziej bogatej pod względem florystycznym. W granicach Podokręgu Kolbuszowskiego występują zarówno żyzne lasy liściaste, w tym grądy, buczyny i łęgi oraz olszowe lasy bagienne, jak również zbiorowiska acydofilnych sośnin i borów mieszanych. Zbiorowiska półnaturalne reprezentowane są przez świeże łąki rajgrasowe, wilgotne łąki ostrożeniowe i skrawki ubogich muraw napiaskowych. W starorzeczach, dolinach potoków i zagłębieniach terenowych występują zbiorowiska roślinności wodnej i bagiennej.

W granicach obszaru licznie występują grądy i buczyny, łącznie zajmując 39,1% powierzchni obszaru. Żyzne buczyny (5,9 %) odznaczają się bogactwem florystycznym. Licznie występuje w nich, obok gatunków typowych, wschodniokarpacka sułtanica leśna (Aposeris foetida (L.) Less.) i turzyca orzesiona (Carex pilosa Scop.). Bardzo cenne są zachowane jeszcze na znacznym obszarze (3.8%) kwietne łąki świeże (Arrhenatheretum elatioris). W runi tych łąk licznie występują gatunki kwietne, które w okresie swojego kwitnienia nadają im niepowtarzalny koloryt. W wyznaczonym obszarze stwierdzono biegacza urozmaicony (Carabus variolosus Fab.) na czterech, znacznie oddalonych od siebie stanowiskach, co w połączeniu z występowaniem licznych strumieni o charakterze naturalnym, wskazuje na bytowanie silnej, kresowej subpopulacji tego biegacza. Populacja czerwończyka nieparka (Lycaena dispar Haw.) jest liczna i ma dogodne warunki występowania.

- ZAGROŻENIA:

Dwa podstawowe zagrożenia dla omawianego obszaru to: zmiana stosunków wodnych (prostowanie koryta Trzebośnicy, ewentualne prace osuszające na gruntach leśnych i rolnych) oraz zaniechanie dotychczasowego sposobu użytkowania ziemi rolniczej.

Podstawowym zagrożeniem dla zbiorowisk łąkowych badanego terenu jest zanik tradycyjnych metod użytkowania. Na skutek powszechnego, również na Płaskowyżu Kolbuszowskim, odchodzenia od wykaszania łąk, ich nawożenia i wypasu, co pozostaje w związku ze spadkiem zainteresowania hodowlą zwierząt, we wszystkich kategoriach łąk już po kilku latach dochodzi do zubożenia florystycznego oraz zdominowania runi przez ograniczoną liczbę roślin. Najbardziej ekspansywnym gatunkiem jest śmiałek darniowy (Deschampsia caespitosa), roślina silnie konkurencyjna, tworząca duże kępy, bezwartościowa jako karma dla zwierząt. W konsekwencji cenne przyrodniczo zbiorowiska łąkowe, stanowiące w okresie kwitnienia prawdziwą ozdobę krajobrazu, zamieniają się w monotonne łany tego gatunku. W trosce o zachowanie różnorodności biologicznej oraz swoistych cech krajobrazu, należy dążyć do przywrócenia tradycyjnych metod użytkowania zbiorowisk łąkowych. Innego rodzaju zagrożeniem dla zbiorowisk półnaturalnych jest ekspansja roślinności drzewiastej, przebiegająca w różnym tempie, w zależności od charakteru siedlisk. Zważywszy na coraz powszechniej odczuwany deficyt wody należy mieć nadzieję, że prowadzone jeszcze długo po ostatniej wojnie melioracje osuszające, które wyrządziły tyle szkód przyrodniczych i krajobrazowych, nie będą kontynuowane. W tym kontekście szczególnie ważna jest potrzeba zachowania nielicznych starorzeczy potoku Trzebośnica, których znaczenia dla ochrony dziedzictwa przyrodniczego omawianego regionu nie sposób przecenić.

Dla biegacza urozmaiconego potencjalnie największym zagrożeniem mogą być zmiany stosunków wodnych na terenach jego występowania spowodowane osuszaniem terenów bagienno-leśnych. Należy zatem zwracać szczególną uwagę na zabiegi melioracyjne, regulacje potoków, lokalizację ujęć wody i tym podobne. Zagrożeniem mogą być także zanieczyszczenia wód i powietrza, które powodując zmianę chemizmu wód wpływają na populacje owadów wodnych, będących pokarmem dla tego biegacza.

Potencjalnym zagrożeniem dla czerwończyka nieparka i modraszka nausithous mogą być melioracje

i osuszanie terenów podmokłych, na obszarze których występuje najliczniej. Gąsienica nieparka żeruje głównie na szczawiu lancetowatym (Rumem hydrolapathum Huds.) występującym na terenach podmokłych, jednak ostatnio, coraz częściej obserwowane jest także żerowanie na innych gatunkach szczawiu, takich jak szczaw tępolistny (Rumex obtusifolius L.), szczaw kędzierzawy (Rumex crispus L.) i szczaw zwyczajny (Rumex acetosa L.), które mogą występować na terenach suchszych. Zmniejsza to w znaczny sposób zagrożenie dla tego gatunku wynikające z osuszania terenów. Na terenie występowania czerwończyka nieparka nie należy dopuszczać do zarastania obrzeży strumieni, rowów melioracyjnych i oczek wodnych przez gatunki drzew i krzewów. W przypadku modraszka nausithous koniecznym jest utrzymanie łąk wilgotnych z krwiściągiem (Sanguisorba officinalis L.).

Zagrożenia dla siedlisk leśnych i organizmów z nimi związanych jest niewielkie, stosowanie obowiązujących przepisów techniczno gospodarczych w zakresie gospodarki leśnej pozwala realizować cele ochrony w ramach tego obszaru Natura 2000. Zalecić można jedynie zwiększenie udziału posuszu jałowego i drewna martwego oraz zwrócić uwagę na przestrzeganie zapisów Zasad Hodowli Lasu w zakresie pozostawiania kęp starodrzewia. Zagrożenia dla siedlisk nieleśnych są bardzo poważne, konieczne są czynne działania celem ochronny i utrzymania łąk świeżych, np. zachęcenie rolników i pomoc w włączeniu się ich w pakiety przyrodnicze PROW 2007-2013. Poważnym zagrożeniem są prace melioracyjne na rzece Trzebośnicy, ewentualne prace w żadnym wypadku nie mogą prowadzić do wyprostowania koryta tej rzeki i zniszczenia jej istniejących starorzeczy.

3. Potencjalny Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk DOLINA DOLNEGO SANU PLH18_05

- STAN FORMALNO-PRAWNY OBSZARU

Potencjalny Obszar specjalnej ochrony siedlisk, z listy Shadow List 2008, przekazany przez MŚ do konsultacji społecznych w maju 2009 r. (informacje na oficjalnej strona rządowej sieci Natura 2000 [12]), zajmujący na terenie powiatu leżajskiego powierzchnię 1545,82 ha, a w granicach gminy Nowa Sarzyna - 473,614 ha.

- OPIS OBSZARU:

Obszar obejmuje najciekawsze i najbardziej cenne przyrodniczo fragmenty doliny Dolnego Sanu na odcinku Jarosław - ujście. Dolina dolnego Sanu to druga obok doliny Wisły centralna dolina Kotliny Sandomierskiej. Na tym odcinku rzeka ma kierunek SE-NW, dolina ma szerokość 7-15 km i cechuje ją rzeźba typowa dla rzek w stadium dojrzałym. Zasadniczymi elementami jej budowy są: szerokie holoceńskie dno doliny oraz równie obszerna terasa plejstoceńska. W obrębie holoceńskiego dna występują dwa poziomy terasowe. Są nimi niższa terasa zalewowa (łęgowa) i wyższa terasa rędzinna. Współczesny San, pomimo regulacji, cechuje się procesem korytowym właściwym rzekom roztokowym. W okresie niskich stanów wód rzeka tworzy piaszczyste odsypy w postaci plaż i ławic. Do obszaru włączony jest również fragment stromego zbocza doliny w okolicach Zarzecza i Krzeszowa. W dolinie dominuje krajobraz rolniczy.

Celem ochrony w obszarze jest zachowanie mozaiki siedliskowej charakterystycznej dla większych dolin rzecznych. Zidentyfikowano tu łącznie 14 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Największe znaczenie mają kompleks zbiorowisk przykorytowych (łęgi wierzbowe, ziołorośla i pionierska roślinność na piaszczystych odsypach i namuliskach). Istotną rolę w dolinie odgrywają także różnego typu ekstensywnie użytkowane łąki (6510, 6410, 6440) oraz, szczególnie w północnej części obszaru, liczne starorzecza z bogatą florą wodną. Młode strome zbocza w okolicach Zarzecza i Krzeszowa, poza roślinnością ciepłolubną, obfitują w wysięki i wypływy wód podziemnych, na których wykształciły się łęgi olszowe z masowym udziałem skrzypu olbrzymiego. Na suchy łąkach i pastwiskach oraz na krawędziach erozyjnych wykształcają się ciekawe zbiorowiska kserotermiczne. Florę i faunę cechuje znaczne bogactwo, wykazano tu 19 gatunków z Załącznika II DS. Występują tu istotne na poziomie regionalnym populacje Maculinea teleius, M. nausithous, Lutra lutra i Aspius aspius. W dolinie występują również takie gatunki jak Orchis coriophora, Rosa gallica, Potentilla rupestris, Clematis recta, Trapa natans czy Mantys religiosa.

Obszar stanowi także istotny korytarz ekologiczny w tym dla ichtiofauny. Wody rzeki San i jej dopływów są siedliskiem cennych gatunków ryb z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Dorzecze Sanu objęte jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych (certy, troci wędrownej, łososia i jesiotra ostronosego) zaś jej dopływy na tym odcinku są wymieniane jako jedne z cieków dorzecza o walorach kwalifikujących je jako potencjalne tarliska anadromicznych ryb wędrownych i siedlisko ryb prądolubnych o znaczeniu europejskim.

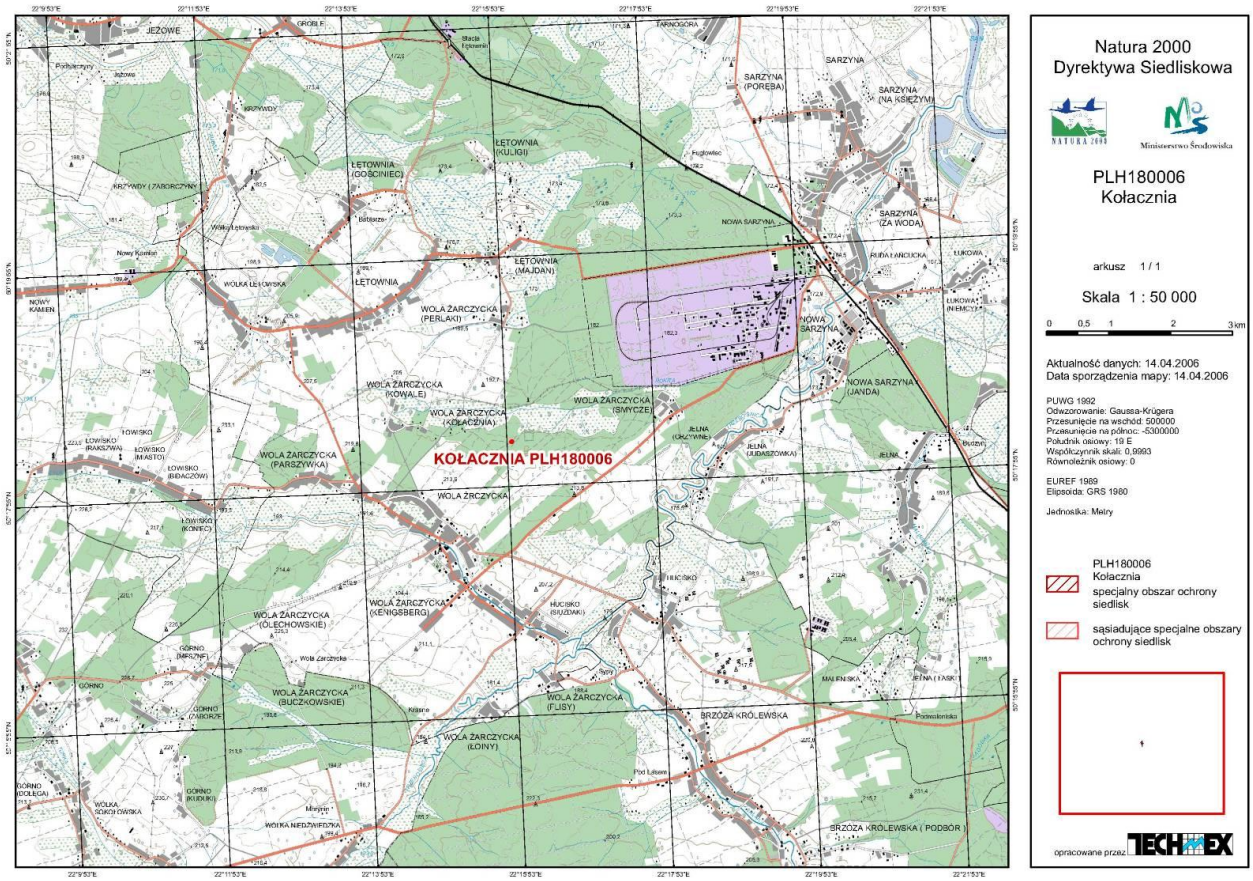
- ZAGROŻENIA:

Najważniejsze zagrożenia dla obszaru to:

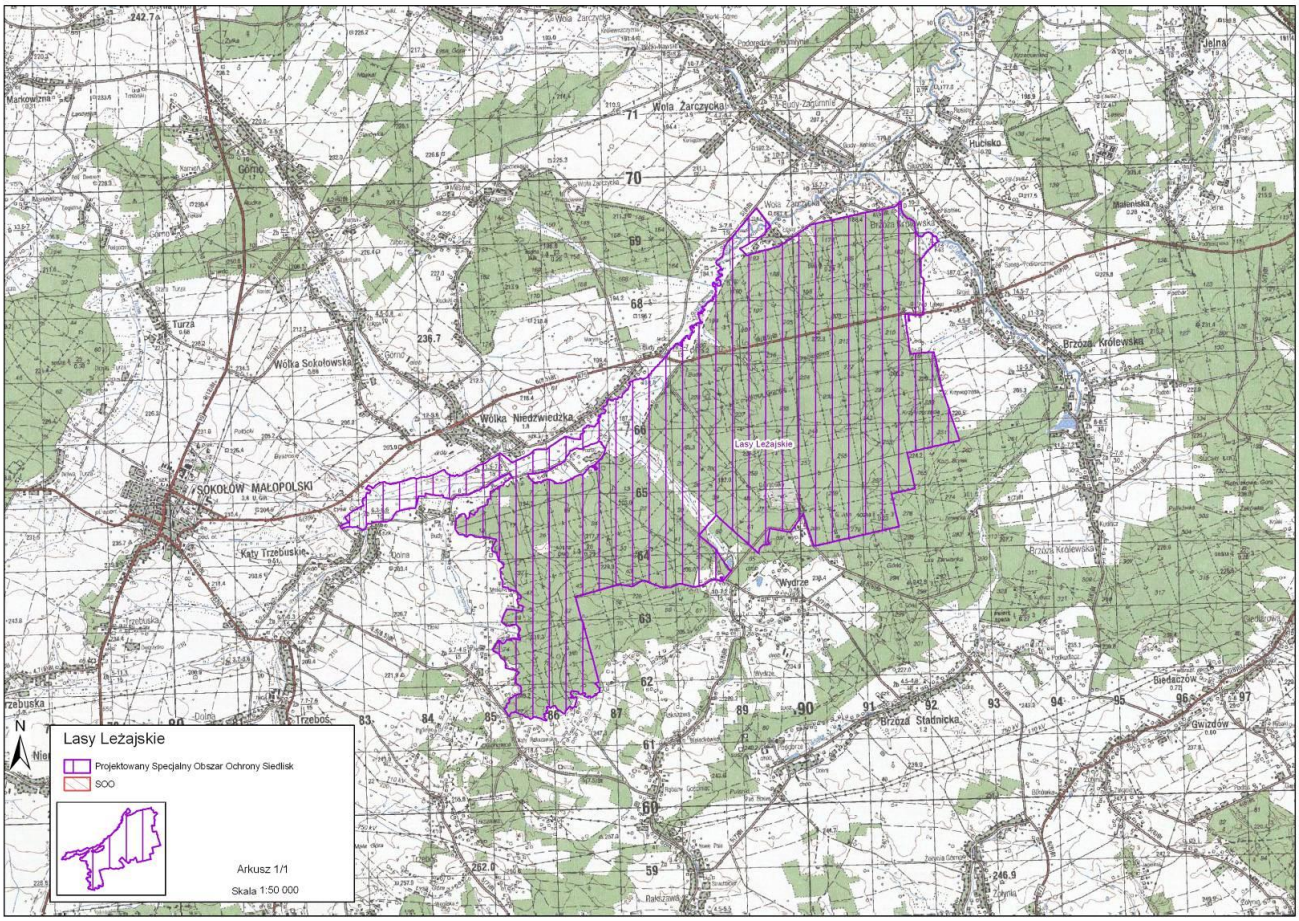
- intensyfikacja rolnictwa oraz zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk
- intensyfikacja gospodarki rybackiej w starorzeczach
- zalesianie łąk i nieużytków
- niewłaściwa gospodarka leśna (np. sośniny w międzywalu)
- zmiany własności z państwowej na prywatną (starorzecza)
- zabudowa nad brzegami i eutrofizacja starorzeczy
- osuszanie terenu - konserwacja infrastruktury melioracyjnej, brak zastawek w rowach melioracyjnych, przy obecnych suchych latach ma duży wpływ na wilgotność łąk oraz wysokość zwierciadła wody w starorzeczach
- brak dobrze zorganizowanego systemu pozbywania się ścieków komunalnych
- neofityzacja

- pożary
- kłusownictwo
- potencjalnie - dalsza zabudowa i zwężanie koryta mogą doprowadzić do (1) pogłębiania koryta, skutkiem czego będzie przesuszenie doliny, (2) zaburzenia korzystnego układu przestrzennego siedlisk (łęgi wierzbowe-piaszczyste odsypy); intensywna eksploatacja kruszywa, która powoduje zanikanie kamienistych żwirowych tarlisk litofilnych gatunków ryb, do których należy większość najcenniejszych tutejszych gatunków.

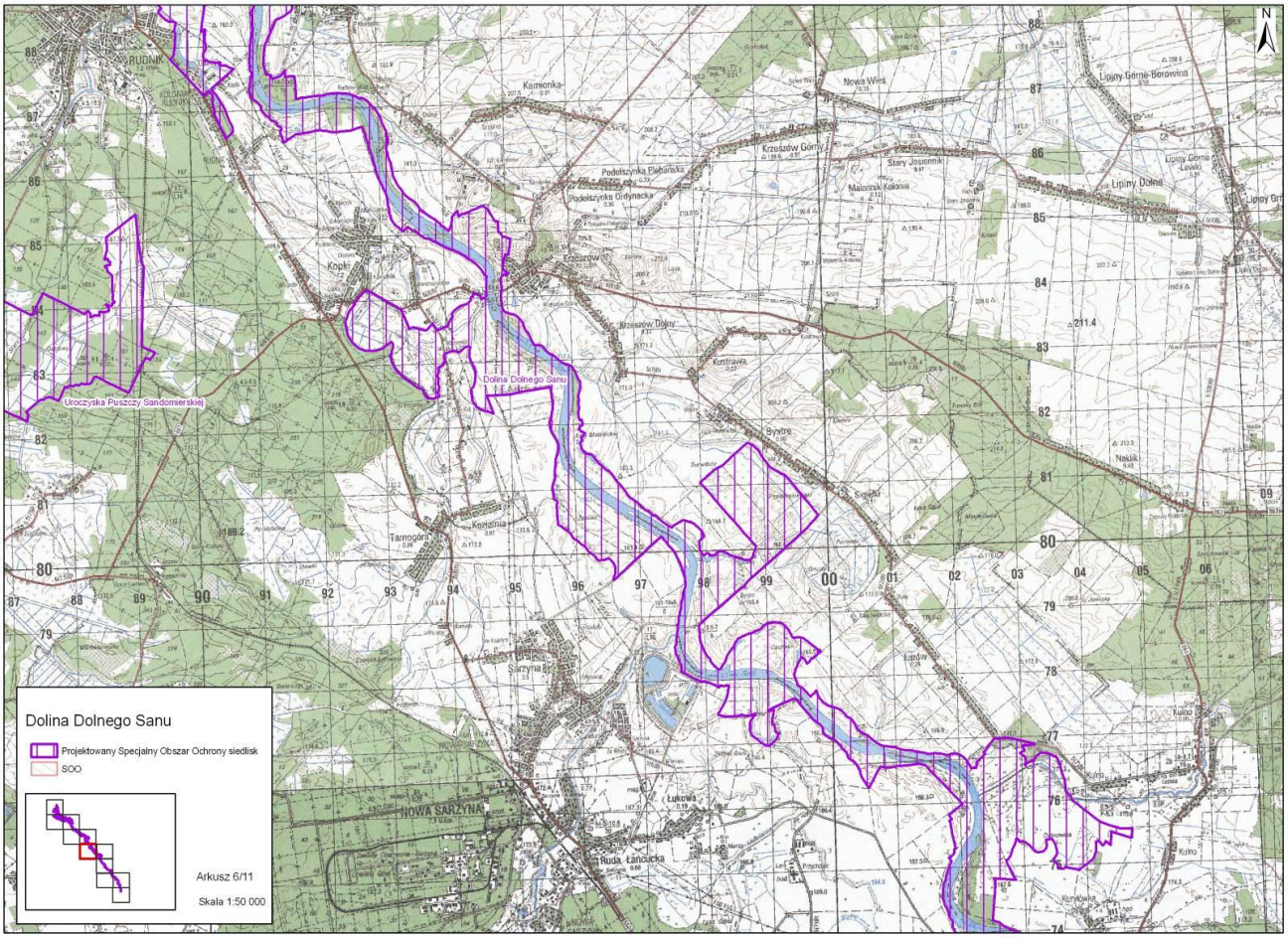
Rysunek 2.8. Mapa Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Kołacznia PLH080006 (na podstawie([12]).

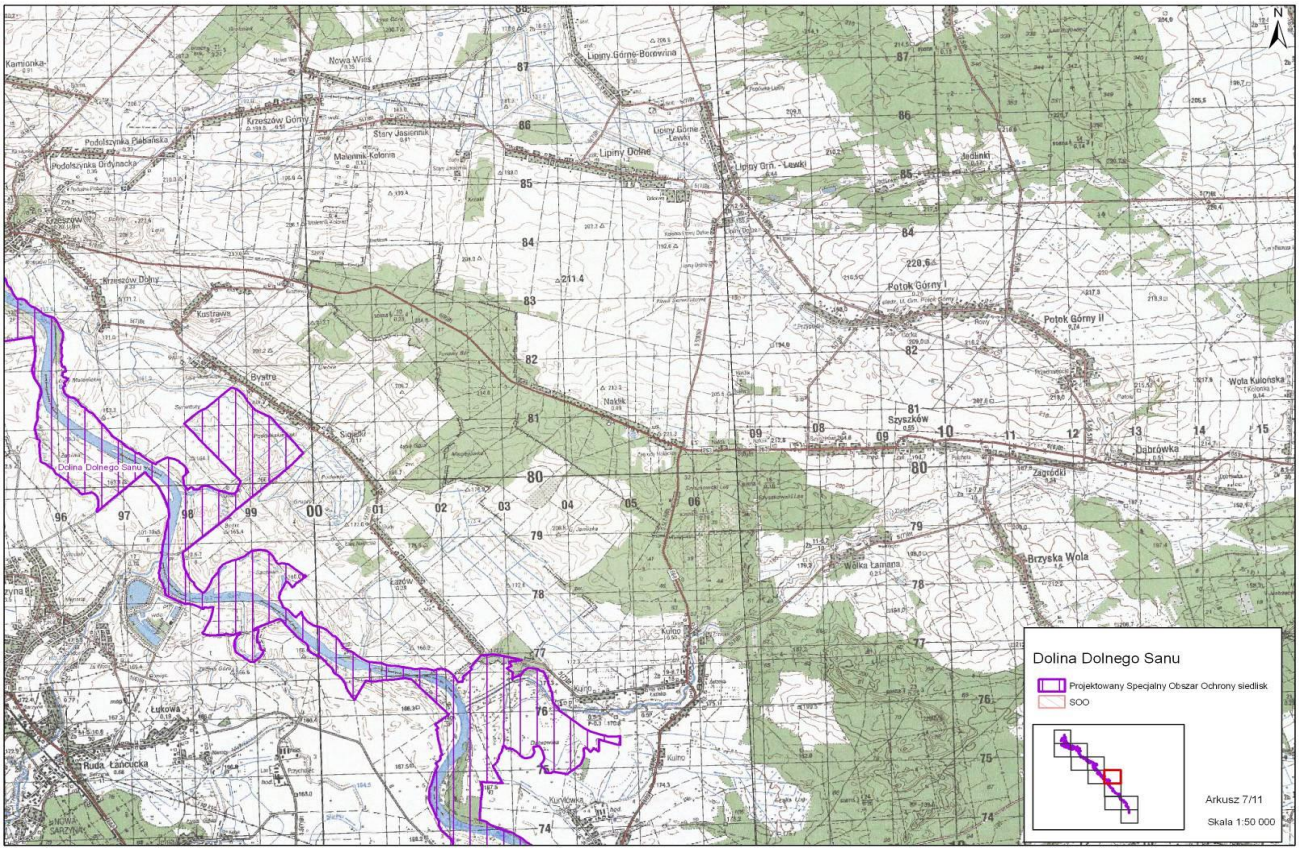
2.9 Mapa potencjalnego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Lasy leżajskie (na podstawie: ([12]).

Rysunek2.10 Mapa potencjalnego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Dolina Dolnego Sanu – fragment północny leżący w granicach gminy Nowa Sarzyna (na podstawie: ([12]).

Rysunek 2.11 Mapa potencjalnego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Dolina Dolnego Sanu – fragment południowy leżący w granicach gminy Nowa Sarzyna (na podstawie: ([12]).

2.12 Wody podziemne i ich jakość

Zróżnicowanie budowy geologiczno-strukturalnej obszaru powoduje dużą różnorodność i zmienność zasobów wód podziemnych. Są to wody w utworach trzecio- i czwartorzędowych. Wody w utworach trzeciorzędowych mają niewielkie znaczenie użytkowe i wyłącznie lokalny charakter. Największe znaczenie posiadają poziomy wodonośne w utworach czwartorzędowych. Są one podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę odbiorców zbiorowych i stanowią bazę dla ujęć komunalnych i wiejskich wodociągów. Udział wód czwartorzędowych w całości zasobów jest największy i wynosi ok. 95%.

Uwzględniając zasięg występowania, wodonośność, zasobność oraz jakość wód podziemnych na omawianym obszarze wydzielono strefę ochronną Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 425 Dębica – Stalowa Wola – Rzeszów. Zbiornik ma kształt trójkąta, którego wierzchołkami są okolice Dębicy, Przeworska i Stalowej Woli. Jest to największy zbiornik wód podziemnych w województwie podkarpackim. Na poniższym rysunku przedstawiono zasięg Zbiornika, obejmujący Miasto i Gminę Nowa Sarzyna.

Rysunek 2.12 Zasięg GZWP Nr 425 na obszarze powiatu leżajskiego.

Najbliższy punkt monitoringu jakości wód podziemnych w ramach krajowej sieci monitoringu Państwowej Inspekcji Geologicznej zlokalizowany jest w Leżajsku. Charakterystyka tego stanowiska Monitoringu Diagnostycznego Stanu Chemicznego Wód Podziemnych oraz klasyfikacja wód w 2007 roku została przedstawiona poniżej. Wyniki badań pozwalają zaklasyfikować wody podziemne w tym punkcie jako **wody o zadowalającej jakości (klasa III)**. Analiza zawartości azotanów punkcie monitoringowym w m. Leżajsk (nr 85) wykazała zawierała stężenie w ilości przekraczającej 40 mg NO3/l, co kwalifikuje wodę z tego otworu do wód podziemnych **zagrożonych zanieczyszczeniem**. Lokalizacja punktu wskazuje, że występujące zanieczyszczenie związane jest z terenem zabudowanym i jego wadliwą infrastrukturą kanalizacyjną. Poniższa tabela prezentuje wyniki klasyfikacji wód podziemnych w badanym punkcie.

Tabela 2.9 Wyniki monitoringu diagnostycznego wód podziemnych w roku 2007, wg GIOŚ.

Rok	Stanowisko badawcze	Straty-grafia	Klasa wody	Wskaźniki w klasie IV	Wskaźniki w klasie V	Wody pitne - przekroczone wskaźniki
2007	Leżajsk	Q	III	-	-	-

Na terenie wsi Ruda Łańcucka zlokalizowane są **zasoby wód mineralnych**. Istnieje jedno źródło solanki dotychczas niewykorzystywane.

Zagrożeniem dla jakości wód gruntowych są trzy typy źródeł:

- •Obszarowe – aglomeracja miejska, tereny przemysłowe, tereny wiejskie nieskanalizowane, obszary rolne;
- •Liniowe – to głównie szlaki komunikacyjne – kolejowe i drogowe, rzeki prowadzące zanieczyszczone wody powierzchniowe, zasilające warstwy wodonośne;
- •Punktowe – składowisko odpadów, dzikie wysypiska śmieci, składowisko odpadów przemysłowych, punkty zrzutu ścieków, stacje i magazyny paliw płynnych.

Potencjalne zagrożenie zanieczyszczeniem wód gruntowych występuje w rejonie Zakładów Chemicznych „Organika Sarzyna", gdzie źródło zanieczyszczenia mogą stanowić związki organiczne: nitrozwiązki, fenole, krezole, chlorobenzen oraz L-naftyloaminy, azot amonowy i chlorki.

2.13 Wody powierzchniowe i stan ich czystości

Obszar gminy znajduje się w dorzeczu rzeki San, która płynie wzdłuż północnowschodniej granicy gminy. Obszar miasta i gminy Nowa Sarzyna znajduje się w dorzeczu rzeki San, która płynie wzdłuż północno-wschodniej granicy gminy. Największym ciekiem przepływającym przez teren gminy jest Trzebośnica będąca lewobrzeżnym dopływem Sanu. Sieć rzeczna omawianego terenu nie jest zbyt rozbudowana, obok wyżej wspomnianych cieków budują ją jeszcze mniejsze rzeczki takie jak: Żyłka (Potok Łowisko), Rokita, Maliniaka, Ruda i Tarlaka. Na części gminy (Łętownia, Majdan Łętowski i Tarnogóra) występuje gęsta sieć rowów melioracyjnych. Występują również nieliczne wody stojące, wśród których największą powierzchnię mają stawy znajdujące się na terenie oczyszczalni ścieków, na terenie żwirowiska w Łętowni oraz na Osiedlu Janda.

Zastrzeżenie może budzić stan czystości wód powierzchniowych. W przypadku wód Sanu w 2006 roku była to IV klasa jakości wód (wody niezadowalającej jakości) natomiast Trzebośnica to rzeka V klasy (wody złej jakości). Udział wskaźników w klasie V wynosił od 11% do 18% i dotyczył głównie wskaźników mikrobiologicznych i biogennych. Ponadto w Trzebośnicy stwierdzono obecność fenoli.

Przyczyną degradacji cieków i zbiorników wodnych jest bliskie sąsiedztwo terenów zurbanizowanych oraz użytków rolnych. Źródłem wyższego stężenia azotanów na Trzebośnicy nie jest działalność rolnicza, tylko gospodarka komunalna. Badania wykonane w roku 2006 wykazały, że wartości graniczne wskaźników stymulujących proces eutrofizacji wód Trzebośnicy zostały przekroczone. Przekroczenie to dotyczyło chlorofilu ,,a" oraz fosforu ogólnego.

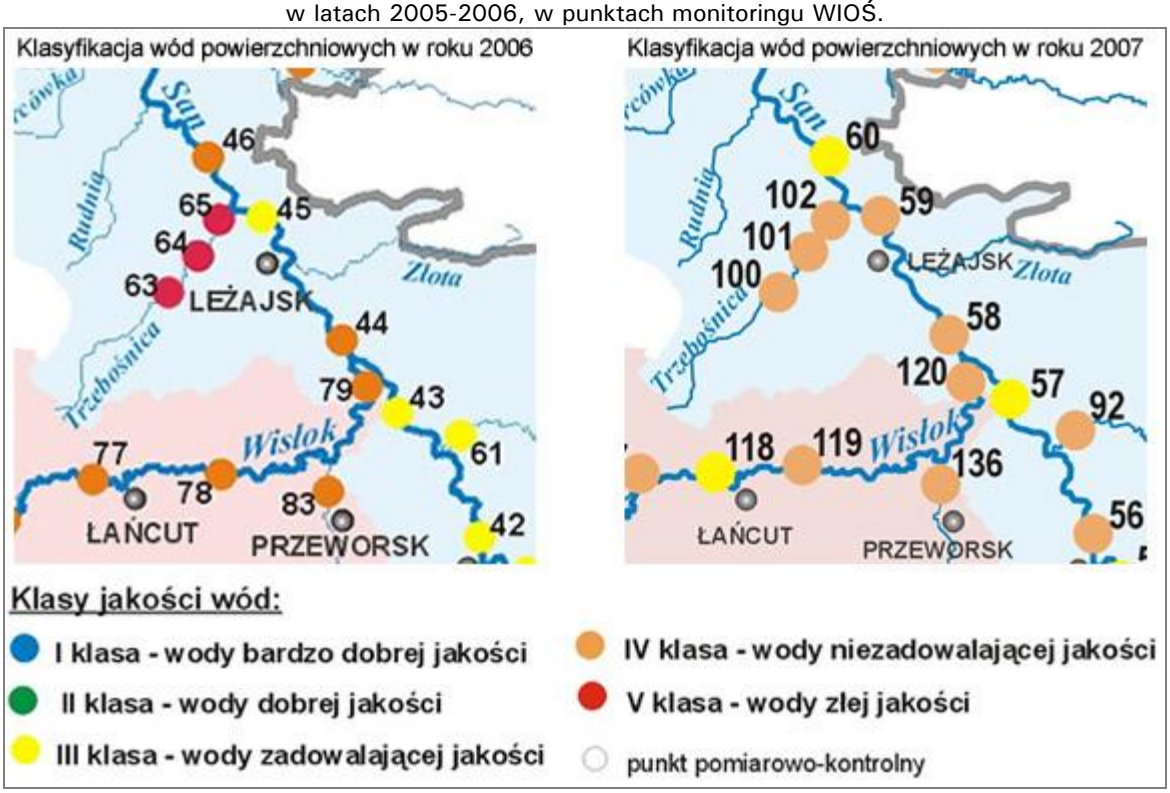
Główne źródła zanieczyszczenia Sanu to ścieki bytowo-przemysłowe z Leska, Sanoka, Dynowa, Przemyśla, Jarosławia, Leżajska, Nowej Sarzyny, Ulanowa, Niska i Stalowej Woli. Znaczący ładunek zanieczyszczeń wprowadza do Sanu rzeka Wisłok. Potencjalnym źródłem zagrożenia wód rzeki w górnym odcinku ze strony ukraińskiej może być przebiegający w tych okolicach rurociąg naftowy. Specyficzne zanieczyszczenia rzeki stanowią wody pochłodnicze z Elektrowni „Stalowa Wola", które powodując zmiany naturalnej termiki wód sprzyjają procesom eutrofizacji rzeki. Obserwowane obniżanie się koryt rzecznych w związku z pracami regulacyjnymi ustało z chwilą ich zakończenia i obecnie stany wody maksymalne i minimalne na Sanie nie wykazują większych zmian.

W roku 2007 nie kontrolowano czystości wód powierzchniowych w żadnym przekroju pomiarowo – kontrolnych (ppk) zlokalizowanym na terenie gminy. Poniższa tabela przedstawia wyniki klasyfikacji ogólnej wód w najbliżej zlokalizowanych punktach monitoringowych. Na rysunkach poniżej przedstawiono również wyniki klasyfikacji ogólnej czystości wód powierzchniowych w latach wcześniejszych 2005 i 2006. Jak wynika z przedstawionych danych odnotowano poprawę w zakresie czystości wód Trzebośnicy oraz pogorszenie czystości wód rzeki San poniżej Leżajska.

Tabela 2.10 Wyniki monitoringu diagnostycznego wód powierzchniowych w rejonie gminy w 2007 r. (wg GIOŚ).

Rok	Punkt pomiarowy	Rzeka	km rzeki	Klasa wody	Przydatność wód	
					do celów pitnych	do bytowania ryb
2007	Tryńcza	Wisłok	5,8	IV	-	nieprzydatne
	Grzęba	Trzebośnica	2,2	IV	-	nieprzydatne

Rysunek 2.13 Klasyfikacja ogólna czystości wód powierzchniowych na terenie gminy, w latach 2005-2006, w punktach monitoringu WIOŚ.

2.14 Gospodarka wodno-ściekowa

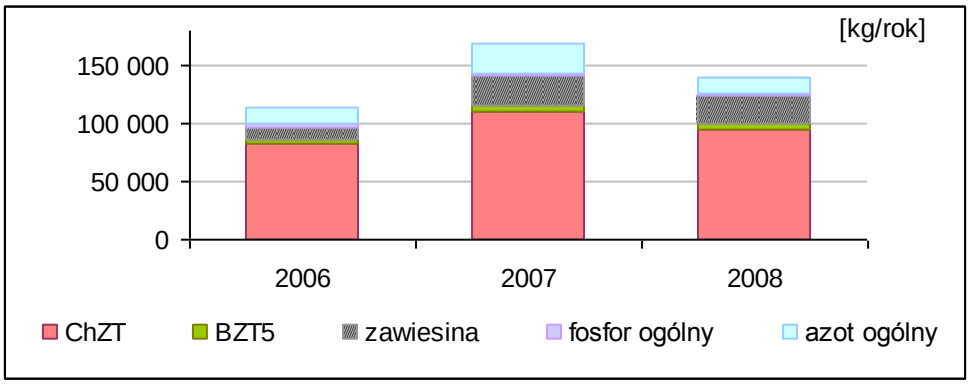
Głównym zagrożeniem dla jakości wód podziemnych jest – oprócz nadmiernej eksploatacji do celów gospodarczych – przemysł wydobywczy, a pod względem jakości – sposób zagospodarowania i użytkowania terenu (stopień skanalizowania, stacje paliw, składowiska odpadów itp.). Na stan czystości wód powierzchniowych największy wpływ mają zrzuty nie oczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych oraz spływy powierzchniowe z użytków rolnych. Poprawa lub pogorszenie stanu gospodarki komunalnej w gminie mają zatem bezpośredni wpływ na jakość środowiska przyrodniczego.

W gminie Nowa Sarzyna funkcjonują stacje uzdatniania wody, położone w Nowej Sarzynie, Sarzynie, Woli Zarczyckiej i Łętowni. Przedsiębiorstwem zaopatrującym mieszkańców gminy w wodę jest Zakład Gospodarki Komunalnej w Nowej Sarzynie. Gmina posiada sieć wodociągową, która pokrywa całą powierzchnię terenów zamieszkałych. Przewiduje się również rozbudowę sieci na terenach przeznaczonych pod nowe inwestycje. Gmina nie jest w całości skanalizowana. Istniejąca sieć kanalizacyjna liczy 133,7 km. Sieć kanalizacyjna jest nowa, w dobrym stanie technicznym i posiada odpowiednią przepustowość. Do końca 2008 r. wykonanych było 1 760 przyłączy kanalizacyjnych.

Kanalizację obsługuje oczyszczalnia ścieków w Sarzynie, oddana do użytkowania w 1998 r. Jest to oczyszczalnia biologiczna, przystosowana także do oczyszczania ścieków przemysłowych. Głównym „producentem" ścieków na terenie gminy są Zakłady Chemiczne „Organika Sarzyna". Kanalizacja deszczowa odprowadza wody opadowe z terenów zurbanizowanych, dlatego funkcjonuje przede wszystkim na terenie Nowej Sarzyny. Na terenach pozbawionych sieci kanalizacyjnej, ścieki z indywidualnych gospodarstw i działek rekreacyjnych odprowadzane są do zbiorników (szamb), które są okresowo opróżniane, a ścieki wywożone przez firmy posiadające zezwolenie burmistrza na opróżnianie szamb i transport nieczystości, do oczyszczalni ścieków w Sarzynie.

Tabela poniżej prezentuje zbiorczą charakterystykę stanu gospodarki wodno-ściekowej w gminie w okresie 2006 – 2008 r. Jak wynika z prezentowanych danych czynna sieć wodociągowa w gminie jest o prawie 20 km dłuższa od sieci kanalizacyjnej. Wzajemny stosunek długości obu sieci należy uznać za niekorzystny. W roku 2008 długość sieci wodociągowej wzrosła o 2,5 km, natomiast sieci kanalizacyjnej o 1,0 km w stosunku do roku 2006. Poniższa tabela i wykres prezentują szczegółowe dane na temat sieci wod.-kan. oraz oczyszczalni ścieków w gminie. Z przedstawionych danych wynika, że ścieki oczyszczane są wydajnie, co wyraża się niską zawartością zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu.

Rysunek 2.14 Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu, w latach 2006-2008, wg GUS

Kolejna tabela przedstawia wykaz ujęć wód, eksploatowanych w powiecie wg danych przekazanych przez Starostwo Powiatowe. Na obszarze powiatu leżajskiego eksploatowanych jest w sumie 29 ujęć wód podziemnych o łącznej wydajności 2 322,47 m^3/h. Wszystkie wykorzystują wodonośne formacje czwartorzędowe. W tabeli podano lokalizację, nazwy, użytkowników oraz wydajności poszczególnych ujęć.

Pobór wód dla celów przemysłowych

Zakłady Chemiczne „Organika – Sarzyna" pobierają aktualnie wodę dla celów przemysłowych i energetycznych z ujęcia brzegowego z Trzebośnicy. Pobierana woda poddawana jest procesom sedymentacji i filtracji i pompowana do sieci zakładowej. W celu zmniejszania zużycia wody Zakłady wykonują i opracowują nowe programy budowy zamkniętych obiegów dla instalacji o największych wskaźnikach jej zużycia.

Rysunek 2.15 Stosunek zużycia wody do ilości odprowadzanych ścieków komunalnych i przemysłowych, w latach 2006-2008, wg GUS

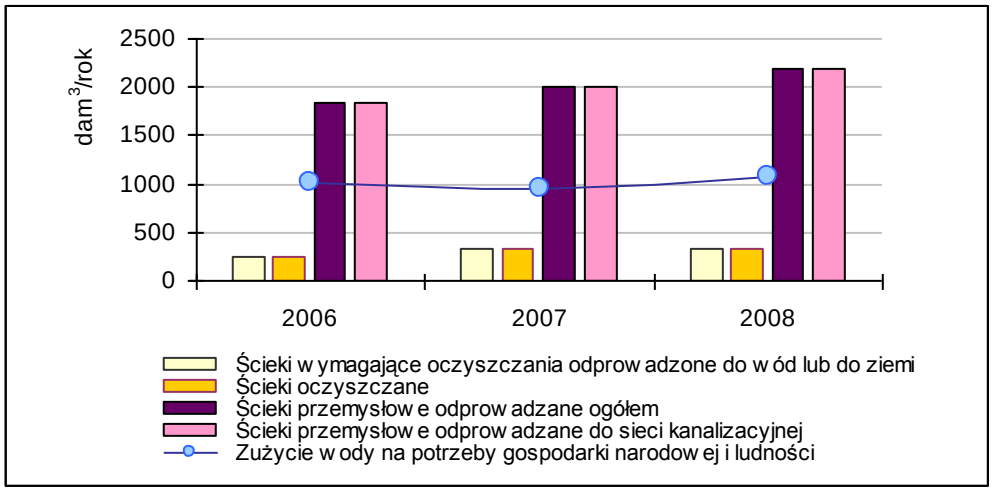

Tabela 2.11 Wykaz ujęć wód w gminie, wg danych UMiG, stan na koniec 2008 r.

Miejscowość	Nazwa ujęcia	Użytkownik	Stratygrafia ujętej warstwy wodonośnej	Zasoby ujęcia [m3/h]
Jelna	S-1, S-3 bis	Zakł. Gospod. Komun. Nowa Sarzyna	Czwartorzęd	39
Łętownia	wodociąg wiejski (S-1", S-3, S-4)			38,3
Wola Zarczycka	wodociąg wiejski (S-1, S-1 bis, S-2 bis, S-3 bis, S-4)			72
Nowa Sarzyna	wodociąg wiejski (S-1a, S-2, S-3, S-4, S-5, S-6, S-7a, S-8, S-9, S-10)			250,9

Tabela 2.12 Charakterystyka zbiorcza gospodarki wodno-ściekowej w gminie, w okresie 2007 – 2008, wg GUS

	J. m.	2006	2007	2008
URZĄDZENIA SIECIOWE				
Wodociągi				
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	147,8	150,0	150,3
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	147,8	150,0	150,3
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy, eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	147,8	150,0	150,3
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt	3 625	3 630	3 668
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	410,7	415,2	427,8
ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach	osoba	6 193	6 143	6 095
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	18 202	18 180	18 147
Kanalizacja				
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	130,2	133,2	133,7
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	130,2	133,2	133,7
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	130,2	133,2	133,7
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt	1 538	1 725	1 760
ścieki odprowadzone	dam3	252,3	338,5	327,2
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach	osoba	5 865	5 823	5 784
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	11 294	11 670	11 628
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności				
ogółem				
wodociąg	%	85,5	85,4	85,5
kanalizacja	%	53,0	54,8	54,8
w miastach				
wodociąg	%	98,8	98,8	98,8
kanalizacja	%	93,6	93,7	93,8
na wsi				
wodociąg	%	79,9	79,9	80,0
kanalizacja	%	36,1	38,8	38,8
Sieć rozdzielcza na 100 km2				
ogółem				
sieć wodociągowa	km	102,8	104,4	104,6
sieć kanalizacyjna	km	90,6	91,3	91,3
w miastach				
sieć wodociągowa	km	51,4	52,5	52,5
sieć kanalizacyjna	km	122,4	137,7	137,7
na wsi				
sieć wodociągowa	km	106,3	107,9	108,1
sieć kanalizacyjna	km	88,4	88,1	88,1
KOMUNALNE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW				
Obiekty komunalne				
oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów	ob.	1	1	1
Wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu				
oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów	m3/dobę	10 000	10 000	10 000
Równoważna liczba mieszkańców				
ogółem	osoba	41 667	41 667	41 667
Ścieki oczyszczane				
odprowadzane ogółem	dam3/rok	252,3	338,5	327,2
oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	dam3/rok	331	370	375
oczyszczane razem	dam3/rok	253	339	327
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam3/rok	253	339	327
oczyszczane biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem	%	100,3	100,1	99,9
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie wg lokalizacji				
ogółem	osoba	12 758	9 718	9 730
w miastach	osoba	6 268	6 200	6 150
na wsi	osoba	6 490	3 518	3 580
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie				
ogółem	osoba	12 758	9 718	9 730

z podwyższonym usuwaniem biogenów	osoba	12 758	9 718	9 730
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu				
BZT5	kg/rok	3 609	5 847	5 191
ChZT	kg/rok	82 491	110 522	95 479
zawiesina	kg/rok	11 169	25 309	23 947
azot ogólny	kg/rok	13 900	24 353	12 937
fosfor ogólny	kg/rok	2 331	2 748	2 486
Osady wytworzone w ciągu roku				
ogółem	t	409	230	360
stosowane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu	t	409	0	0
PRZEMYSŁOWE OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW				
Gospodarka wodno-ściekowa w przemyśle				
zużycie wody na potrzeby przemysłu	dam3	503	426	564
pobór wód podziemnych	dam3	327	251	194
pobór wód powierzchniowych	dam3	1 368	1 319	1 492
Przemysłowe oczyszczanie ścieków				
ścieki odprowadzone ogółem	dam3	1 834	2 007	2 189
ścieki odprowadzone do sieci kanalizacyjnej	dam3	1 834	2 007	2 189
ścieki zawierające substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego	dam3	1 834	2 007	2 189
ZUŻYCIE WODY I OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW				
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności				
ogółem	dam3/rok	1 016,6	941,2	1 083,5
przemysł	dam3/rok	503	426	564
rolnictwo i leśnictwo	dam3/rok	21	20	20
eksploatacja sieci wodociągowej	dam3/rok	492,6	495,2	499,5
gospodarstwa domowe	dam3/rok	410,7	415,2	427,8
Komunalne i przemysłowe oczyszczalnie ścieków				
oczyszczalnie				
ogółem	ob.	1	1	1
z podwyższonym usuwaniem biogenów	ob.	1	1	1
przepustowość				
ogółem	m3/dobę	10 000	10 000	10 000
z podwyższonym usuwaniem biogenów	m3/dobę	10 000	10 000	10 000
ludność obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków miejskich i wiejskich				
ogółem	osoba	12 758	9 718	9 730
z podwyższonym usuwaniem biogenów	osoba	12 758	9 718	9 730
Wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM				
ogółem	osoba	41 667	41 667	41 667
Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi				
ogółem	dam3	252,3	338,5	327,2
oczyszczane razem	dam3	253	339	327
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam3	253	339	327
nieoczyszczane razem	dam3	0,0	0	0,2
nieoczyszczane odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam3	0,0	0	0,2
oczyszczane biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczania	%	100,0	100,0	99,9

2.15 Ochrona przed powodzią

Na terenie Miasta i Gminy Nowa Sarzyna istnieje zagrożenie powodziowe związane z wylewami rzeki San i jej dopływów. San płynie wzdłuż wschodniej granicy, korytem o szerokości 60 – 160,0m, wciętym 205 – 505 m w dno trasy zalewowej I. Warunki hydrologiczne Sanu określają okresy wezbrań, typ reżimu rzecznego, wielkość odpływu jednostkowego, bilans wodny. Wezbrania na Sanie notowane są dwukrotnie:

-roztopowe - w marcu i kwietniu,

-opadowe – w czerwcu i sierpniu lub wrześniu.

Podczas katastrofalnych wylewów wodami stuletnimi może objąć znaczną część gminy. Na terenie gminy występuje ok. 475,0 ha terenów zagrożonych zalaniem lub podtopieniem z wiosennych roztopów lub letnich deszczy nawalnych. Obecnie na terenie gminy brak wałów przeciwpowodziowych.

Zgodnie z „Wieloletnim program modernizacji i budowy infrastruktury przeciwpowodziowej przy udziale funduszy strukturalnych Unii Europejskiej" Województwa Podkarpackiego, urealnionym wg stanu na dzień 31-07-2007, w 2007 r. opracowany został projekt budowlany oraz uzyskano pozwolenie wodnoprawne dla projektowanego zbiornika retencyjnego o pow. 39,43 ha oraz poj. 808,32 tys.m^3, w miejscowości Piskorowice, gm. Leżajsk. Jak podaje PZMiUW w raporcie „Ocena stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego na obszarze

Województwa Podkarpackiego w 2008 r.", w ramach prac związanych z usuwaniem zniszczeń powodziowych od roku 1997 – 2008. Wykonano urządzenia melioracji wodnych szczegółowych w gm. Nowa Sarzyna.

2.16 Warunki klimatyczne i jakość powietrza

Klimat na terenie gminy związany jest z ukształtowaniem powierzchni i podziałem fizjograficznym. Charakteryzuje się długim upalnym latem, ciepłą zimą i stosunkowo niedużą ilością opadów. Przeciętna opadów jest tu najniższa w województwie i wynosi od 565 mm w okolicach Tarnobrzega, do 700 mm na Płaskowyżu Kolbuszowskim. W ciągu roku przeważają wiatry zachodnie. W wielu rejonach, w dolinach i górskich kotlinach można zaobserwować znaczne odchylenia klimatyczne spowodowane lokalnymi mikroklimatami. Klimat kształtuje się pod dominującym wpływem oddziaływania mas powietrza kontynentalnego. Obszar leżący w Kotlinie Sandomierskiej jest w ciągu całego roku nieco cieplejszy niż Pogórze. Pogórze, a zwłaszcza góry, cechują duże dobowe amplitudy temperatury powietrza i duże opady.

Rozkład wielkości emisji zanieczyszczeń powietrza na danym obszarze jest ściśle uzależniony od stopnia jego uprzemysłowienia oraz rodzaju spalanych paliw. Na terenie całego Powiatu największym problemem jest **niska emisja** z lokalnych źródeł i palenisk domowych oraz **zanieczyszczenia komunikacyjne**. Uciążliwość dla środowiska stwarza szczególnie droga relacji Jarosław – Sandomierz oraz linia kolejowa PKP ze względu na znaczne zanieczyszczenia bezpośredniego sąsiedztwa pyłami i metalami ciężkimi oraz związkami organicznymi pochodzącymi ze spalin. Źródłem znaczącej emisji gazowej i pyłowej są również **kotły do parzenia wikliny**. Działalność ich jest sezonowa i niekontrolowana Do spalania w kotłach stosowane są najczęściej zużyte opony. W celu zmniejszenia ich szkodliwego wpływu na środowisko zaleca się dążyć do wprowadzenia do ich opalania ekologicznych rodzajów paliwa.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Starostwo Powiatowe w Leżajsku, na terenie gminy Nowa Sarzyna znajdują się następujące **zakłady przemysłowe** posiadające pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza:

1) „METAL – ODLEW" L. Kwitkowski, J.Nykiel Sp.j., UL. Kwiatkowskiego 1, 37 – 450 Stalowa Wola, Oddział Nowa Sarzyna
2) Elektrociepłownia Nowa Sarzyna Sp. z o.o., Ul. ks. J. Popiełuszki 2, 37–310 Nowa Sarzyna
3) Zakład Doświadczalny „Organika" Sp. z o.o., Ul. Chemików 1, 37 – 310 Nowa Sarzyna
4) ZUP „DREWREM - ORGANIKA" Sp. z o.o., Ul. Chemików 1, 37 – 310 Nowa Sarzyna

Gmina Nowa Sarzyna zasilana jest systemem linii kablowo – napowietrznej i stacji transformatorowych z linii magistralnej 110 kV Leżajsk- Rudnik. Odbiorcy energii elektrycznej z terenu gminy obsługiwani są przez Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A. Rejon Energetyczny Leżajsk, posterunek Energetyczny w Nowej Sarzynie. Istniejący stan systemu energetycznego pokrywa aktualne potrzeby gminy, a istniejące sieci energetyczne są po modernizacji. Jednostką obsługującą system gazowniczy gminy jest Zakład Gazowniczy Rzeszów, Rejon Gazowniczy Leżajsk. W chwili obecnej **gmina jest całkowicie zgazyfikowana**. Przez teren miasta przebiegają gazociągi wysokoprężne o średnicach: 80, 100, 300, 700 mm. Z gazociągu 300 zasilana jest stacja redukcyjno – pomiarowa I-go stopnia, do której podłączone jest miasto Nowa Sarzyna. Ze stacji tej gazociągami średnioprężnymi zasilane są stacje redukcyjno – pomiarowe II-go stopnia, z których gaz używany jest do celów socjalno-bytowych i gospodarczych.

Budownictwo wielorodzinne i użyteczności publicznej w mieście Nowa Sarzyna zaopatrywane jest w ciepło do celów grzewczych z Elektrociepłowni Nowa Sarzyna. Natomiast budynki jednorodzinne, tak w mieście jak i na terenach wiejskich, są zasilane z własnych źródeł ciepła jakimi są lokalne kotłownie gazowe lub węglowe. Duże rezerwy tkwią w oszczędzaniu energii cieplnej i ciepłej wody (docieplenie mieszkań, wymiana stolarki, opomiarowanie licznikowe lokali mieszkalnych). W ramach Mechanizmu Finansowego EOG/Norweskiego Mechanizmu Finansowego realizowana będzie termomodernizacja 11 budynków użyteczności publicznej na terenie Miasta i Gminy Nowa Sarzyna (szkoły w Nowej Sarzynie, Sarzynie, Woli Zarczyckiej, Łętowni, Tarnogórze, Wólce Łętowskiej, Przedszkola Nr 1 i nr 2 w Nowej Sarzynie, Woli Zarczyckiej i Łętowni oraz budynek Urzędu Miasta i Gminy).

Długość czynnej gazowej sieci rozdzielczej na terenie gminy wynosiła w 2008 roku 231 420 m, a liczba czynnych połączeń do budynków kształtowała się na poziomie 3 852. Poniższa tabela charakteryzuje zużycie gazu i energii elektrycznej w okresie 2007 – 2008.

Tabela 2.13 Charakterystyka zużycia gazu i energii elektrycznej w powiecie leżajskim (wg GUS, w latach 2007 - 2008)

	J. m.	2006	2007	2008
Sieć gazowa				
długość czynnej sieci ogółem w m	m	231 270	231 270	231 420
długość czynnej sieci przesyłowej w m	m	39 987	39 987	39 987
długość czynnej sieci rozdzielczej w m	m	191 283	191 283	191 433
czynne połączenia do budynków	szt.	3 815	3 833	3 852
odbiorcy gazu	gosp.dom.	3 799	3 837	3 865
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp.dom.	188	190	176
odbiorcy gazu w miastach	gosp.dom.	1 943	1 949	1 950
zużycie gazu w tys. m3	tys.m3	1 758,20	1 457,50	1 444,00
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w tys. m3	tys.m3	386,7	288,6	309,9
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	13 292	13 272	13 250
Energia elektryczna w gospodarstwach domowych w miastach				
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu	szt.	2 039	2 046	2 046
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu	MW*h	2 821	2 885	2 923
Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności				
ogółem	%	62,4	62,4	62,4
w miastach	%	96,5	96,6	96,6
na wsi	%	48,2	48,2	48,4
Gazowa sieć rozdzielcza na 100 km2				
ogółem	km	133,1	133,1	133,2
w miastach	km	191,8	191,8	191,8
na wsi	km	129,1	129,1	129,2
Zużycie energii elektrycznej oraz gazu w gospodarstwach domowych				
ogółem gaz z sieci				
na 1 mieszkańca	m3	82,6	68,4	68,0
na 1 korzystającego / odbiorcę	m3	462,8	379,9	373,6
gaz z sieci w miastach				
na 1 mieszkańca	m3	129,0	100,8	102,2
na 1 korzystającego / odbiorcę	m3	418,7	322,8	324,2
gaz z sieci na wsi				
na 1 mieszkańca	m3	63,0	55,0	54,0
na 1 korzystającego / odbiorcę	m3	508,9	438,7	424,0
energia elektryczna w miastach				
na 1 mieszkańca	kW*h	447,2	462,1	472,4
na 1 korzystającego / odbiorcę	kW*h	1 383,5	1 410,1	1 428,6

Stan zanieczyszczenia powietrza jest jednym z najbardziej zmiennych stanów środowiska. W znaczącym stopniu zależy od wielkości chwilowych emisji ze źródeł zlokalizowanych na danym terenie oraz od wielkości transgranicznej migracji zanieczyszczeń. Rozprzestrzenianie zanieczyszczeń w atmosferze determinowane jest warunkami meteorologicznymi, w tym intensywnością turbulencji wywołanej czynnikami mechanicznymi i termicznymi oraz własnościami fizyczno-chemicznymi atmosfery.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Rzeszowie dokonuje corocznej oceny jakości powietrza w województwie podkarpackim. Celem oceny jest uzyskanie informacji o stężeniach zanieczyszczeń na obszarze wyznaczonych stref i dokonanie klasyfikacji w oparciu o przyjęte kryteria – dopuszczalny poziom substancji w powietrzu oraz poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów. Klasyfikacja jest podstawą do podjęcia decyzji o potrzebie działań na rzecz poprawy jakości powietrza w strefie (opracowanie programów ochrony powietrza).

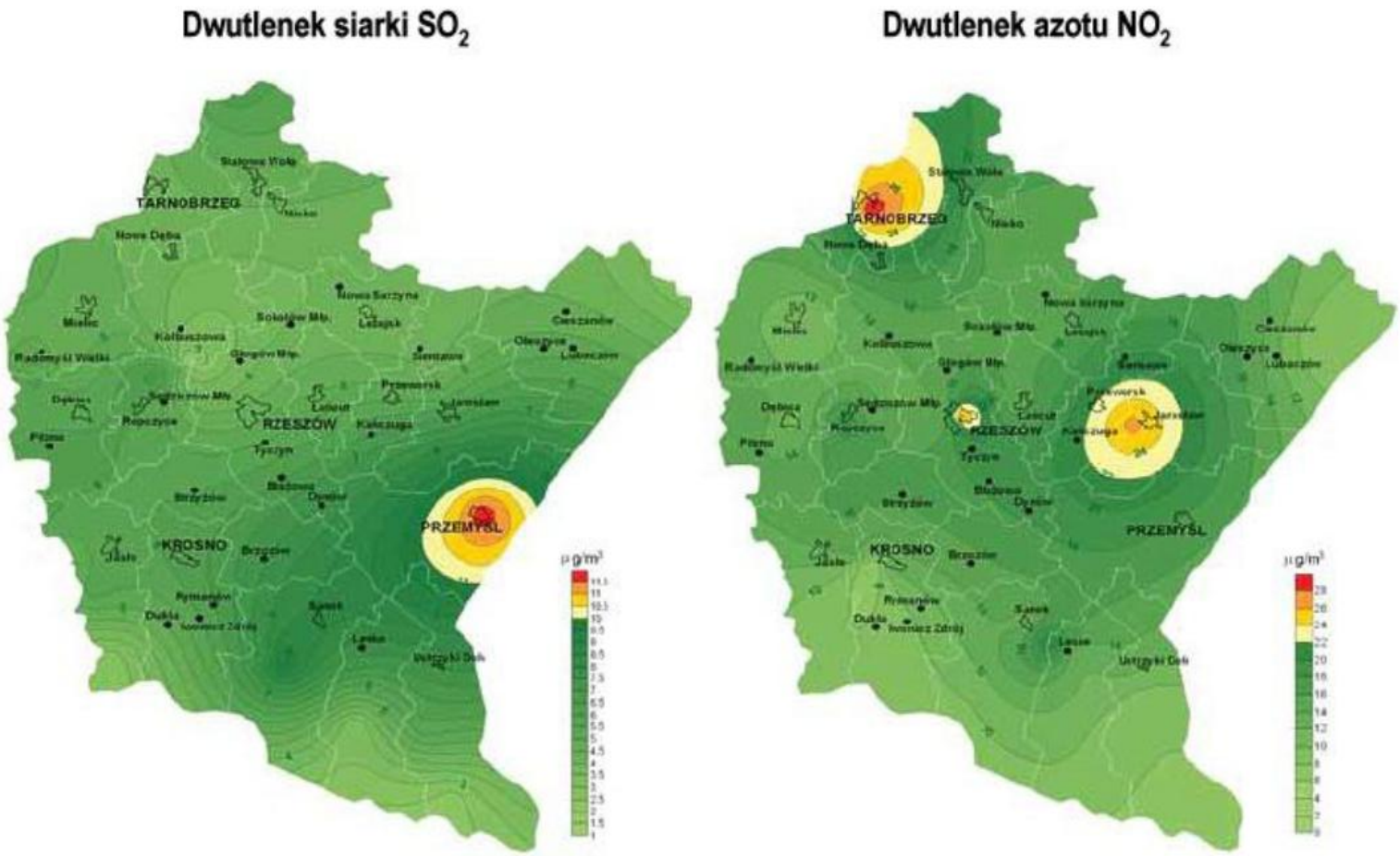
Oceny dokonuje się uwzględnieniem dwóch kryteriów:

- ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi,
- ustanowionych ze względu na ochronę roślin.

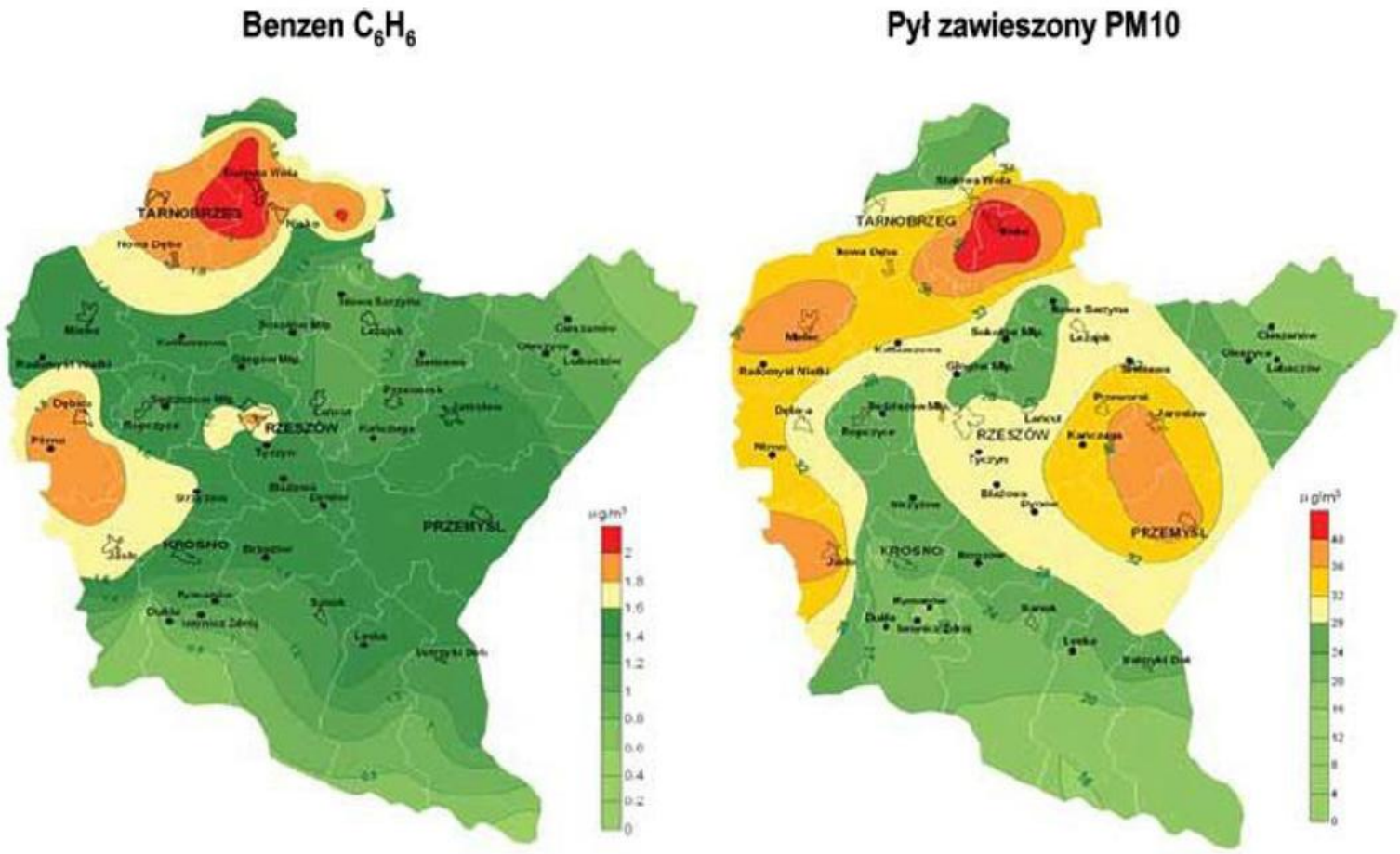
Lista zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie rocznej dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia obejmuje: benzen C_6H_6, dwutlenek azotu NO_2, dwutlenek siarki SO_2,

ołów Pb, tlenek węgla CO, ozon O_3, pył zawieszony PM10. Do zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie rocznej dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony roślin zalicza się: dwutlenek siarki SO_2, tlenki azotu NO_x, ozon O_3. Na przestrzeni analizowanego okresu czasu, badania jakości powietrza prowadzone przez WIOŚ nie obejmowały żadnego punktu pomiarowego zlokalizowanego na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna. Poniżej przedstawione zostały wyniki badań prowadzonych na terenie całego województwa podkarpackiego w 2007 r., wraz z końcową klasyfikacją stref.

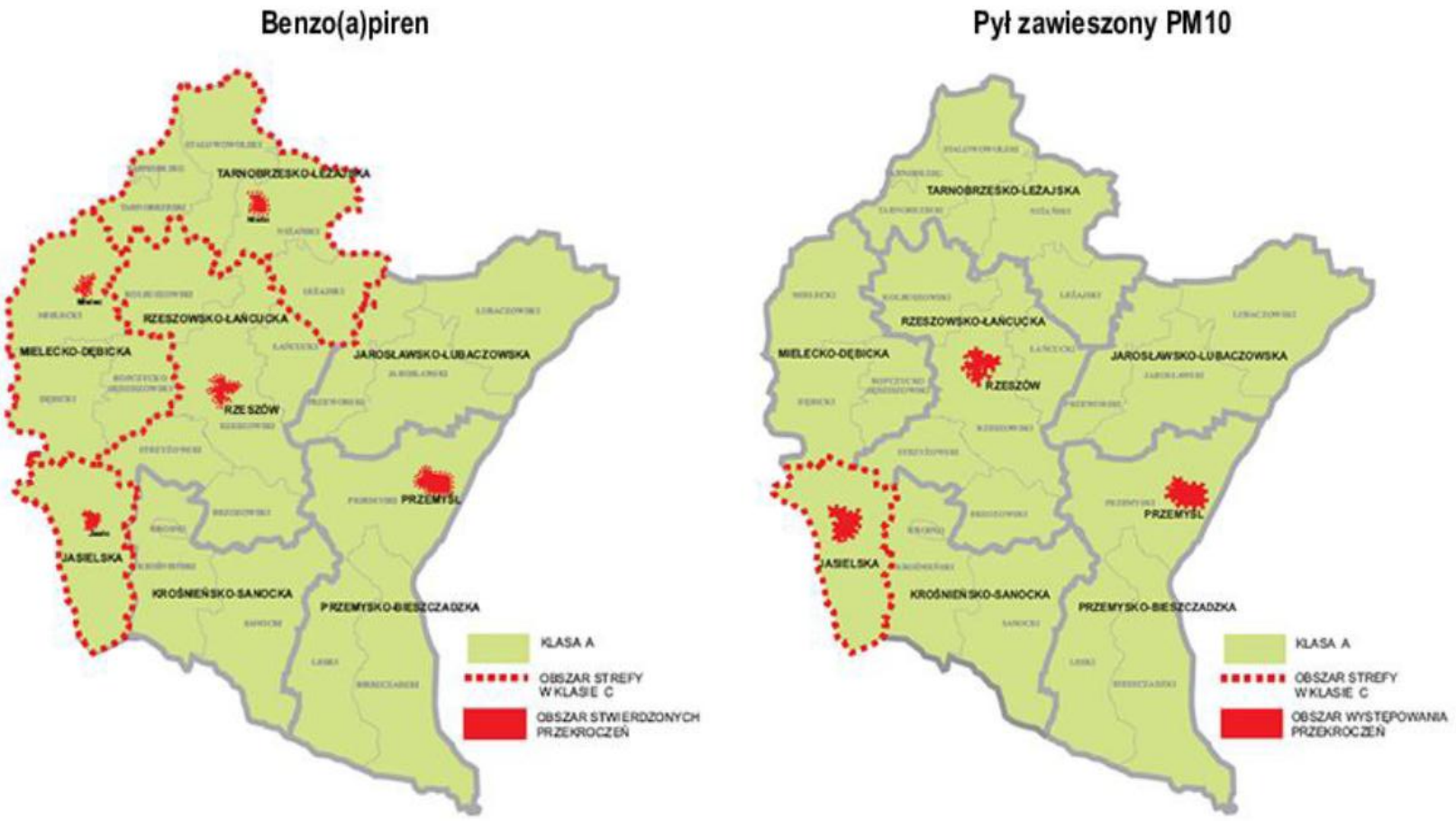
Rysunek 2.16 Wyniki pomiarów dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu w roku 2007 na terenie województwa podkarpackiego, wg danych WIOŚ w Rzeszowie

Rysunek 2.17 Wyniki pomiarów benzenu oraz pyłu zawieszonego PM10 w roku 2007 na terenie województwa podkarpackiego, wg danych WIOŚ w Rzeszowie

Rysunek 2.18 Wyniki klasyfikacji ogólnej jakości powietrza na terenie powiatu leżajskiego w 2007 r. pod kątem zawartości badanych parametrów, wg WIOŚ w Rzeszowie.

Generalnie można ocenić jakość powietrza na omawianym obszarze jako dobrą. Największy wpływ na stan aerosanitarny powiatu ma oddziaływanie zanieczyszczeń pochodzących z okolic Tarnobrzegu i Przemyśla. Obszar powiatu leżajskiego zaklasyfikowano do strefy C ze względu na podwyższony poziom zanieczyszczeń benzo(a)piranem. W przypadku pozostałych mierzonych parametrów, jakoś powietrza na obszarze powiatu znajduje się w klasie A.

2.17 Hałas

Hałas jest zanieczyszczeniem środowiska, charakteryzującym się dużą ilością i różnorodnością źródeł oraz powszechnością występowania. Nadmierny hałas może wywoływać niekorzystne zmiany w organizmie człowieka. Powoduje on między innymi zaburzenia snu i wypoczynku, wpływa niekorzystnie na układ nerwowy, utrudnia pracę i naukę, zwiększa podatność na choroby psychiczne.

Stan środowiska, ze względu na jego zanieczyszczenia hałasem, określa się za pomocą tzw. klimatu akustycznego. Klimat akustyczny jest to zespół zjawisk akustycznych kształtowanych przede wszystkim przez źródła hałasu takie jak:
- transport drogowy, kolejowy, lotniczy;
- przemysł (zakłady przemysłowe, rzemieślnicze, usługowe);
- przesył energii elektrycznej o wysokich napięciach.

Najczęściej klimat akustyczny ocenia się ilościowo przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku A (L_{Aeq}), wyrażonego w decybelach [dB], będącego poziomem uśrednionym w funkcji czasu. Dopuszczalne wartości poziomów dźwięku w środowisku określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2004 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku *(Dz.U. Nr 178/2004, poz. 1841).*

Na obszarze województwa podkarpackiego systematyczny monitoring poziomu hałasu wzdłuż głównych tras komunikacyjnych nie jest prowadzony. Za względu na brak obwodnic drogowych wzdłuż głównych ciągów krajowych wiele ulic wewnątrzmiejskich przenosi ruch tranzytowy, który nakładając się z ruchem lokalnym powoduje zatłoczenie ulic i znaczny wzrost hałasu komunikacyjnego. Na obszarach wiejskich hałas związany jest przede wszystkim z istniejącymi trasami komunikacyjnymi o dużym natężeniu ruchu.

3. PRIORYTETY EKOLOGICZNE MIASTA I GMINY NOWA SARZYNA

Polityka ekologiczna jest to świadoma i celowa działalność władz różnych szczebli w odniesieniu do środowiska przyrodniczego. Polityka określa cele, metody środki zarządzania środowiskiem. Niniejszy Program kontynuuje główne założenia prowadzonej do tej pory polityki ekologicznej, poprzez aktualizację generalnych celów i kierunków działań poprzedniego Programu Ochrony Środowiska, jakimi były:

1. **Poprawa jakości i ochrona zasobów środowiska przyrodniczego.**
2. **Rozwój i poprawa funkcjonowania infrastruktury technicznej mającej wpływ na jakość życia mieszkańców i środowisko.**
3. **Proekologiczne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych i skażonych.**
4. **Proekologiczne gospodarowanie zasobami terenów zielonych (lasy).**
5. **Racjonalne gospodarowanie zasobami energii, wody i surowców naturalnych.**
6. **Racjonalne gospodarowanie odpadami komunalnymi, przemysłowymi, innymi.**
7. **Przeciwdziałanie poważnym awariom i zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego.**
8. **Rozbudowa systemów monitorowania stanu środowiska naturalnego.**
9. **Dalszy rozwój edukacji i informacji ekologicznej oraz poszerzanie dialogu społecznego.**

Proponuje się kontynuowanie dotychczasowej polityki ekologicznej gminy, jako że przyjęte wcześniej cele strategiczne prowadzą do osiągnięcia poprawy stanu środowiska przyrodniczego, którego analizę przedstawiono w pierwszej części Programu, a także pozostają w zgodzie z podstawowymi dokumentami:
– Polityką Ekologiczną Państwa na lata 2009 - 2012
– Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego
– Programem Ochrony Środowiska dla Powiatu Leżajskiego
– Planem Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Nowa Sarzyna
– Studium Uwarunkowań i Kier. Zagospodarowania Przestrzennego

Niniejszy Program pozostaje również w zgodzie ze Strategią Rozwoju Społeczno-gospodarczego Miasta i Gminy Nowa Sarzyna 2008 – 2013, gdzie **Celem strategicznym nr 1 jest: Jakościowa poprawa przestrzeni gminy**, możliwa do osiągnięcia dzięki realizacji następujących celów operacyjnych:

Cel operacyjny 1.1. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi:
- **poprawa stanu i zwiększanie zasobów leśnych oraz ich produktywności,**
- **zalesienia nieefektywnych gruntów rolnych oraz wprowadzanie zadrzewień śródpolnych,**
- **racjonalizacja gospodarki odpadami,**
- **upowszechnianie edukacji ekologicznej oraz postaw proekologicznych wśród mieszkańców gminy,**
- **poprawa stanu przyrody i zapobieganie zagrożeniom dla środowiska naturalnego,**
- **dostosowanie zagospodarowania przestrzeni do bezpiecznego rozwoju turystyki i rekreacji.**

Na podstawie analizy stanu aktualnego poszczególnych sektorów gospodarki oraz komponentów środowiska przyrodniczego, jak również w zgodzie z wymienionymi powyżej celami ekologicznymi, przyjęto następujące **priorytety ekologiczne w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska na terenie Miasta i Gminy Nowa Sarzyna**:

Priorytet 1 – Budowa sieci kanalizacyjnej na terenach nie skanalizowanych
Priorytet 2 – Budowa sieci wodociągowej na terenach nie zwodociągowanych
Priorytet 3 – Redukcja niskiej emisji oraz emisji komunikacyjnej, szczególnie na terenie miasta Nowa Sarzyna
Priorytet 4 – Poprawa jakości lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa.
Priorytet 5 – Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach cennych przyrodniczo
Priorytet 5 – Propagowanie zasad funkcjonowania programu Natura 2000 i programów rolno-środowiskowych.
Priorytet 6 – Zwiększenie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.

W ramach każdego priorytetu wyznaczono cele ekologiczne średniookresowe do 2017 r. oraz krótkookresowe do 2013 r., kierunki działań oraz działania inwestycyjne i pozainwestycyjne, zapewniające realizację przyjętych priorytetów ekologicznych. Wszystkie cele strategiczne podzielone zostały na bloki tematyczne, wzorem Polityki Ekologicznej Państwa:

I. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM
II. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY
III. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE
IV. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII

4. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM

Podstawowym powodem włączenia do polityki ekologicznej celów i zadań o charakterze systemowym, wzorem Polityki Ekologicznej Państwa, jest potrzeba wzmacniania systemu zarządzania ochroną środowiska, między innymi poprzez włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych. Systemowe zarządzanie środowiskiem oznacza zarządzanie w powiązaniu z procesami użytkowania, ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego. Podstawą Zarządzania systemowego jest „wyjście poza...", spojrzenie z szerszej perspektywy, planowanie długoterminowe i zdolność do przewidywania uwzględniająca szerszy kontekst niż tylko „własne podwórko". Prowadzi to do głębszego zrozumienia złożonych procesów i rządzących nimi mechanizmów, pozwala rozpatrywać pozornie odosobnione zdarzenia całościowo zgodnie z zasadą „przyczyna i skutek oddzielone są od siebie w czasie i przestrzeni". Nie ma zarządzania strategicznego bez zarządzania systemowego. Dlatego też dla prowadzenia efektywnej ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju niezbędne jest określenie celów o charakterze systemowym.

Podejście systemowe do zarządzania środowiskiem obejmuje niektóre sektory rozwoju społeczno-gospodarczego, mające istotny bezpośredni wpływ na stan środowiska przyrodniczego:

1. System transportowy
2. Rolnictwo
3. Turystyka i rekreacja
4. Przemysł
5. Edukacja ekologiczna
6. Gospodarka odpadami

Cele i zadania o charakterze systemowym mają naturę międzysektorową, co oznacza, że stopień ich wdrożenia zależy od aktywności instytucji publicznych z różnych sektorów, administracji rządowej i samorządowej oraz innych podmiotów. W przypadku każdego kierunku rozwojowego wzięto pod uwagę stan aktualny i widoczne tendencje zmian, przedstawione w rozdziale drugim niniejszego opracowania.

Kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju sformułowano średnioterminowe cele zintegrowane z ochron środowiska, następnie wytyczne realizacji celów, w tym działania minimalizujące ewentualne zagrożenia dla stanu środowiska wynikające z danego kierunku rozwojowego. Opracowując poniższy rozdział wykorzystano propozycje zawarte w dostępnych aktualnych dokumentach planistycznych (sektorowych Planach i Programach), WPI oraz dokumentach planistycznych powiatu i województwa, uzupełnione przez zespół autorski.

W niektórych rozdziałach **scharakteryzowano możliwości finansowania**, odnoszące się do konkretnej dziedziny rozwoju, na podstawie dokumentu: *„Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej"*, uwzględniającego ustalenia z IV posiedzenia KK NSRO z dnia 17 grudnia 2008 r. Demarkację kwotową (w przypadku podania kwot w obu kolumnach tabeli charakteryzującej źródła finansowania z Programów Operacyjnych Polityki Spójności) należy rozumieć w sposób, zgodnie z którym projekty w ramach RPO będą realizowane poniżej danej kwoty, natomiast w programach krajowych – w kwocie równej i wyższej od podanej. Kryterium kwotowe demarkacji w ramach krajowych oraz regionalnych programów operacyjnych określa się na poziomie całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych (zgodnie z zasadami kwalifikowalności wydatków dla poszczególnych programów operacyjnych).

4.1 System transportowy

Główny cel strategiczny

Budowa i modernizacja sieci drogowej z towarzyszącą infrastrukturą w warunkach pełnej ochrony obszarów cennych przyrodniczo oraz rozwój alternatywnych rodzajów transportu

4.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) Osiągnięcie dobrego stanu technicznego dróg i pozostałej infrastruktury drogowej,

2) Zwiększenie roli transportu rowerowego w modelu komunikacji zbiorowej,
3) Podjęcie działań na szczeblu ponadlokalnym na rzecz odbudowy sieci kolejowych połączeń lokalnych.

Transport drogowy

Według przewidywań do roku 2015 transport drogowy będzie podstawowym rodzajem transportu, co wiąże się ze wzrostem natężenia ruchu, w tym również ruchu tranzytowego. Stan techniczny dróg odgrywa znaczną i często niedocenianą rolą w bezpieczeństwie ruchu drogowego. Statystyki zdarzeń drogowych bardzo rzadko jako ich przyczynę wskazują stan techniczny drogi. Służby odpowiedzialne zarządców dróg często podkreślają że nawet jeżeli nie przekłada się on wprost na ilość wypadków to odgrywa znaczącą i niedocenianą rolę przy kolizjach a przede wszystkim w komforcie poruszania się po drogach publicznych. Niewłaściwy stan drogi czy złe oznakowanie może być przyczyną popełniania błędów przez kierujących.

Gmina posiada stosunkowo dobrze rozwinięty system komunikacyjny. Przez teren miasta i gminy przebiega droga krajowa numer 77 relacji Przemyśl - Lipnik. Cały układ komunikacyjny na terenie miasta i gminy jest powiązany drogami powiatowymi i gminnymi, zapewniającym dogodne połączenia z sąsiednimi regionami. Drogi powiatowe na ogół posiadają nawierzchnię twardą, natomiast większość dróg gminnych nie ulepszoną. Drogi lokalne to przeważnie drogi o nawierzchni ulepszonej – żużlowej lub gruntowej.

Transport kolejowy

Przez obszar gminy Nowa Sarzyna przebiega jedna czynna linia kolejowa relacji Rozwadów-Przeworsk. Zgodnie z ogólną polityką transportową Państwa przewiduje się, że transport kolejowy w perspektywie 2010 roku nie będzie się rozwijał w sposób intensywny. Prognozy są raczej niekorzystne dla ruchu regionalnego i lokalnego. Maleje również znaczenie transportu kolejowego w połączeniach lokalnych. Może to powodować stopniową likwidację lokalnych połączeń kolejowych. Należy zaznaczyć, że zwiększenie wykorzystania transportu kolejowego i przewozów regionalnych byłoby korzystne dla ochrony środowiska – pozwoliłoby na zmniejszenie natężenia ruchu samochodów ciężarowych na drogach, a więc jednocześnie na: zmniejszenie hałasu komunikacyjnego, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz spadek ryzyka poważnych awarii drogowych.

Transport rowerowy

W transporcie rowerowym należy rozróżnić jego funkcję komunikacyjną oraz turystyczno – rekreacyjną. W komunikacji zbiorowej istotna jest realizacja systemu ścieżek rowerowych na terenach miejskich, szczególnie w mieście Nowa Sarzyna. Dla podniesienia bezpieczeństwa należy dążyć do segregacji ruchu kołowego i pieszego. Czynnikiem stymulującym powstawanie ścieżek rowerowych jest wprowadzenie wymogu uwzględniania ich budowy przy okazji nowych inwestycji oraz generalnych remontów dróg i ulic.

Główne zagrożenia środowiska:

Drogi kołowe należą do liniowych źródeł zanieczyszczeń. Wzdłuż dróg odnotowuje się zwiększoną koncentrację zanieczyszczeń w atmosferze, a także w gruntach, ciekach powierzchniowych i zbiornikach wodnych zlokalizowanych przy nich. Największe natężenie ruchu odnotowuje się na drogach krajowych, wojewódzkich, a w okresie letnim również na drogach powiatowych i częściowo i gminnych. Główne zagrożenia środowiska to:

- emisja spalin,
- emisja hałasu,
- degradacja terenów cennych przyrodniczo, w tym zagrożenie dla korytarzy ekologicznych,
- awarie drogowe (np. awarie autocystern itp.).

Kierunki działań:

1. **Poprawa standardów technicznych sieci drogowej (zwiększenie płynności i przepustowości sieci drogowej) i bieżąca modernizacja dróg gminnych.**
2. **Ochrona mieszkańców przed hałasem komunikacyjnym poprzez budowę ekranów akustycznych i pasów zwartej zieleni ochronnej w miejscach newralgicznych.**
3. **Egzekwowanie reżimów emisji spalin przez pojazdy i eliminowanie samochodów nie posiadających katalizatorów.**
4. **Intensyfikacja ruchu rowerowego, m.in. poprzez:**
   - **likwidowanie barier technicznych,**
   - **budowę sieci ścieżek rowerowych na terenie miasta jako wydzielonych ciągów komunikacyjnych.**
5. **Edukacja ekologiczna mieszkańców nt. proekologicznych zachowań komunikacyjnych.**
6. **W przypadku przedsięwzięć, planowanych na obszarach cennych przyrodniczo oraz w ich sąsiedztwie, należy postulować podjęcie szczegółowych prac mających na celu:**
   - **dokładne sprecyzowanie potrzeb ochrony środowiska i wytyczenie planowanych stref niezbędnych dla rzeczywistego zachowania zasobów środowiskowych;**
   - **przyjęcie takich rozwiązań technicznych i technologicznych by infrastruktura transportu nie zagrażała środowisku.**
7. **Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami oraz jednostkami wyższego szczebla w celu podjęcia skoordynowanych działań zmierzających do odbudowy sieci kolejowych połączeń lokalnych.**

4.1.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
4.1. System transportowy						
1.	Poprawa bezpieczeństwa i stanu infrastruktury drogowej poprzez przebudowę odcinków dróg powiatowych nr 1241R Ruda Łańcucka – Przychojec - Leżajsk w km 7+584-17+743 i nr 1242R Przychojec - Stare Miasto w km 0+000-1+340	Starostwo Powiatowe	2009-2010		8 900 000	Budżet Powiatu
2.	Poprawa bezpieczeństwa i stanu infrastruktury drogowej poprzez przebudowę odcinków dróg powiatowych nr 1083R Łętownia- gr powiatu (Krzywdy) w km 0+000 – 2+709, nr 1265R Górno gr powiatu-Wola Zarzycka w km 3+233- 7+668 i nr 1237R Wólka Łętowska- gr powiatu (Łowisko) w km 0+000-1+280	Starostwo Powiatowe	2009-2010		7 600 000	Budżet Powiatu
3.	Remont dróg z zastosowaniem kamienia na terenie Sołectwa Sarzyna	UMiG	2010		14 010	środki własne
4.	Remont dróg gminnych kamieniem w Sołectwie Judaszówka	UMiG	2010		7 703	środki własne
5.	Remont drogi gminnej nr 10476R polegający na utwardzeniu nawierzchni drogi pasem szerokości 4m na odcinku 550 mb warstwą 6 cm tłuczniem kamiennym.	UMiG	2010		10 010	środki własne
6.	Remont drogi dojazdowej o nr ewid. 2007 polegający na utwardzeniu nawierzchni drogi pasem o szerokości 4 m na odcinku długości 130 mb warstwą 10 cm tłuczniem kamiennym. W celu odprowadzenia wody z korony drogi ułożenie korytek ściekowych na długości 30 mb.	UMiG	2010		6 000	środki własne
7.	Remont drogi gminnej o nr ewid. 2017 polegający na utwardzeniu istniejącej nawierzchni drogi pasem szerokości 4 m na odcinku 275 mb warstwą tłuczniem kamiennym	UMiG	2010		5 000	środki własne
8.	Budowa drogi gminnej w Łętowni (nr działki 3992)	UMiG	2010		21 010	środki własne
9.	Wykonanie nawierzchni odcinka drogi „zagumiennej" metodą nakropka w Sołectwie Wólka Łętowska	UMiG	2010		17144	środki własne
10.	Sołectwo Ruda Łańcucka- wykonanie projektu i budowa drogi gminnej	UMiG	2010		21010	środki własne
11.	Sołectwo Majdan Łętowski - transport i wysypywanie żwiru na drogi. Transport i zasypywanie dołków klińcem, pogłębianie rowów odwadniających koparką	UMiG	2010		21010	środki własne

4.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	**Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności**	
Drogi		
Drogi wojewódzkie Drogi powiatowe Drogi gminne (z wyłączeniem dróg wydzielanych lub przebudowywanych w ramach projektów scaleniowych) **Bezpieczeństwo ruchu drogowego** na drogach podlegających JST (wojewódzkie, powiatowe, gminne, poza drogami krajowymi w miastach na prawach powiatu) **Inteligentne Systemy Transportu** na drogach podlegających JST (wojewódzkie, powiatowe, gminne, poza drogami krajowymi w miastach na prawach powiatu)	PO Infrastruktura i Środowisko Autostrady Drogi ekspresowe Drogi krajowe Drogi krajowe w miastach na prawach powiatów Minimalna wartość projektu drogowego – 20 mln PLN. **Bezpieczeństwo ruchu drogowego** na drogach krajowych (bez działań szkoleniowych) Minimalna wartość projektu - 4 mln PLN. **Inteligentne Systemy Transportu** na drogach podlegających GDDKiA oraz JST w miastach na prawach powiatów Minimalna wartość projektu dotyczącego studiów wykonalności – 2 mln PLN, pozostałe – 8 mln PLN. Minimalna wartość projektu dotyczącego przygotowania dokumentacji technicznej - nie dotyczy	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa – Schemat I Scalanie gruntów **Zakres pomocy** Drogi gminne i dojazdowe do gruntów rolnych wydzielane lub przebudowywane w ramach projektów scaleniowych.
Trasy rowerowe		
Ścieszki rowerowe będą wspierane w RPO. Województwa Warmińsko-Mazurskie, Podlaskie, Lubelskie, Podkarpackie, Świętokrzyskie z wyłączeniem projektów zidentyfikowanych do realizacji w ramach listy projektów indywidualnych PO RPW. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW		Program Rozwoju Obszarów Wiejskich *Odnowa wsi:* **Zakres pomocy** - budowa, remont lub przebudowa infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społ-kult. **Lokalizacja** Pomoc może być przyznana na: projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo, - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo, - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. **Kryterium finansowe** Wysokość pomocy na realizację jednej operacji nie może być niższa niż 25 tys. PLN oraz nie wyższa niż 500 tys. PLN dla miejscowości w okresie realizacji Programu **Beneficjent** - Gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub inny związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego *LEADER – Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju* **Zakres pomocy**

		- budowa lub remont, przebudowa publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej i społeczno-kulturowej, - budowa/odbudowa tras rowerowych. **Lokalizacja** Pomoc może być przyznana na projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców, albo - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. **Kryterium finansowe** – 25 tys. PLN na projekt. **Beneficjent** – osoba fizyczna zameldowana lub posiadająca siedzibę na obszarze LGD, jeśli prowadzi działalność gospodarczą, organizacja pozarządowa, osoba prawna i jednostka organizacyjna kościoła lub związku wyznaniowego, posiadająca siedzibę lub działająca na obszarze LGD.
Koleje		
Zakup taboru dla połączeń regionalnych oraz modernizacja regionalnej sieci kolejowej	PO Infrastruktura i Środowisko Eliminacja wąskich gardeł na liniach kolejowych, Połączenia kolejowe o znaczeniu międzyregionalnym i międzynarodowym Zakup taboru dla połączeń międzynarodowych i międzyregionalnych. **Minimalna wartość projektu – 40 mln PLN.** **Minimalna wartość projektu dla projektów dotyczących systemów łączności (ERTMS, GSM-Rail) – 16 mln PLN** **Minimalna wartość projektu dotyczącego przygotowania dokumentacji technicznej - nie dotyczy**	
Infrastruktura portów lotniczych		
Infrastruktura **regionalnych** portów lotniczych (spoza sieci TENT) – wsparcie w poszczególnych RPO **na podstawie wyników negocjacji z KE** w tym zakresie. **W wyniku ustaleń z I rundy negocjacji w regionach**, w RPO woj. podkarpackiego, wielkopolskiego i małopolskiego dopuszcza się finansowanie w zakresie lotnisk będących w sieci TEN-T, jako uzupełnienie do projektów realizowanych w PO IŚ. Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego: Wsparcie tylko w portach lotniczych obsługujących ruch międzynarodowy (zaakceptowanych przez KE)- **maksymalna wartość projektu 4 mln PLN**	PO Infrastruktura i Środowisko Infrastruktura portów lotniczych, które znajdują się w sieci TEN-T: infrastruktura oraz urządzenia nawigacyjne – finansowane z Funduszu Spójności. **Minimalna wartość projektu – 40 mln PLN.** Bezpieczeństwo i ochrona transportu lotniczego (lotniska obsługujące ruch międzynarodowy) ze środków EFRR **Minimalna wartość projektu – 4 mln PLN.**	

Porty morskie i rzeczne, drogi wodne.		
Lokalne i regionalne porty morskie oraz regionalne porty rzeczne. W RPO nie będą wspierane porty morskie: Świnoujście, Szczecin, Gdynia, Gdańsk, Police, Elbląg, Kołobrzeg i Darłowo. W RPO nie będą wspierane części portów służące wyłącznie rybołówstwu.	PO Infrastruktura i Środowisko Wsparcie rozwoju infrastruktury w portach morskich: Świnoujście, Szczecin, Gdynia, Gdańsk, Police, Elbląg, Kołobrzeg i Darłowo. Połączenia drogowe i kolejowe do ww. portów morskich. Transport wodny śródlądowy na górnej i środkowej Odrze. **Minimalna wartość projektu - 20 mln PLN.**	PO „Ryby" **Porty rybackie** Wyposażenie istniejących portów rybackich, w tym w szczególności finansowane będą inwestycje w restrukturyzację istniejących miejsc wyładunku oraz poprawę warunków wyładunku i modernizację małych przystani rybackich. Finansowane będą jedynie inwestycje dotyczące istniejących portów rybackich i istniejących miejsc wyładunku, a także budowa małych przystani rybackich i przystani plażowych. W celu całkowitego wyeliminowania ryzyka podwójnego finansowania w ww. portach morskich, potencjalni beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o niefinansowaniu określonej inwestycji z innego programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby.
Transport publiczny		
Demarkacja z PO IŚ – na terenie 9 obszarów metropolitalnych (warszawski, poznański, katowicki, łódzki, trójmiejski, wrocławski, krakowski, szczeciński, bydgosko-toruński) wspieranych z PO IŚ, w RPO możliwe są do realizacji projekty o **wartości maksymalnej 100 mln PLN** **Na pozostałych obszarach – bez ograniczeń kwotowych**	PO Infrastruktura i Środowisko Budowa i modernizacja infrastruktury czystego transportu publicznego na terenie 9 obszarów metropolitalnych (warszawski, poznański, katowicki, łódzki, trójmiejski, wrocławski, krakowski, szczeciński, bydgosko-toruński) wraz z zakupem taboru szynowego (tramwaj, metro, szybka kolej miejska) oraz trolejbusowego. **Inteligentne Systemy Transportu** na obszarze 9 obszarów metropolitalnych w zakresie transportu publicznego oraz obejmujące odcinki dróg podległych GDDKiA Źródło współfinansowania – Fundusz Spójności. **Minimalna wartość projektu - 100 mln PLN**	
Transport multimodalny		
Projekty w zakresie transportu multimodalnego dotyczące: - centrów logistycznych, - terminali transportu multimodalnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą niezbędną do realizacji projektu. **Maksymalna wartość projektu – 20 mln PLN**	PO Infrastruktura i Środowisko Centra logistyczne, terminale kontenerowe na liniach kolejowych i w portach morskich **Minimalna wartość projektu – 20 mln PLN**	

4.2 Turystyka i rekreacja

Główny cel strategiczny

Rozwój turystyki i rekreacji w zgodzie z ochroną terenów i obiektów cennych przyrodniczo.

4.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1. **Udostępnienie dla turystyki i rekreacji walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy w zakresie zgodnym z pojemnością środowiska**
2. **Tworzenie pieszych, rowerowych i konnych szlaków turystycznych, wraz z niezbędną infrastrukturą, oznakowaniem i promocją**
3. **Łączenie funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez umieszczanie na szlakach informacji dot. miejsc i obiektów cennych przyrodniczo oraz wymogów ich ochrony**
4. **Wspieranie i promocja rozwoju agroturystyki w powiązaniu z ochroną środowiska przyrodniczo-kulturowego gminy**
5. **Tworzenie i rewitalizacja terenów zielonych w mieście Nowa Sarzyna.**

Bogactwem gminy Nowa Sarzyna jest atrakcyjne turystycznie środowisko przyrodnicze. Rozwój turystyki powinien zatem szczególnie uwzględniać ochronę i rozwój terenów cennych przyrodniczo. Przykładem proekologicznego rozwoju turystyki i rekreacji jest Projekt edukacyjny „Rowerem po gminie" prowadzony przez Stowarzyszenie "Nasza Mała Ojczyzna" w ramach programu Działaj Lokalnie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce we współpracy z Funduszem Lokalnym Powiatu Leżajskiego przy Leżajskim Stowarzyszeniu Rozwoju.

Rowerowe szlaki turystyczne

- **Trasa rowerowa: „Zielona"**
- Długość: ok. 6 km
- Oznakowanie: zielony
- Droga: leśna
- Przebieg: Nowa Sarzyna – Majdan – Wólka Łętowska – Łętownia – Nowa Sarzyna
- Ciekawe miejsca:

- Kuligi - Kapliczka M.B. Niepokalanego Poczęcia z 1910 roku. W jej wnętrzu umieszczona jest figurka Matki Bożej z Lourdes.
- Wólka Łętowska – Kościół parafialny p.w. św. Katarzyny z 1719 roku na miejscu kaplicy wybudowanej w 1602 roku. We wnętrzu kościoła jest ołtarz z 1860 roku, oraz drewniana chrzcielnica z przełomu XVIII i XIX wieku. Obok Kościoła znajdują się dęby szypułkowe liczące nawet 200 lat.
- Gastronomia i noclegi:
- Hotel „MARIO", Sarzyna 695A, tel. (017) 241 52 51
- „HOTELIK" przy Zakładach Chemicznych, Nowa Sarzyna, ul. Piłsudskiego 5, tel.017 240 71 54
- Hotel Sportowy MZKS „UNIA", Nowa Sarzyna, ul. Piłsudskiego 2, tel.017 241 10 70
- Hotel, Nowa Sarzyna, ul. Słoneczna 2, tel.017 240 11 30 lub 241 34 90
- Hotel i Restauracja "ROMERO", Nowa Sarzyna, ul. Jana Pawła II 2a, tel.017 241 32 18
- Kawiarnia „HETMAŃSKA", Nowa Sarzyna, ul. Prusa 4, tel.017 241 34 62.
- Kawiarnia „AGA", Nowa Sarzyna, ul. Prusa 17, tel. 604 108 977.
- Kawiarnia „OLD CAFE", Nowa Sarzyna, ul. Prusa 21, tel.017 241 14 20.

- **Trasa rowerowa: „Czerwona"**
- Długość: ok. 15 km
- Oznakowanie: czerwony
- Droga: leśna
- Przebieg: Nowa Sarzyna – Perlaki – Kołacznia – Wola Zarczycka – Budy – Wólka Niedźwiecka – Flisy – Hucisko – Judaszówka – Nowa Sarzyna
- Ciekawe miejsca:

- Perlaków – krzyż, ufundowany przez uzdrowionego Ignacego Ściuka.
- Rezerwat Kołacznia – położony na terenie gminy Sarzyna, Rośnie tutaj azalia pontyjska, bardzo rzadki gatunek występujący w Polsce.
- Budy – kapliczka z 1851 roku. Wewnątrz znajduje się obraz Matki Bożej Leżajskiej z 1838r.

- **Trasa rowerowa: „Pomarańczowa”**
- Długość: ok. 7 km
- Oznakowanie: pomarańczowy
- Droga: asfaltowa, leśna
- Przebieg: Nowa Sarzyna – Sarzyna – Koziarnia – Tarnogóra – Nowa Sarzyna
- Ciekawe miejsca:
- Sarzyna – stary cmentarz - groby z wieku XVII, XVIII i XIX; Kościół pod wezwaniem św. Sebastiana i Marii Magdaleny z bardzo ciekawym wyposażeniem wnętrza z poprzedniego drewnianego kościoła.
- Gastronomia i noclegi:
- Hotel „MARIO”, Sarzyna 695A, tel.017 241 14 62
- „HOTELIK” przy Zakładach Chemicznych, Nowa Sarzyna, ul. Piłsudskiego 5, tel.017 240 71 54
- Hotel Sportowy MZKS „UNIA”, Nowa Sarzyna, ul. Piłsudskiego 2, tel.017 241 10 70
- Hotel, Nowa Sarzyna, ul. Słoneczna 2, tel.017 240 11 30 lub 241 34 90
- Hotel i Restauracja "ROMERO", Nowa Sarzyna, ul. Jana Pawła II 2a, tel.017 241 32 18
- Kawiarnia „HETMAŃSKA”, Nowa Sarzyna, ul. Prusa 4, tel.017 241 34 62.
- Kawiarnia „AGA”, Nowa Sarzyna, ul. Prusa 17, tel. 604 108 977.
- Kawiarnia „OLD CAFE”, Nowa Sarzyna, ul. Prusa 21, tel.017 241 14 20.

- **Trasa rowerowa: „Niebieska” gmina Nowa Sarzyna**
- Długość: ok. 6 km
- Oznakowanie: niebieski
- Droga: utwardzona
- Przebieg: Nowa Sarzyna – Rudy Łańcuckie – Sarzyna – Baranówka – Nowa Sarzyna
- Ciekawe miejsca:
- Sarzyna – stary cmentarz - groby z wieku XVII, XVIII i XIX; Kościół pod wezwaniem św. Sebastiana i Marii Magdaleny z bardzo ciekawym wyposażeniem wnętrza z poprzedniego drewnianego kościoła.
- Gastronomia i noclegi:
- Hotel „MARIO”, Sarzyna 695A, tel.017 241 14 62

Zintegrowany rozwój rolnictwa, turystyki, agroturystyki, rekreacji oraz budownictwa wymagać będzie godzenia, często sprzecznych interesów, poprzez **racjonalne kształtowanie obszarów wiejskich** w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających ustalenia planów urządzeniowo-rolnych. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy [5] wśród słabych stron wskazuje na niedostateczny poziom infrastruktury turystycznej. Jako szanse dla gminy Strategia wymienia natomiast:

- Rozwój funkcji turystycznych, w tym ścieżek rowerowych oraz usług agroturystycznych, a także inwestowania w bazę rekreacyjną i sportową przeznaczoną również dla mieszańców innych regionów.
- Rozwój bazy turystycznej, agroturystyki, tworzenie terenów rekreacyjnych dla wypoczynku m.in. weekendowego, w tym utworzenie szlaków pieszych, rowerowych i konnych.
- Wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem i agroturystyką.

Jednym z celów operacyjnych wyznaczonych w ramach Strategii jest *dostosowanie zagospodarowania przestrzeni do bezpiecznego rozwoju turystyki i rekreacji*. Rozwój turystyczny wymagać będzie przede wszystkim poprawy stanu infrastruktury turystycznej. Mając na uwadze, że jedną z największych atrakcji turystycznych gminy jest jej środowisko przyrodnicze, w ramach tej poprawy winna zostać wykonana:

- inwentaryzacja istniejących na terenie gminy atrakcji przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych,
- rozbudowa i modernizacja dróg dojazdowych do miejsc atrakcyjnych turystycznie,
- budowa parkingów z zapleczem sanitarnym i małą gastronomią oraz zagospodarowanie i oznakowanie parkingów leśnych,
- wytyczenie i urządzenie oraz dokładne oznakowanie sieci szlaków dla turystyki

samochodowej, rowerowej, konnej i pieszej. Korzystne byłoby łączenie w jednym szlaku różnych rodzajów turystyki, na przykład samochodowo-rowerowej,
- budowa bazy noclegowej w postaci pola namiotowego, obiektów hotelowo-gastronomicznych i gospodarstw agroturystycznych,
- budowa dostępnych dla turystów obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych,
- uruchomienie specjalistycznych ośrodków turystycznych, na przykład hipoterapii, itp.

Rozwojowi bazy turystycznej winna towarzyszyć intensywna i wielokierunkowa promocja miasta i gminy. W działalności rolniczej preferować należy kierunki i metody upraw sprzyjające istniejącym, stanowiącym atrakcję turystyczną warunkom środowiskowym. W gospodarstwach o niedużej powierzchni, w których dla osiągnięcia odpowiedniego poziomu dochodów intensyfikować należy pracę, preferować należy sadownictwo i uprawę warzyw. W gospodarstwach dużych, wykorzystując naturalne warunki, rozwijać należy hodowlę bydła, w tym bydła mlecznego. Przy ścisłym przestrzeganiu **zasad rolnictwa ekologicznego** wyprodukowaną w tym regionie żywność należałoby promować jako tzw. zdrową żywność. Część mieszkańców obszarów wiejskich regionu mogłaby znaleźć zatrudnienie przy wstępnym przetwarzaniu, konfekcjonowaniu oraz marketingu i dystrybucji tej żywności.

Proekologiczna modernizacja rolnictwa wymagać będzie **przekształcenia struktury obszarowej gospodarstw rolnych**. Działaniem preferowanym w tym zakresie powinna być polaryzacja wielkości gospodarstw i dostosowywanie ich obszaru do rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej. Przekształcone gospodarstwa w dużej części świadczyć również winny usługi agroturystyczne. Dla turystów odwiedzających te gospodarstwa możliwość poznania specyfiki działalności produkcyjnej odbiegającej od tradycyjnego wizerunku rolnictwa stanowić może dodatkową atrakcję. Rozwój rolnictwa ekologicznego, zmiany w strukturze obszarowej gospodarstw oraz rozszerzenie zakresu usług agroturystycznych i turystyki weekendowej powinny zaowocować korzystnymi **zmianami w strukturze zatrudnienia** oraz obniżeniem stopy bezrobocia.

Główne zagrożenia środowiska:

Turystyka pozostaje w ścisłej zależności od walorów środowiska przyrodniczego, którego najcenniejsze i najbardziej zagrożone fragmenty objęte są na terenie gminy ochroną, głównie w ramach sieci Natura 2000. Presja intensywnej turystyki stwarza liczne zagrożenia biologiczne, chemiczne i fizyczne, które mogą powodować trwałe niekorzystne przekształcenia cennych przyrodniczo środowisk. Do najczęstszych zagrożeń należą:
- rozwój infrastruktury technicznej nie spełniającej wymogów ochrony środowiska
- wzrastająca liczba turystów, szczególnie zmotoryzowanych, powodująca wzrost zanieczyszczenia spalinami i hałasem
- zanieczyszczanie, zaśmiecanie i niszczenie ekosystemów o dużych walorach przyrodniczych
- „dzikie zagospodarowywanie" obszarów cennych przyrodniczo
- płoszenie zwierząt i kłusownictwo

Kierunki działań:
1. **Budowa, modernizacja i oznakowanie tras rowerowych umożliwiające dojazd rowerem do atrakcyjnych turystycznie i rekreacyjnie terenów.**
2. **Wykorzystanie rekreacyjne zbiorników wodnych i dolin rzecznych w sposób zgodny z wymogami ochrony środowiska i ochrony przyrody.**
3. **Wspomaganie rozwoju turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem penetracji pieszej i rowerowej, konnej i wędkarstwa.**
4. **Wspomaganie rozwoju turystyki i rekreacji pobytowej w formie agroturystyki.**
5. **Przygotowanie i oznakowanie tras rowerowych umożliwiające dojazd rowerem do atrakcyjnych turystycznie miejscowości gminy (rozbudowa sieci dróg rowerowych na istniejących obszarach o walorach rekreacyjnych i turystycznych oraz budowa nowych szlaków rowerowych).**
6. **Modernizacja, waloryzacja, rekultywacja i tworzenie nowych obszarów zieleni urządzonej w mieście (parki, zieleńce, zieleń przydrożna, osiedlowa itp.).**

4.2.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
4.2. Turystyka i rekreacja						
1.	Rozbudowa, nadbudowa budynku Domu Kultury w Sarzynie	UMiG	2010-2011		1 481 342,00	środki własne, PROW
2.	Realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami: dotacja dla Parafii Wola Zarczycka na prace konserwatorskie	UMiG	2010		20 000,00	środki własne

4.2.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	**Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności**	
Kultura		
Utrzymanie i ochrona dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym i lokalnym. **Maksymalna wartość projektu – do 20 mln PLN** Dla niektórych beneficjentów oraz typów projektów **maksymalna** wartość projektu wynosi **4 mln PLN** - dla projektów dotyczących: - konserwacji zabytków ruchomych, - rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie zasobów bibliotecznych, archiwalnych, filmowych oraz zasobów wirtualnych muzeów, galerii, fonotek, fototek, filmotek, cyfrowych bibliotek, itp., - zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem oraz projektów realizowanych przez instytucje kultury państwowe i współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe oraz dopuszczone w działaniu typy szkół i uczelni artystycznych. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW. *Dopuszcza się możliwość realizacji projektów z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego o wartości powyżej 20 mln PLN lub 4 mln PLN zgodnie z linią demarkacyjną, w przypadku, gdy na „listach projektów indywidualnych dla samorządów", umieszczonych w poszczególnych RPO, zostaną umieszczone takie projekty, a ich realizacja w istotny sposób przyczyni się do wzrostu gospodarczego lub rozwoju regionów.* 2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu regionalnym i lokalnym **Maksymalna wartość projektu – do 20 mln PLN.** Dla niektórych beneficjentów oraz typów projektów maksymalna wartość projektu wynosi **4 mln PLN** - dla projektów dla których beneficjentami są instytucje kultury państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego oraz archiwa państwowe. *Dopuszcza się możliwość realizacji projektów z zakresu kultury i dziedzictwa kulturowego o wartości powyżej 20 mln PLN lub 4 mln PLN zgodnie z linią demarkacyjną, w przypadku, gdy na „listach projektów indywidualnych dla*	PO Infrastruktura i Środowisko 1.Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego – projekty o skali większej niż realizowane w regionalnych programach operacyjnych (w tym projekty dotyczące obiektów umieszczonych na liście światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO i Pomniki Prezydenta RP). **Minimalna wartość projektu 20 mln PLN**, z wyjątkiem projektów dotyczących: - konserwacji zabytków ruchomych, - rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym digitalizacji zabytkowych zasobów bibliotecznych, muzealnych archiwalnych i zbiorów filmowych, - zabezpieczenia zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem - tworzenie wirtualnych instytucji kultury (dot. wykorzystania w tym celu zbiorów zabytkowych) - oraz projektów realizowanych przez instytucje kultury państwowe i współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe oraz dopuszczone w działaniu typy szkół i uczelni artystycznych, dla których **minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN**. 2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym **Minimalna wartość projektu 20 mln PLN** z wyjątkiem projektów dla których beneficjentami są instytucje kultury państwowe oraz współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego oraz archiwa państwowe, dla których **minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN**. 3. Rozwój infrastruktury szkolnictwa artystycznego **Minimalna wartość projektu wynosi 4 mln PLN.** **Minimalna wartość projektu realizowanego przez partnerstwa - 20 mln PLN.**	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich *Odnowa wsi:* **Zakres pomocy** 1) budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje publiczne, społ-kult, rekreacyjne i sportowe, w tym obiektów zabytkowych 2) budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów służ. promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu zachowania dziedzictwa historycznego., tradycji, sztuki oraz kultury **Lokalizacja** Pomoc może być przyznana na: projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej albo - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys., Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. **Kryterium finansowe** - 500 tys. PLN na jedna miejscowość. **Beneficjent** - Gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego. *Oś IV* LEADER – *Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju* **Zakres pomocy** Przewiduje się udzielenie pomocy: 1) dla działań mieszczących się w ramach działań Osi 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej - tak jak określono dla działań Osi 3, 2) dla małych projektów, działania mogą dotyczyć: a) promocji i rozwoju lokalnej aktywności, w tym promocji lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego, b) organizacji imprez kulturalnych,

samorządów", umieszczonych w poszczególnych RPO, zostaną umieszczone takie projekty, a ich realizacja w istotny sposób przyczyni się do wzrostu gospodarczego lub rozwoju regionów. 3. Rozwój infrastruktury szkolnictwa artystycznego. **Maksymalna wartość projektu poniżej 4 mln PLN.** **Maksymalna wartość projektu realizowanego przez partnerstwa poniżej 20 mln PLN.** 4. Kultura i dziedzictwo kulturowe jako element rewitalizacji w miastach. 5. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w dziedzinie kultury. Opracowanie i utworzenie systemu informacji kulturalnej, promocja dziedzictwa kulturowego		rekreacyjnych, sportowych na obszarze objętym działalnością LGD, c) zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje, d) inwestycji służących utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej. **Lokalizacja** Pomoc może być przyznana na projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców, albo - miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. **Kryterium finansowe** dla „małych projektów" – 25 tys. PLN na projekt. **Beneficjent** – osoba fizyczna zameldowana lub posiadająca siedzibę na obszarze LGD, jeśli prowadzi działalność gospodarczą, organizacja pozarządowa, osoba prawna i jednostka organizacyjna kościoła lub związku wyznaniowego, posiadająca siedzibę lub działająca na obszarze LGD." <u>PO „Ryby"</u> Remont, przebudowa i wyposażenie obiektów, bezpośrednio związanych z rybactwem i dziedzictwem architektonicznym lub służących utrzymaniu atrakcyjności obszarów zależnych głównie od rybactwa (np. muzea rybackie, tradycyjne maszoperie, „domy rybaka", osady rybackie, etc.). Celem zapobiegania podwójnemu finansowaniu, beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o niefinansowaniu określonej inwestycji z innego programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby. **Beneficjent:** „Grupa Lokalna" na terenie „obszarów zależnych od rybactwa"

Tyrystyka		
1.Budowa i modernizacja lokalnej i regionalnej infrastruktury turystycznej, turystyka jako element rewitalizacji w miastach, turystyka biznesowa; tworzenie nowych oraz rozwój istniejących centrów wystawienniczych i kongresowych z wyłączeniem projektów zidentyfikowanych do realizacji w ramach PO RPW – **projekty punktowe.** Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW. 2.Tworzenie i rozwój spójnego systemu promocji województwa zwiększającego inwestycyjną oraz turystyczną atrakcyjność **jednego regionu**. Działanie komplementarne do PO IG 3.Budowa i modernizacja infrastruktury uzdrowiskowej w tym odbudowa i renowacja architektury zdrojowej. 4.Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w dziedzinie turystyki. 5.Opracowanie i utworzenie systemów i centrów informacji turystycznej. 6.Rozwój, modernizacja i wyposażenie obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form wypoczynku.	PO Innowacyjna Gospodarka Działanie 6.4 *Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym* **Wsparcie dla kompleksowych projektów z zakresu budowy produktów turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym związanych z organizację przez Polskę EURO 2012 -** projekty znajdujące się na liście projektów indywidualnych do PO IG Działanie 6.3 *Promocja turystycznych walorów Polski* Wsparcie udzielone będzie na projekty mające na celu rozwój i promocję konkurencyjnych produktów turystycznych **o znaczeniu ponadregionalnym**, m.in. w zakresie: tworzenia i obsługiwania ogólnopolskiego systemu rezerwacji i systemu informacji turystycznej, tworzenia strategii i planów promocji, przeprowadzanie badań i analiz marketingowych, przeprowadzanie kampanii reklamowych, tworzenie, rozwijanie i promocja produktów turystycznych, projekty marketingowe związane z Programem Ambasadorów Kongresów oraz wsparciem miejskich convention bureaus, wspólna promocja, standaryzacja i oznakowanie szlaków turystycznych, system rezerwacji, itp.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich *Odnowa wsi*: Możliwość realizacji projektów z zakresu budowy lub remontu, przebudowy publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej i społ-kult.; **Lokalizacja**: Pomoc może być przyznana na: projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. **Kryterium finansowe -** maksymalnie 500 tys. PLN na jedną miejscowość w okresie realizacji Programu **Beneficjent**: Gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego. PO „Ryby” W ramach rybołówstwa śródlądowego, wsparcie będzie udzielane na inwestycje dotyczące budowy i modernizacji urządzeń i infrastruktury w istniejących gospodarstwach rybackich, przeznaczonej do wykonywania rybołówstwa śródlądowego w wodach powierzchniowych jako działalności zarobkowej ukierunkowanej na obsługę, organizację i rozwój turystyki wędkarskiej. W ramach osi priorytetowej 4 – Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa, wsparcie obejmować będzie inwestycje w infrastrukturę drobnego rybactwa i infrastrukturę związaną z turystyką oraz usługami na rzecz społeczności obszarów zależnych od rybactwa oraz propagowanie ekoturystyki i wędkarstwa bez zwiększenia nakładu połowowego. Celem zapobiegania podwójnemu finansowaniu, beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o nie finansowaniu określonej inwestycji z innego

		programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby

4.3 Rolnictwo

Główny cel strategiczny

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w gminie oraz zachowanie mozaiki półnaturalnych i kulturowych krajobrazów rolniczych.

4.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) **Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w oparciu o istniejące zasoby ludzkie, społeczne, przyrodnicze, historyczne, kulturowe, infrastrukturalne i wiedzę,**
2) **Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej z uwzględnieniem uwarunkowań środowiska i przy zachowaniu tradycyjnej mozaikowatości pól uprawnych,**
3) **Ograniczanie ubytku trwałych użytków zielonych (łąki, pastwiska),**
4) **Utrzymywanie odpowiedniego stanu sieci melioracyjnej,**
5) **Rozwój rolnictwa ekologicznego poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej.**

W strukturze użytkowania gruntów na terenie gminy Nowa Sarzyna prawie 60% stanowią użytki rolne, w tym ponad 60% powierzchni zajmują grunty orne. Jednakże największym odsetkiem zatrudnionych odznacza się sektor przemysłowy (sekcja przemysł i budownictwo). Udział pracujących w rolnictwie jest znikomy. Również struktura pracujących na wsi odzwierciedla zmiany zachodzące w całej gospodarce, a mianowicie spadek zatrudnienia w rolnictwie i częściowo w przemyśle oraz wzrost w usługach. Obszary wiejskie na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna wymagają wobec tego szczególnej ochrony, zarówno w części związanej ze znajdującymi się na nich zasobami przyrody, jak i substancją kulturowo – architektoniczną wsi.

Atrakcyjność wsi polega na jej odmienności od obszarów miejskich, dużym zróżnicowaniu i harmonijnym powiązaniu z przyrodą oraz odpowiednią gospodarką ziemią. Zgodnie z koncepcją europejskiego modelu rolnictwa, rolnictwo poza podstawową funkcją, jaką jest produkcja artykułów rolnych pełni ważne role w zakresie ochrony środowiska i krajobrazu, zachowania żyzności gleb oraz bogactwa siedlisk i bioróżnorodności, a także tradycji i dziedzictwa kulturowego.

Zgodnie z założeniami reformy polityki wobec obszarów wiejskich od roku 2007, wsparcie rozwoju obszarów wiejskich jest finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), utworzonego na mocy Rozporządzenia Rady (WE) 1290/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej. W nowym okresie programowania, obejmującym lata 2007-2013, również **finansowanie prac scaleniowych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym** przewidziano ze środków wspólnotowych. O dofinansowanie, jako beneficjenci, będą mogli ubiegać się starostowie w ramach działania: Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowanie rolnictwa i leśnictwa, schemat I: Scalanie gruntów „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013", jednak koszty kwalifikowalne projektu nie mogą być poniesione wcześniej niż 01.01.2007 r. Oznacza to, że postępowania scaleniowe rozpoczęte przed 2004 r. mogły być finansowane jedynie ze środków budżetu państwa, zapisanych w części 85: Budżet wojewodów, dział 010: Rolnictwo i łowiectwo, rozdział 01005: Prace geodezyjno-urządzeniowe na potrzeby rolnictwa. Minister rolnictwa i rozwoju wsi nie posiada środków finansowych przeznaczonych na realizację scaleń gruntów.

Warto podkreślić, że istnieje możliwość finansowania niektórych prac z zakresu zagospodarowania poscaleniowego na obszarach wiejskich z terenowego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych, którego środki przeznaczone mogą być między innymi na budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych lub też rekultywację na cele rolnicze gruntów, które utraciły lub zmniejszyły wartość użytkową. Środkami terenowego FOGR dysponują jednak samorządy województw i to one przeznaczają je dla poszczególnych gmin, kierując się ustalonymi w województwie priorytetami. W dyspozycji ministra rolnictwa i rozwoju wsi znajdują się jedynie środki centralnego FOGR, które zgodnie z treścią art. 25 ust. 2 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121 poz. 1266. z późn. zm.) mogą służyć wyłącznie na zasilenie terenowych Funduszy Ochrony Gruntów Rolnych. Biorąc pod uwagę fakt, iż w woj. podkarpackim występują największe potrzeby w urządzaniu dróg na obszarach objętych scaleniami gruntów na rachunek terenowego FOGR woj. podkarpackiego, corocznie przekazuję kwoty znacznie większe od kwot zasileń przekazywanych pozostałym urzędom marszałkowskim.

Zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115, z późn. zm.) budowa, przebudowa, remont, utrzymanie, ochrona i oznakowanie dróg wewnętrznych, do których zaliczane zostały drogi dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych oraz zarządzanie nimi należy do zarządcy terenu, na którym jest zlokalizowana droga, a w przypadku jego braku do właściciela tego terenu. Należy zauważyć, iż zgodnie

z ustawą o scalaniu i wymianie gruntów, grunty wydzielone w wyniku scalenia na cele miejscowej użyteczności publicznej oraz pod ulice i drogi przechodzą na własność gminy, co oznacza, że samorząd gminy może finansować urządzanie takich dróg ze środków własnych. Ponadto w szczególnych przypadkach, np. braku środków publicznych, zgodnie z art. 3 pkt 7 wyżej wspomnianej ustawy o scalaniu i wymianie gruntów właściciele gruntów objętych postępowaniem scaleniowym mogą partycypować w pokrywaniu kosztów zarówno przeprowadzania samego postępowania, jak i zagospodarowania poscaleniowego, na zasadach wcześniej ustalonych przez starostę.

Rada Ministrów podjęła uchwałę przedłożoną przez ministra spraw wewnętrznych i administracji w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą Narodowy program przebudowy dróg lokalnych 2008-2011", zgodnie z którą do 2011 r. rząd pomoże przebudować, zbudować lub wyremontować ważne odcinki dróg gminnych i powiatowych oraz połączyć je z siecią dróg wojewódzkich i krajowych. W ramach przedmiotowego programu zbudowanych lub przebudowanych ma być ok. 6 tys. kilometrów dróg gminnych i powiatowych.

W wyniku utworzenia EFRROW nastąpiło połączenie dotychczasowych instrumentów finansowych rozwoju obszarów wiejskich, realizowanych obecnie w dwóch programach – Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich i Sektorowym Programie Operacyjnym Rolnictwo SPO, w jeden spójny Program. Jednocześnie dotychczasowa Inicjatywa Wspólnotowa LEADER+, która wymagała odrębnych dokumentów programowych, została włączona do programów rozwoju obszarów wiejskich. **Leader** to europejski program wspierający społeczności, które stawiają na współpracę partnerską. Inicjatywa LEADER realizowana jest w Unii Europejskiej od 1991r. stanowi nowe podejście do rozwiązywania problemów wsi. Warunkiem niezbędnym do pełnego i skutecznego realizowania polityki wobec obszarów wiejskich jest zaangażowanie społeczności wiejskich w proces podejmowania decyzji na poziomie lokalnym. W krajach Unii Europejskiej powstało ponad 1000 **Lokalnych Grup Działania** (**LGD**) funkcjonujących na poziomie lokalnym. W Polsce działa około 200 grup. Przez swoje działania i inicjatywy dają pole do aktywności mieszkańcom wsi, wykorzystując w sposób innowacyjny lokalne zasoby przyrodniczo-kulturowe, przyczyniając się do tworzenia miejsc pracy i promocji obszarów wiejskich. LEADER kładzie silny nacisk na partnerstwo pomiędzy trzema sektorami: publicznym, społecznym i ekonomicznym oraz na tworzenie pomiędzy nimi sieci powiązań celem wymiany doświadczeń, wzajemnej współpracy i realizacji wspólnych projektów. W latach 2009-2015 Leader będzie realizowany w Polsce w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich działania Osi 3 i 4.

Poniższa mapa prezentuje zasięg Lokalnych Grup Działania. Gmina Nowa Sarzyna należy do LGD Region Sanu i Trzebośnicy.

Rysunek4.1 Lokalne Grupy Działania w rejonie gminy Nowa Sarzyna.

Warunki udziału w działaniach Leader

Leader skierowany jest do obszarów wiejskich spójnych terytorialnie zamieszkałych przez 10-150 tyś mieszkańców. W celu jego realizacji powinna powstać Lokalna Grupa Działania (LGD, zarejestrowana jako stowarzyszenie) w skład, której wejdą przedstawiciele sektora publicznego (samorządy) społecznego (organizacje) ekonomicznego (przedsiębiorcy). Grupa ta powinna opracować program wspólnych działań w formie dokumentu - Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR), powinien on opisywać takie obszary tematyczne jak: poprawa jakości życia na wsi, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy, aktywizowanie mieszkańców i budowanie kapitału społecznego, wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych w rozwoju lokalnym. Wdrożeniu LSR będą służyły środki Unii Europejskiej kierowane w ramach programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz aktywność mieszkańców i partnerów zaangażowanych w LGD.

Od 2009 r. mieszkańcy zamieszkali na obszarze LGD będą mogli ubiegać się o pomoc finansową w zakresie następujących działań (dalej zwanych operacjami):

- **różnicowanie kierunku działalności nierolniczej**
- **odnowa i rozwój wsi**
- **rozwój mikroprzedsiębiorstw**
- **małe projekty**

Zakres operacji Działań Leader

- **Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej**
  - Beneficjenci: działalność nierolnicza lub związana z rolnictwem, podejmowaną poprzez rolników, domowników, małżonków rolników. Osoba fizyczna występująca z wnioskiem powinna być objęta ubezpieczeniem społecznym rolników. Gospodarstwo Rolne, w którym pracuje beneficjent było objęte w roku poprzedzającym złożenie wniosku płatnościami bezpośrednimi.
  - Zakres pomocy: pomocy udziela się z tytułu podjęcia lub rozwoju działalności w zakresie: usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa; usług dla ludności; sprzedaży hurtowej lub detalicznej; rzemiosła lub rękodzielnictwa; robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych; usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem; usług transportowych; usług komunalnych; przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych; magazynowania lub przechowywania towarów; wytwarzania produktów energetycznych z biomasy; rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.
  - Wysokość pomocy:
    - Pomoc ma formę zwrotu max. 50% kosztów kwalifikowanych operacji;
    - Maksymalna wysokość udzielonej pomocy jednemu beneficjentowi w gospodarstwie rolnym, w okresie realizacji programu, (2009-2015) nie może przekroczyć 100 000 zł.
    - Płatności- refundacja poniesionych kosztów etapowo lub za cały projekt.
- **Tworzenie i rozwój mikro przedsiębiorstw**
  - Beneficjenci: osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, która prowadzi działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zatrudniające do 10 osób o obrocie netto do 2 mln euro na obszarze LGD.
  - Zakres pomocy: usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa; usług dla ludności; sprzedaży hurtowej lub detalicznej; rzemiosła lub rękodzielnictwa; robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych; usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem; usług transportowych; usług komunalnych; przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych; magazynowania lub przechowywania towarów; wytwarzania produktów energetycznych z biomasy; rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.
  - Wysokość pomocy przyznanej na realizację operacji nie może przekroczyć:
    - 100 000 zł - jeśli biznes plan przewiduje utworzenie od 1 do 2 miejsc pracy,
    - 200 000 zł - jeśli biznes plan przewiduje utworzenie od 3 do 4 miejsc pracy,
    - 300 000 zł - jeśli biznes plan przewiduje utworzenie co najmniej 5 miejsc pracy
    - Pomoc ma formę zwrotu max. 50% kosztów kwalifikowanych operacji,
    - Płatność - refundacja poniesionych kosztów etapowo za cały projekt.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi, w okresie realizacji programu (w latach 2009- 2015), nie może przekroczyć 300 000 zł. W przypadku przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych, maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi, w okresie realizacji programu, wynosi 100 000 zł.

- **Odnowa i rozwój wsi**
  - Zakres pomocy:
    Pomocy udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie:
    - remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, w tym obiektów zabytkowych;
    - remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, tradycji, sztuki lub kultury; kształtowania przestrzeni publicznej;
    - budowy lub remontu, przebudowy publicznej infrastruktury związanej rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych;
    - zakupu obiektów zabytkowych lub charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie oraz ich adaptację na cele publiczne;
    - odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historii, obiektów architektury sakralnej i miejsc pamięci.
  - Ogólne zasady finansowania:
    - refundacji podlegają koszty kwalifikowane poniesione przez beneficjenta, w wysokości nie

przekraczającej 75% tych kosztów, z tym że dla jednej miejscowości – nie więcej niż 500 000 zł w okresie realizacji programu,
- wysokość pomocy nie może być wyższa niż 500 000 zł, także w przypadku operacji realizowanej w więcej niż jednej miejscowości, z tym że kwotę tę dzieli się proporcjonalnie do kosztów realizacji w każdej z tych miejscowości,
- wysokość pomocy przyznanej na realizację jednej operacji nie może być niższa niż 25 000 zł, według kalkulacji kosztów określonych we wniosku o przyznanie pomocy.

○ Beneficjent:
- gmina,
- instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego,
- kościół lub związek wyznaniowy,
- organizacja pozarządowa pożytku publicznego.

• **Małe projekty**

○ Beneficjentami „małych projektów" mogą być:
- osoby fizyczne: pełnoletnie, zameldowane lub prowadzące działalność na obszarze LGD
- osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, utworzona na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacja albo stowarzyszenie z siedzibą na obszarze LSR
- osoby prawne i jednostki organizacyjne o charakterze kościelnym lub związków wyznaniowych.

○ Zakres pomocy:
- podnoszenie świadomości mieszkańców wsi, w tym poprzez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla ludności z obszaru objętego LSR,
- podniesienia jakości życia ludności na obszarze działania LGD, w tym poprzez:
- udostępnianie na potrzeby społeczności wiejskiej urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu,
- organizację imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych na obszarze objętym działalnością LGD,
- rozwój aktywności społeczności lokalnej, w tym poprzez:
- promocję lokalnej twórczości ludowej, kulturalnej i artystycznej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego,
- kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów,
- kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła,
- rozwój agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich, w tym poprzez:
- utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron www, przygotowanie i wydanie folderów i innych publikacji informacyjnych dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju,
- budowę/odbudowę małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras narciarstwa biegowego i zjazdowego, tras rowerowych, ścieżek spacerowych, dydaktycznych,
- zachowanie lub odtworzenie, zabezpieczenie i oznakowanie cennego dziedzictwa przyrodniczego i krajobrazowego ze szczególnym wskazaniem na obszary chronione w tym obszary objęte siecią Natura 2000,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym poprzez:
- prowadzenie badań, gromadzenie danych, odbudowa lub renowacja, zabezpieczenie, uporządkowanie i oznakowanie niewielkich obiektów kulturowych i historycznych ważnych lub charakterystycznych dla danej miejscowości,
- odnawianie, uporządkowanie i oznakowanie prywatnych budynków i obiektów charakterystycznych dla budownictwa i krajobrazu danego regionu,
- remont świetlic wiejskich i zakup ich wyposażenia,
- rozwój lokalnej aktywności gospodarczej poprzez inicjowanie powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzenia na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach lub produktach rolnych i leśnych, oraz tradycyjnych sektorach gospodarki.

○ Wysokość pomocy: na operacje z zakresu „małych projektów" wynosić będzie maksymalnie 70% kosztów kwalifikowanych operacji nie więcej jednak niż 25 tys. zł; przy czym całkowity koszt operacji nie może być niższy niż 4,5 tys. zł oraz wyższy, niż 100 tys. zł w okresie realizacji programu (2009-2015).

Zasady składania wniosków do LGD

Wnioski powinny być zgodne z Lokalna Strategią Rozwoju. Termin naboru będzie ogłaszała Lokalna Grupa Działania. Wnioski do finansowania będzie wybierała społeczna Rada LGD.
Leader będzie także finansować funkcjonowanie LGD:

• **Nabywanie umiejętności i aktywizacja**
Pomoc przyznawana dla LGD w ramach działania może w szczególności dotyczyć:
○ badań nad obszarem objętym LSR;
○ informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR;
○ szkolenia kadr biorących udział we wdrażaniu LSR;
○ wydarzeń o charakterze promocyjnym związanych z obszarem działania LGD;
○ szkolenia lokalnych liderów;
○ animowania społeczności lokalnych;
○ kosztów bieżących LGD,
• Wdrożenie projektów współpracy
○ Wspólne przedsięwzięcia realizowane przez LGD

Główne zagrożenia środowiska wynikające z gospodarki rolnej

Z uwagi na duży areał gruntów ornych występują typowe zagrożenia środowiskowe związane

z podatnością gleb na erozję wietrzną. W przypadku intensyfikacji produkcji może nastąpić istotne zwiększenie uciążliwości związanych np. z wysokim poziomem nawożenia i wykorzystania środków ochrony roślin. Lokalne, niewielkie cieki licznie przepływające przez tereny rolnicze są w wysokim stopniu podatne na eutrofizację spowodowaną depozycją substancji biogennych.

Kierunki działań:

1. **Poprawa struktury jakościowej, wartości przyrodniczej i gospodarczej użytków rolnych.**
2. **Prowadzenie szkoleń przekwalifikowujących dla osób odchodzących z rolnictwa;**
3. **Selektywne powiększanie gospodarstw i koncentracja ziemi.**
4. **Rozwój infrastruktury technicznej.**
5. **Wspieranie rolnictwa ekologicznego.**
6. **Poprawa struktury jakościowej, wartości przyrodniczej i gospodarczej użytków rolnych.**
7. **Modernizacja i budowa systemów melioracyjnych pól.**
8. **Edukacji rolników, w tym wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych" (działanie połączone z zagadnieniem „Ochrona gleb").**
9. **Zrównoważone nawożenie.**
10. **Zrównoważony pobór wody do celów nawadniania i produkcji rolnej.**

4.3.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
4.3. Rolnictwo						
1.	Podkarpacka Izba Rolnicza	UMiG	2010		5 850,00	środki własne
2.	Utrzymanie i modernizacja rowów i urządzeń melioracji wodnej	UMiG	2010-2013		b.d.	środki własne, środki zewnętrzne

4.3.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		**Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej**
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	**Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności**	
Odnowa i rozwój wsi		
Rozwój lokalny: **Na obszarach objętych PROW** - małe projekty infrastrukturalne: - o wartości (kwocie) dofinansowania **powyżej 500 tys. PLN**, - o wartości (kwocie) dofinansowania **poniżej 500 tys. PLN** tylko w przypadku gdy beneficjent nie może już korzystać ze wsparcia z PROW (np. gdy z PROW dana miejscowość otrzymała wsparcie na 400 tys. PLN, a kolejny projekt beneficjenta z tej miejscowości ma wartość przekraczającą pozostałą kwotę możliwą do wykorzystania w PROW). · Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW **Na obszarach nie objętych PROW – bez dolnej granicy** **wartości projektu.** Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie		Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Inwestycje w zakresie: 1) remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społ-kult, rekreacyjne i sportowe, w tym obiekt. zabytkowych 2) remontu, przebudowy i wyposażenia obiektów służ. promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu zachowania dziedzictwa historycznego., tradycji, sztuki oraz kultury; 3) budowy lub remontu, przebudowy publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznej i społ-kult.; 4) zakupu obiektów zabytkowych lub charakter. dla tradycji budownictwa w danym regionie oraz ich adaptację na cele publiczne; 5) odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, obiektów architektury sakralnej i miejsc pamięci. **Lokalizacja**: Pomoc może być przyznana na: projekty realizowane w: - miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - miejscowościach należących do gminy miejskowiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie

została zawarta z nim umowa w ramach PROW		mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. **Kryterium finansowe** - maksymalnie **500 tys. PLN** na jedną miejscowość w okresie realizacji Programu **Beneficjent**: Gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa o statusie organizacji pożytku publicznego. PO „Ryby" Remont, przebudowa i wyposażenie obiektów, bezpośrednio związanych z rybactwem i dziedzictwem architektonicznym lub służących utrzymaniu atrakcyjności obszarów zależnych głównie od rybactwa (np. muzea rybackie, tradycyjne maszoperie, „domy rybaka", osady rybackie, etc.). Celem zapobiegania podwójnemu finansowaniu, beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o niefinansowaniu określonej inwestycji z innego programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby
Wsparcie inicjatyw lokalnych działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich		
PO Kapitał Ludzki (regionalny) Wsparcie aktywności lokalnych inicjatyw działających na rzecz: zatrudnienia, integracji społecznej i edukacji. W ramach Priorytetów VI, VII oraz IX przewiduje się wsparcie skierowane do mieszkańców gmin wiejskich, miejsko–wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców. Wsparcie udzielanie będzie w formie „małych grantów". Wsparcie będzie stanowiło uzupełnienie działań realizowanych w ramach PROW (w zakresie pozarolniczym) oraz będzie przygotowywać mieszkańców obszarów wiejskich do zwiększonej aktywności w ramach pozostałych obszarów wsparcia PO KL. Oświadczenie beneficjenta o niefinansowaniu projektu z innych środków publicznych oraz weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie zawarta z nim umowa w ramach PO KL, RPO (w przypadku niektórych województw) Dotacje **nie większe niż 50 tys. PLN** Beneficjent: **gminy wiejskie, miejsko-wiejskie oraz miasta do 25 tys. mieszkańców.**		Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 1. Projekty kwalifikujące się do udzielenia pomocy w ramach działań osi 4.21 PROW (Wdrażanie projektów współpracy), które będzie podstawowym instrumentem umiędzynarodowiania partnerstw lokalnych Kryteria demarkacyjne z RPO tak jak określono dla działań osi 4. 2. Małe projekty, tj. projekty przyczyniające się do poprawy jakości życia lub zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, pod warunkiem spełnienia odpowiednich kryteriów dostępu i wyboru. Oświadczenie beneficjenta o niefinansowaniu projektu z innych środków publicznych oraz weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach Funduszy Strukturalnych. W przypadku PO Ryby oświadczenie beneficjenta o niefinansowaniu projektu z innych środków publicznych. 4.31 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja Działanie pobudzające zaangażowanie społeczności lokalnej w rozwój obszarów wiejskich. W ramach tego działania lokalna grupa działania będzie realizowała projekty aktywizujące, animacyjne, promocyjne i szkoleniowe. Oświadczenie beneficjenta o niefinansowaniu projektu z innych środków publicznych oraz weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie zawarta z nim umowa w ramach PO KL, RPO (w przypadku niektórych województw).

		PO „Ryby" Tworzenie i funkcjonowanie Grupy Lokalnych na obszarach zależnych głównie od rybactwa, które realizować będą opracowane przez siebie Lokalne Strategie Rozwoju, mające na celu poprawę sytuacji ekonomicznej obszarów zależnych od rybactwa poprzez wsparcie dywersyfikacji, reorientacji bądź restrukturyzacji gospodarczej i społecznej, w tym m.in. utrzymanie i stworzenie miejsc pracy oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej tych obszarów. Dotyczy to w szczególności osi Leader PROW 2007- 2013; wnioski weryfikowane będą na poziomie UM Celem zapobiegania podwójnemu finansowaniu, beneficjenci będą zobowiązani składać oświadczenia o niefinansowaniu określonej inwestycji z innego programu operacyjnego. Wymóg w tym zakresie zostanie umieszczony w odpowiednich przepisach krajowych lub wytycznych do PO Ryby.

4.4 Przemysł i awarie przemysłowe

Główny cel strategiczny

Minimalizacja negatywnego oddziaływania przemysłu i energetyki na środowisko przyrodnicze gminy.

4.4.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) **Wspieranie powstawania małych i średnich podmiotów gospodarczych nieuciążliwych dla środowiska,**
2) **Kontrola zakładów przemysłowych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych, których działalność ujemnie wpływa na środowisko,**
3) **Eliminowanie i zmniejszanie negatywnych skutków dla mieszkańców i środowiska z tytułu poważnych awarii przemysłowych.**

Sektor przemysłowy (sekcja przemysł i budownictwo) odznacza się największym odsetkiem zatrudnionych na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna. Dominującą rolę w sektorze przemysłowym odgrywa przemysł chemiczny. Wizytówką miasta i gminy są Zakłady Chemiczne „Organika -Sarzyna" S.A., należące do Grupy Kapitałowej „Ciech". Na obecny ich profil produkcyjny składają się środki ochrony roślin, żywice epoksydowe, poliestrowe, fenolowo-formaldehydowe i utwardzacze do żywic. Do innych ważniejszych przedsiębiorstw na terenie gminy należą:

- Elektrociepłownia Nowa Sarzyna Sp. z o. o.,
- Zakład Chemiczny „Silikony Polskie" Sp. z o.o.
- Zakład Doświadczalny ,,Organika" Sp. z o.o.
- Zakład Usług Elektro-Energetycznych ,,El-Chem" Sp. z o.o.
- Zakład Mechaniczno-Remontowy "Chemrem - Organika" Sp. z o.o.
- Zakład Usług Energetycznych „Wod-Rem" Sp. z o.o.
- Zakład Usługowo – Produkcyjny „Gumokor-Organika" Sp. z o.o.
- NS ,,Automatyka" Sp. z o.o.
- Zakład Projektowo – Usługowy ,,Organika – Projekt" Sp. z o.o.
- Spółdzielnia Zaopatrzenia i Zbytu w Nowej Sarzynie
- Zakład Budowlano-Handlowy „STĘP-BUD"
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „ROMERO"
- Komunalna Biologiczna Oczyszczalnia Ścieków w Sarzynie.

Na koniec 2008 r. na terenie Gminy Nowa Sarzyna zarejestrowanych było 901 jednostek gospodarczych, z czego 96% w sektorze prywatnym (dane wg GUS).

Aktywność zakładów na rzecz ochrony środowiska

Zakłady przemysłowe w coraz większym stopniu ponoszą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie ograniczają się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale zmierzają do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku. Respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w przemyśle jest jednym z warunków skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa. Osiągniecie celów polityki ekologicznej nie jest możliwe bez aktywnego włączenia się przedsiębiorstw przy jednoczesnym zewnętrznym wsparciu finansowym i merytorycznym w spełnianiu obligatoryjnych wymagań. Jednym z koniecznych działań będzie uzyskanie przez zakłady pozwoleń zintegrowanych, obejmujących wszystkie elementy środowiska (zgodnie z tzw. Dyrektywą IPPC).

Według Prawa ochrony środowiska (art. 201) prowadzenie instalacji, której funkcjonowanie, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości, wymaga **pozwolenia zintegrowanego**. Szczegółową klasyfikację zawiera rozporządzenie MŚ z dnia 26 lipca 2002 w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne

zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. Nr 122, poz. 1055). Dla nowych instalacji pozwolenie należy uzyskać przed rozpoczęciem użytkowania, czyli pozwolenie zintegrowane jest wymagane do pozwolenia na użytkowanie. Na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna znajdują się 5 zakładów, które podlegają obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego:

1. Zakład Chemiczny „Silikony Polskie" Sp. z o.o. w Nowej Sarzynie – instalacje do wytwarzania, przy zastosowaniu procesów chemicznych, podstawowych produktów lub półproduktów chemii nieorganicznej,
2. Zakład Doświadczalny „Organika" Sp. z o.o. w Nowej Sarzynie – instalacja do produkcji podstawowych produktów chemii organicznej,
3. Zakłady Chemiczne „Organika-Sarzyna" S.A w Nowej Sarzynie – instalacje do wytwarzania, przy zastosowaniu procesów chemicznych, podstawowych produktów lub półproduktów chemii organicznej,
4. Zakład Gospodarki Komunalnej Nowa Sarzyna Sp. z o.o. – składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Woli Zarczyckiej
5. Zielone Fermy Sp. z o.o. w Lublinie - ferma trzody chlewnej w Jelnej

Istotne również jest podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz środowiska, jak również upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego.

W systemach zarządzania środowiskowego zwracana jest uwaga na:

- oszczędne korzystanie z surowców,
- stosowanie surowców ekologicznych,
- energochłonność i wodochłonność,
- technologie mało- i bezodpadowe,
- systemy rejestracji emisji i zużywanych surowców,
- efektywne procesy produkcyjne.

Awarie przemysłowe

Generalnie obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie. Szczegółowy opis obowiązków podaje ustawa Prawo ochrony środowiska (Dział II, rozdz. 2, 3). Awarie techniczne i chemiczne zwłaszcza w czasie transportu występując na dużą skalę mogą być przyczyną wprowadzenia stanu klęski żywiołowej.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 roku w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. nr 58, poz. 535), na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna zlokalizowane są trzy zakłady stwarzające zagrożenie awarią przemysłową. Szczegółowe dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 4.1 Wykaz zakładów stwarzających zagrożenie awarią przemysłową w powiecie leżajskim.

L.p.	Zakład	substancja
1.	ELEKTROCIEPŁOWNIA NOWA SARZYNA Sp. z o.o. ul. Ks. J. Popiełuszki 2, 37-310 Nowa Sarzyna	olej
2.	CIECH S.A. ZCh „Organika-Sarzyna" ul. Chemików 1, 37-310 Nowa Sarzyna	Substancje chemiczne
3.	ZCh „SILIKONY POLSKIE" Sp. z o.o. ul. Chemików 1, 37-310 Nowa Sarzyna	Substancje chemiczne

Praktycznie dość istotnym zagrożeniem może być transport kolejowy i drogowy materiałów niebezpiecznych a szczególnie dość intensywny w ostatnich latach przewóz paliw płynnych autocysternami. Na drogach problemem są wypadki drogowe, przy których często zużywane są neutralizatory i sorbenty.

Współpraca z przemysłem

Zwraca się szczególną uwagę na duże znaczenie jakie odgrywa właściwa współpraca gminy z przemysłem. Współpraca ta powinna być zogniskowana na wprowadzaniu systemów zarządzania środowiskiem (w przyszłości integracji decyzji na korzystanie ze środowiska z systemami zarządzania środowiskiem). Urząd Miasta i Gminy, oprócz roli regulacyjnej wynikającej z określonych obowiązków prawnych, powinien pełnić rolę wspomagającą (pomoc w poszukiwaniach nowych technologii), stymulującą (np. w odniesieniu do wprowadzania systemów zarządzania środowiskiem) i koordynacyjną (dot. działań, które są realizowane przez wielu partnerów). Biorąc pod uwagę rozwój szeroko pojętej współpracy zmierzającej do bardziej partnerskich relacji należy przeanalizować także zagadnienie różnicowania pozwoleń i kontroli ich przestrzegania (pozwolenia dla zakładów, które wdrażają system zarządzania środowiskiem, bądź posiadają stosowny certyfikat powinny być bardziej

elastyczne, a kontrola tych zakładów winna być ukierunkowana na realizację programu działań środowiskowych). Takie podejście jest zgodne z praktykami stosowanymi w krajach UE.

Kierunki działań

1. **Większa aktywność zakładów przemysłowych na rzecz ochrony środowiska.**
2. **Współpraca przy sporządzeniu planów operacyjno-ratowniczych dla terenów otaczających niektóre zakłady. Plany te leżą w gestii Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej przy współpracy z organami samorządu terytorialnego.**
3. **Rozwój małej przedsiębiorczości i przemysłu przyjaznego środowisku.**
4. **Restrukturyzacja przemysłu.**
5. **Integracja ochrony środowiska i planowania przestrzennego w celu ukierunkowanego rozwoju terenów przemysłowych.**
6. **Właściwe gospodarowanie terenami poprzemysłowymi.**
7. **Wykreowanie właściwych zachowań mieszkańców w sytuacji wystąpienia awarii przemysłowej lub zagrożenia w wyniku transportu materiałów niebezpiecznych.**

4.2.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

Na następne lata nie przewidziano konkretnych przedsięwzięć do realizacji w tym rozdziale.

4.5 Edukacja ekologiczna

Główny cel strategiczny

Wykształcenie u mieszkańców miasta poczucia odpowiedzialności za stan środowiska

4.5.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) **Zapewnienie maksymalnej ochrony środowiska, oszczędnego gospodarowania i korzystania z jego zasobów poprzez wykształcenie u mieszkańców postawy przyjaznej środowisku,**
2) **Kontynuacja wsparcia finansowego i organizacyjnego placówek oświatowych przez władze samorządowe,**
3) **Tworzenie i realizacja programów edukacji ekologicznej osadzonych w realiach miasta i gminy Nowa Sarzyna,**
4) **Współpraca władz samorządowych z placówkami szkolnymi w zakresie czynnej ochrony przyrody,**
5) **Łatwy dostęp do informacji z możliwością wypowiedzi na tematy dotyczące środowiska na terenie gminy,**
6) **Promowanie proekologicznych zachowań wśród mieszkańców, instytucji i przedstawicieli przemysłu,**
7) **Aktywizowanie społeczności lokalnych.**

Aby w sposób właściwy realizować politykę ochrony środowiska konieczne jest włączenie się do tego zadania społeczności lokalnych. Związane to jest ze zmianą podejścia do spraw rozwoju gospodarczego, przewartościowaniem hierarchii potrzeb i zrozumienia czym jest dla człowieka przyroda i środowisko, w którym przebywa. Dlatego już wśród dzieci i młodzieży koniecznym staje się wprowadzanie edukacji ekologicznej.

Przykładem takiego podejścia jest coroczna akcja "Drzewko za butelkę"®, zainicjowana w 2003 roku przez firmy chemiczne, realizujące Program "Odpowiedzialność i Troska" z okazji Światowego Dnia Ochrony Środowiska. Ideą akcji jest aktywne świętowanie tego dnia poprzez zbieranie niepotrzebnych i zaśmiecających otoczenie plastikowych butelek PET.

Do udziału w projekcie zapraszani są wszyscy realizatorzy Programu oraz społeczności lokalne z miejscowości, gdzie te przedsiębiorstwa prowadzą swoją aktywność gospodarczą. Firma - Realizator ogłasza konkurs dla klas i (lub) grup przedszkolnych lub szkół. W zamian za zebrane butelki, które trafiają do recyklingu, przedszkolaki i uczniowie biorący udział w akcji, otrzymują sadzonki drzew. Sadzą je w wybranych przez siebie miejscach w swojej miejscowości. Dzięki temu nie tylko upiększają własne otoczenie, ale dają też wyraz swojego zaangażowania w ochronę środowiska naturalnego. Dla uczestników i zwycięzców zabawy przewidziane są również liczne atrakcje oraz nagrody - lokalne festyny ekologiczne, pikniki, wycieczki przyrodnicze.

DRZEWKO ZA BUTELKĘ®

Akcja "Drzewko za butelkę"® łączy w sobie walory edukacji ekologicznej, aktywności społecznej, dbałości o środowisko naturalne i o własną gminę. Stanowi również płaszczyznę integracji firm realizatorów Programu Odpowiedzialność i Troska", placówek oświatowych, władz samorządowych, mediów oraz dzieci i ich rodzin wokół atrakcyjnej formy budowania wspólnego dobra dla przyszłych pokoleń.

Sponsorami lokalnymi VII edycji akcji w Nowej Sarzynie były Zakłady Chemiczne „Organika- Sarzyna" Spółka Akcyjna, Burmistrz Miasta i Gminy Nowa Sarzyna, Starostwo Powiatowe w Leżajsku i firmy lokalne. W 2009 roku, szkoły i przedszkola biorące udział w Akcji, odwiedzili przedstawiciele firm uczestniczących w VII edycji „Drzewko za butelkę"®. Przedstawili prezentację edukacyjną na temat idei Akcji w kontekście: cyklu życia produktu jakim jest butelka PET, potrzeby promowania zachowań proekologicznych w życiu codziennym oraz inicjatyw

proekologicznych podejmowanych przez firmy chemiczne w celu minimalizacji oddziaływania na środowisko. Jedną z firm, która podjęła się tego trudnego zadania są Zakłady Chemiczne „Organika-Sarzyna" Spółka Akcyjna, których pracownicy Działu Bezpieczeństwa Technicznego i Ochrony Środowiska odwiedzali placówki oświatowe. Kierownik Działu Pan Czesław Kozyra i jego zastępca ds. BHP Pan Janusz Serafin przeprowadzili prezentacje w 14 placówkach miasta i gminy Nowa Sarzyna.

Na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna odbywa się corocznie wiele konkursów i akcji o charakterze edukacyjno-rozrywkowym, promujących wśród dzieci, młodzieży i dorosłych zasady ochrony środowiska oraz walory lokalnej przyrody. Poniżej opisano te, które odbyły się w ostatnim roku.

W 2009 r. odbył się Powiatowy Konkurs Ekologiczny **"Ziemię mamy tylko jedną — chrońmy naszą planetę!"**, zorganizowany przez nauczycielki Zespołu Szkół w Sarzynie. Zwycięzców wytypowało jury w składzie: Elżbieta Kozyra z Zakładów "Organika-Sarzyna" S.A., Władysław Albrycht z Miejskiego Zakładu Komunalnego w Leżajsku oraz Stanisław Paszek z Zespołu Ekonomiczno - Administracyjnego Szkół i Przedszkoli. W trakcie uroczystego finału konkursu który miał miejsce w dniu 30 kwietnia laureaci otrzymali nagrody z rąk zastępcy burmistrza Józefa Gramatyki i dyrektorki Zespołu Szkół Danuty Pinderskiej. Sponsorzy: ZCh "Organika-Sarzyna" S.A., księgarnia "Werset", firma "MarMir" z Sarzyny, sklepy "Sargo" i "Login" z Nowej Sarzyny, MZK i firma "Enter" z Leżajska oraz Restauracja "Mario".

Również w 2009 r., w Ośrodku Kultury odbył się **Międzypowiatowy Konkurs Piosenki Turystycznej** w którym bezkonkurencyjne okazały się dwie śpiewające grupy z Brzózy Królewskiej i Woli Zarzyckiej. W tym samym czasie miał miejsce **Rajd Azalia dla Młodzieży**. W niedzielę 24 maja ruszył XXV Jubileuszowy **Zlot "Kołacznia"** do Azali Pontyjskiej. Uczestnicy mieli do dyspozycji dwie trasy pieszą i rowerową. Organizatorzy przygotowali wiele atrakcji. Na scenie zaprezentował się Harcerski Zespół Wokalno-Instrumentalny "Wołosatki" z Kielc. Od 1974 roku popularyzuje walory turystyczne kraju, a zwłaszcza Bieszczady, w tradycyjnej i współczesnej piosence harcerskiej. Zaprezentowali się również laureaci konkursu Piosenki Turystycznej i Młodzieżowy Zespół Pieśni i Tańca z Woli Zarczyckiej. W trakcie imprezy wręczono nagrody dla zwycięzców konkursu multimedialnego **„Chrońmy to co mamy"** zorganizowanego przez Ośrodek Kultury.

Edukacja ekologiczna realizowana na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna powinna obejmować również osoby dorosłe. Działalność edukacyjna powinna objąć następujące formy działania:

- Teoretyczno-praktyczne – szkolna edukacja ekologiczna,
- Poznawcze – czynny udział w kształtowaniu środowiska, wycieczki krajoznawcze,
- Popularyzacyjne – imprezy, festyny, konkursy, konferencje i zjazdy.

Edukacja ekologiczna na terenie gminy jest w podstawowym wymiarze w ramach działalności dydaktycznej placówek oświatowych. Szerszy wymiar przyjmuje działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe, jednostki samorządowe, Lasy Państwowe i in. Jedną z organizacji promujących zachowania proekologiczne jest **Fundacja Ośrodka Edukacji Ekologicznej**, która od 1992 roku organizuje obchody Dnia Ziemi. W 2009 roku odbył się on pod hasłem "Z energią chrońmy klimat", w dniu 26 kwietnia 2009 r. na Polach Mokotowskich w Warszawie. Imprezie towarzyszyły sesje i konferencje popularnonaukowe, konkursy i wystawy, których uczestnicy otrzymywali materiały informacyjne na temat produktów regionalnych oraz aktualnych możliwości i rozwiązań prawnych dotyczących wytwarzania regionalnej żywności. "Stół Darów Ziemi", to ekspozycja, gdzie można było zaprezentować wyroby regionalne. Z tej możliwości skorzystało Koło Gospodyń Wiejskich z Łukowej, które wystawiło najwyższej jakości wypieki oraz smaczne pierogi.

Również w 2009 r. reprezentacja rolników z miasta i gminy Nowa Sarzyna uczestniczyła w Międzynarodowych Targach „BioFach 2009" w Norymberdze. Ta **największa na świecie impreza targowa** poświęcona żywności i produktom ekologicznym pochodzenia rolniczego odbyła się w dniach od 19 do 22 lutego br. i zgromadziła prawie 3000 wystawców, wśród nich przedstawicieli polskiego rolnictwa ekologicznego z 11 województw. Podkarpacie prezentowało się na dwóch stoiskach o łącznej powierzchni 65 m2. Producenci przeprowadzili wiele rozmów z potencjalnymi kontrahentami. Niektóre negocjacje zakończyły się sukcesem w postaci podpisania wiążących umów. Wystawcy mieli doskonałą okazję, aby porównać własne produkty z konkurencyjnymi, nawiązać osobiste kontakty ze specjalistami oraz zapoznać się z trendami w branży ekologicznej. Przez cały okres trwania targów, rolnicy promowali Miasto i Gminę Nowa Sarzyna, udzielając informacji, rozdając materiały reklamowe oraz wyświetlając Film przybliżający walory gminy. Udział rolników w tak prestiżowej imprezie, pozwolił wymienić doświadczenia w dziedzinie rolnictwa ekologicznego oraz szeroko pojętej gospodarki, handlu i turystyki. Zdobyta przez nich wiedza, w niedalekiej przyszłości może zaowocować powstaniem na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna wielu nowych gospodarstw ekologicznych.

W styczniu 2009 roku Urząd Miasta i Gminy w Nowej Sarzynie ogłosił drugą edycję otwartego konkursu Fotograficznego **"Miasto i gmina w obiektywie"**. Zgłosiło się szesnastu autorów, którzy zaprezentowali w sumie osiemdziesiąt prac. Jury konkursowe oceniało w tym roku nie pojedyncze zdjęcia, lecz całe zestawy autorstwa poszczególnych uczestników. Oficjalne wyniki konkursu ogłoszone zostały podczas Dni Miasta i Gminy. Nagrody wręczył laureatom burmistrz Robert Gnatek. Wszystkie zdjęcia dostępne są na stronie internetowej UMiG: www.nowasarzyna.eu w zakładce galeria.

Założenia Programu Informacyjno-Edukacyjnego

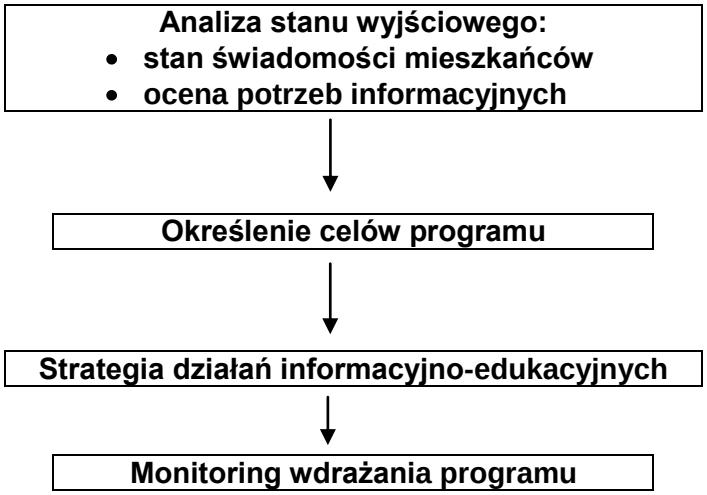
Założenia Programu Informacyjno-Edukacyjnego określają potrzeby oraz formy i sposoby działań edukacyjnych dostosowane do potrzeb informacyjnych gminy i całej społeczności. Działania informacyjno-edukacyjne powinny być realizowane w celu:

- podniesienia wiedzy zwiększenia akceptacji społecznej dla planowanych rozwiązań w ochronie środowiska,
- integracji różnych partnerów wokół tworzenia wspólnych systemów gospodarki wodno-ściekowej,
- zwiększenia zrozumienia i akceptacji społecznej,
- wpłynięcia na udział mieszkańców w systemach gospodarki wodno-ściekowej, ochronie gleb powietrza i zasobów przyrodniczych,
- unikania konfliktów społecznych,
- tworzenia zasad dialogu i włączania społeczności w proces podejmowania decyzji.

Cele programu Informacyjno – Edukacyjnego

Odbiorcami prowadzonych działań powinni być nie tylko mieszkańcy ale także szkoły, instytucje publiczne, podmioty gospodarcze, samorząd gminny.

Rysunek 4.2 Schemat tworzenia programu informacyjno-edukacyjnego

Cele informacyjno – edukacyjne:

- Wzrost wiedzy i świadomości mieszkańców w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami, ochrony wód, gleb ochrony powietrza i ochrony zasobów przyrodniczych;
- Aktywny udział mieszkańców w systemie gospodarki odpadami (a szczególnie segregacji odpadów) oraz systemie gospodarki wodno – ściekowej;
- Integrowanie społeczności lokalnych w regionie (w tym samorządu powiatowego oraz samorządów gminnych) wokół wspólnych rozwiązań w dziedzinie ochrony środowiska.

Wyznaczone cele edukacyjne powinny się koncentrować na następujących zagadnieniach:

- **w gospodarce wodno – ściekowej:**

1) zwiększenie liczby mieszkańców obejmowanych systemem kanalizacyjnym oraz budową przydomowych oczyszczalni ścieków;
2) użytkowanie szamb zgodnie z wymogami ochrony środowiska;
3) stosowanie dobrych praktyk rolniczych na terenie gospodarstw rolnych i użytkach rolnych;
4) zwiększenie udziału ludności w podnoszeniu jakości urządzeń melioracyjnych, małej retencji, stosowaniu właściwych zabiegów agrotechnicznych i zalesień,

- **w ochronie powietrza i ochronie przed hałasem:**

5) zwiększaniu liczby mieszkańców wprowadzających termomodernizację oraz wykorzystanie w budynkach jednorodzinnych gazu i oleju jako źródeł energii cieplnej;
6) stosowanie przez mieszkańców racjonalnego zużycia energii w gospodarstwach domowych;
7) zwiększeniu zastosowania energii ze źródeł odnawialnych;
8) zmniejszanie emisji spalin przez użytkowników pojazdów indywidualnych, promowanie transportu rowerowego wśród mieszkańców i turystów;
9) zwiększenie udziału mieszkańców w zakresie wprowadzenia pasów zieleni izolacyjnej i ekranów akustycznych,

- **w ochronie zasobów przyrody i zasobów leśnych:**

10) wzrost wiedzy mieszkańców o zasobach przyrodniczych gminy;
11) akceptacja mieszkańców dla istniejących i wprowadzanych form ochrony przyrody;
12) eliminowanie takich sposobów użytkowania zasobów przyrodniczych, które powodują ich degradację i zanik;
13) promocja właściwego użytkowania zasobów leśnych wśród właścicieli prywatnych,

- **w ochronie gleb i kopalin:**

14) zwiększenie udziału gospodarstw rolnych stosujących Dobrą Praktykę Rolniczą;
15) ochrona biologicznego potencjału gleb poprzez stosowanie działań rolnośrodowiskowych i rolnictwa ekologicznego;
16) zapobieganie dzikiej eksploatacji kopalin przez mieszkańców na obszarach nieudokumentowanych.

Za realizację wyżej wymienionych celów powinien być odpowiedzialny samorząd gminny. Partnerami wprowadzonych działań powinny być:

- szkoły;
- inne placówki oświatowe i kulturowe;
- organizacje pozarządowe;
- liderzy lokalni (radni, sołtysi, działacze społeczni);
- organizacje wiejskie, w tym kluby sportowe, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne.

Zapisane cele zostaną zrealizowane pod warunkiem:

- ✓ pełnego zaangażowania przedstawicieli samorządu terytorialnego,
- ✓ faktycznego włączenia do zadań edukacyjnych i informacyjnych innych istotnych partnerów – szkół, organizacji pozarządowych, rad sołeckich, firm, ośrodków kultury,
- ✓ realizowania tych działań systematycznie i profesjonalnie biorąc pod uwagę potrzeby społeczności, dostępne kanały informacyjne, specyfikę danego terenu,
- ✓ wykorzystania sprawdzonych form kierowania informacji (biuletyny gminne, prasa regionalna, lokalna, informacje w formie ulotek, plakatów, broszur, zebrania gminne, szkolenia i warsztaty dla określonych grup, wykłady, prelekcje, konkursy, wystawy itd.),
- ✓ zapewnienia udziału mieszkańców w procesie planowania i lokalizowania inwestycji ochrony środowiska; szczególnie inwestycji w gospodarce wodno-ściekowej, ochronie powietrza, ochronie przed hałasem,
- ✓ wykorzystania różnych form przekonywania mieszkańców do dbałości o stan najbliższego środowiska, w tym „miękkiej perswazji" i twardej egzekucji prawnej.

Współpraca z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi (POE)

Organizacje pozarządowe coraz częściej biorą udział w pracach nad programami ochrony środowiska, a przede wszystkim w działaniach związanych z edukacją i informacją ekologiczną.

Z punktu widzenia władz lokalnych, pozarządowe organizacje ekologiczne mogą spełniać następujące zadania:

- wyjaśniać znaczenie działań, mających na celu ochronę przyrody i środowiska,
- reprezentować opinie społeczeństwa szczególnie w przypadku, gdy cieszą się szerokim poparciem społecznym,
- brać udział w komunikacji środowiskowej, edukacji ekologicznej i promowaniu zrównoważonego rozwoju,
- zabiegać o coraz to większe poparcie opinii publicznej dla polityki władz w zakresie ochrony środowiska,
- stanowić przeciwwagę dla interesów, które brane są pod uwagę w procesie podejmowania decyzji dotyczących środowiska naturalnego,
- brać udział w opracowywaniu i wdrażaniu programu ochrony środowiska,
- wnosić wiedzę oraz dostarczać alternatywne ekspertyzy przydatne w procesie opracowywania polityki ochrony środowiska i podejmowania decyzji.

Oczekuje się, że organizacje ekologiczne, w oparciu o własne siły, wykażą inicjatywę ukierunkowaną na mieszkańców i placówki edukacyjne, takie jak szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne, aby rozszerzyć edukację ekologiczną nastawioną na podniesienie świadomości ekologicznej oraz wdrożyć projekty pilotażowe i specjalne programy realizowane w ścisłej współpracy z samorządem wojewódzkim, powiatowym i samorządami gminnymi.

Kierunki działań

1. **Promocja Programu Ochrony Środowiska wśród lokalnej społeczności.**
2. **Konsultacje społeczne w ramach aktualizacji programu ochrony środowiska oraz innych planów i programów związanych z użytkowaniem środowiska.**
3. **Wdrażanie w placówkach oświatowych programów edukacji ekologicznej.**
4. **Wspieranie inicjatyw i działań z zakresu edukacji ekologicznej (konkursy, wystawy, olimpiady, imprezy) podejmowane przez szkoły, organizacje pozarządowe i instytucje z terenu gminy.**
5. **Przekazywanie informacji o stanie środowiska i edukacji ekologicznej do lokalnych i regionalnych mediów.**
6. **Kontrolowane udostępnianie terenów cennych przyrodniczo w celach edukacyjnych.**
7. **„Zero tolerancji" dla przypadków celowego zanieczyszczania i niszczenia środowiska.**
8. **Podnoszenie świadomości ekologicznej rolników, organizatorów turystyki i agroturystyki.**
9. **Promowanie przez środki masowego przekazu stylu życia i zachowań przyjaznych środowisku.**
10. **Zapewnienie społeczeństwu niezbędnych informacji o stanie środowiska naturalnego.**
11. **Wybór liderów propagujących różnorodne formy ochrony środowiska i zachowań proekologicznych.**

12. **Inwentaryzacja i wykorzystanie istniejących w gminie obiektów i miejsc do prowadzenia edukacji przyrodniczej.**
13. **Rozbudowa systemu ekologicznych ścieżek oraz oznakowania istniejących szlaków turystycznych w punktach o potencjalnej wartości ekologiczno-edukacyjnej (punkty tematyczne z tablicami edukacyjnymi).**

4.5.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
4.5. Edukacja ekologiczna						
1.	Dofinansowanie szkoleń ekologicznych	UMiG	2010		2 000,00	GFOŚiGW
2.	Udział w akcji „Sprzątanie świata"	UMiG	2010		5 000,00	GFOŚiGW

5. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY

Ochrona i zrównoważone użytkowanie przyrody i krajobrazu to bardzo ważne działanie wpływające w decydującym stopniu na środowisko i jakość życia mieszkańców. Realizacja zadań z tego zakresu wynika z szeregu unormowań krajowych jak również podpisanych przez Polskę umów i konwencji międzynarodowych:

- **Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego** (Konwencja Paryska z 1972 roku);
- **Konwencja o obszarach wodno-błotnych** (Konwencja Ramiarska z 1975 roku);
- **Konwencja o ochronie gatunków wędrownych dzikich zwierząt** (Konwencja Bońska **z 1979** roku);
- **Konwencja o ochronie europejskiej dzikiej flory i fauny oraz siedlisk przyrodniczych** (Konwencja Berneńska z 1979 roku);
- **Konwencja o różnorodności biologicznej** (Konwencja z Rio z 1992 roku).

Polska od momentu wstąpienia do Unii Europejskiej zobowiązana jest to podjęcia działań wynikających z celów Wspólnoty zawartych między innymi w dokumencie „Zrównoważona Europa dla lepszego świata: Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej". W lipcu 2002 roku przyjęty został przez Parlament Europejski i Radę UE **VI Program Działań Wspólnoty Europejskiej** w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001 – 2010. Celem programu jest polepszenie staniu środowiska i jakości życia mieszkańców. Polska uznała, że podstawowymi działaniami dla osiągnięcia tego celu będą:

- Zwiększenie lesistości do 30% w 2020 rok, a docelowo do 32 – 33%,
- Włączenie wyznaczonych obszarów do europejskiej sieci NATURA 2000,
- Ochrona terenów wodno-błotnych,
- Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych.

5.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

Główny cel strategiczny

Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej oraz zachowanie korytarzy ekologicznych w krajobrazie rolniczym na obszarze gminy.

5.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) **Należyta i stabilna ochrona obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo,**
2) **Zachowanie walorów estetyczno-widokowych i rewitalizacja charakterystycznego dla regionu krajobrazu z właściwą dla niego naturalną bioróżnorodnością.**

Na terenie gminy Nowa Sarzyna znajduje się ogółem **455,8 ha** przyrodniczych obszarów chronionych (**3,2%** powierzchni gminy), w tym 10,65 ha stanowią użytki ekologiczne. W ocenie przyrodniczej Miasta i Gminy Nowa Sarzyna zaproponowano utworzenie kolejnego użytku ekologicznego. Podstawowe dane na temat obszaru wymienione są poniżej:

- położenie: w dawnej żwirowni koło drogi z Łętowni do Krzywdy,
- powierzchnia obiektu: 8,80 ha,
- właściciel: Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych w Rzeszowie 2 - Żwirownia w Rudniku n/Sanem. Działki nr 1544/2, 1548, 1549, 1554, 1555, 1560,1561, 1562, 1568/1, 1568/2, 1569/1, 1569/2, 1570/1, 1570/2, 1575/2, 1576/2, 1580/1, 1580/2,
- charakterystyka przyrodnicza: zarastające stawy powstałe po zalaniu żwirowni. Występują tu zespoły szuwaru wąskopałkowego *Thypetwn angustifoliae*, trzcinowego *Phragmitetum communis angustifoli* i szuwaru szerokopałkowego *Thypetum latifoliae*. Na lustrze wody zespół rdestnicy lśniącej *Potamogełonetum nitentis*

i pionierski szuwar z dominującym ponikłem błotnym *Ekocharitetumpalustris*.

W granicach gminy znajdują się również dwa obszary należące do sieci Natura 2000, które zajmują na terenie gminy obszar **501,59 ha**, co stanowi **3,5%** jej powierzchni.

Wszystkie obszary Natura 2000 przesłane do tej pory do Komisji Europejskiej były opiniowane przez radę gminy, zgodnie z art. 27 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92 poz. 880) oraz uzgadniane, zgodnie z uchwałą nr 49 Rady Ministrów z dnia 19 marca 2002 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. Nr 13, poz. 221, z późn. zm.). Jedynym kryterium branym pod uwagę podczas wyznaczania obszarów Natura 2000 i korekty ich granic, na które zezwala nasze prawo zgodnie z dyrektywami UE, są przesłanki przyrodnicze, a nie kryteria społeczno-gospodarcze. Takie podejście do wyznaczania obszarów Natura 2000 jest zgodne z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Należy podkreślić, że **wyznaczenie na terenie gminy obszaru Natura 2000 nie ogranicza jej rozwoju**. Władze samorządowe terenów położonych na obszarach Natura 2000 mają większe szanse na pozyskanie środków na realizację infrastruktury technicznej sprzyjającej ochronie środowiska, jak np. budowa kanalizacji, która służy zarówno potrzebom lokalnych społeczności, jak i ochronie obszarów Natura 2000. Projekty takie przyczyniają się bowiem do polepszenia stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt chronionych w ramach sieci Natura 2000.

Tabela 5.1 Plusy i minusy sieci Natura 2000 z punktu widzenia rozwoju gminy

„plusy" sieci Natura 2000	**„minusy" sieci Natura 2000**
1. gwarantuje, że rozwój lokalny będzie rzeczywiście zrównoważony; 2. chroni przyrodę – bazę dla turystyki i rolnictwa wysokiej jakości; 3. może być „ekologiczną etykietą" służącą promocji miejsca; 4. wspiera „proprzyrodnicze rolnictwo"; 5. daje preferencje w dostępie do niektórych funduszy.	1. Wobec wysokich wymagań środowiskowych, realizacja inwestycji może być trudniejsza; 2. Inwestorzy z niektórych – szkodliwych dla środowiska – branż nie będą mieć możliwości inwestowania; 3. Rozwój lokalny może być mniej pospieszny, za to bardziej zrównoważony; 4. Natura 2000 tworzy dodatkowe, istotne uwarunkowanie zagospodarowania przestrzennego.

Z kolei opóźnienia Polski w wyznaczaniu sieci Natura 2000 mogą doprowadzić do tego, iż **całkowicie zostaną wstrzymane środki unijne** na realizację takich inwestycji, jak drogi, kolej czy kanalizacja, co w konsekwencji może wstrzymać rozwój tak potrzebnej infrastruktury. Już teraz Komisja Europejska zobligowała Polskę do umieszczenia w każdym z programów operacyjnych na lata 2007-2013 klauzuli, zgodnie z którą projekty negatywnie oddziałujące na potencjalne obszary Natura 2000 (tzn. te obszary, które w opinii Komisji Europejskiej powinny zostać wyznaczone do 1 maja 2004 r.) nie mogą być finansowane ze środków unijnych. Również zapis mówiący o tym, iż w odniesieniu do potencjalnych obszarów Natura 2000 należy stosować procedurę oceny oddziaływania na środowisko, jest wynikiem stanowiska Komisji Europejskiej, jakie zajęła w tej sprawie.

<u>Korzyści finansowe dla gminy z bycia w Naturze 2000:</u>

- Wyłączny dostęp do instrumentu LIFE+ Nature na działania ochrony przyrody;
- Preferencja w dostępie do środków Priorytetu V PO „IiŚ" na ochronę przyrody;
- Dodatkowa punktacja w kwalifikacji wniosków do PO „IiŚ" na monitoring środowiska, racjonalizację gospodarki odpadami, BAT i ochronę powietrza w przedsiębiorstwach;
- Możliwość uzyskania dotacji na sieć kanalizacyjną nawet gdy wskaźnik koncentracji < 120 osób/km sieci;
- Synergia z ochroną Natury 2000 – a tym samym z jedną z podstawowych polityk EU – wzmacnia argumentację na rzecz finansowania wszelkich innych proekologicznych projektów;
- Podwyższone o 5-15% płatności rolnośrodowiskowe za pakiety ochrony cennych siedlisk przyrodniczych;
- Możliwość wykorzystania Natury 2000 jako eco-labeling.

<u>Działalność gospodarcza na obszarach Natura 2000 oraz możliwości jej dofinansowania</u>

Prowadzenie działalności gospodarczej przyjaznej środowisku naturalnemu jest nieodłącznym elementem programu Natura 2000. Działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu,

działalność gospodarcza, rolna leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb nie podlega ograniczeniu, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin lub zwierząt, ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

Dla właścicieli oraz zarządców terenów położonych w obszarach Natura 2000 tworzone są odpowiednie regulacje prawne, umożliwiające im **dostęp do funduszy UE, oraz uzyskanie rekompensat** z tytułu ograniczeń wynikających z ochrony w ramach Sieci Natura 2000 oraz **uzyskanie środków na realizację strategii rozwoju prywatnych przedsiębiorstw** (gospodarstwa rolne, rybackie, usługowe) związanych z ochroną, promocją, edukacją i udostępnianiem turystycznym walorów przyrodniczych na obszarach sieci.

Rolnik, uwzględniając w sposobie gospodarowania wymagania ochrony przyrody, może liczyć na wsparcie finansowe. Odpowiednie przepisy umożliwiające rekompensaty oraz dopłaty do działań realizowanych na terenach obszarów Natura 2000 zostały przewidziane w **Europejskim Funduszu Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich** (EFRROW), o którym mowa w rozporządzeniu Rady nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. L 227 z 21.10.2005 r., str. 1-40).

Zgodnie z zatwierdzonym 7 września 2007 r. przez Komisję Europejską Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007-2013, w osi II w ramach programu rolnośrodowiskowego dla rolników, którzy posiadają trwałe użytki zielone na obszarze Natura 2000, przewiduje się pakiet 5: Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000. Realizacja tego pakietu wiąże się z podwyższoną płatnością w stosunku do innych terenów. Jako przykład niech posłużą przewidziane w pakiecie dopłaty za koszenie łąk na terenie ostoi Natura 2000, na których występują cenne gatunki ptaków, które mogą wynosić nawet do 1370 zł/ha. Na realizację programów rolnośrodowiskowych przewiduje się około 2,3 mld euro. Ponadto na funkcjonowanie sieci Natura 2000 oraz jej ochronę przewidziano również środki finansowe m.in. w takich funduszach, jak:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)**, gdzie w ramach Programu Operacyjnego "Infrastruktura i środowisko" na lata 2007-2013 wydzielona została oś V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych, w ramach której wyróżniono cztery działania: wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej, zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych, opracowanie planów ochrony obszarów chronionych oraz kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej. Na oś V przewidziano około 106 mln euro;

- **Europejski Fundusz Rybacki (EFR)**, gdzie w ramach osi II: Akwakultura, rybołówstwo śródlądowe, przetwórstwo i rynek rybny (działanie 2.1.2: Wsparcie na rzecz środowiska wodnego) hodowcy ryb bądź użytkownicy obwodów rybackich mogą uzyskać rekompensatę z tytułu prowadzenia działalności hodowlanej w sposób zgodny z wymogami wynikającymi z wyznaczenia obszaru Natura 2000;

- **regionalne programy operacyjne**, w których uwzględniono promowanie różnorodności biologicznej i ochrony przyrody, w tym Naturę 2000, na których realizację przewidziano kwotę 45 mln euro. Na pozostałe działania, jak: Promocja walorów przyrodniczych, Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego, mające znaczenie dla udostępniania obszarów Natura 2000, zarezerwowano kwotę ok. 65 mln euro.

System rekompensat dla właścicieli gruntów położonych na terenie obszarów Natura 2000 przewidują również **zapisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody**. W art. 36 ustawy zapisano, że jeżeli prowadzona działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka wymaga dostosowania do wymogów ochrony obszarów Natura 2000, na których nie mają zastosowania programy wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, wojewoda może zawrzeć umowę z właścicielem lub posiadaczem obszaru, z wyjątkiem zarządców nieruchomości Skarbu Państwa, która zawiera wykaz niezbędnych działań, sposoby i terminy ich wykonania oraz warunki i terminy rozliczenia należności za wykonane czynności, a także wartość rekompensaty za utracone dochody wynikające z wprowadzonych ograniczeń.

Tabela 5.2 Rodzaje działalności gospodarczej proponowane na obszarach Natury 2000

Działania gospodarcze w obrębie Natura 2000	
Zrównoważone wykorzystanie zasobów siedlisk i gatunków, produkcja oraz przetwórstwo	1. Produkcja w obrębie Natura 2000 – Uprawa roślin: zielarskich, roślin miododajnych, lokalnych odmian roślin uprawnych, tradycyjnych odmian drzew owocowych – Chów i hodowla zwierząt: lokalnych ras zwierząt gospodarskich, zwierząt zwyczajowo pozyskiwanych ze stanu dzikiego, pszczelarstwo, wypas kontrolowany, akwakultura, reintrodukcja – Zbiór surowców leśnych (owoce, orzechy, ziół, grzyby, nasiona drzew) 2. Przetwórstwo i sprzedaż żywności produkowanej na bazie: – rolnictwa ekologicznego, integrowanego – lokalnych odmian roślin uprawnych – tradycyjnych sadów drzew owocowych – lokalnych ras zwierząt gospodarskich – pszczelarstwa – ryb z ekstensywnych stawów zagospodarowanych dla ochrony różnorodności biologicznej – produkcji ziół 3. Produkcja i sprzedaż wyrobów z surowców naturalnych: – Produkcja opakowań ekologicznych z surowców naturalnych – papierowych, włókien, drewnianych, opakowań wyplatanych – Pokrycia dachowe (strzechy, gont) – Ogrodzenia drewniane – Drobna infrastruktura turystyczna
Usługi - realizacja zadań na rzecz ochrony	1. Usługi wspierające rolnictwo – Koszenie trudnych łąk i zbiór siana – Usuwanie zadrzewień i zakrzaczeń – Wynajem maszyn i urządzeń rolniczych – Utylizacja biomasy – Produkcja nawozów naturalnych – Obsługa systemów gospodarowania woda – Zwalczanie kłusownictwa – Ochrona stad przed drapieżnikami, – Tworzenie wodopojów dla zwierząt 2. Usługi wspomagające gospodarkę leśną: – Usuwanie gatunków niepożądanych obcych, gatunków konkurujących – Usuwanie szkód poklęskowych – Odnowienia gruntów leśnych – Przebudowa drzewostanów – Wykonawstwo nietypowych prac leśnych – Produkcja nietypowego leśnego materiału szkółkarskiego (gatunków rzadkich) – Tradycyjna zrywka konna 3. Usługi wspierająca ochronę gatunków – Eliminacja obcych inwazyjnych gatunków roślin, gatunków zwierząt – Dokarmianie zwierzyny – Reintrodukcji gatunkami roślin i zwierząt, – Przenoszenie gatunków chronionych ze stanowisk niszczonych przez inwestycje – Produkcja i instalowanie budek lęgowych, – zabezpieczenia miejsc lęgowych 4. Działalność związana z odtwarzaniem siedlisk: – Rekultywacja zdegradowanych jezior, cieków wodnych – Rekultywacja gruntów zdegradowanych, wyrobisk surowców mineralnych – Rewitalizacja strefy brzegowej (wybrzeże morskie) – Przywracanie naturalnych reżimów rzek – Wypłycanie i profilowanie rowów melioracyjnych – Wykonywanie i czyszczenie i oczek wodnych (odtwarzania oczek wodnych, mokradeł, dla płazów) – Zakładanie stref buforowych – Zakładanie zadrzewień/zakrzewień śródpolnych i przydrożnych – Odtwarzanie (renaturyzowanie) łąk
Minimalizowanie negatywnego wpływu przedsięwzięć oraz kompensacja przyrodnicza	– Ekrany (drogi, linie kolejowe) – Ogrodzenia drewniane bezpieczne dla ptaków – Budowa i konserwacja przejścia dla zwierząt – Budowa i konserwacja obiektów pro-przyrodniczych, systemy melioracyjne – Wykonywanie drobnych urządzeń wodnych na cele ochrony przyrody (zastawki, przegrody, progi, zasypywanie rowów
Doradztwo	– Doradztwo w zakresie OOS

	– Doradztwo w zakresie dobrych praktyk na rzecz ochrony przyrody i środowiska – Doradztwo w zakresie pisania wniosków o środki na ochronę przyrody – Działalność na rzecz wspierania instytucji doradczych – Oprogramowanie komputerowe na rzecz ochrony przyrody
Turystyka i rekreacja	– Produkcja i sprzedaż wyrobów promocyjnych – Transport wodny – Obiekty zakwaterowania
Informacja i komunikacja	– Działalność wydawnicza – Organizacja akcji promocyjnych – Działalność w zakresie mediacji i negocjacji

Zagrożenia

- Niska świadomość ekologiczna i brak społecznej akceptacji Natura 2000
- Brak planów ochrony dla obszarów Natura 2000
- Brak wiedzy i słabe wykorzystanie istniejącej wiedzy
- Niewystarczające finansowanie zadań ochronnych
- Mała efektywność wdrażania systemu zachęt i przesuwanie środków na inne cele
- Niska efektywność egzekwowania standardów prawa w zakresie ochrony różnorodności biologicznej
- Niski popyt na dobra i usługi związane z różnorodnością biologiczną

Ochrona krajobrazu miast i wsi

Ochrona przyrody, krajobrazu i bioróżnorodności polega nie tylko na obejmowaniu ochroną obszarów cennych przyrodniczo. Ważnymi elementami krajobrazu miast i wsi jak również istotnymi fragmentami umożliwiającymi przetrwanie i przeżycie wielu organizmów w przekształconym przez człowieka środowisku zurbanizowanym są tereny zielone istniejące w otoczeniu obszarów użytkowanych gospodarczo lub siedliskowo. Parki, zieleńce, sady, aleje i zadrzewienia urozmaicają krajobraz miast i wsi, wprowadzają elementy harmonii i poprawiają warunki życiowe człowieka. Stanowią też ekosystemy zastępcze dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Od pewnego czasu obserwuje się zasiedlanie osiedli ludzkich przez gatunki zwierząt dotąd stroniące od człowieka. Istniejący system zieleni w terenach zurbanizowanych nie zapewnia dobrych warunków do rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców, jak również nie spełnia roli korytarzy ekologicznych i ostoi dla gatunków związanych z osiedlami ludzkimi.

Główne zagrożenia środowiska:

Decydującą rolę w ochronie i kształtowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego odgrywają obszary wiejskie. Do głównych zagrożeń wartości przyrodniczych i kulturowych na tych obszarach należą:

- Zaniedbywanie lub zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk, które przekształcają się w tereny zadrzewione.
- Nadmierna intensyfikacja gospodarki łąkarskiej lub pastwiskowej (wczesne terminy koszenia i wypasów, zwiększanie obsady zwierząt).
- Zmiany struktury agrarnej – powiększanie pól połączone z likwidowaniem cennych użytków przyrodniczych i z wprowadzaniem monokulturowych upraw na znacznych powierzchniach.
- Intensyfikacja gospodarki rolnej prowadząca do nasilenia się erozji gleb, zanieczyszczenia wód.
- Zanik lokalnych ras zwierząt gospodarskich i lokalnych odmian roślin uprawnych.
- Presja budowlana na tereny rolne.
- Niewystarczające instrumenty prawne chroniące ład przestrzenny i krajobraz
- Brak lub niewystarczające uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony krajobrazu kulturowego i przyrodniczego.
- Wprowadzanie obcych form architektury do zabytkowych układów przestrzennych, a zwłaszcza na terenach wiejskich.
- Brak w prawie budowlanym i ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym uregulowań prawnych sprzyjających kontynuacji architektury regionalnej.
- Niewystarczające i trudne do uzyskania środki finansowe na rewaloryzację zabytków.
- Eksploatacja powierzchniowa złóż w nowych lokalizacjach.

Kierunki działań

1. **Ochrona naturalnej różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych.**
2. **Tworzenie nowych pasm zadrzewień wzdłuż potoków i cieków wodnych.**
3. **Utrzymywanie w dobrej kondycji oraz tworzenie nowych skupisk roślinności śródpolnej i przydrożnej.**
4. **Ochrona zabytkowych parków wiejskich wraz z obiektami budowlanymi znajdującymi się na ich terenie.**
5. **Utrzymywanie układów zielenie parkowej w zabytkowych parkach podworskich oraz drzewostanu o cechach pomnikowych.**
6. **Ochrona stanowisk roślin chronionych i lasów wodochronnych.**
7. **Dbałość o przestrzeganie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych na obszarach użytkowanych rolniczo.**
8. **Prowadzenie działań zachowujących trwałe użytki zielone, zadrzewienia śródpolne, oczka wodne, tereny podmokłe, miedze i mozaikowaty układ pól.**
9. **Rekultywacja obszarów zdegradowanych oraz ich nowoczesne zagospodarowanie (np. rekultywacja zagłębień poeksploatacyjnych**

w kierunku leśnym lub rolnym, wypełnianie materiałami mineralnymi np. gruzem lub gruntami pochodzącymi z wykopów – z bezwzględnym zakazem składowania odpadów komunalnych i przemysłowych).

10. Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej oraz doskonalenie systemu obszarów chronionych poprzez zachowanie, odtworzenie i wzbogacanie zasobów przyrody.

5.1.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.1 Ochrona przyrody i krajobrazu						
1.	Utworzenie użytku ekologicznego w dawnej żwirowni koło drogi z Łętowni do Krzywdy	UMiG	2010	2013	b.d.	środki własne
2.	Zakup sadzonek do nasadzeń rekompensacyjnych	UMiG	2010		26 000,00	GFOŚiGW
3.	Utrzymanie zieleni w miastach i gminach - wydatki bieżące	UMiG	2010		130 000,00	środki własne

5.2 Ochrona lasów

Główny cel strategiczny

Zachowanie i zwiększanie istniejących zasobów leśnych.

5.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) Wzrost różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych,
2) Poprawa stanu zdrowotnego lasów.

Lasy i grunty leśne, których obszar wynosi 5 037,7 ha (stan na koniec 2008 r., wg danych SP), stanowią 35% powierzchni miasta i gminy Nowa Sarzyna, w tym lasy zajmują 34,5%. W większości są to lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Leżajsk. Nadleśnictwo czynią wysiłki w celu poprawy stanu środowiska leśnego w tym:

- prace glebowo-siedliskowe, na podstawie których zostanie przeprowadzona nowoczesna inwentaryzacja urządzeniowa badająca stan lasu i stopień zgodności biocenozy z biotopem,
- budowę zbiorników małej retencji dzięki czemu nastąpi podniesienie wody gruntowej zgodnie z siedliskowym typem lasu i ograniczenie procesów erozyjnych,
- przebudowę litych drzewostanów sosnowych występujących na żyźniejszych siedliskach na drzewostany mieszane,
- udoskonaloną ogniskowo-kompleksową metodę biologicznej ochrony lasu poprzez wprowadzenie punktowego urozmaicenia struktury sztucznych ekosystemów,
- zakładanie stref ekotonowych w celu utworzenia strefy przejściowej, łagodzącej skutki wzajemnego oddziaływania na granicy las-pole.

Zasady przeznaczania gruntów rolnych do zalesienia reguluje ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. *o zmianie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska*[6]. Należy wprowadzać dolesienia i zwiększać lesistości istniejących kompleksów leśnych w obszarach rolnych o najniższej wartości rolniczej. Zasadne są zalesienia ze względów ekologicznych: poprawa struktury gatunkowej, funkcje ochronne, powiązania kompleksów, ograniczające uciążliwe oddziaływania. Zalesienia w obszarach łąk śródpolnych i nieużytków stanowiących bazę dla różnorodności biologicznej nie są wskazane. Celowe jest stopniowe nadawanie statusów ochronnych lasom w korytarzach ekologicznych gminy.

Grunty przeznaczone do zalesiania określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Obowiązek zalesiania gruntów ciąży na nadleśniczych w odniesieniu do gruntów w zarządzie Lasów Państwowych i właścicielach lub użytkownikach wieczystych – w odniesieniu do innych gruntów. Prywatni właściciele gruntów mogą uzyskać pomoc finansową w przypadku zalesiania gruntów wyłączonych z produkcji rolnej. Środki pochodzić mogą z dwu źródeł:

1) w ramach ustawy z dnia 18 czerwca 2004 r. *o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz ustawy o płatnościach bezpośrednich do gruntów rolnych*. Płatność na zalesienie jest udzielana producentowi rolnemu, który został wpisany do ewidencji producentów, zobowiązał się do zalesienia działek, na których do dnia złożenia wniosku była prowadzona działalność rolnicza oraz zobowiązał się do pielęgnacji i ochrony założonej

uprawy leśnej zgodnie z planem zalesienia. Płatność jest udzielana do działek rolnych:
- użytkowanych jako grunty orne, trwałe użytki zielone albo sady;
- które zostały przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego do zalesienia lub właściciel uzyskał zaświadczenie, że zalesienie ich nie jest sprzeczne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;
- stanowiących własność producenta rolnego;
- powierzchni co najmniej 0,30 ha i szerokości nie mniejszej, niż 20 m;
- które spełniają wymogi określone przepisami o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności,

2) ze środków Lasów Państwowych (z Funduszu Leśnego) w ramach realizacji postanowień art. 58. *Ustawy o lasach* z dnia 28 września 1991 r. (Dz.U. Nr 101 poz. 444, z późn. zm.), zgodnie z którą na zalesienie gruntu rolnego dowolnej klasy bonitacji i bez ograniczeń co do wielkości powierzchni, właściciel może otrzymać bezpłatnie sadzonki. Ponieważ na ten cel przeznaczane są jedynie te środki Funduszu Leśnego, które pochodzą z wyłączenia z produkcji lub przedwczesnego wyrębu lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa, wysokość ich jest ograniczona, a więc ogranicza to powierzchnię objętą tą formą wspomagania. Dodatkowo pomoc ta jest stymulowana zapisami w planach przestrzennego zagospodarowania, Strategią Rozwoju Województwa i priorytetami wynikającymi z realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez UMiG (Uproszczony Plan Urządzenia Lasu Miasta i Gminy Nowa Sarzyna) dotyczącymi użytkowania lasów gminnych użytki rębne zajmują łącznie 31,61 ha, natomiast przedrębne 96,74 ha. Gospodarka leśna w lasach gminnych na lata 2009 – 2018 obejmuje również:
1. odnowienia: 11,88 ha
2. dolesienia: 1,93 ha
3. podsadzenia: 0,26 ha
4. poprawki: 1,27 ha
5. uzupełnienia: 0,76 ha
6. melioracje agrotechniczne: 48,89 ha
7. pielęgnacje upraw i młodników: 57,40 ha
8. zalesienia: 32,79 ha

Kierunki działań
1. **Lokalizacja zalesień i zadrzewień w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.**
2. **Systematyczne zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo.**
3. **Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkody przemysłowe, degradacja).**
4. **Zwiększenie różnorodności gatunkowej lasów i bieżąca ochrona istniejących kompleksów leśnych.**
5. **Edukacja ekologiczna w zakresie wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych (zwiększenie różnorodności gatunkowej szczególnie w nasadzeniach porolnych).**
6. **Przebudowa lasów w kierunku zgodnym z siedliskiem.**
7. **Zwiększanie naturalnej i właściwej dla siedliska bioróżnorodności uwzględniając ekotony np.: drogi leśne, okrajki, polany, łąki śródleśne, tereny wyłączone z produkcji.**

5.2.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.2 Ochrona lasów						
1.	Gospodarka leśna - wydatki bieżące	UMiG	2010		26.000	środki własne

5.3 Ochrona gleb i powierzchni ziemi

Główny cel strategiczny

Właściwe użytkowanie istniejących zasobów glebowych.

5.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe
1) Ochrona gleb na terenie gminy,
2) Rekultywacja gleb zdegradowanych.

Gleba powinna podlegać szczególnej ochronie, ponieważ jej skład mineralny w praktyce uważa się za nieodnawialny. Działalność rolnicza i przemysłowa na obszarze gminy spowodowała częściową degradację gleb i daleko idące zmiany, zwłaszcza w zakresie odczynu i stosunków wodnych w glebach. Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, powinno polegać na:
- zagospodarowaniu gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej,

- lepszym dostosowaniu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji.

Główne zagrożenia:
- Zły stan utrzymania systemu melioracji podstawowej i szczegółowej,
- Zanieczyszczenie gleb wywołane obecnością "dzikich wysypisk",
- Zanieczyszczenie wzdłuż dróg o dużym natężeniu ruchu pojazdów,
- Zanieczyszczenia gleb związane z intensywną gospodarką rolną,
- Zagrożenie erozją wietrzną i wodną,
- Zanieczyszczenia chemiczne ze źródeł przemysłowych.

Do potencjalnych punktowych źródeł zanieczyszczeń związkami ropopochodnymi należą bazy i stacje paliw płynnych. Na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna znajdują się dwie **stacje paliw**:
- Stacja Paliw „NANI" s.j. w Sarzynie Nr 609 A, 37-310 Nowa Sarzyna,
- Stacja Paliw w Nowej Sarzynie, ul. Kwiatkowskiego, 37-310 Nowa Sarzyna

Ochrona gleb użytkowanych rolniczo

Istotnym kierunkiem działań w ramach ochrony gleb powinno być wdrażanie i upowszechnianie **Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR)**. Znaczącej poprawie ulegnie świadomość ekologiczna mieszkańców, co wiązać się będzie ze zmniejszeniem ilości dzikich wysypisk, wypalania łąk i ściernisk, wprowadzania ścieków do gruntów, wyrzucania odpadów. Stopniowo odstępować się będzie od bezściółkowej hodowli bydła, propagując hodowlę ściółkową, dostarczającą obornika, ważnego składnika strukturotwórczego gleby. Preferowane będzie:
- wprowadzanie racjonalnego nawożenia, uwzględniającego konieczność przeciwdziałania stratom materii organicznej gleb przez możliwe szerokie zastosowanie obornika i humusotwórczych upraw,
- wprowadzanie urozmaiconych płodozmianów, poplonów i międzyplonów,
- stosowanie maszyn nie powodujących nadmiernego ugniatania i wytwarzania tzw. „podeszwy glebowej", która zmienia niekorzystnie właściwości gleb i przyspiesza odpływ wody oraz substancji biogennych z pól uprawnych.

Przeciwdziałanie erozji

Polityka ochrony gleb będzie również uwzględniać działania zapobiegające procesom erozji. Obserwowane jest częste wycinanie przydrożnych drzew oraz wzdłuż cieków wodnych bez jednoczesnego sadzenia nowych drzew. Wycinanie drzew ma uzasadnienie w przypadku drzew starych i spróchniałych powodujących zagrożenie na drogach, ale wówczas należy je zastąpić nasadzeniami w odpowiednich miejscach. Brak drzew i zadrzewień śródpolnych powoduje ułatwienie cyrkulacji powietrza zwiększając siłę i prędkość wiatru, co powoduje wzrost erozji wietrznej. Erozja wietrzna jest zatem typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne będzie stosowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz podobnie, jak przy zapobieganiu erozji wodnej stałe utrzymanie gleby pod pokrywą roślinną. Również koncepcja rolnictwa ekologicznego obejmuje szereg działań w zakresie kształtowania struktury krajobrazu rolniczego, w tym zwłaszcza tworzenie barier biogeochemicznych przeciwdziałających procesom erozji wietrznej i wodnej, wzmagających retencję i stymulujących małe obiegi wody w agrosystemach, jak również eliminujących zanieczyszczenia chemiczne z wód gruntowych oraz wzbogacających zasoby biologiczne obszarów rolniczych. Grunty wyłączone z użytkowania rolniczego i gleby zdegradowane na obszarach rolniczych będą zalesiane lub zagospodarowywane poprzez przeznaczenie ich na plantacje choinek, szkółki roślin ozdobnych, itp.

Rekultywacja gleb zdegradowanych

Odpowiedzialność za zanieczyszczone grunty (gleba i ziemia) reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. **Prawo ochrony środowiska**[7], gdzie zgodnie z:
1. **art. 7**: kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia; oraz kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu;
2. **art. 7a**: do bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku i do szkody w środowisku stosuje się przepisy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie[8];
3. **art. 109**: w zakresie obowiązków **Starosty** leży prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi. Oceny jakości gleby i ziemi oraz obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska;
4. **art. 110a**: **Starosta** prowadzi obserwację terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także rejestr zawierający informacje o tych terenach.

Zgodnie z ustawą z dnia 13 kwietnia 2007 r. **o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie**[7]:
1. **art. 6 ust 11 pkt c)**: do szkód w środowisku zalicza **zanieczyszczenie gleby lub ziemi**, (w tym w szczególności zanieczyszczenie mogące stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi), jako negatywną, mierzalną zmianę stanu lub funkcji elementów przyrodniczych, ocenioną w stosunku do stanu początkowego, która została spowodowana w powierzchni ziemi przez działalność prowadzoną przez podmiot korzystający ze środowiska;
2. **art. 9**: W przypadku wystąpienia szkody w środowisku podmiot korzystający ze środowiska jest obowiązany podjęcia działań w celu ograniczenia szkody w środowisku, zapobieżenia kolejnym szkodom i negatywnym skutkom dla zdrowia ludzi lub dalszemu osłabieniu funkcji elementów przyrodniczych,

w tym natychmiastowego skontrolowania, powstrzymania, usunięcia lub ograniczenia w inny sposób zanieczyszczeń lub innych szkodliwych czynników; oraz do podjęcia działań naprawczych;

3. **art. 7**: Organem ochrony środowiska właściwym w sprawach odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku jest **regionalny dyrektor ochrony środowiska**;
4. **art. 12**: Jeżeli zanieczyszczenie gleby lub ziemi zostały spowodowane przez więcej niż jeden podmiot korzystający ze środowiska, albo za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi (jeżeli nie dokonał on zgłoszenia o bezpośrednim zagrożeniu lub fakcie zanieczyszczenia niezwłocznie po uzyskaniu wiedzy), odpowiedzialność tych podmiotów za podejmowanie działań zapobiegawczych i naprawczych jest solidarna;
5. **art. 16**: Organ ochrony środowiska podejmuje działania zapobiegawcze lub naprawcze, jeżeli podmiot korzystający ze środowiska nie może zostać zidentyfikowany lub nie można wszcząć wobec niego postępowania egzekucyjnego, lub egzekucja okazała się bezskuteczna; oraz z uwagi na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku jest konieczne natychmiastowe podjęcie tych działań.

Zgodnie z art. 28a ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. **o Inspekcji Ochrony Środowiska**[9] Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi w formie elektronicznej **rejestr** bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku w formie elektronicznej.

Kierunki działań

1. **Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.**
2. **Ochrona gleb przed zanieczyszczeniem i degradacją.**
3. **Rekultywacja gleb zdegradowanych.**

5.3.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
5.3 Ochrona gleb i powierzchni ziemi						
1.	Sprzątanie gminy – zapobieganie powstawaniu dzikich wysypisk	UMiG	2010		60 000,00	GFOŚiGW
2.	Rekultywacja dzikich wysypisk na terenie gminy	UMiG	2010		34 000,00	GFOŚiGW
3.	Badanie gleb w ramach monitoringu środowiska i rolniczej przestrzeni produkcyjnej	UMiG	2010		2 000,00	GFOŚiGW
4.	Kontrola zakładów przemysłowych oraz stacji paliw pod kątem ochrony gleb przed zanieczyszczeniem	UMiG	okresowo		b.d.	środki własne

5.3.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności	
Rekultywacja		
Rekultywacja terenów zdegradowanych: - na cele środowiskowe – **maksymalna wartość projektu –**	PO Infrastruktura i Środowisko Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczej i ochrona brzegów	PO „Ryby" 2007-2013 W ramach PO „Ryby" 2007-2013 wsparcie finansowe przewidziane jest na operacje dotyczące budowy lub

do 20 mln PLN, - na cele inne niż środowiskowe – **bez ograniczeń kwotowych.**	morskich. - rekultywacja terenów powojskowych oraz zdegradowanych przez przemysł i górnictwo (włącznie z działaniami udostępniającymi tereny do rekultywacji – usuwanie min, zanieczyszczeń ropopochodnych i chemicznych), - zabezpieczenie oraz stabilizacja osuwisk, - modernizacja i budowa umocnień brzegowych. **Minimalna wartość projektu – 20 mln PLN**	instalacji urządzeń stałych lub ruchomych, związanych m. in. z rekultywacją wód śródlądowych, w tym terenów tarła i tras migracyjnych gatunków migrujących, poprzez przywrócenie drożności wodom śródlądowym.”
Nadzwyczajne zagrożenia środowiska i monitoring jego stanu		
Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom ze środków EFRR – projekty **do 4 mln PLN** Monitoring środowiskowy **Wartość projektu poniżej 4 mln PLN**	PO Infrastruktura i Środowisko Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom. - budowanie i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt, - zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii np. samochody ratownictwa chemicznego, ratownictwa ekologicznego, samochody ratowniczo - gaśnicze, pompy, łodzie, sprzęt zaplecza socjalnego dla ewakuowanych, nośniki kontenerów z innym sprzętem specjalistycznym, - wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo-gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego, - realizacja przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi do analizowania zagrożeń poważnymi awariami. **Minimalna wartość projektu - 4 mln PLN** Monitoring środowiska: - wdrażanie nowych metod obserwacji i narzędzi wspomagających monitoring i ocenę stanu środowiska, - wzmocnienie infrastruktury informacyjnej w zakresie diagnozy stanu wód na potrzeby zrównoważonego gospodarowania wodami, - wzmocnienie systemu wytwarzania i udostępniania danych i informacji na potrzeby zarządzania jakością powietrza, - wzmocnienie systemu wytwarzania i	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych Projekty na obszarach leśnych dotkniętych klęską żywiołową bądź negatywnym oddziaływaniem czynników biotycznych (Schemat I) lub na obszarach leśnych nieuszkodzonych, na których istnieje zwiększone zagrożenie wystąpienia pożaru (obszary nadleśnictw zaliczone do I i II kategorii zagrożenia pożarowego - Schemat II) **Beneficjent:** Jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej - Nadleśnictwa Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe

	udostępniania danych i informacji na potrzeby zarządzania hałasem w środowisku, - wzmocnienie systemu wytwarzania i udostępniania danych i informacji na potrzeby ochrony przed polami elektromagnetycznymi. **Minimalna wartość projektu - 4 mln PLN**	

5.4 Ochrona zasobów kopalin

Główny cel strategiczny

Niekonfliktowe i racjonalne gospodarowanie surowcami mineralnymi.

Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) **Ochrona złóż kopalin,**
2) **Minimalizacja presji wywieranej na środowisko w procesie eksploatacji złóż,**
3) **Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.**

Wydobywanie kopalin wiąże się z powstawaniem szkód w środowisku. Całkowita likwidacja ich wpływu jest jednak niemożliwa. Wydobywanie kopalin systemem odkrywkowym powoduje degradację powierzchni terenu i praktycznie prace rekultywacyjne po zakończonej eksploatacji w niewielkim stopniu łagodzą przeobrażenia spowodowane wydobywaniem kopalin.

Ochronę złóż kopalin poprzez racjonalne gospodarowanie ich zasobami i kompleksowe wykorzystanie, w tym kopalin towarzyszących oraz regulacje dotyczące ochrony kopalin, zawarte są w ustawie Prawo geologiczne i górnicze[10] z dnia 4 luty 1994 r. Minister Środowiska, wojewodowie i starostowie odpowiedzialni są za kształtowanie polityki ochrony złóż kopalin i gospodarowanie zasobami surowców.

W przypadku złóż eksploatowanych systemem odkrywkowym istotne jest maksymalne wykorzystanie zasobów w granicach udokumentowania, a następnie skuteczna i właściwa, z punktu widzenia gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska rekultywacja wyrobiska. Obowiązki te głównie ciążą na użytkowniku złoża, natomiast rolą administracji publicznej jest określenie warunków prowadzenia eksploatacji, jej zakończenia i rozliczenia.

Kierunki działań

1. **Likwidacja i rekultywacja nielegalnych wyrobisk.**
2. **Ograniczenie negatywnego oddziaływania eksploatacji surowców.**
3. **Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.**
4. **Zapobieganie powstawaniu dzikich wyrobisk.**

5.4.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

Na najbliższe lata nie przewidziano szczegółowych zadań do zrealizowania w tym rozdziale.

6. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE

Jakość środowiska jest jednym z istotnych czynników decydujących o zdrowiu człowieka. Zasady prozdrowotnej polityki ekologicznej uwzględniającej związki środowiska ze zdrowiem wyrażone są w następujących dokumentach:

- „Europejskiej karcie środowiska i zdrowia", przyjętej podczas Pierwszej Europejskiej Konferencji nt. „Środowisko i Zdrowie" we Frankfurcie n. Menem w 1989 roku,
- Deklaracji Drugiej Europejskiej Konferencji Ministrów Środowiska i Zdrowia w Helsinkach w 1994 roku, w której Polska wyraziła potrzebę i gotowość ustanowienia i realizacji narodowego projektu zdrowia środowiskowego,
- Konstytucji Rzeczpospolitej Polskiej, która w art. 68 ust.4 zobowiązuje władze publiczne do zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.
- Programie Działań UE w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001 – 2010, gdzie wśród czterech priorytetowych obszarów działań wymienione jest „Środowisko i zdrowie". Cel strategiczny sformułowano jako „osiągnięcie takiej jakości środowiska, w którym poziomy zanieczyszczeń spowodowanych przez człowieka nie prowadzą do znaczącego wpływu na zdrowie człowieka lub jego zagrożenia".

Do najważniejszych elementów środowiska mających wpływ na zdrowie należą:
1. wody,
2. powietrze atmosferyczne,
3. gleby.

Wśród uciążliwości środowiskowych należy wymienić:
4. hałas,
5. odpady komunalne i przemysłowe.

Większość unijnych standardów, którym Polska musi sprostać w Unii Europejskiej, dotyczy jakości środowiska. Zadania z tego zakresu należą do najistotniejszych i najbardziej kosztownych, ponieważ obejmują tak ważne dziedziny jak ochrona zasobów wodnych, ochrona powietrza atmosferycznego, gospodarowanie odpadami. Do nich odnosi się również wiele przyjętych przez Polskę zobowiązań

międzynarodowych wynikających z podpisanych konwencji i protokołów do konwencji oraz ustaw i rozporządzeń przyjętych w ostatnich latach dostosowujących polskie prawo do wymogów UE.

6.1 Ochrona jakości i zasobów wód – gospodarka wodno–ściekowa

Główny cel strategiczny

Ochrona zasobów i jakości wód podziemnych i powierzchniowych

Zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z Traktatu Akcesyjnego i przyjętą przez Komisję Europejską interpretacją zapisów dyrektywy 91/271/EWG dotyczącą wyposażenia aglomeracji w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej wszystkie aglomeracje o RLM > 2000, wyznaczone zgodnie z definicją aglomeracji, powinny zostać wyposażone do 31 grudnia 2015 r. w oczyszczalnie o wydajności odpowiadającej ładunkowi zanieczyszczeń generowanemu przez aglomeracje i w zbiorcze systemy kanalizacyjne, zapewniające obsługę blisko 100% RLM aglomeracji. Pozostała część obszaru aglomeracji nie obsługiwana systemem kanalizacyjnym powinna mieć zapewnione odprowadzenie i oczyszczanie ścieków przy wykorzystaniu systemów indywidualnych.

Tabela 6.1 Charakterystyka aglomeracji Nowa Sarzyna, wg Projektu Aktualizacji KPOŚK z listopada 2009 r. [21].

l_d aglomeracji	nazwa aglomeracji	dorzecze	region wodny	gmina wiodąca w aglomeracji	gminy w aglomeracji	nr rozporządzenia wojewody ustanawiającego aglomerację	RLM aglomeracji zgodnie z rozporządzeniem ustanawiającym aglomerację	symbol grupy aglomeracji *
PLPK008	Nowa Sarzyna	Wisła	Region Górnej Wisły	Nowa Sarzyna	gmina Nowa Sarzyna	61/2006; 3/2007	66 928	1

* Symbol grupy aglomeracji (0,1,2,3):
0 - grupa aglomeracji o RLM 100 000,
1 - grupa aglomeracji o RLM w przedziale > 15 000, < 100 000,
2 - grupa aglomeracji o RLM w przedziale > 10 000, < 15 000,
3 - grupa aglomeracji o RLM w przedziale > 2 000, < 10 000.

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień ww. dyrektywy jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK), wprowadzony do polskiego systemu prawnego poprzez ustawę - Prawo wodne i przyjęty w dniu 16 grudnia 2003 r. KPOŚK określa zadania konieczne do realizacji zapisów Traktatu Akcesyjnego i zgodnie z ustawą powinien być okresowo aktualizowany. Aktualizacje KPOŚK stanowią z kolei podstawę do aktualizowania „Planu Implementacyjnego dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych". Ostatni Plan Implementacyjny został przekazany do Komisji Europejskiej w sierpniu 2005 r., a następnie uzupełniony w listopadzie 2006 r. Obecnie trwają prace prowadzone przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej nad drugą aktualizacją KPOŚK i po jej zatwierdzeniu przez Radę Ministrów wykorzystana zostanie do przygotowania aktualizacji Planu Implementacyjnego w roku 2010.

Jak wynika z wojewódzkiego sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2008 r. na terenie aglomeracji Nowa Sarzyna 73% mieszkańców objętych jest zorganizowanym systemem odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych. Z systemu kanalizacyjnego korzysta 47% mieszkańców, natomiast 27% obsługiwanych jest przez tabor asenizacyjny.

Poniższy rysunek przedstawia rozmieszczenie oczyszczalni ścieków objętych aktualizacją KPOŚK – 2008 oraz Programem wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji sanitarnej (na tle obszarów chronionych).

Rysunek 6.1 Rozmieszczenie oczyszczalni ścieków objętych aktualizacją KPOŚK – 2008 (na podstawie: [20]).

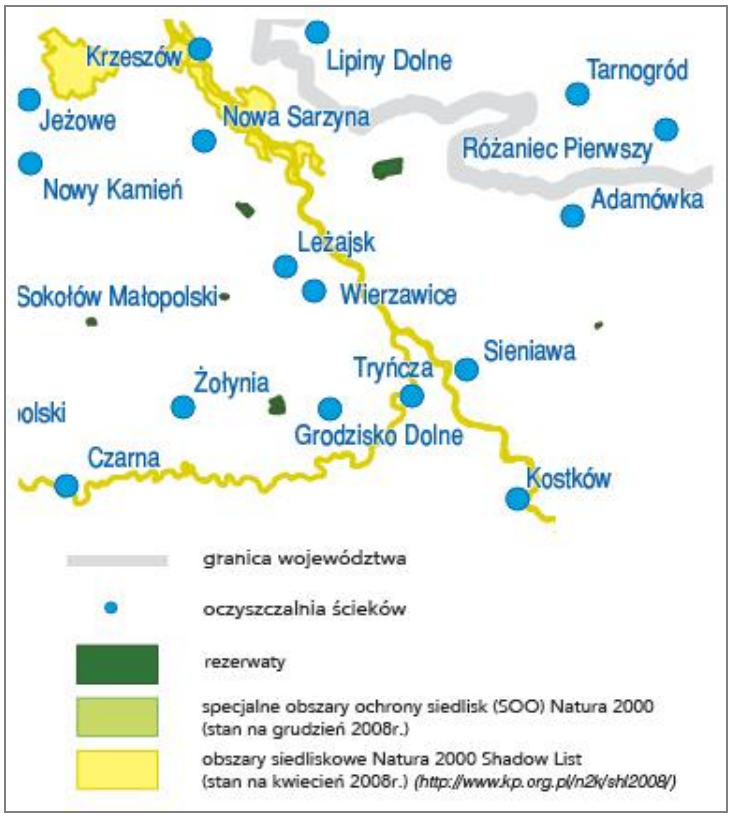

Tabela 6.2 Charakterystyka systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków w aglomeracji Nowa Sarzyna w latach 2006-2008, wg wojewódzkich sprawozdań z realizacji KPOŚK

Rok sprawozdawczy	nazwa aglomeracji	długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) w aglomeracji [km]		ilość ścieków komunalnych powstających w aglomeracji ogółem [tyś m^3/r]	ilość ścieków komunalnych odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni [tyś m3/r]	ilość oczyszczanych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku [tyś m^3/r]	średnie roczne wartości wskaźników w ściekach dopływających do oczyszczalni ścieków					średnie roczne wartości wskaźników w ściekach odpływających z oczyszczalni ścieków					ilość suchej masy osadów powstających na oczyszczalni Mg/rok
		ogółem	w tym sieci grawitacyjne				BZT_5, mgO_2/l	ChZT, mgO_2/l	zawiesina ogólna, mg/l	azot, mg/l	fosfor, mg/l	BZT_5, mgO_2/l	ChZT, mgO_2/l	zawiesina ogólna, mg/l	azot, mg/l	fosfor, mg/l	
2006	Nowa Sarzyna	182,1 (sic)	161,2 (sic)	794,2	602,6	602,6	127	359	117	14	4,7	1,6	38,3	5,2	6,5	1	409
2007	Nowa Sarzyna	133,2	116,2	548,0	370,0	375,5	137	466	210	26	3	2	46	11	11	1	240,0
2008	Nowa Sarzyna	133,7	116,4	548,0	374,0	379,0	134	463	238	25	6	2	37	9	5	1	359,0

Tabela 6.3 Charakterystyka systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków, wg Projektu Aktualizacji KPOŚK z listopada 2009 r.

aglomeracje - dane podstawowe	Systemy kanalizacji zbiorczej					Oczyszczalnie ścieków								Osady	Efekty ekologiczne		
	stan na 31.12. 2006 r.	Ogółem lata 2007-2015				Stan na 31.12.2006 r.				Planowane na 31.12.2015 r.							
nazwa aglomeracji	% RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej	% RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej 2015 r.	wskaźnik koncentracji dla przyrostu Mk 2007-2015 Mk/km	długość sieci planowana do budowy km	długość sieci planowana do modernizacji km	l_d oczyszczalni ścieków	przepustowość istniejącej oczyszczalni, m3/d	wydajność istniejącej oczyszczalni w RLM	rodzaj istniejącej oczyszczalni	Rodzaj planowanej oczyszczalni	rodzaj inwestycji	Przepustowość oczyszczalni, m3/d	Wydajność oczyszczalni w RLM	ilość suchej masy osadów powstających na oczyszczalniach 2015 r. kg s.m./d	Termin osiągnięcia efektu ekologicznego w zakresie oczyszczania ścieków	Termin osiągnięcia efektu ekologicznego w zakresie oczyszczania ścieków w aglomeracji	Termin osiągnięcia efektu ekologicznego w zakresie gospodarki osadowej
Nowa Sarzyna	92,0	100,0	120,00	44,4	0,0	PLPK0080	10 000	66 667	PUB1	PUB2	I	10 000	66 667	2 500,0	I	I	I

B – oczyszczalnia biologiczna spełniająca standardy odprowadzanych ścieków dla aglomeracji < 15 000 RLM
PUB1 – oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P) spełniające standardy oprowadzanych ścieków dla aglomeracji ≥ 100 000 RLM
PUB2 – oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P) spełniające standardy oprowadzanych ścieków dla aglomeracji ≥ 15 000 RLM< 100 000 RLM

I – istniejąca oczyszczalnia, która spełnia wymagania i nie wymaga inwestycji
BN – budowa nowej oczyszczalni
M – istniejąca oczyszczalnia, która spełnia wymagania ze względu na przepustowość lecz wymaga modernizacji ze względu na jakość odprowadzanych ścieków,

6.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1. **Ochrona zasobów wodnych miasta i gminy Nowa Sarzyna.**
2. **Poprawa czystości wód powierzchniowych sieci rzecznej na terenie gminy.**
3. **Zapewnienie wszystkim mieszkańcom powiatu dostawy i dostępu do wody pitnej o wysokiej jakości.**

Na jakość wód powierzchniowych wpływają lokalne i zewnętrzne (spoza granic gminy) źródła zagrożeń. Szczególną role odgrywają punktowe zrzuty zanieczyszczeń. Wśród nich największe znaczenie maja zrzuty ścieków (bytowych, gospodarczych i przemysłowych) nieoczyszczonych lub oczyszczonych niedostatecznie, skażenia wód niewłaściwą gospodarką rolną, niesprawnymi urządzeniami do gromadzenia ścieków, dzikimi i niewłaściwie użytkowanymi wysypiskami odpadów.

Mówiąc o jakości użytkowej wód powierzchniowych należy mieć na uwadze wykorzystywanie ich również do celów rekreacyjnych i bytowania ryb. W obecnym stanie, dla zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód konieczne jest podjęcie szeregu niezbędnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Na najbliższy okres planowana jest budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami do budynków oraz pięciu przepompowni ścieków wraz z zasilaniem energetycznym w miejscowości Jelna - Judaszówka oraz części miasta Nowa Sarzyna Osiedle – Janda. Zakres rzeczowy:

- Przepompownie ścieków wraz z zasilaniem energetycznym - 5 szt.
- Długość sieci kanalizacji sanitarnej tłocznej: - I 338,50 mb
- Długość sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej -12 047,20 mb
- Przyłącza do budynków mieszkalnych: 854 mb (109 szt.)

Planuje się również budowę sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami do budynków oraz czterech przepompowni ścieków wraz z zasilaniem energetycznym w miejscowości Łetownia -Gościniec. Zakres rzeczowy:

- Przepompownie ścieków wraz z zasilaniem energetycznym - 4 szt.
- Długość sieci kanalizacji sanitarnej tłocznej: - 2 635,0 mb
- Długość sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej - 9 766,0 mb
- Przyłącza do budynków mieszkalnych: mb 1075 (112 szt.)

Zaplanowane działania będą skutkowały poprawą czystości wód powierzchniowych oraz jakości wody ujmowanej do celów pitnych. Udostępnienie wody dobrej jakości mieszkańcom zależeć będzie od stanu technicznego istniejącej sieci wodociągowej i wydajności, jak też sprawności stacji uzdatniania wody.

Kierunki działań

1. **Poprawa jakości dostarczanej użytkownikom wody przeznaczonej do spożycia.**
2. **Racjonalizacja poboru wody oraz stymulacja odbiorców do jej oszczędzania.**
3. **Wspieranie działań podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą w przemyśle.**
4. **Minimalizacja strat wody na przesyle wody wodociągowej.**
5. **Modernizacja i ochrona stacji uzdatniania wody.**
6. **Wprowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania zasobami wodnymi.**
7. **Rozbudowa i modernizacja systemu odprowadzania ścieków.**
8. **Rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej.**
9. **Modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków.**
10. **Zintensyfikowanie kontroli miejsc nielegalnego odprowadzania ścieków do wód powierzchniowych i do ziemi.**
11. **Racjonalne dawkowanie i przestrzeganie agrometeorologicznych terminów stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin.**
12. **Działania na rzecz przyłączenia gospodarstw korzystających z szamb do zbiorczej sieci kanalizacji.**

6.1.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
6.1 Ochrona jakości i zasobów wód – gospodarka wodno–ściekowa						
1.	Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami do budynków i przebudową stacji SUW w miejscowości Łętownia	UMiG	2010		552 815,00	Środki własne, RPO

2.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami do budynków oraz czterech przepompowni ścieków wraz z zasilaniem energetycznym w miejscowości Łętownia - Gościniec	UMiG	2010-2011	5 956 428,00	Środki własne, PROW

6.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	**Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności**	
Gospodarka wodno-ściekowa		
Oczyszczanie ścieków, sieci kanalizacyjne oraz zaopatrzenie w wodę – projekty dotyczące aglomeracji nie większych niż 15 tys. RLM. Projekty w zakresie gospodarki ściekowej powinny dotyczyć aglomeracji uwzględnionych w KPOŚK lub we właściwych rozporządzeniach wojewodów. IZ RPO podejmuje decyzję, w którym z w/w dokumentów powinna być ujęta aglomeracja. Natomiast po wejściu w życie zaktualizowanego KPOŚK, wsparcie w ramach RPO może dotyczyć tylko aglomeracji uwzględnionych w zaktualizowanym KPOŚK. Zapis nie dotyczy projektów wyłonionych w konkursach, które rozpoczęły się przed dniem wejścia w życie zaktualizowanego KPOŚK. W przypadku projektów dot. kompleksowego uzbrajania terenów inwestycyjnych nie stosuje się kryterium aglomeracji Możliwe jest wsparcie projektów grupowych tzn. takich, które realizowane są dla kilku aglomeracji, z których każda jest nie większa niż 15 tys. RLM. Projekty dotyczące tylko zaopatrzenia w wodę mogą być realizowane w RPO oraz w PROW (brak wsparcia tego typu projektów w PO IŚ). Ponadto, do projektów dotyczących tylko zaopatrzenia w wodę kryterium aglomeracji nie ma zastosowania (zatem mogą być realizowane na terenie w ogóle nie objętym aglomeracją lub też na terenie aglomeracji o dowolnej wielkości). Pojęcie "aglomeracja", zgodnie z prawem wodnym, odnosi się do gospodarki ściekowej, a nie zaopatrzenia w wodę. **Lokalizacja** - demarkacja z PROW na podstawie kryterium z PROW	<u>PO Infrastruktura i Środowisko</u> Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach uwzględnionych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych o wielkości **powyżej 15 tys. RLM** : - budowa, rozbudowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej lub/i - budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych; Dodatkowo, w uzasadnionych przypadkach, w zakres projektu może zostać włączona budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę oraz budowa kanalizacji deszczowej (nie przewiduje się wspierania indywidualnych projektów dotyczących systemów zaopatrzenia w wodę lub budowy kanalizacji deszczowej). W przypadku projektów, w których występuje jeden beneficjent środków oraz projekt dotyczy kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej na danym obszarze, dopuszcza się włączenie do zakresu przedsięwzięcia zadań realizowanych w aglomeracjach o RLM od 2 tys. do 15 tys., pod warunkiem, że jedna z aglomeracji ma powyżej 15 tys. RLM W celu zapewnienia odpowiedniej demarkacji i komplementarności działań realizowanych w ramach Polityki Spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej, zapewniony zostanie system weryfikacji zakresu rzeczowego projektów ubiegających się o wsparcie w ramach PO IiŚ, których zadania kwalifikują się również do wsparcia w ramach PROW 2007-2013. Podstawą weryfikacji będzie oświadczenie Wnioskodawcy składane razem z wnioskiem o dofinansowanie w ramach PO IiŚ do instytucji wdrażającej PO IiŚ oraz zaświadczenie instytucji wdrażającej właściwej dla PROW przed	<u>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich</u> Podstawowe usługi dla ludności i gospodarki wiejskiej **Lokalizacja** Pomoc może być przyznana na projekty realizowane: - w miejscowościach należących do gminy wiejskiej, albo - w miejscowościach należących do gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast powyżej 5 tys. mieszkańców, albo · - w miejscowościach gminy miejskiej o liczbie mieszkańców mniejszej niż 5 tys. Projekty mogą obejmować jedną lub więcej miejscowości. Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach RPO. **Kryterium finansowe** - maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej gminie w okresie realizacji Programu dla gospodarki wodno-ściekowej nie może przekroczyć 4 mln PLN **Beneficjent** - gmina lub jednostka organizacyjna, dla której organizatorem jest j.s.t. wykonujące zadania określone w Zakresie pomocy.

(gminy wiejskie itp.) natomiast demarkacja z PO IŚ polegać będzie na wielkości aglomeracji (15 tys. RLM). **Demarkacja kwotowa**: - **na obszarach objętych interwencją PROW**: o projekty o wartości (kwocie) dofinansowania **powyżej 4 mln PLN** o projekty o wartości (kwocie) dofinansowania **poniżej 4 mln PLN** – tylko w przypadku gdy gmina nie może już korzystać ze wsparcia z PROW (np. gdy z PROW otrzymała wsparcie na 3,5 mln PLN, a kolejny projekt ma wartość przekraczającą pozostałą kwotę możliwą do wykorzystania w PROW). Weryfikacja na poziomie UM czy na dane przedsięwzięcie wnioskodawca nie otrzymał wsparcia/nie została zawarta z nim umowa w ramach PROW. - **na obszarach nie objętych interwencją PROW** – bez minimalnej wielkości wsparcia na gminę/wartości projektu.	podpisaniem umowy o dofinansowanie. Dodatkowym kryterium przyznania wsparcia będzie stopień przyczyniania się do realizacji Dyrektyw UE.	

6.2 Gospodarka odpadami

Szczegółowe informacje dotyczące stanu aktualnego jak i planowanych działań zawarte są w dokumencie: *Plan gospodarki odpadami dla miasta i gminy Nowa Sarzyna*.

6.3 Ochrona jakości powietrza atmosferycznego

Główny cel strategiczny

Poprawa i ochrona jakości powietrza, poprzez sukcesywną redukcja emisji substancji zanieczyszczających.

6.3.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1. **spełnienie wymagań ustawodawstwa UE w zakresie jakości powietrza.**
2. **sukcesywna redukcja emisji substancji zanieczyszczających powietrze, zwłaszcza emisji niskiej i komunikacyjnej.**

W krajach Unii Europejskiej kompleksową regulację w dziedzinie ochrony powietrza stanowi tzw. dyrektywa ramowa w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza w otoczeniu - 96/62/EC. Określa ona podstawowe ramy prawne, w tym ujednolicone metody i kryteria oceny jakości powietrza i jest uzupełniana licznymi pochodnymi aktami prawnymi. Z kolei celem zdefiniowanym w dokumencie "Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010" jest „poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza oraz uzyskanie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej".

W celu osiągnięcia poprawy obecnego stanu aerosanitarnego na obszarze gminy oraz dostosowania się do powyższych wymagań należy podjąć działania ukierunkowane na optymalizacja gospodarki cieplnej, **ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych** (realizacja celów i zadań przedstawionych w rozdziale 2.1 System transportowy) oraz **ograniczenie emisji przemysłowej ze źródeł technologicznych**. Za emisję ze źródeł przemysłowych odpowiadają cztery zakłady działające na terenie gminy, posiadające pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza.

Budownictwo wielorodzinne i użyteczności publicznej w mieście Nowa Sarzyna zaopatrywane jest w ciepło do celów grzewczych z Elektrociepłowni Nowa Sarzyna. Natomiast budynki jednorodzinne, tak w mieście jak i na terenach wiejskich, są zasilane z własnych źródeł ciepła jakimi są lokalne kotłownie gazowe lub węglowe. Docelowo system zaopatrzenia ludności gminy w ciepło, powinien być oparty o centralizację systemu ciepłowniczego, wykorzystanie lokalnych źródeł i zasobów paliw (w tym biopaliw) oraz szczególnie w miastach, podłączenie jak największej liczby mieszkańców do sieci ciepłowniczej lub do gazowej. Obecnie nieco ponad 60% mieszkańców gminy korzysta z sieci gazowej.

W celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń konieczna jest **termomodernizacja** obiektów i systemów zasilania cieplnego poszczególnych jednostek gminy. Działania takie pozwolą na zmniejszenie zużycia ciepła na ogrzewanie istniejących budynków. W ramach Mechanizmu Finansowego EOG/Norweskiego Mechanizmu Finansowego realizowana będzie termomodernizacja 11 budynków użyteczności publicznej na terenie Miasta i Gminy Nowa Sarzyna (szkoły w Nowej Sarzynie, Sarzynie, Woli Zarczyckiej, Łętowni, Tarnogórze, Wólce Łętowskiej, Przedszkola Nr 1 i nr 2 w Nowej Sarzynie, Woli Zarczyckiej i Łętowni oraz budynek Urzędu Miasta i Gminy).

W celu zmniejszenia **emisji niskiej** potrzebna jest również modernizacja kotłów, w których obecnie wykorzystuje się węgiel kamienny oraz koks. Ponadto zastępowanie paliw nieekologicznych paliwem ekologicznym, a na terenach wiejskich, gdzie względy ekonomiczne ograniczają rozwój gazyfikacji i sieci ciepłowniczej, wykorzystanie lokalnych zasobów energii odnawialnej. Poniżej wyszczególnione są najważniejsze kierunki działań dla osiągnięcia stawianych celów.

Kierunki działań

1. **Opracowanie i wdrożenie programu likwidacji niskiej emisji.**
2. **Sporządzenie koncepcji, a następnie programu modernizacji gminnej gospodarki cieplnej.**
3. **Likwidacja lokalnych kotłowni.**
4. **Termomodernizacja obiektów.**
5. **Systemowa konwersja palenisk domowych na rozwiązania bardziej ekologiczne.**
6. **Eliminacja węgla niskiej jakości, a docelowo zamiana węgla na bardziej ekologiczny czynnik grzewczy.**
7. **Sukcesywne podłączanie obiektów i zespołów zabudowy do centralnego systemu ciepłowniczego.**
8. **Opracowanie programu ocieplania budynków mieszkalnych oraz instalowania indywidualnych mierników poboru ciepła.**
9. **Budowa i modernizacja dróg.**
10. **Czysta produkcja w połączeniu z restrukturyzacją przemysłu.**
11. **Promocja działań związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.**
12. **Skrupulatne wypełnianie procedur administracyjnych obowiązujących w zakresie ochrony powietrza.**

6.3.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

Na najbliższe lata nie przewidziano zadań do realizacji w tym rozdziale.

6.4 Hałas

Główny cel strategiczny

Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców i środowiska

6.4.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) **Zmniejszenie uciążliwości hałasu, zwłaszcza na terenach zabudowanych,**
2) **Ochrona przed hałasem komunikacyjnym,**
3) **Uzyskanie dobrej jakości klimatu akustycznego w gminie.**

Celem ograniczenia natężenia ruchu na drogach należy podjąć praktycznie identyczne działania jak dla zmniejszenia emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza ze źródeł komunikacji liniowej. Stąd budowa obwodnic, modernizacja dróg zwiększenie udziału transportu rowerowego i zbiorowego. Ponadto, w określonych sytuacjach, konieczna jest budowa ekranów akustycznych nie tylko przy istniejących drogach ale również przy projektowanych. Pomocne w tym względzie będą wytyczne co do sporządzania programów operacyjnych w zakresie budowy ekranów akustycznych oraz wymiana okien na dźwiękoszczelne w najbardziej newralgicznych punktach (zwłaszcza w zwartej zabudowie miejskiej).

Problem zagrożenia emisją hałasu należy integrować z aspektami planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ochrona przed hałasem przemysłowym

Eksploatacja instalacji nie powinna powodować przekroczenia standardów jakości środowiska i dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku poza teren, do którego prowadzący instalację ma tytuł prawny. Eksploatacja instalacji powodująca emisję hałasu do środowiska jest dozwolona po uzyskaniu pozwolenia, jeżeli jest ono wymagane. Wymóg uzyskania pozwolenia na emitowanie hałasu występuje wówczas, gdy hałas w środowisku przekracza dopuszczalne normy obowiązujące na danym terenie. Za emisję hałasu do środowiska nie ponosi się opłat. Natomiast za przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu określonych w pozwoleniach na emitowanie hałasu do środowiska i obowiązujących nadal decyzjach o dopuszczalnym poziomie hałasu przenikającego do środowiska - wojewódzki inspektor ochrony środowiska wymierza w drodze decyzji administracyjnej kary pieniężne. Ponadto na podmiocie prowadzącym działalność gospodarczą spoczywa odpowiedzialność za ochronę środowiska. Jest to odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna.

Ochrona przed hałasem drogowym

Pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska nie jest wymagane, gdy hałas powstaje w związku z eksploatacją dróg. Jednak przestrzeganie wymagań ochrony środowiska związanych z eksploatacją dróg, spoczywa na zarządzającym tymi obiektami. Zarządzający drogą zobowiązany jest do prowadzenia działań, powodujących ograniczenia ponadnormatywnych emisji hałasu do środowiska wynikających z eksploatacji drogi. Od dnia 01.01.2004r. zarządzający drogą ma obowiązek wykonywania okresowych pomiarów poziomów hałasu w środowisku wprowadzanych w związku z jej eksploatacją (Dz. U. Nr 35, poz. 308). Zarządzający

drogą jest zobowiązany do ciągłych pomiarów poziomu hałasu w przypadku eksploatacji obiektów, których cechy wskazują na możliwość wprowadzania do środowiska hałasu w jego znacznych ilościach. Wyniki pomiarów oraz terminy ich przekazywania właściwym organom zostały określone w drodze rozporządzenia (Dz.U. Nr 18, poz.164).

W związku z eksploatacją dróg ochronę przed hałasem komunikacyjnym zapewnia się przez odpowiedni dobór konstrukcji arterii oraz wprowadzenie urbanistycznych i architektonicznych środków ochrony przeciwdźwiękowej. Do działań, które w znacznym stopni ograniczają emisję hałasu komunikacyjnego należą odpowiednie konstrukcje nawierzchni. Rozwiązania takie zyskały miano "nawierzchni cichych". Są to nawierzchnie wielowarstwowe ze specjalnym doborem materiałów i warstw. Zastosowanie cichych nawierzchni musi być połączone z odpowiednią prędkością pojazdów i jest stosowane w terenie zabudowanym przy prędkościach do 70 km/h. Zastosowanie cichych asfaltów zmniejsza emisję hałasu o około 5 dB. Asfalty porowate stosuje się na drogach, na których pojazdy poruszają się z prędkością powyżej 70 km/h powodując zmniejszenie emisji hałasu. Dlatego niezbędne jest zwrócenie uwagi na to, jaki rodzaj asfaltu będziemy stosować przy modernizacji danej drogi.

Istotnym elementem zmniejszającym emisję hałasu jest ograniczenie prędkości. Do urbanistycznych i organizacyjnych rozwiązań zmniejszenia hałasu komunikacyjnego należy budowa obwodnic. Wysoką emisją hałasu charakteryzuje się ciężki ruch tranzytowy. Skierowanie ciężkiego tranzytu na obwodnicę potrafi niejednokrotnie odciążyć układ komunikacyjny miast, powodując znaczną poprawę stanu klimatu akustycznego wzdłuż dotychczasowych szlaków komunikacyjnych.

Do najczęstszej stosowanej metody ochrony przed hałasem przy trasach komunikacyjnych należy stosowanie ekranów akustycznych. W miejscach, gdzie poziom hałasu jest zbyt wysoki i nie można zastosować skutecznych działań ochronnych przed hałasem, jedyną skuteczną metodą jest zastosowanie okien dźwiękoizolacyjnych. Ponadto organy administracyjne przy pozwoleniach na budowę obiektów mieszkalnych powinny uwzględniać odległości budynków od dróg już istniejących oraz dróg planowanych.

Ochrona przed hałasem kolejowym

Usytuowana wzdłuż linii kolejowych zabudowa mieszkalna narażona jest na hałas pochodzący od przejeżdżających składów. Ustawa Prawo ochrony środowiska stanowi, że eksploatacja linii kolejowych nie może powodować przekroczenia standardów jakości środowiska w zakresie emisji hałasu, a emisja hałasu nie może spowodować przekroczenia standardów jakości środowiska poza terenem, do którego zarządzający tym obiektem ma tytuł prawny. Jedynie w sytuacji, gdy w związku z eksploatacją linii kolejowej utworzono obszar ograniczonego użytkowania - wówczas eksploatacja tego obiektu w kontekście przekroczenia standardów jakości środowiska jest oceniana poza tym obszarem, a właściciel linii kolejowej jest zobowiązany do działań, które ograniczą emisję hałasu do środowiska.

Od dnia 01.01.2004 r. zarządzający linią kolejową jest zobowiązany do okresowych pomiarów poziomów hałasu w środowisku wprowadzanych w związku z jej eksploatacją (Dz. U. Nr 35, poz. 308). W przypadku przebudowy linii kolejowej zmieniającej w istotny sposób jej warunki użytkowania konieczne jest, aby zarządzający linią kolejową przeprowadzał pomiary poziomu hałasu w środowisku. Wyniki pomiarów oraz terminy ich przekazywania właściwym organom zostały określone w drodze rozporządzenia (Dz.U. Nr 18, poz.164). W związku z eksploatacja linii kolejowej nie jest wymagane pozwolenie na emisją hałasu do środowiska. W przypadku, gdy eksploatacja linii kolejowej może powodować negatywne oddziaływania akustyczne na znacznych obszarach zarządzający linią kolejową sporządza co 5 lat mapy akustyczne, które przedkłada staroście. Informacje zawarte w mapach akustycznych są wykorzystywane do realizacji polityki ochrony środowiska przed hałasem w danym regionie.

Mapy akustyczne

Zgodnie z art. 118 ustawy Prawo ochrony środowiska na potrzeby oceny stanu akustycznego środowiska, dokonywanej obowiązkowo dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców, starosta sporządza, co 5 lat, mapy akustyczne. Rada powiatu może, w drodze uchwały, wyznaczyć obszary ciche w aglomeracji lub obszary ciche poza aglomeracją (art. 118b), uwzględniając szczególne potrzeby ochrony przed hałasem tych obszarów i podając wymagania zapewniające utrzymanie poziomu hałasu co najmniej na istniejącym poziomie.

Programy ochrony przed hałasem

Zgodnie z art. 119 ustawy Prawo ochrony środowiska dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, tworzy się programy ochrony środowiska przed hałasem, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego. Programy ochrony przed hałasem dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców uchwala rada powiatu - muszą zostać wykonane do 2013 roku. Wcześniej muszą zostać jednak opracowane mapy akustyczne a za ich przygotowanie (wraz z programami naprawczymi) dla aglomeracji odpowiedzialni są prezydenci miast. Z kolei za opracowanie map akustycznych i programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk odpowiedzialny jest Wojewoda (do 2007 r.).

Kierunki działań

1. **Identyfikacja zagrożeń akustycznych na terenie gminy.**
2. **Monitoring hałasu drogowego w wyznaczonych punktach, dokonanie oceny akustycznej wybranych miejsc.**
3. **Wyznaczenie terenów szczególnie zagrożonych hałasem drogowym.**
4. **Ograniczenie hałasu przemysłowego.**

5. **Budowa ekranów akustycznych i zieleni izolacyjnej.**
6. **Preferowanie lokalizacji niskokonfliktowych dla środowiska przy opiniowaniu raportów oddziaływania na środowisko.**
7. **Opracowanie programów edukacyjnych uświadamiających problemy ochrony przed hałasem.**

6.4.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

Na najbliższe lata nie przewidziano szczegółowych zadań do realizacji w tym rozdziale.

6.5 Promieniowanie elektromagnetyczne i radiacyjne

Główny cel strategiczny

Ograniczenie wpływu promieniowania elektromagnetycznego na mieszkańców gminy

6.5.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) **Bieżący monitoring i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego i radiacyjnego,**
2) **Wprowadzenie do planu zagospodarowania przestrzennego zagadnienia promieniowania niejonizującego w zakresie tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania wokół źródeł PEM jak np. urządzeń elektroenergetycznych i radiokomunikacyjnych z uwzględnieniem stacji telefonii komórkowej,**
3) **Dokładna rejestracja źródeł PEM, a w ramach monitoringu szerokopasmowych pomiarów widma pól elektromagnetycznych, w celu dokładnego określenia wielkości PEM w środowisku, a także określenia dynamiki jego wzrostu.**

Ustawa Prawo ochrony środowiska w Tytule II „Ochrona zasobów środowiska" w dziale VI Ochrona przed polami elektromagnetycznymi określa zasady ochrony przed polami elektromagnetycznymi. Ochrona ta polega na utrzymaniu poziomów pól poniżej poziomów dopuszczalnych oraz zmniejszaniu pól elektromagnetycznych do co najmniej dopuszczalnych wartości (art. 121 w/w ustawy).

Jednocześnie prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV, lub instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, są obowiązani do wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku:
1) bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia;
2) każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy instalacji lub urządzenia, w tym zmiany spowodowanej zmianami w wyposażeniu instalacji lub urządzenia, o ile zmiany te mogą mieć wpływ na zmianę poziomów pól elektromagnetycznych, których źródłem jest instalacja lub urządzenie.

Do oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku zobowiązane z ramienia wojewody są także Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, które mają prowadzić takie badania w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (POŚ, art. 123). Pomiary takie prowadzi między innymi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu, który posiada przeszkolone kadry i odpowiednią do tych pomiarów aparaturę pomiarową. WIOŚ prowadzi także bazę danych o polach elektromagnetycznych w środowisku. Wartości dopuszczalne określone zostały w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów [Dz.U. Nr 192, poz. 1883]. Dla przykładu, na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową składowa elektryczna elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego o częstotliwości 50Hz (częstotliwość sieci elektroenergetycznej) nie może przekraczać wartości 1kV/m, zaś składowa magnetyczna – 60A/m. W innych miejscach dostępnych dla przebywania ludzi, natężenie takiego pola elektrycznego nie może przekraczać wartości granicznej 10kV/m, a magnetycznej składowej pola – 80 A/m. Normy powyższe nie dotyczą miejsc niedostępnych dla ludzi. Źródłami pola elektromagnetycznego powodującego przekroczenie wartości dopuszczalnych na terenach zamieszkałych mogą być linie przesyłowe oraz stacje elektroenergetyczne dla napięć 110 kV i wyższych.

Zagrożenia promieniowaniem niejonizującym mogą być także spowodowane przez urządzenia radiokomunikacyjne, które wytwarzają pola elektromagnetyczne w zakresie częstotliwości od 0,003 do 300 000 MHz. Do urządzeń takich należą między innymi stacje bazowe telefonii komórkowej. Maszty wsporcze (także kominy), u szczytu których montuje się anteny nadawcze cyfrowej telefonii komórkowej promieniują energie elektromagnetyczną o częstotliwościach od 450 do 1800 MHz. Moc anteny jest niewielka, rzędu 40 - 60dBm (120 - 180mW). Z reguły, na jednym maszcie umieszcza się kilka takich anten. Uwarunkowanie te powodują, że zagrożenie promieniowaniem niejonizującym przy powierzchni ziemi nie występuje i to zarówno tuż przy maszcie, jak i w większych odległościach. Gęstość mocy emitowanej przez anteny w punkcie zlokalizowanym pod masztem na wysokości 2m od gruntu nie przekracza 1mW/m2 (= 0,0000001 W/m2 przy normie równej 0,1 W/m2).

Warunki radiologiczne środowiska to przede wszystkim promieniowanie gamma, które stanowi o wielkości narażenia ludności na działanie promieniowania zewnętrznego oraz obecność radionuklidów w komponentach środowiska naturalnego powodujących skażenie wewnętrzne

organizmu drogą pokarmową i oddechową. Wartości mocy dawki promieniowania gamma na terenie Polski mieszczą się w granicach od 17,7 do 97 nGy/h (nanoGrey), wartość średnia wyznaczona dla obszaru Polski wynosi 45,4 nGy/h. Stężenie radu-226 w glebie na terenie Polski wynosi od 4,8 do 118 Bq/kg, przy czym wartość średnia stężenia radu w glebie obszaru Polski jest znacznie niższa od średniej światowej, która wynosi 26 Bq/kg. Stężenie radonu w pomieszczeniach mieszkalnych oraz w miejscach publicznych, w którym stale lub przez długi okres czasu przebywają ludzie, a szczególnie dzieci i młodzież, oraz Stężenie radonu w wodzie powinno być kontrolowane, pod kątem przekroceń wartości dopuszczalnej.

Głównym działaniem z zakresu ochrony przed polami elektromagnetycznymi będzie zatem prowadzenie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia promieniowaniem. Kolejnym ważnym zadaniem służącym do realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed promieniowaniem (II PEP). Zapisy te będą podstawą do wprowadzenia stref ograniczonego użytkowania wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych gdzie rejestruje się przekroczenie dopuszczalnych poziomów promieniowania niejonizującego. W przypadku nowych urządzeń należy poszukiwać niskokonfliktowych lokalizacji.

Kierunki działań

1. **Prowadzenie badań poziomów pól elektromagnetycznych.**
2. **Wprowadzenie (w przypadku stwierdzenia zagrożeń) do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed promieniowaniem.**

6.5.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

Na najbliższe lata nie przewidziano szczegółowych zadań do realizacji w tym rozdziale.

7. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII

7.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

Główny cel strategiczny

Monitoring i modernizacja systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych.

7.1.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1. **Zmniejszenie zagrożenia powodziowego w rejonie gminy.**
2. **Racjonalne wykorzystanie i zwiększenie zasobów wodnych w zlewniach.**
3. **Budowa i odbudowa obiektów małej retencji.**
4. **Kontrola stanu wałów i urządzeń wodnych wraz z wytypowaniem odcinków do rekonstrukcji i modernizacji.**

Na terenie Miasta i Gminy Nowa Sarzyna istnieje zagrożenie powodziowe związane z wylewami rzeki San i jej dopływów. Na terenie miasta i gminy Nowa Sarzyna nie ma wałów przeciwpowodziowych. Gmina nie posiada planu ochrony przed powodzią.

Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r., zwana **Ramową Dyrektywą Wodną (RDW)** jest najważniejszym i najbardziej dalekosiężnym aktem prawnym, obejmującym zagadnienia gospodarowania wodami, który powstał do chwili obecnej w Unii Europejskiej. Zostały w niej sformułowane spójne regulacje prawne, będące podstawa zrównoważonego gospodarowania wodą. Dyrektywa ta ustanawia ramy dla ochrony wszystkich wód (śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych), które mają na celu:

- zapobieganie degradacji oraz ochronę i poprawę stanu zasobów wodnych;
- ochronę przed pogarszaniem się stanu wód, ekosystemów wodnych oraz ekosystemów lądowych i terenów podmokłych zależnych od wody;
- promowania zrównoważonego korzystania z wód;
- zmniejszanie skutków powodzi i susz oraz zapewnienie odpowiedniego zaopatrzenia w wodę dobrej jakości.

Podstawowymi dokumentami planistycznymi w zarządzaniu zasobami wodnymi, według Ramowej Dyrektywy Wodnej, są **Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy** oraz **Program wodno-środowiskowy kraju**. Zgodnie z wymogami Unii Europejskiej również Polska rozpoczęła prace planistyczne zmierzające do opracowania planów gospodarowania wodami dla każdego obszaru dorzecza wraz z zestawieniem niezbędnych działań w celu osiągnięcia dobrej jakości wód do roku 2015. Proces tworzenia planów poprzedzony jest opracowaniem harmonogramu i programu prac oraz określeniem istotnych problemów gospodarki wodnej w Polsce. Należy pamiętać, iż z procesem planowania nierozłącznie łączy się proces informowania i konsultacji ze społeczeństwem.

Program wodno-środowiskowy kraju jest zbiorem działań podstawowych i uzupełniających, których realizacja ma na celu osiągnięcie przez wody celów środowiskowych do 2015 roku, tj. dobrego stanu wód a w przypadku wód sztucznych lub silnie zmienionych – dobrego potencjału wód. Podsumowanie programów działań zawartych w Programie wodno-środowiskowym kraju stanowi istotny element Planów gospodarowania wodami. Oba dokumenty znajdują się obecnie na etapie przeprowadzania konsultacji społecznych i są dostępne m.in. na stronie internetowej RZGW w Rzeszowie.

Kierunki działań

1. **Opracowanie programu monitoringu wałów.**
2. **Ocena i poprawa stanu urządzeń melioracyjnych.**
3. **Bieżąca konserwacja cieków powierzchniowych, wałów i urządzeń hydrotechnicznych ochrony przeciwpowodziowej.**
4. **Kontrolowanie i regulowanie liczebności zwierząt przyczyniających się do niszczenia wałów przeciwpowodziowych.**
5. **Odtworzenie melioracji terenów rolnych.**
6. **Zwiększanie zdolności retencyjnej zlewni poprzez małą retencję zbiornikową.**
7. **Zalesienia, właściwe zabiegi agrotechniczne i melioracyjne.**
8. **Prewencyjne zagospodarowania przestrzenne oraz renaturyzacja ekosystemów, zwiększająca retencję w zlewni.**

7.1.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

L.p.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Lata realizacji		Koszty	źródło finansowania
			od	do	[zł]	
7.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią						
1.	Realizacja zadań z zakresu spółek wodnych - bieżące utrzymanie wód i urządzeń wodnych.	UMiG	2010		20 000,00	środki własne

7.1.3 Charakterystyka obecnych możliwości finansowania z funduszy UE

Programy Operacyjne Polityki Spójności		Programy Operacyjne Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej
Regionalne Programy Operacyjne/ PO Kapitał Ludzki (komponent regionalny)	**Programy Operacyjne na poziomie centralnym w ramach Polityki Spójności**	
Ochrona przeciwpowodziowa		
Zapobieganie powodziom, cele pozarolnicze. Główne typy projektów: - regulacja cieków wodnych**,** tworzenie stopni wodnych (wartość projektu do 40 mln PLN), - tworzenie polderów (w tym zalesianie) oraz odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych (wartość projektu do 40 mln PLN), - budowa i modernizacja małych zbiorników wielozadaniowych o pojemności mniejszej niż 10 mln m3, - utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie (wartość projektu do 40 mln PLN), - budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki) - wartość projektu do 40 mln PLN, - zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki (wartość projektu do 40 mln PLN).	PO Infrastruktura i Środowisko Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego: - przywracanie pierwotnego kształtu doliny i koryta cieku poprzez przebudowę wałów, zabiegi biotechniczne, budowę lub przebudowę budowli regulacyjnych (ostrogi, opaski brzegowe itp.), odtworzenie pierwotnej trasy koryta cieku; - budowa ponadregionalnych systemów małej retencji wraz z budową urządzeń piętrzących, modernizacja polderów depresyjnych z budową lub modernizacją przepompowni; - utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie poprzez budowę oraz modernizację budowli regulacyjnych podłużnych (ostrogi, opaski brzegowe, tamy podłużne) i poprzeczne tj. progi korekcyjne a także ukształtowanie trasy regulacyjnej, budowa lub modernizacja wałów przeciwpowodziowych; - budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa – Schemat II Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi **Zakres pomocy** - obejmuje budowę urządzeń melioracji wodnych podstawowych dostosowanych do potrzeb ochrony przeciwpowodziowej, z uwzględnieniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych, retencji wody i nawodnień użytków rolnych. **Beneficjent -** Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

	przeciwpowodziowych (np. wały, przepompownie, poldery, suche zbiorniki); - zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki poprzez budowę polderów zalewowych, modernizację wałów przeciwpowodziowych oraz śluz wałowych; - w uzasadnionych przypadkach realizacja wielozadaniowych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych; - modernizacja i budowa nowych zbiorników wielozadaniowych piętrzących wodę (zgodnie z Wytycznymi KE); - w uzasadnionych przypadkach modernizacja i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego urządzeń wodnych; - plany gospodarowania wodami; - budowa i modernizacja systemów odprowadzania wód opadowych i roztopowych do akwenów morskich. Dotyczy zbiorników retencyjnych: Zbiorniki powyżej **10 mln m3** Minimalna wartość projektu – 40 mln PLN	

7.2 Wykorzystanie energii odnawialnej

Główny cel strategiczny

Promocja i wspomaganie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

7.2.1 Cele średniookresowe i kierunki działań do 2017 roku

Cele średniookresowe

1) **Promocja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,**

2) **Wspieranie realizacji projektów wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.**

Odnawialne źródła energii OZE należą do grupy „czystych", których wykorzystanie umożliwia poprawę stanu środowiska naturalnego. Zainteresowanie energią alternatywną nastąpiło na skutek:

- wyczerpywania się zasobów nieodnawialnych (węgiel, ropa, gaz);
- powszechności dostępu do źródeł energii konwencjonalnej;
- dążenia poprawy stanu środowiska naturalnego.

Za odnawialne źródło energii (OZE) uważa się źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię: wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal morskich, spadku rzek oraz energię pozyskaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu szczątek roślinnych i zwierzęcych (Ustawa z 24 lipca 2002r. Art.3 ust. 20 Prawo Energetyczne).

Energię zasobów odnawialnych pozyskujemy z przemiany:

- promieniowania słonecznego (zakres cieplny lub ogniwa fotowoltaiczne);
- małej energetyki wodnej (hydroenergia rzek);
- wiatru;
- spalanie biomasy;
- geotermii (tzw. gorących źródeł).

Racjonalne wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych jest jednym z komponentów zrównoważonego rozwoju. Wzrost ich udziału w bilansie paliwowo - energetycznym przyczynia się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędności zasobów surowców energetycznych oraz stanu środowiska. Polityka Energetyczna Polski do 2025 roku zobowiązuje do uwzględniania wykorzystania odnawialnych źródeł energii w sporządzanych „Założeniach do Planu zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i gaz". Wówczas wyznacznikiem działań na poziomie lokalnym jest *regionalna strategia energetyki odnawialnej*. Winna ona zapewnić realizację celów:

- wprowadzenie problematyki wykorzystania odnawialnych źródeł energii w zakres planowania regionalnego,
- rozpoznanie już istniejących zasobów ze skazaniem niezbędnych prac badawczych,
- ocena możliwości racjonalnego ich wykorzystania w świetle aktualnych rozwiązań technicznych, ekonomicznych z uwzględnieniem prognoz przyszłościowych.

Z uwagi na fakt, iż nie istnieje opracowanie dotyczące wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie województwa podkarpackiego istnieje potrzeba stworzenia takiego opracowania. Pozwoli to na zbilansowanie już istniejących zasobów odnawialnych źródeł energii jak również kierunków ich wykorzystania dla całego województwa, w tym gminy Nowa Sarzyna.

Średni wskaźnik produkcji energii ze źródeł odnawialnych w Unii Europejskiej wynosi 5,8% w ogólnej produkcji energii. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 2,8%. W strukturze źródeł energii odnawialnej dominuje energia z biomasy, następnie energia wodna i pozostałe źródła. Szansą dla regionu będzie wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, związanych z lokalną bazą surowców. Ostatnio coraz częściej korzysta się w lokalnych kotłowniach z energii biomasy (zrębki drewna, słoma). Do celów energetycznych może być wykorzystywana także energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska oraz biogaz powstający w wyniku fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej. Należy opracować „program wykorzystania alternatywnych źródeł energii" z równoczesnym propagowaniem zmiany paliwa na bardziej przyjazne środowisku.

Kierunki działań

1. **Zbadanie możliwości wykorzystania energii odnawialnej i niekonwencjonalnej.**
2. **Promowanie najlepszych projektów dotyczących wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych.**
3. **Propagowanie działań na rzecz zmiany paliw kopalnych na paliwa odnawialne.**

7.2.2 Przedsięwzięcia planowane do realizacji

Na najbliższe lata nie przewidziano szczegółowych zadań do realizacji w tym rozdziale.

8. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

8.1 Struktura zarządzania programem

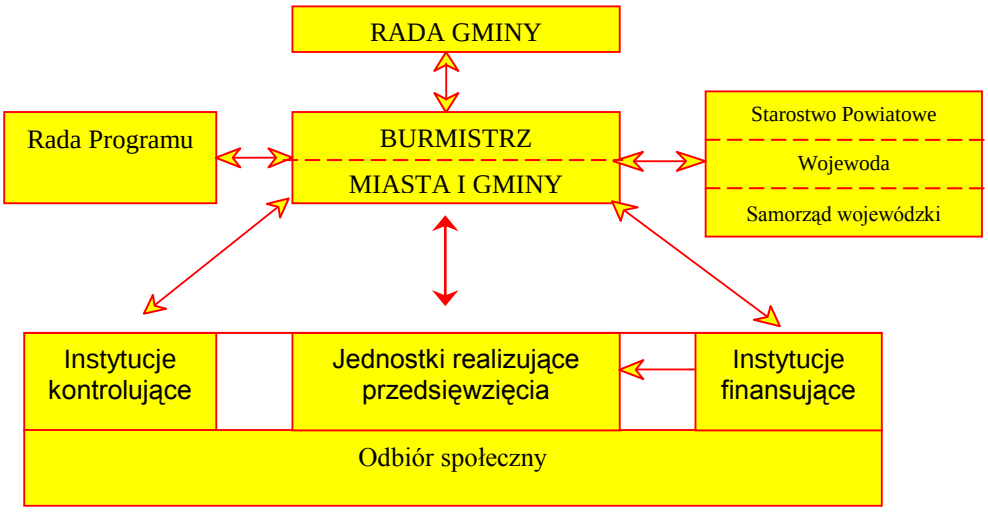
Podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie Programu daje dobra organizacja zarządzania dokumentem.

8.1.1 Uczestnicy realizacji Programu

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące,
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Schemat zarządzania Programem przedstawia poniższy rysunek

Rysunek 8.1 Schemat zarządzania Programem

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na ***Burmistrzu miasta i gminy Nowa Sarzyna*** który co 2 lata składa Radzie Gminy raporty z wykonania Programu. Burmistrz współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska[11]. Natomiast w dyspozycji Marszałka Województwa znajdują się instrumenty finansowe wspierania realizacji zadań programu poprzez środki pomocowe (np. Regionalny Program Operacyjny).

Ponadto Burmistrz współdziała z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Inspekcja Sanitarna, Inspekcja Ochrony Środowiska).

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie są: samorząd gminy jako realizator inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program.

Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru.

8.2 Monitoring wdrażania Programu

Wdrażanie Programu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- ❑ Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań,
- ❑ Określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- ❑ Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- ❑ Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Burmistrz miasta i gminy będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu, co będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu.

W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres 2008 - 2011 r.) Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska:

- ❑ Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- ❑ Opracowanie listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach (co dwa lata),
- ❑ Aktualizacja celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

Zakres monitoringu

W ramach monitoringu niniejszego Programu proponuje się przyjąć następujące wybrane wskaźniki rezultatu i produktu:

- długość zmodernizowanych dróg [km],
- liczba zrealizowanych projektów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego [szt.],
- zmniejszenie emisji spalin do powietrza,
- liczba wypadków drogowych [szt.],
- liczba rannych i zabitych [osoby],
- długość sieci wodociągowej [km],
- długość sieci kanalizacji sanitarnej [km],
- długość sieci kanalizacji deszczowej [km],
- wykorzystana moc przerobowa zmodernizowanej oczyszczalni ścieków [m^3/dobę],
- ilość oczyszczonych ścieków [m^3/dobę],
- liczba użytków ekologicznych,
- powierzchnia obszarów chronionych [ha],
- powierzchnia terenów wymagających rekultywacji [ha].

8.3 Możliwości finansowania POŚ

W latach 2007-2013, w wyniku reformy polityki spójności, liczba Funduszy strukturalnych została ograniczona do dwóch: Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. Do głównego nurtu programowania został włączony również Fundusz Spójności, który w latach 2007-2013 będzie podlegał podobnym zasadom, jak Fundusze strukturalne. Z kolei Fundusze wspierające inwestycje w zakresie rolnictwa i rybołówstwa zostały włączone odpowiednio do Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej.

Dokumentem określającym kierunki i wysokość wsparcia finansowego ze strony Funduszy unijnych na realizację zamierzeń rozwojowych w Polsce w latach 2007-2013 jest Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia). Narodowa Strategia Spójności będzie realizowana za pomocą 6 ponadregionalnych i 16 regionalnych programów operacyjnych:

1. Program Infrastruktura i Środowisko – 27,9 mld euro,
2. Program Kapitał Ludzki – 9,7 mld euro,
3. Program Innowacyjna Gospodarka – 8,3 mld euro,
4. Program Rozwój Polski Wschodniej – 2,3 mld euro,
5. Program Pomoc Techniczna - 0,5 mld euro,
6. Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej - 0,7 mld euro,
7. 16 regionalnych programów (1 dla każdego z województw) – 16,6 mld euro.

Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 – 2013 zatwierdzony został przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r. (przez Komisję Europejską decyzją z dnia 7 grudnia 2007 r.). Celem programu jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. POIiŚ stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia celów horyzontalnych NSRO (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia), przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Cele NSRO realizowane przy pomocy POIiŚ:

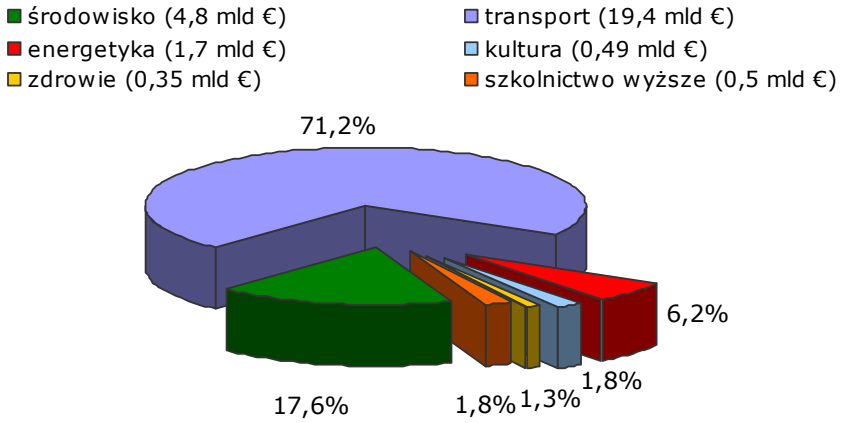
⇒ Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski

⇒ Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Cele szczegółowe POIiŚ:

1. Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.
2. Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.
3. Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.
4. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.
5. Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia zasobów pracy.
6. Rozwój nowoczesnych ośrodków akademickich, w tym kształcących specjalistów w zakresie nowoczesnych technologii.

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wyniesie 37,6 mld euro, z czego wkład unijny wynosić będzie 27,9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro.

Program wskazuje 15 priorytetów, z czego 13 zawiera treści odpowiadające obszarom, które mają podstawowe znaczenie dla rozwoju Polski, a 2 określają zasady wsparcia technicznego osiągania celów Programu. Struktura Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – PRIORYTETY:

1. Gospodarka wodno-ściekowa (FS);
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi (FS);
3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska (FS);
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska (EFRR);
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych (EFRR);
6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T (FS);
7. Transport przyjazny środowisku (FS);
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe (EFRR);
9. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna (FS);
10. Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii (EFRR);
11. Kultura i dziedzictwo kulturowe (EFRR);
12. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia (EFRR);
13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego (EFRR);
14. Pomoc techniczna - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR);

15. Pomoc techniczna - Fundusz Spójności (FS).

Zarządzanie programem

Instytucją Zarządzającą Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, który wykonuje swoje funkcje przy pomocy Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego. Instytucja Zarządzająca przekaże realizację części swoich zadań Instytucjom Pośredniczącym, tj. ministrom właściwym:

- Ministerstwo Środowiska (priorytety I-V);
- Ministerstwo Infrastruktury (priorytety VI-VIII);
- Ministerstwo Gospodarki (priorytety IX-X);
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (priorytet XI);
- Ministerstwo Zdrowia (priorytet XII);
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (priorytet XIII).

Realizacja programu

Tryb pozakonkursowy obejmie zgodnie z projektem ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju:

- Duże projekty, których koszt całkowity przekracza 25 mln euro – w przypadku projektów dotyczących środowiska naturalnego oraz projektów o wartości powyżej 50 mln euro – w przypadku innych dziedzin, zatwierdzane przez Komisję Europejską;
- Projekty systemowe - polegające na dofinansowaniu realizacji przez poszczególne organy administracji publicznej i inne jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych, zadań publicznych określonych w odrębnych przepisach dotyczących tych organów i jednostek;
- Projekty indywidualne – określone w programie operacyjnym, zgłaszane przez beneficjentów imiennie wskazanych w programie operacyjnym;
- Projekty pomocy technicznej.

Pozostałe projekty będą wybierane w drodze konkursu.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013

RPO WP będzie realizowany przy zaangażowaniu środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 1 136,3 mln euro. Zgodnie z algorytmem przyjętym w NSRO z 10 maja 2007 r. wartość środków EFRR przeznaczona na realizacje RPO WP wynosi 6,86% całkowitej alokacji tego funduszu przeznaczonej na finansowanie 16 RPO. Wkład EFRR przyjęto w odniesieniu do publicznych wydatków kwalifikowanych. Wielkość środków prywatnych przewidzianych w realizacji programu została wstępnie oszacowana na poziomie 127,3 mln euro, natomiast krajowych środków publicznych zaanga6owanych w realizacje programu na poziomie 208,27 mln euro. Zgodnie z wymogami projektu rozporządzenia KE ustanawiającego zasady wdrażania Rozporządzenia ogólnego opracowano:

- tabele finansowa dla programu operacyjnego w podziale na lata (euro),
- tabele finansowa w podziale na priorytety oraz źródła finansowania (euro),
- tabele podziału według kategorii, zaprogramowanego wykorzystania wkładu funduszy w program operacyjny (euro).

Funkcje Instytucji Koordynującej RPO (IK RPO) pełnić będzie Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego obsługiwany w przedmiotowym zakresie przez Departament Koordynacji Programów Regionalnych (DPR) w ramach MRR. Instytucja Koordynująca RPO odpowiedzialna jest w szczególności za:

• weryfikacje regionalnych programów operacyjnych pod względem ich zgodności z NSRO;
• negocjowanie regionalnych programów operacyjnych z KE we współpracy z instytucjami zarządzającymi RPO;
• zapewnienie spójności stosowanych wytycznych;
• monitorowanie efektów wdra6ania RPO w regionach (analizy porównawcze).

Wzajemne relacje oraz szczegółowy zakres obowiązków i podział zadań pomiędzy Instytucją Koordynującą RPO a Instytucją Zarządzającą RPO Województwa Podkarpackiego zostaną określone w porozumieniu zawartym miedzy tymi instytucjami.

8.4 Harmonogram wdrażania

Program ten, zgodnie z obowiązującym prawem winien być aktualizowany, podobnie jak polityka ekologiczna państwa, co 4 lata, po to, aby określał aktualne cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Z wykonania gminnego Programu Ochrony Środowiska Burmistrz miasta i gminy winien sporządzać co 2 lata raporty, które będą przedstawiane radzie gminy. Program gminny powinien, co najmniej, mieścić się w zakresie zadań własnych i zadań zleconych (koordynowanych).

W poniższej **tabeli** przedstawiono harmonogram wdrażania „Programu Ochrony Środowiska dla gminy Nowa Sarzyna na lata 2010 - 2013". Harmonogram ten ujmuje cyklicznie prowadzone działania opisane wcześniej.

Należy jednak zaznaczyć, iż możliwe są modyfikacje tego harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągania celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela.8.1 Harmonogram wdrażania Programu ochrony środowiska dla gminy Nowa Sarzyna

Lp.	Zadania do wykonania	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	**Program ochrony środowiska**						
	opracowanie celów i kierunków działań	do 2015				do 2019	
	opracowanie listy przedsięwzięć proponowanych do realizacji	na okres 2010 - 2011		na okres 2012 - 2013		na okres 2014 - 2015	
2.	**Monitoring**						
2.1.	prowadzenie monitoringu stanu środowiska	w każdym roku					
2.2.	***Monitoring polityki środowiskowej***						
	opracowanie mierników efektywności Programu	w ramach POŚ				w ramach aktualizacji POŚ	
	opracowanie Oceny realizacji listy przedsięwzięć			w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach aktualizacji POŚ	
	opracowanie Raportu z realizacji Programu	w ramach POŚ		w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach aktualizacji POŚ	
	opracowanie Oceny realizacji celów i kierunków działań			w ramach Raportu z realizacji POŚ		w ramach aktualizacji POŚ	

9. LITERATURA

1. **Program** Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami dla miasta i gminy Nowa Sarzyna, przyjęty przez Radę Gminy uchwałą Nr XLIV/437/2006 z dnia 26 czerwca 2006 r.
2. **Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska** dla powiatu leżajskiego na lata 2009-2012, w perspektywie do 2016 r.
3. **Strategia** rozwoju powiatu leżajskiego na lata 2000 - 2010, LEŻAJSK, listopad 2000
4. **Plan** Rozwoju Lokalnego dla powiatu leżajskiego na lata 2004 – 2006, Kraków, wrzesień 2004 r.
5. **Strategia** rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta i Gminy Nowa Sarzyna 2008-2013
6. **Strategia** rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Nowa Sarzyna na lata 2009-2015
7. **Raport** o stanie środowiska województwa podkarpackiego w latach 2000 - 2007, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Rzeszów 2008 r.
8. **Bilans** zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce, wg stanu na 31 XII 2006r., Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007.
9. **Kondracki** J., 1994 Geografia Polski Mezoregiony fizyczno-geograficzne Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
10. **Stupnicka** E., 1989 Geologia regionalna Polski Wyd. Geol., Warszawa
11. **Kodeks** Dobrej Praktyki Rolniczej, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2002
12. **Mapa** Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, Państwowy Instytut Geologiczny, Zakład Geologii i Hydrologii Inżynierskiej, Warszawa, 2000
13. **Polityka** Ekologiczna Państwa w latach 2009-1012, z perspektywą do roku 2016, Rada Ministrów, Warszawa, 2008
14. **Wytyczne** sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Instytut Ochrony Środowiska, Zakład Polityki Ekologicznej, 2002
15. **Pawlaczyk** P. i in., Propozycja optymalnej sieci obszarów NATURA 2000 w Polsce – „Shadow List", Klub Przyrodników, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra", WWF Polska; Warszawa 2004 r.
16. **Aktualizacja** „2008" Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa, marzec 2009
17. **Raport** o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych na koniec 2007 roku, GDDKiA, Warszawa, marzec 2008 r.
18. Materiały przekazane przez Urząd Miasta i Gminy, w tym:
    - Sprawozdania z wykonania budżetów za lata 2008 i 2009
    - Plan budżetowy na rok 2010
    - Wieloletni program inwestycyjny
    - wykazy, rejestry, decyzje administracyjne i inne.
19. **Regionalny** Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013, przyjęty przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 6 listopada 2007 roku
20. **Program** ochrony środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2008 – 2011, z uwzględnieniem lat 2012 – 2015, Zarząd Województwa Podkarpackiego, Rzeszów, kwiecień 2008 r.

21. **Aktualizacja** Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2009 - AKPOŚK 2009 (projekt), Warszawa, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, listopad 2009
22. **Wojewódzki** Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Podkarpackiego w Zakresie Przywrócenia Możliwości Migracji oraz Restytucji Ryb Dwuśrodowiskowych, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, kwiecień 2006 r.
23. **Niedbała** Mirosław, Budowa geologiczna i surowce mineralne gminy Nowa Sarzyna
24. **Regionalny** Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013, przyjęty przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 6 listopada 2007 roku
25. **Program** ochrony środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2008 – 2011, z uwzględnieniem lat 2012 – 2015, Zarząd Województwa Podkarpackiego, Rzeszów, kwiecień 2008 r.

10. NETOGRAFIA

1. Oficjalna strona internetowa Miasta i Gminy Nowa Sarzyna: www.nowasarzyna.eu
2. Strona BIP Miasta i Gminy Nowa Sarzyna: http://www.bip.nowasarzyna.eu/
3. Strona akcji „Rowerem po Gminie": http://www.nmo.sarzyna.net/rower/
4. Oficjalna strona internetowa powiatu leżajskiego: http://www.starostwo.lezajsk.pl/
5. Strona BIP powiatu leżajskiego: http://www.bip.starostwo.lezajsk.pl/
6. Oficjalna strona internetowa samorządu województwa podkarpackiego: http://www.si.podkarpackie.pl/
7. Strona BIP województwa podkarpackiego: http://www.wrota.podkarpackie.pl/pl/bip
8. Strona BIP Podkarpackiego Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych: http://bip.pzmiuw.pl/
9. Wrota Podkarpackie: http://www.wrota.podkarpackie.pl
10. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie: http://www.wios.rzeszow.pl/
11. GUS, Bank Danych Regionalnych, strona internetowa: http://www.stat.gov.pl/bdr/bdrap.strona.indeks
12. Oficjalna strona rządowa dot. sieci Natura 2000: http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000
13. Wywiad Rafała Święckiego z Elżbietą Strucką, przedstawicielem Ministerstwa Środowiska, Gazeta Wrocławska, 20.07.2008 (http://www.polskatimes.pl/gazetawroclawska/opinie/23881,opoznienia-sa-najgrozniejsze,id,t.html)
14. Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Środowiska, głównego konserwatora przyrody - z upoważnienia ministra - na interpelację nr 4868 w sprawie wyjaśnienia procedur związanych z wyznaczaniem obszarów programu Natura 2000, Podsekretarz stanu Maciej Trzeciak, Warszawa, 30 września 2008 r. (http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/6391A63B)
15. Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Środowiska, głównego konserwatora przyrody - z upoważnienia ministra - na interpelację nr 1116 w sprawie programu Natura 2000, Podsekretarz stanu Maciej Trzeciak, Warszawa, 7 marca 2008 r. (http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/70C3D47C)
16. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (www.otop.org.pl)
17. WWF Polska (wwf.pl)
18. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra" (www.salamandra.org.pl)
19. Klub Przyrodników (kp.org.pl)

[1] Dz.U. Nr 25 poz. 150 z 2008 r. z późn. zmianami
[2] Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z 2008 r. z późn. zmianami
[3] osie wsparcia - projekt Rozporządzenia Rady (WE) w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich, Brussels COM(2004)490
[4] Dz.U. Nr 25 poz. 150 z 2008 r. z późn. zmianami
[5] Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880, z późn. zm
[6] Dz.U. 2003 nr 46 poz. 392
[4] Dz.U. Nr 100/2001, poz. 1085 (z późn. zm.: Dz.U. 2008 nr 111 poz. 708)
[7] Dz. U. Nr 75/2008, poz. 493
[9] Dz. U. z 2007 r. Nr 44, poz. 287
[10] Dz.U. 1994 Nr 27 poz. 96 (z późn. zm.)
[11] Od 1 stycznia 2008 r. szereg kompetencji Wojewody przejął Marszałek Województwa

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ

Stanisław Kurlej

- **Prenumerata i rozpowszechnianie** Dzienników Urzędowych Województwa Podkarpackiego: Dział Kadr i Organizacji Zakładu Obsługi PUW w Rzeszowie, w Likwidacji
tel.: (017) 867 1363, pok. 363
- Zbiory Dzienników Urzędowych wraz ze skorowidzami wyłożone są do powszechnego wglądu w Wydziale Prawnym i Nadzoru, w pokoju 245 w godzinach pracy Urzędu.

Wydawca: Wojewoda Podkarpacki
Redakcja: Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Wydział Prawny i Nadzoru
Rzeszów, ul. Grunwaldzka 15, pok. 245 i 245a, tel. (017) 867 1245 lub (017) 867 1263
e-mail: redakcja@rzeszow.uw.gov.pl

Skład komputerowy: Zakład Usług Informatycznych Wojewódzkiego Ośrodka Informatyki – TBD w Rzeszowie
ul. Grunwaldzka 15, tel. (017) 867 1545, pok. 546
e-mail: dziennik@uw.rzeszow.pl

Druk: Zakład Obsługi Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie w Likwidacji
Rzeszów, ul. Grunwaldzka 15, tel. (017) 867 1020, pok. 20

Tłoczono z polecenia Wojewody Podkarpackiego w Zakładzie Obsługi Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie w Likwidacji
Rzeszów, ul. Grunwaldzka 15

ISSN 1508 - 4760 **Cena 101,70 zł** (w tym 7% VAT)